

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA
STANDARTLARI VE MUHASEBE KALİTESİ: İMKB
ÖRNEĞİ**

Doktora Tezi

Mehmet Emin KARABAYIR

Ankara-2012

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA
STANDARTLARI VE MUHASEBE KALİTESİ: İMKB
ÖRNEĞİ**

Doktora Tezi

Mehmet Emin KARABAYIR

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Orhan ÇELİK

Ankara-2012

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA
STANDARTLARI VE MUHASEBE KALİTESİ: İMKB
ÖRNEĞİ**

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Orhan ÇELİK

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI

.....

Prof. Dr. Güven SAYILGAN

.....

Doç. Dr. Orhan ÇELİK (Tez Danışmanı)

.....

Doç. Dr. Kadir GÜRDAL

.....

Yrd. Doç. Dr. C. Yiğit ÖZBEK

.....

Tez Sınavı Tarihi

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE**

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (.../.../.....)

Mehmet Emin KARABAYIR

TEŞEKKÜR

Bu tez sabır isteyen, uzun ve yorucu bir sürecin ürünüdür. Muhasebe-finansman literatürüne katkı yapmak ve yeni bir şeyler ortaya koymak amacıyla başladığım doktora sürecinin her aşamasında, sadece tezim için değil, en iyi şekilde yetişmem için de hiçbir desteği esirgemeyen, değerli hocam Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI'ya müteşekkirim.

Tez konusu olarak muhasebe kalitesini seçmemde çok büyük etkisi ve teşvikleri olan, tez yazım sürecinin her aşamasında akademik derinliğiyle bana ışık tutan, tez danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. Orhan ÇELİK'e şükranlarımı sunarım.

Tez izleme komitesinde ve tez savunma jürisinde yer alan ve katkıları ile çalışmanın zenginleşmesini sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Güven SAYILGAN'a, Doç. Dr. Kadir GÜRDAL'a ve Yrd. Doç. Dr. C. Yiğit ÖZBEK'e müteşekkirim.

İstatistiki analizler için sürekli kapılarını açındırdığım değerli hocalarım Prof. Dr. Hasan ŞAHİN'e ve Doç. Dr. Murat ATAN'a; analizlerin her aşamasında danıştığım ve sürekli rahatsız ettiğim kıymetli ağabeyim Yrd. Doç. Dr. Ender COŞKUN'a ve kendi işlerinin yoğunluğuna rağmen bana en değerli vakitlerini ayıran, tanımaktan gurur duyduğum arkadaşlarım Sevgi Eda DİNÇER TUZCU ile Gökçe GÜRSEL'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Doktora eğitimim boyunca edindiğim iki kıymetli dostum, bana her zaman yanımda olduklarını hissettiren, devletin en güzel iki memuru, sayın Hayati ŞİMŞİR'e ve sayın Niyazi DEMİREL'e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Tez yazım döneminde bütün iş yüküme ortak olan ve gece gündüz demeden çalışan, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin bana sunduğu en önemli fırsat, değerli kardeşim araştırma görevlisi sayın Emrah ERTUGAY'a ve her zaman desteğini hissettiğim, bu dönemde çok sıkıntımı çeken ve hiçbir zaman şikayet etmeyen oda arkadaşım, kardeşim, araştırma görevlisi sayın Gökhan AYDOĞAN'a şükranlarımı sunarım.

Doktora öğrenimim boyunca yaşadığım bütün zorlukları benimle birlikte yaşamak zorunda kalan, onlardan ayrı geçirdiğim zamanları anlayışla karşılayıp her zaman kayıtsız şartsız destek olan sevgili eşim Elif'e ve oğullarım Eyüp'e ve Ömer'e borçluyum.

Son olarak, teşekkürün en büyüğünü borçlu olduğum, akademik hayata geçişimde ve sonraki süreçte hiçbir desteğini esirgemeyen, özverisiyle bu tez üzerinde en az benim kadar hakkı olan babam sayın Zeki KARABAYIR'ın ve bu süreçte dualarını eksik etmeyen, benim için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan annem sayın Küçükhanım KARABAYIR'ın hakkını hiçbir zaman ödeyemem.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar	vi
ŞEKİLLER.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
EKLER	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM: ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI VE GELİŞİM SÜRECİ

1. MUHASEBE TEORİSİ VE FİNANSAL RAPORLAMA	4
1.1. Muhasebenin Tarihi ve Temelleri	4
1.2. Muhasebenin Tanımı ve Fonksiyonları	5
1.3. Muhasebe Teorisi ve Bir Bilgi Sistemi Olarak Muhasebe	8
1.3.1. Muhasebe Teorileri ve Sistemler Yaklaşımı	8
1.3.2. Muhasebe Bilgi Sistemi	10
1.4. Muhasebe Teorisi ve Muhasebe Uygulamaları İlişkisi	12
1.4.1. Muhasebenin Temel Kavramları	13
1.4.2. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri.....	15
1.4.3. Muhasebe Standartları.....	17
1.5. Muhasebe Bilgisi ve Finansal Raporlama İlişkisi	19
1.5.1. Finansal Raporlamanın Amacı.....	21
1.5.2. Muhasebe Bilgisinin Raporlar Haline Dönüştürülmesi ve Finansal Tablolar....	22
1.5.2.1. Genel Amaçlı Finansal Raporlama.....	23
1.5.2.1.1. Finansal Durum Tablosu.....	25
1.5.2.1.2. Gelir Tablosu	27
1.5.2.1.3. Nakit Akış Tablosu	29
1.5.2.1.4. Özkaynak Değişim Tablosu.....	30
1.5.2.2. Özel Amaçlı Finansal Raporlama	32
2. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI VE GELİŞİMİ	32
2.1. Kural Bazlı Finansal Raporlama ve İlke Bazlı Finansal Raporlama	33
2.2. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları	36
2.2.1. Uluslararası Finansal Raporlamanın Dünya’da Gelişimi ve Mevcut Durum.....	37
2.2.1.1. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na Olan İhtiyaç.....	38

2.2.1.2. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu	40
2.2.1.3. Dünyada Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçiş	42
2.2.1.3.1. Avrupa Birliği'nde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları	42
2.2.1.3.2. Almanya'da Muhasebe Sistemi ve Uluslararası Standartların Gelişimi.....	45
2.2.1.3.3. İngiltere'de Muhasebe Sistemi ve Uluslararası Standartların Gelişimi.....	46
2.2.1.3.4. ABD'de Muhasebe Sistemi ve Uluslararası Standartların Gelişimi.....	49
2.2.2. Türkiye'de Muhasebe Sisteminin Gelişimi ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Geçiş	51
2.2.2.1. Türkiye'de Muhasebe Sisteminin Gelişimi	52
2.2.2.2. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Geçiş Dönemi.....	55
2.2.2.2.1. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu Dönemi.....	55
2.2.2.2.2. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu ve Çalışmaları.....	56
2.2.2.2.3. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu	58
2.2.2.3. Türkiye Muhasebe Uygulamalarında Mevcut Durum.....	61
2.3. KOBİLER İÇİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARDI.....	62

İKİNCİ BÖLÜM: MUHASEBE BİLGİLERİNİN KALİTESİ VE UFRS

1. KALİTELİ FİNANSAL RAPORLAMA VE ÇIKTILARI.....	65
1.1. Muhasebe Kalitesi ve Etkileyen Faktörler	65
1.1.1. <i>Hukuk Sistemleri ve Siyasal Sistemler</i>	67
1.1.2. <i>Finansal Raporlama Güdöleyicileri</i>	72
1.1.3. <i>Muhasebe Standartları</i>	77
1.2. Kaliteli Finansal Raporlamanın Çıktıları.....	80
1.2.1. Sermaye Maliyetinin Azalması ve Likiditenin Artması	81
1.2.2. Kâr Yönetiminin Azalması	85
1.2.3. Muhasebe Bilgilerinin Hisse Senetlerine Yansıma Derecesinin Artması.....	93
2. MUHASEBE KALİTESİ VE UFRS.....	95
2.1. Sermaye Piyasası Etkilerini İnceleyen Çalışmalar.....	96
2.1.1. Sermaye Maliyeti ve Likiditeyi Esas Alan Çalışmalar.....	97
2.1.2. Şeffaflık ve Bilgi Asimetrisini Esas Alan Çalışmalar.....	102
2.2. Kâr Yönetimini Esas Alan Çalışmalar	104
2.2.1. Kâr Yönetiminin Ölçülmesi.....	105
2.2.1.1. Toplam Tahakkukları Esas Alan Çalışmalar	106
2.2.1.1.1. Healy Modeli	107

2.2.1.1.2. DeAngelo Modeli	110
2.2.1.1.3. Jones Modeli	111
2.2.1.1.4. Modifiye Edilmiş Jones Modeli	114
2.2.1.1.5. Sektör Modeli.....	115
2.2.1.1.6. Performansa Dayalı Modifiye Edilmiş Jones Modeli.....	115
2.2.1.2. Özel (Spesifik) Tahakkukları Esas Alan Çalışmalar.....	116
2.2.1.3. Sıklık Dağılımlarını Esas Alan Çalışmalar	120
2.2.1.4. Kâr Yönetimi ile İlgili Literatür.....	121
2.2.2. Kâr Yönetimi ve UFRS İlişkisini İnceleyen Çalışmalar	135
2.2.2.1. Kâr Düzleştirmesi	141
2.2.2.1.1. Kâr Düzleştirmesi ve Muhasebe Kalitesi	142
2.2.2.1.2. Kâr Düzleştirmesi ile İlgili Çalışmalar.....	145
2.2.2.1.3. Kâr Düzleştirmesi ve UFRS İlişkisini İnceleyen Çalışmalar.....	149
2.3. Muhasebe Bilgilerinin Hisse Senetlerine Yansımaları Esas Alan Çalışmalar	152
2.3.1. Hisse Senetlerine Yansımaları Derecesinin Ölçülmesi ve İlgili Literatür	152
2.3.2. Hisse Senetlerine Yansımaları Derecesi ile UFRS İlişkisini Esas Alan Çalışmalar .	155

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ MUHASEBE KALİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: İMKB ÖRNEĞİ

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	160
1.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Türü	160
1.2. Araştırmanın Önemi.....	161
1.3. Araştırmanın Kısıtları.....	162
1.4. Örneklem Seçimi ve Veri Toplama Yöntemi.....	163
2. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR.....	164
2.1. Hipotezler.....	164
2.1.1. Kar Yönetimi Hipotezi.....	164
2.1.2. Kar Düzleştirmesi Hipotezi	172
2.1.3. Muhasebe Rakamlarının Hisse Senedi Fiyatına Yansımaları Derecesi Hipotezi .	176
2.2. Bulgular	179
2.2.1. Tanımlayıcı İstatistikler.....	179
2.2.2. Ampirik Analiz Sonuçları.....	185
SONUÇ VE ÖNERİLER	192
KAYNAKÇA	197
ÖZET.....	235
ABSTRACT	237

TABLULAR

Tablo 1.1. Muhasebe Teorileri	9
Tablo 1.2. Finansal Tablolardaki Bilgilerin Özellikleri.....	20
Tablo 1.3. Finansal Tablolar	32
Tablo 1.4. UFRS'nin Potansiyel Faydaları	39
Tablo 1.5. Avrupa Birliği Şirketler Hukuku Direktifleri	43
Tablo 2.1. Kâr Yönetiminin Nedenleri ve Motivasyonları	90
Tablo 2.2. Hile ve Kar Yönetimi Ayrımı	91
Tablo 2.3. Kâr Yönetimi Üzerine Yapılan Ampirik Çalışmalar.....	122
Tablo 2.4. Kâr Düzleştirmesi Üzerine Yapılan Ampirik Çalışmalar	146
Tablo 3.1. 1997-2010 arası kesintisiz işlem gören şirketlerin sektörler itibariyle dağılımı ..	163
Tablo 3.2. Yatay-kesitsel regresyon analizleri için kullanılan gözlem sayıları	168
Tablo 3.3. Panel Regresyon ve Havuzlanmış Regresyon Analizleri için kullanılan gözlem sayıları.....	171
Tablo 3.4. Analizlerde kullanılan değişkenler için tanımlayıcı istatistikler	182
Tablo 3.5. UFRS ile TDMS dönemlerinin muhasebe kalitesi açısından karşılaştırılması	187

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Muhasebe Bilgi Sistemi.....	11
Şekil 1.2. Muhasebe Teorisi ve Muhasebe Uygulamaları İlişkisi.....	13
Şekil 2.1. Muhasebe Kalitesini Etkileyen Faktörler	67

KISALTMALAR

A	: Toplam Aktifler	Total Assets
AAA	: Amerika Muhasebeciler Birliği	American Accounting Association
AB	: Avrupa Birliği	
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri	
ACCA	: Mali Müşavirler Birliği	Association of Chartered Certified Accountants
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu	
AICPA	: Amerikan Mali Müşavirler Enstitüsü	American Institute of Certified Public Accountants
AMEX	: ABD Borsası	American Stock Exchange
APB	: Denetim Standartları Kurulu	Auditing Standards Board
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme	
ASB	: Muhasebe İlkeleri Kurulu	Accounting Principles Board
ASC	: Muhasebe Standartları Komitesi	Accounting Standards Committee
ASSC	: Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi	Accounting Standards Setting Committee
AUD	: Denetim Kalitesi	Audit Quality
BVPS	: Hisse Başına Özsermaye Defter Değeri	Book Value of Equity per Share
CA	: Cari Varlıklar	Current Assets
CAP	: Muhasebe Usulleri Komitesi	Committee on Accounting Procedures
CASH	: Nakit ve Nakit Benzerleri	
CEO	: Üst Düzey Yönetici	Chief Executive Officer
CFO	: Faaliyet Nakit Akışları	Cash Flow from Operating Activities
CL	: Cari Yükümlülükler	Current Liabilities
DA	: İsteğe Bağlı Tahakkuklar	Discretionary Accruals
DEP	: Amortisman ve İtfa Giderleri	Depreciation and Amortization Expenses
DISSUE	: Borç İhracı	Debt Issuance
DRSC	: Almanya Muhasebe Standartları Komitesi	Deutsches Rechnungs Standard Komitee
EBT	: Vergi Öncesi Kâr	Earnings Before Tax
EISSUE	: Sermaye Artırımı	Equity Issuance
EKK	: En Küçük Kareler Yöntemi	
EPS	: Hisse Başına Kâr	Earnings per Share
FASB	: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu	Financial Accounting Standards Board
FRC	: Finansal Raporlama Konseyi	Financial Reporting Council
GAAP	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri	Generally Accepted Accounting Principles
GKGMİ	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri	

GKGMU	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe Uygulamaları	
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu	
HGB	: Alman Ticaret Kanunu	Handelsgesetzbuch
IAS	: Uluslararası Muhasebe Standartları	International Accounting Standards
IASB	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu	International Accounting Standards Board
IASC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi	International Accounting Standards Committee
IASCF	: Uluslararası Muhasebe Standartları Vakfı	
ICAEW	: İngiltere ve Galler Mali Müşavirler Enstitüsü	Institute of Chartered Accountants in England and Wales
IFAC	: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu	International Federation of Accountants
IFRIC	: Uluslararası Finansal Raporlama Yorumlama Komitesi	International Financial Reporting Interpretations Committee
IFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları	International Financial Reporting Standards
IFRSF	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı	International Financial Reporting Standards Foundation
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası	
IOSCO	: Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Kurumu	International Organization of Securities Commission
IPO	: İlk Halka Arz	Initial Public Offering
ITC	: Uluslararası Ticaret Komisyonu	International Trade Commission
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu	
KDV	: Katma Değer Vergisi	
KGK	: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu	
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname	
KOBİ	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler	
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu	
LEV	: Finansal Kaldıraç	Financial Leverage
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği	
MTK	: Muhasebenin Temel Kavramları	
NDA	: İsteğe Bağlı Olmayan Tahakkuklar	
NI	: Net Kâr	Net Income
NIPS	: Hisse Başına Net Kâr	Net Income per Share
NYSE	: New York Borsası	New York Stock Exchange
P	: Hisse Senedi Fiyatı	Share Price
PCAOB	: Kalka Açık Şirketler Gözetim Kurulu	Public Company Accounting Oversight Board
PPE	: Brüt Maddi Duran Varlıklar	Gross Property, Plant and Equipment

R	: Hisse Senedi Getirisi	Share Return
REC	: Ticari alacaklar	Receivables
REV	: Net Satışlar	Revenue
ROA	: Aktif Kârlılığı	Return on Assets
ROI	: Yatırım Karlılığı	Return on Investment
SEC	: ABD Menkul Kıymetler ve Borsalar Komisyonu	Securities and Exchanges Commission
SFAS	: Finansal Muhasebe Standartları Tebliğleri	Statements of Financial Accounting Standards
SIC	: Standart Sektör Sınıflandırması	Standard Industrial Classification
SOA	: Sarbanes-Oxley Yasası	Sarbanes-Oxley Act
SORP	: Önerilen Uygulama Tebliğleri	Statements of Recommended Practice
SPE	: Özel Amaçlı Kuruluşlar	Special Purpose Entities
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu	
SSAP	: Standart Muhasebe Uygulaması Tebliğleri	Statements of Standard Accounting Practice
STD	: Kısa Vadeli Finansal Borçlar	
TA	: Toplam Tahakkuklar	
TDMS	: Tekdüzen Muhasebe Sistemi	
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları	
THP	: Tekdüzen Hesap Planı	
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları	
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu	
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu	
TTK	: Türk Ticaret Kanunu	
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği	
TURN	: Satış Cirosu	Sales Turnover Rate
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları	
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları	
WACC	: Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyeti	Weighted Average Cost of Capital
YTTK	: Yeni Türk Ticaret Kanunu	

EKLER

Ek 1. Test Değişkenleri için Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları.....	218
Ek 2. Kontrol Değişkenleri için Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları	219
Ek 3. Yatay-Kesitsel Regresyondan Elde Edilen Mutlak İsteğe Bağlı Tahakkuklar Wilcoxon Testi Sonuçları	220
Ek 4. Yatay-Kesitsel Regresyondan Elde Edilen Pozitif-Negatif İsteğe Bağlı Tahakkuklar Wilcoxon Testi Sonuçları	221
Ek 5. Toplam Tahakkuklar TDMS Dönemi Panel Regresyon Analizi.....	222
Ek 6. Toplam Tahakkuklar UFRS Dönemi Panel Regresyon Analizi	222
Ek 7. Panel Regresyondan Elde Edilen İsteğe Bağlı Tahakkuklar Wilcoxon Testi Sonuçları .	223
Ek 8. Toplam Tahakkuklar TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi	224
Ek 9. Toplam Tahakkuklar UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi.....	224
Ek 10. Havuzlanmış Regresyondan Elde Edilen İsteğe Bağlı Tahakkuklar Wilcoxon Testi Sonuçları.....	225
Ek 11. Net Kârdaki Değişim TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi	226
Ek 12. Net Kârdaki Değişim UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi.....	226
Ek 13. Nakit Akışlarındaki Değişim TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi	227
Ek 14. Nakit Akışlarındaki Değişim UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi	227
Ek 15. Nakit Akışları TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi.....	228
Ek 16. Nakit Akışları UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi	228
Ek 17. Toplam Tahakkuklar TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi	229
Ek 18. Toplam Tahakkuklar UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi.....	229
Ek 19. Net Kârdaki Değişimin Varyansı-TDMS Dönemi ile UFRS Dönemi Karşılaştırması F-Testi	230
Ek 20. Nakit Akışları ile Toplam Tahakkuklar Arasındaki Spearman Korelasyonu-TDMS Dönemi ile UFRS Dönemi Karşılaştırması	230
Ek 21. Hisse Senedi Fiyatı TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi	231
Ek 22. Hisse Senedi Fiyatı UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi	231
Ek 23. Hisse Senedi Fiyatı TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi (AR(1) Değişkeni Eklenmiş)	232
Ek 24. Hisse Senedi Fiyatı UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi (AR(1) Değişkeni Eklenmiş)	232
Ek 25. İyi Haber (Pozitif Getiri) TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi	233
Ek 26. İyi Haber (Pozitif Getiri) UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi	233
Ek 27. Kötü Haber (Negatif Getiri) TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi.....	234
Ek 28. Kötü Haber (Negatif Getiri) UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi.....	234

GİRİŞ

Finansal raporlama, finansal bilgi kullanıcılarının ekonomik kararlarında faydalı olacak şekilde, bir işletmenin finansal durumu ve performansı ile finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi vermek amacıyla yapılır. Finansal raporlamanın kalitesi ise kamuya açıklanan bilgilerin, işletmenin temel ekonomik durumunu finansal bilgi kullanıcılarına güvenilir bir şekilde yansıtması olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla finansal raporlamanın kaliteli olmasının temel koşulu, finansal tablolardaki bilgilerin; şeffaf, ihtiyaca uygun, karşılaştırılabilir ve tam olarak sunulmasından elde edilen faydaların, katlanılan maliyetten fazla olmasıdır. Şirketlerin değişik ülkelerdeki yatırım faaliyetleri ve ekonomik faaliyetlerinin; aynı ilke, anlayış, ölçüt ve kavramlarla, ortak bir muhasebe dili ile hazırlanmış finansal tablolarla açıklanabilmesi ise bu faydaların elde edilmesi açısından çok önemlidir.

Dünyaya yayılan ekonomik entegrasyon ve sermaye piyasalarındaki hızlı gelişim, yatırımcıların dünyanın başka yerlerindeki sermaye piyasası araçlarına yatırım yapma imkânlarını artırmakta, fakat her ülkenin farklı finansal raporlama uygulamaları nedeniyle beklenen faydalar tam olarak elde edilememektedir. Sermayenin uluslararası dolaşımına ve yatırımların optimum düzeyde gerçekleştirilmesine imkân sağlanması için atılan en önemli adımlardan birisi ise şüphesiz Uluslararası Finansal Raporlama/Muhasebe Standartları (UFRS) uygulamasıdır. UFRS'nin temel amacı kamuya açıklanan bilgilerin işletmelerin temel ekonomik durumlarını en iyi şekilde yansıtma ve finansal raporların ülkeler arasında karşılaştırılabilirliğinin sağlanmasıdır.

Türkiye'de de finansal tablolarını 2005 yılına kadar Tekdüzen Muhasebe Sistemi'ne (TDMS) göre hazırlayan kamuya hesap verme yükümlülüğü bulunan şirketler, Avrupa Birliği ile uyum çerçevesinde 2003 ve 2004 yıllarında gönüllü olarak, 2005 yılı itibarıyla de zorunlu olarak finansal tablolarını UFRS'ye göre hazırlamaya başlamışlardır. Bu uygulama ile finansal raporlamanın, şirketlerin

ekonomik durumunu daha iyi yansıtması ve daha kaliteli finansal tablolar ortaya çıkarması beklenmektedir.

Bu çalışma da 1997-2002 yıllarını kapsayan TDMS dönemine göre 2005-2010 yıllarını kapsayan zorunlu UFRS döneminde muhasebe kalitesi açısından herhangi bir gelişme olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu itibarla, her iki dönemde de İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) kesintisiz olarak işlem gören 115 sanayi şirketi üzerinde yatay-kesitsel, panel ve havuzlanmış regresyon analizleri yapılmıştır.

Çalışmada muhasebe kalitesinin en önemli ölçütleri olan kâr yönetimi, kâr düzeltmesi ve muhasebe rakamlarının hisse senedi piyasalarına yansıma derecesi esas alınmıştır. Kâr yönetiminin göstergesi olarak isteğe bağlı tahakkukların mutlak değerlerinin büyüklüğü alınmıştır. Kâr düzeltmesinin göstergeleri ise net kârdaki değişimin varyansının büyüklüğü, net kardaki değişimin varyansının faaliyet nakit akışlarındaki değişimin varyansına olan oranın büyüklüğü ve tahakkuklar ile faaliyet nakit akışları arasındaki korelasyonun daha fazla negatif olmasıdır. Muhasebe rakamları ile hisse senedi piyasaları ilişkisi için kullanılan göstergeler ise hisse başına defter değeri ile hisse başına net kâr rakamlarının hisse senedi fiyatını açıklama gücü ve hisse başına net kâr ile hisse senedi getirisi arasındaki ilişkinin gücüdür.

Çalışmanın birinci bölümünde muhasebe sistemi ile UFRS'nin gelişimi ve Türkiye'deki mevcut durum ele alınmış, ikinci bölümde muhasebe kalitesini belirleyen faktörler ve muhasebe kalitesi ile UFRS ilişkisini inceleyen çalışmalar gözden geçirilmiş, üçüncü bölümde ise muhasebe kalitesi ile ilgili modeller oluşturulmuş ve bu modeller TDMS ve UFRS dönemleri için ayrı ayrı analizlere tabi tutularak elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI VE GELİŞİM SÜRECİ

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, şüphesiz muhasebe ve finans dünyasında gerek akademik literatürde gerekse finansal bilgi kullanıcıları ve düzenleyici kurumlar nezdinde son yıllarda tartışılan en önemli konulardan biridir. Bunun nedeni ise, sermayenin uluslararası dolaşımı ve bunun sonucunda meydana gelen büyük sermaye hareketleri ile uluslararası şirket birleşmeleri gibi küresel yönelimler ve çeşitli ülkelerde yaşanan finansal ve ekonomik krizler nedeniyle finansal tablo kullanıcılarının bu tablolardaki bilgileri sorgular duruma gelmesiyle oluşan güvensizlik ortamıdır.

Finansal piyasalarda “küresel karşılaştırılabilirliğin” sağlanabilmesi için uluslararası standartlara göre hazırlanmış olan finansal tablolara ihtiyaç duyulmuştur. Buna bağlı olarak, muhasebe standartları küresel finans ve muhasebe işlemlerinin bütün yönlerini birbirine bağlayan bir halka görevini üstlenmiştir. Küresel standart setinin oluşturulmasından önce uygulayıcılar ulusal standartların farklı olması ve finansal tabloların karşılaştırılmasının sağlıklı yapılamaması nedeniyle birçok zorlukla karşı karşıya kalmışlardır.

Muhasebe ve kurumsal yönetim uygulamalarında ortaya çıkan hatalar küresel sermaye piyasalarını tehdit etmiş ve gelişen ekonomilerde küresel ekonomilere karşı yeni şüphelerin oluşması sonucunu doğurmuştur. Enron, WorldCom ve diğer şirketlerin çöküşünün izlendiği yıllar içerisinde, teknoloji ve modern finansın yüksek düzeydeki karmaşıklığı muhasebe ve denetim disiplinine zarar veren bir gevsemeye neden olmuştur. Bu kriz tüm dünyadaki muhasebe uygulamalarını kapsamış ve sonuçta sistemlerin kendini yenilemesine sebep olmuş ve daha şeffaf ve karşılaştırılabilir finansal tablolara ulaşmak için gerekli olan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın uygulamaya geçmesi büyük ivme kazanmıştır (Çelik, 2007, s. xi-xii).

1. MUHASEBE TEORİSİ VE FİNANSAL RAPORLAMA

1.1. Muhasebenin Tarihi ve Temelleri

İnsan gereksinmelerini karşılayabilmek için mal ve hizmet üretiminde bulunan ekonomik ve teknik birimler olarak tanımlanan işletmelerin uyguladıkları hesap teknikleri, kişilerin kullandıkları hesap tekniklerine göre daha ileri ve karmaşıktır. Optimum kar elde etme amacıyla hareket eden işletmelere ilişkin değer hareketlerini izleyen, saptayan ve yorumlayan bu tekniklerin tümü işletme ekonomisinin bir kolu olan muhasebenin temelini oluşturur (Yalkın, 2005, s. 1).

Tarihte ilk muhasebe kayıtlarının hangi dönemde ve hangi medeniyetler tarafından kullanıldığı yolunda kesin bir bilgi olmamakla birlikte, muhasebenin ticaretin varlığından beri kullanıldığı ve temellerinin 5000 yıl öncesine dayanan çok eski bir disiplin olduğu hususunda görüş birliği mevcuttur. Envanter işlemlerinin ise eski Mısır'da mal takibi amacıyla yapıldığı bilinmektedir.

Eski Yunan medeniyetinde muhasebe, sikkenin para olarak kullanılması ile çok farklı bir boyuta taşınmıştır. Envanter işlemleri maddi sorumluluk doğuran işlemler olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Yunan medeniyetinde devlet muhasebesi daha çok ön planda yer almış, devletin varlıklarının kayıtları, halktan seçilen kişilerce yapılmıştır.

Eski Roma'da muhasebe düzeni ilk kez farklı kayıt ortamlarının birbirleriyle bağlantılı olarak şekillenmesi ile bugünkü anlamdaki muhasebe sisteminin temelleri atılmıştır. Bu sistemde para hesapları ayrı bir defterde, tahıl ve hayvansal ürünler gibi mal ve eşyalar ayrı bir defterde kaydedilmiştir. Bu arada yıpranma payı (amortisman) kavramına ilk olarak Eski Roma kayıtlarında rastlanmıştır. Eski Roma medeniyetinden sonra, M.S. ilk 500 yıl içinde envanter kavramı gelişmiş, varlıkların sınıflandırılması daha belirgin hale gelmiştir. Orta çağ boyunca batı Avrupa'da gezici muhasebeciler ortaya çıkmış ve para karşılığında raporlar düzenlemeye başlamışlardır. Bizans İmparatorluğu'nda ise toprak envanteri yöntemleri gelişmiş ve İmparatorluğun toprakları denetim düzeni altına alınmıştır (Avder, 2007).

Muhasebenin bugün bildiğimiz anlamda kullanımı ise 1400'lü yıllara dayanmaktadır. Çağdaş muhasebenin temelini oluşturan çift taraflı kayıt yönteminin yazılı olarak ilk uygulamasına Fra Luca Pacioli'nin 1494'teki eseri "*Summa de arithmetica, geometria, proportioni et proportionalità*"¹ adlı eserinde rastlanmıştır. O tarihlerden önce de özellikle İtalya'da muhasebe uygulamalarına rastlanmaktadır. Bu uygulamalar, Venedikli tüccarların ve bankaların muhasebe kayıtları tuttuğu ve belirli periyotlarla bu kayıtları kontrol ettiklerini göstermektedir (Brown R. , 2006). Fakat bu eserin yazılmasından önce, bu yöntemin iki yüzyıla yakın bir süre boyunca uygulanmış olduğu ve kitapta bu uygulamaların bir düzene koyulduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Abdullah Bin Muhammed İbn Kiya Al Mazandarani tarafından Farsça kaleme alınan "*Risale-i Felekiyye/Kitab-us Siyagat*"² isimli el yazması kitapta da bugün uyguladığımız muhasebenin esaslarının mevcut olduğu bildirilmiştir (Sevilengül, 2005; Akdoğan & Aydın, 1987).

İtalya dışındaki Avrupa ülkelerindeki yazarlar da Pacioli ve eserlerinin etkisi altında kalarak, İtalyan muhasebe sistemini ülkelere tanıtan eserler ortaya çıkarmışlardır. Böylece 19'uncu asrın ilk yarısına kadar Avrupa ülkelerinin büyük bir kısmında ve Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) çift taraflı muhasebe yöntemi tam bir açıklığa kavuşarak uygulanmaya başlanmıştır (Yalkın, 2005, s. 11).

1.2. Muhasebenin Tanımı ve Fonksiyonları

Muhasebe kısaca "işletme lisansı" olarak ifade edilebilir. Bu işlevi yerine getirirken de işletme içerisindeki bütün birimlerle iletişim içerisinde. Bu durum, örgütün fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için hayati öneme sahiptir. Temel olarak

¹ "Aritmetiğin, Geometrinin, Oran ve Orantının Özeti" anlamına gelmektedir. Matematikçi, filozof ve aynı zamanda bir din adamı olan Luca Pacioli, 1447-1517 yılları arasında yaşamış ve çift taraflı kayıt yöntemini anlattığı kitabında bugün kullandığımız anlamda aktif ve pasif eşitliğinden borç alacak ilişkisine kadar muhasebenin temelini oluşturan birçok kavrama yer vermiştir.

² "Muhasebe Kitabı" anlamına gelmektedir. Kitabın içinde bugün bildiğimiz anlamda yevmiye defteri, defter-i kebir gibi çift taraflı kayıt yönteminin temel unsurları yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Sevilengül, 2005).

“bilgi sistemi” olarak ifade edilen muhasebe için değişik kaynaklarda çok çeşitli tanımlamalar yapılmıştır.

Muhasebe en genel tanımıyla şu şekilde ifade edilebilir: “Tamamen veya kısmen malî karakterde ve para ile ifade edilebilen işlemlere ait anlamlı ve güvenilir bilgileri sağlayacak biçimde verilerin ilgili kaynaklardan toplanmasına, doğruluklarının saptanmasına, kaydedilmesine, tasnif edilmesine, raporlar halinde sunulmasına, analiz ve yorumlanmasına muhasebe denir” (Yalkın, 2005, s. 1).

Cemalcılar ve Önce (1999, s. 1) muhasebeyi “Ekonomik faaliyeti karakterize eden olayların ve işlemlerin büyük bir kısmını tanımladığı ve ölçme, sınıflandırma ve uygun bir şekilde birleştirip özetleyerek raporlama yoluyla önem derecesi yüksek ve nispeten az sayıda ve birbirleriyle ilişkili veriye indirgeyerek bir ekonomik varlık olan işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonuçları ortaya koyduğu için tanımlayıcı-analitik bir disiplin” olarak tanımlamışlardır.

Needles, Powers, & Crosson (2010, s. 4) ise muhasebeyi şu şekilde tanımlamaktadırlar: “Muhasebe bir kuruluşla ilgili finansal bilgileri ölçen, işleyen ve ileten bir bilgi sistemidir. Muhasebe işletme faaliyetleri ile karar vericiler arasında bir köprüdür”.

Başka bir kaynakta muhasebe “Bir örgütün kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma biçimini, örgütün işlemleri sonucunda bu kaynaklarda meydana gelen artış veya azalışları ve örgütün finansal açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bunları ilgili kişi ve kuruluşlara ileten bir bilgi sistemi” (Sevilengül, 2005, s. 9) olarak tanımlanmaktadır.

Amerika Muhasebeciler Birliği (American Accounting Association-AAA) muhasebeyi “Bilgi kullanıcılarının verecekleri ekonomik kararlarda bilinçli yargılarda bulunabilmeleri için ekonomik bilgilerin belirlenmesi, ölçülmesi ve iletilmesi süreci” olarak tanımlamıştır (Özdemir, 2011, s. 12; American Accounting Association, 1966).

Muhasebeyle ilgili olarak yapılan tanımlamaların en önemli ortak noktası ise muhasebenin bilgi verme fonksiyonudur. Bir bilgi sistemi olan muhasebenin, elde ettiği ve işlediği bilgileri kullanıcıların hizmetine sunması da beklenir. Muhasebe sisteminden elde edilen bilgiler, muhasebe fonksiyonları aracılığıyla son kullanıcıya ulaştırılırlar. Bu fonksiyonlar kısaca aşağıdaki gibi sıralanabilir (Sevilengül, 2005; Yalkın, 2005):

- *Kaydetme*: Tamamen veya kısmen para ile ifade edilen işletme faaliyetleri için bir kayıt sistem kurulur ve varlıklarda ve kaynaklarda meydana gelen değişimler bu kayıt sistemi üzerinden izlenir.
- *Sınıflandırma*: Elde edilen ve zaman sırasına göre kaydedilen bilgiler özelliklerine göre kategorilere ve gruplara ayrılarak tasnif edilir. Böylece elde edilen bilgi yığını, kullanılabilir şekilde konmuş olur.
- *Raporlama*: Muhasebe verilerinin kullanıcılara faydalı olabilmesi için raporlar halinde işletme ile ilgili gruplara³ sunulur.
- *Analiz ve Yorumlama*: Muhasebe raporlarında yer alan bilgilerin anlamının ve olaylar ile bu olayların sonuçları arasındaki ilişkinin araştırılması ve geleceğe yönelik tahminlerin yapılabilmesi için, elde edilen ve raporlar haline getirilen bilgiler bu aşamada kullanıcılara fayda sağlar.

Bu fonksiyonlar aslında muhasebe sürecini ifade etmektedir. Muhasebenin ilk üç fonksiyonu olan kaydetme, tasnif etme ve raporlar biçiminde sunma işlemleri, muhasebe bilgi ve verilerinin ne şekilde yaratıldığını göstermektedir. Muhasebe işlemlerinin bu ilk üç adımına, muhasebe bilgilerinin yaratılması evresi de denebilir. Ancak muhasebe, bilgi ve veri yaratma sürecinden daha geniş kapsamlıdır. Muhasebenin temel amacı, yaratılan bilgi ve verilerin kullanılmasıdır. Analiz ve yorumlama fonksiyonu olarak belirlenen bu evre, muhasebe tanımının dördüncü kısmını oluşturur. Muhasebe verilerin analizinde, raporlanmasında ve raporlanan

³ Muhasebeden yararlanan başlıca paydaşlar; işletme sahipleri, işletme personeli, sendikalar, kredi kuruluşları, yatırım ve finans kuruluşları, sermaye piyasası yatırımcıları, devlet ve toplumdan oluşur.

finansal bilgilerin kullanılmasında yargılama ve yorumlamayı öngörür (Yalkın, 2005, s. 2).

Finansal raporlar haline getirilen bilgilerin (finansal raporlama) bilgili kullanıcılar (yatırımcılar, analistler, kreditorler vb.) tarafından analiz edilip yorumlanması ve geleceğe ilişkin tahmin ve öngörüler yapılabilmesi için bu bilgilerin anlamlı ve güvenilir olması gerekir. Anlamlı ve güvenilir olmayan bilgiler bütün bir ekonomik sistemi etkiler.

1.3. Muhasebe Teorisi ve Bir Bilgi Sistemi Olarak Muhasebe

Teori en genel tanımıyla *“İstenilen bir sosyal davranış veya düzenlemenin ne olması gerektiği hakkındaki kural ve ilkeleri”* ifade etmektedir (Akdoğan & Aydın, 1987, s. 15). Muhasebe teorisi de muhasebe uygulamalarının nasıl yapılacağını açıklamaya çalışır. Ancak bugüne kadar muhasebeye ilişkin birden fazla teori geliştirilmiş ve bu teoriler aslında aynı sonuca ulaşmalar da meseleye farklı açılardan yaklaşım farklı yol haritaları izlediklerinden dolayı uzunca bir süre birbiriyle çelişen teoriler olarak algılanmıştır. Muhasebenin bir bilim mi yoksa bir sanat mı olduğu bile hala tartışılmaktadır⁴.

1.3.1. Muhasebe Teorileri ve Sistemler Yaklaşımı

Muhasebe uygulamalarına yön veren muhasebe teorisiyle ilgili çeşitli dönemlerde üretilen yaklaşımlar Tablo 1.1’de kısaca açıklanmıştır⁵:

⁴ Muhasebenin bir sanat veya teknik olduğunu savunanların temel aldığı argüman “Muhasebe muhasebecilerin yaptığı işidir” inancıdır. Bu konu hakkında detaylı bilgi için Glautier & Underdown’ın “Accounting Theory and Practice” (1986) isimli eserine bakılabilir.

⁵ Akdoğan & Aydın’dan (1987) faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1.1. Muhasebe Teorileri

Klasik Yaklaşımlar	Çağdaş Yaklaşımlar
<p><i>Tümdengelim Yaklaşımı</i></p> <p>Amaçların açık bir ifadesini, teorinin işlevini yerine getireceği çevre hakkındaki varsayımların belirlenmesini ve daha sonra amaç ve varsayımlardan birtakım ilkelerin ve sonuç olarak kural veya yasaların ussal olarak türetilmesini kapsar.</p>	<p><i>Karar Modelleri Yaklaşımı</i></p> <p>Çeşitli muhasebe yöntemleri, karar modellerinin uygulanmasında gerekli olduğu kabul edilen verilerle kıyaslanarak değerlendirilir. Muhasebenin birincil amacı, bir birimin ekonomik işlemleri hakkında karar vermede kullanılmak üzere ilgili kişilere finansal bilgi sağlamaktır.</p>
<p><i>Tümevarım Yaklaşımı</i></p> <p>Çeşitli gözlemler yaparak, çıkabilecek tüm olaylara uygulanabilecek genel bir ilkenin ortaya konulmasını sağlayacak ortak niteliklerin araştırılmasını kapsar. Başlangıçta varsayım veya kavramlara gereksinim duyulmayabilir.</p>	<p><i>Karar Verenler Yaklaşımı</i></p> <p>Amacı, muhasebe sorunlarıyla ilgili insan davranışlarının anlaşılması, açıklanması ve tahmin edilmesidir. Çeşitli araştırmalar yapıp sonuçlarına göre kararlar verilmektedir.</p>
<p><i>Açıklayıcı Muhasebe Teorileri</i></p> <p>Kullanılmakta olan muhasebe uygulamalarını açıkla ve gözlemlenen uygulamalardan genel kural ve ilkeleri ortaya çıkarmaya çalışır.</p>	<p><i>Bilgi Ekonomisi Yaklaşımı</i></p> <p>Bir kişi seçenekleri değerlendirirken çeşitli bilgilere gereksinim duyar. Karar verilen seçeneğin uygulanmasından fayda veya zarar elde edilip edilmeyeceği merak edilebilir. Muhasebe verileri önemlidir. Bilginin değeri, o bilgiyi hazırlama maliyetinden yüksek olmalıdır.</p>
<p><i>Normatif Muhasebe Teorileri</i></p> <p>Muhasebe etkinliklerinin dışına da taşan gerçek dünya olaylarından yapılan genellemelerden geliştirilmiştir. Amacı muhasebe etkinliklerine yön vermektir. Muhasebeleştirilecek olaylar hakkında tümevarımsal genellemeler yapılır.</p>	<p><i>Sistemler Yaklaşımı</i></p> <p>Yaşayan tüm sistemler çevresiyle etkileşim halinde olan açık sistemlerdir ve amaçları vardır. Ulaşılmak istenen amaç, amaca ulaşmak için karar modeli seçenekleri, beklentilerin belirlenmesini kolaylaştıran tahmin modelleri ve geçmişteki verileri içeren veri bankası bu modelin temel öğeleridir.</p>

Bu yaklaşımlardan *Sistemler Yaklaşımı*'nı diğerlerinden ayıran özellik, belirli bir amacın gerçekleşmesine yönelik olmasıdır. Teoriler bir tahmin yapılması ile son bulurlar. Bu tahminlerin kararlarda kullanılıp kullanılmaması söz konusu edilemez. Sistemler ise tahmin yapılması için teoriye ihtiyaç duyarlar ve bu bakımdan teoriler sistemlerin amaçlarına ulaşmaları için birer öğedir. Teorik bilimlerde araştırmacının amacı genel tahminlerin yapılmasına olanak sağlayacak bir teorinin geliştirilmesidir. Uygulamalı bilimlerde ise araştırmalar bir sistemler çerçevesi içinde belirli bir amaca ulaşmaya yöneliktir (Akdoğan & Aydın, 1987).

Sistemler Yaklaşımı'nda bir süreç vardır ve bu süreç geri besleme olgusuyla birlikte bir döngü olarak sürekli tekrarlanır. Muhasebe de uygulamalı bir bilim olduğundan muhasebe ile ilgili öne sürülen teoriler arasında en çok kabul gören Sistemler Yaklaşımı olmuştur. Bilgi sistemlerinin çevreleriyle etkileşim içerisinde olan açık sistemler olduğu göz önünde bulundurulduğunda muhasebenin de kuramsal altyapısı olan *açık bir bilgi sistemi* olduğu ortaya çıkmaktadır.

1.3.2. Muhasebe Bilgi Sistemi

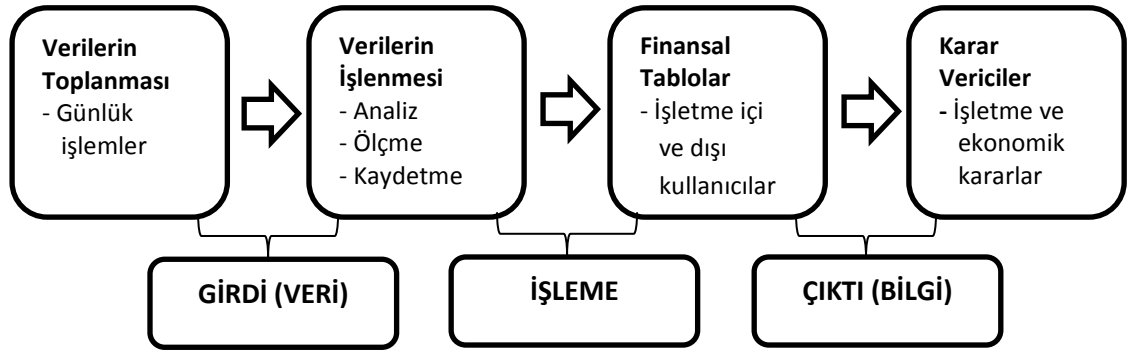
Sistemler yaklaşımının muhasebe uygulamalarının gelişmesindeki ve sosyal bir bilim haline gelmesindeki etkisi büyüktür. Bu durum muhasebe uygulayıcıları ve araştırmacılarının da, muhasebenin girdileriyle (verileri) çıktıları arasındaki ilgililiği karar alma amaçları açısından ölçmesine imkân vermiştir.

Muhasebe bilimi bir bilgi sisteminin gerektirdiği bütün özelliklere sahiptir. *Bilgi sağlamak* gibi temel bir amacı vardır. *İnsanlar ve araçlar* şeklinde açık ve iyi tanımlanmış öğeleri vardır. En önemlisi ise sistemlerin tipik özellikleri olan *girdi, işleme ve çıktı* unsurlarına sahip olmasıdır (Glautier & Underdown, 1986).

Muhasebe bilgisi, özellikle halka açık şirketlerin finansal pozisyonu ve performansı ile ilgili denetlenmiş nicel verileri ölçen ve kamuya açıklayan kurumsal

muhasebe ve dış raporlama sistemlerinin bir ürünüdür (Bushman & Smith, 2001, s. 238).

Keiso ve Weygandt (1995) muhasebenin; kararları ve eylemleri, ticari bir işletme veya diğer işletmelerin faaliyetleriyle ilgili olan çok sayıda kişiye, bu işletmeler hakkındaki ekonomik bilgileri bir süreç içinde toplayarak ilettiği için bir *bilgi sistemi* olduğunu ifade etmişlerdir (Cemalcılar & Önce, 1999, s. 2; Kieso & Weygandt, 1995, s. 5'ten alıntı). Muhasebe bilgi sistemi en basit şekliyle aşağıdaki gibi gösterilebilir⁶:

Şekil 1.1. Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebe bilgi sisteminde üretilen ve ilgili taraflara sunulan bilgiler kendine özgü özellikler taşır. Bu bilgilerinin kullanıcılara faydalı olabilmesi için şu nitelikleri taşıması zorunludur (Çelik, 2007, s. 52):

- Doğru ve güvenilir olması,
- Anlamlı olması,
- Karşılaştırmaya elverişli olması ve
- Zamanında düzenlenmesi

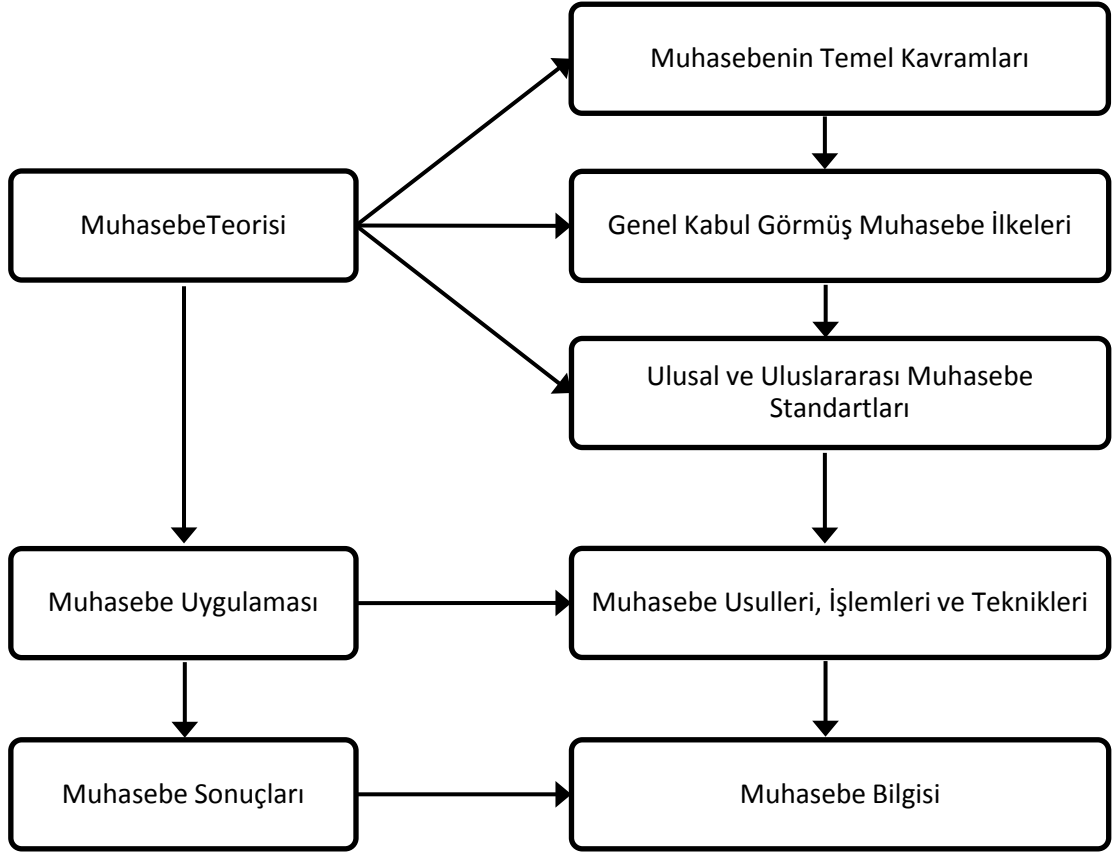
⁶ Yalkın (2005, s.3) ve Glautier & Underdown (1986, s.13) 'ten faydalanılarak şekillendirilmiştir.

Bu özellikleri taşıyan muhasebe bilgileri, günümüz piyasa ekonomisinde kullanıcıların (karar vericilerin) kararlarını etkin bir şekilde vermesini sağlayarak ekonomi teorisinde yer alan *kaynakların etkin dağılımı* amacına büyük oranda katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla muhasebe bilgi sistemi, ekonomi bilimi ile yakından ilişkilidir. Çünkü bu sistemin teorik olarak temel amacı kullanıcıların en uygun kararları verip bu kararları önceden tahmin edilen sonuçlarla karşılaştırmalarına olanak sağlayarak ellerindeki kaynakların etkin bir şekilde dağılımına imkân vermektir (Glautier & Underdown, 1986).

Bunun yanı sıra, muhasebe bilgileri, bir takım sınırlılıklara da sahiptir. Bu sınırlılıkları muhasebe teorisinden kaynaklanmaktadır. Muhasebe teorisine göre, bir değer hareketinin muhasebenin konusunu oluşturabilmesi için para ile ifade edilmesi, bir başka deyişle tamamen veya kısmen finansal nitelikte olması gerekir. Tamamen veya kısmen finansal nitelikte olmayan değer hareketlerinin muhasebe bilgi sistemi içinde yer alması olanaklı değildir. Bu durum, muhasebe sürecinden çıkan bilgilerin niteliği bakımından önemli bir sınırlılık olarak kabul edilmelidir (Çelik, 2003).

1.4. Muhasebe Teorisi ve Muhasebe Uygulamaları İlişkisi

Muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgiler muhasebe teorisinden temel almaktadır. Muhasebe teorisi ise üç kısımdan oluşmaktadır. Bu kısımlar; *Muhasebenin Temel Kavramları (MTK)*, *Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GKGMİ)* ve *Muhasebe Standartları* olarak ifade edilebilir. Muhasebe uygulaması da muhasebe teorisine uygun olarak geliştirilen muhasebe usullerini, işlemlerini ve tekniklerini kapsamaktadır (Çelik, 2007).

Şekil 1.2. Muhasebe Teorisi ve Muhasebe Uygulamaları İlişkisi

Kaynak: (Çelik, 2003).

Şekil 1.2’de muhasebe bilgi sistemi içerisinde muhasebe teorisiyle muhasebe uygulamalarının nasıl bir etkileşim içerisinde olduğu görülmektedir.

1.4.1. Muhasebenin Temel Kavramları

Kavramlar, gözlemleri düzene koymak ve anlayabilmek için insan düşüncesini sonucunda ortaya çıkar ve elde edilen bilgiler arasında ilgi kurulmasını sağlarlar (Buckley, Buckley, & Chiang, 1980, s. 37). Muhasebenin temel kavramları da muhasebe ilkelerinin, dolayısıyla, muhasebe uygulamalarının dayanağını oluşturan, gözleme dayalı temel düşünceleri, temel çıkış noktalarıdır (Sevilengül, 2005, s. 22). Toplam on iki adet olan bu kavramlar bir kısım kaynaklarda “temel varsayımlar” ve

“temel kavramlar” (örneğin Yalkın, 2005) olarak ikiye ayrılmakta, diğerlerinde ise (örneğin Sevilengül, 2005; Akdoğan & Sevilengül, 2007) hepsi “temel kavramlar” olarak isimlendirilmektedir. Muhasebenin temel kavramları aşağıda kısaca açıklanmıştır:

- *Sosyal Sorumluluk*: Muhasebe sisteminin her aşamasında bütün toplumun çıkarlarının gözetilmesi gerektiğini ifade eder.
- *Kişilik*: İşletmenin sahiplerinden, yöneticilerinden, personelinden ve diğer tüm ilgili taraflardan bağımsız bir kişiliğe sahip olmasını ifade eder.
- *İşletmenin Sürekliliği*: İşletmenin sonsuz bir ömre sahip olmasını ifade eder. Muhasebe sadece bir değerlendirme işlemi değil, asıl olarak bir gelir saptama işlemidir. İşletmenin her an tasfiye edileceği düşüncesi muhasebeyi değerlendirme işlemi olmaktan ileriye götürmez.
- *Parayla Ölçülme*: İşletmenin miktar cephesi ile ilgilenen muhasebenin işlemlere uyguladığı ölçü biriminin “para” olmasını ifade eder.
- *Dönemsellik*: İşletmenin sınırsız kabul edilen ömrünün belli dönemlere bölünmesi ve her dönem sonuçlarının birbirinden bağımsız olarak saptanmasını ifade eder.
- *Tarafsızlık ve Belgelendirme*: Muhasebe kayıtlarının dayanağının subjektif (beyan, tahmin gibi) öğeler yerine objektif (fatura, makbuz gibi) belgelere dayandırılmasını ve muhasebe kayıtlarına esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde tarafsız ve önyargısız olunması gerektiğini ifade eder.
- *İhtiyatlılık*: Belirsizlik ve risklerin değerlendirilmesi gerektiğini ifade eder. Muhtemel gider ve zararlar için karşılık ayrılırken, muhtemel gelir ve karlar için ise gerçekleşmeden önce hiçbir işlem yapılmaz.
- *Maliyet Esası*: Nakit ve alacaklar dışındaki işletme varlıklarının ve giderlerin elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilmeleri gerektiğini ifade eder.
- *Tutarlılık*: Uygulamalar için seçilen muhasebe yöntem ve usullerinin, birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gerektiğini ifade eder.

- *Önemlilik*: İşletmeye ilişkin yapılacak değerlemeler ve alınacak kararları etkileyebilecek düzeyde öneme sahip olayların ve işlemlerin finansal tablolarda ayrı olarak yer alması gerektiğini ifade eder.
- *Tam Açıklama*: Finansal tablolardan yararlanacak bilgili⁷ okuyucuların işletmeyle ilgili doğru karar verebilmesini sağlayacak derecede açık ve anlaşılır olması gerektiğini ifade eder.
- *Özün Önceliği*: İşlemlerin muhasebeye yansıtılmasında ve ilgili değerlemelerin yapılmasında, bu işlemlerin hukuki biçimlerinden çok özlerinin (gerçekte ifade ettiği biçim) esas alınması gerektiğini ifade eder.

1.4.2. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri

GKGMİ teknik bir deyim olarak, belli bir andaki muhasebe uygulamasını kapsayan ayrıntılı muhasebe yöntem ve usullerinden meydana gelir ve muhasebeciler arasında mevcut görüş birliğinden dolayı bu ilkeler genel kabul görmüştür (Yalkın, 2005, s. 35). Bu ilkeler oldukça spesifiktir ve muhasebenin temel kavramlarının muhasebe uygulamaları ile finansal tablolarda kullanılmasını sağlamak amacıyla işletmeler tarafından uygulanacak esasları ifade eder (Cemalcılar & Önce, 1999).

İlkeler, bir bakıma, temel kavramların uygulamaya yansımalarını sağlayan köprüleri oluştururlar. Ülkenin özelliklerine, işletme gereksinmelerine ve zaman içindeki gelişmelere göre değişiklikler gösterebilir (Sevilengül, 2005, s. 29). Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) uygulanan ilkeler ile Avrupa Birliği'nde (AB) uygulanan ilkeler arasında da farklılıklar bulunmaktadır. Hatta AB'nin kendi içerisinde bile

⁷ Bilgili okuyucu kavramı muhasebe ve finans literatüründe; terminolojiye hâkim ve finansal raporlara dayanarak karar verebilme bilgi ve yeteneğine sahip kişiler için kullanılır.

hemen hemen her ülke kendi ilkelerini belirlemiştir. Aslında bu ilkeler, ülkelerin hukuk sistemlerinden oldukça fazla etkilenmektedirler⁸.

Türkiye’de de durum farklı değildir. TDMS’ye ilişkin 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanan 1 numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği’nde (MSUGT) Türkiye’de uygulanacak GKGMİ, *Mali Tablolar İlkeleri* adı altında şu şekilde sıralanmıştır:

- *Gelir Tablosu İlkeleri:* Satışların, gelirlerin, satışlar maliyetinin, giderlerin, kâr ve zararlara ait hesapların ve belli dönemlere ait işletme faaliyeti sonuçlarının sınıflandırılmış ve gerçeğe uygun olarak gösterilmesini sağlamak esastır. Bütün satışlar, gelir ve kârlar ile maliyet, gider ve zararlar brüt tutarları üzerinden gösterilirler ve hiç bir satış, gelir ve kâr kalemi bir maliyet, gider ve zarar kalemi ile tamamen veya kısmen karşılaştırılmak suretiyle gelir tablosu kapsamından çıkarılamaz.
- *Bilanço İlkeleri:* Bu ilkelerin amacı; sermaye koyan veya sonradan kendilerine ait kârı işletmede bırakan sahip ve hissedarlar ile alacaklıların işletmeye sağladıkları kaynaklar ve bunlarla elde edilen varlıkların muhasebe kayıt, hesap ve tablolarında anlamlı bir şekilde tespit edilmesi ve gösterilmesi yoluyla, belli bir tarihte işletmenin finansal durumunun açıklıkla ve ilgililer için gerçeğe uygun olarak yansıtılmasıdır. Bütün varlıklar, yabancı kaynaklar ve öz kaynaklar bilançoda gayrisafi değerleri ile gösterilirler. Bu doğrultuda net değer bilanço düzenlenmesinin gereği olarak indirim kalemlerinin ilgili hesapların altında açıkça gösterilmesi esastır. *Varlıklara İlişkin İlkeler, Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler ve Özkaynaklara İlişkin İlkeler* olmak üzere üç kısımdan oluşur⁹.

Muhasebenin temel kavramları çerçevesinde oluşturulan bu GKGMİ, muhasebe uygulamasının kuramsal dayanaklarıdır. Ancak, bu ilkeler sabit ve

⁸ Ülkelerin hukuk sistemleri ve muhasebe ilişkisi “Muhasebe bilgilerinin Kalitesi ve ölçümü” başlıklı bölümde ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete.

değişmez niteliklere sahip değildir. Diğer bir ifade ile muhasebe ve finansal raporlama sistemi, ayrı ayrı olaylar karşısında değişmeyen ilkeler yerine genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine sahip bulunmaktadır (Çelik, 2003).

1.4.3. Muhasebe Standartları

Kurallar, alışkanlıklar ve uygulamalar, faaliyetlerin her zaman doğru ve gerçeğe uygun olarak muhasebeleştirilip sunulması anlamına gelmektedir. Fakat bu faaliyetlerin hem muhasebeleştirilmesi hem de sunumu süreçlerinde taraflar arasında ciddi farklar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca her zaman muhasebeleştirme ve sunum esaslarının tahrif edilmesi ihtimali de mevcuttur (Tiffin, 2004). Bu durum finansal tabloların işletmeler arasında karşılaştırılması olanağını da ortadan kaldırmaktadır.

Bunlara ek olarak; yayınlanmış finansal tablolarda yer alan bilgiler, özellikle bu bilgilerin yokluğunda yatırım ve kredi kararlarını belirsizlikler içerisinde almak zorunda kalan yatırımcılar ve hissedarlar gibi kullanıcılar için hayati öneme sahiptir. Bu kullanıcıların şirketlere hangi özelliklerde bilgiler istediklerini işletmelerinin biçimsel bir yolu da bulunmamaktadır. Finansal tablo biçimlerinin ve bu tablolarda yer alan bilgilerin standart hale getirilmesi, bilgili kullanıcılara çeşitli şirketler tarafından sunulan yatırım fırsatları arasında seçim yapma imkânı vererek kit kaynakların en etkin bir şekilde kullanımını sağlamaktadır (Glautier & Underdown, 1986).

Bu nedenler ve iş dünyasında tutarlılık ile faaliyetlerin yanlış sunumu ve kamuyu aydınlatmanın önlenmesine olan ihtiyaç, muhasebe standartları¹⁰ ve uygulamalarının varlığını gerektiren sebeplerden bazılarıdır.

¹⁰ *Muhasebe Standartları* ile *Finansal Raporlama Standartları* eşanlamı olarak kullanılmıştır. Çünkü tarihsel olarak aralarında bir fark yoktur. Bu konuya "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Gelişimi" kısmında ayrıntılı olarak yer verilecektir.

İşletme faaliyetlerinin nasıl kaydedilip raporlanacağına ilişkin değişik görüşler bulunmaktadır. Bunun sebepleri kültürel veya ticari olabildiği gibi, yasal veya vergisel düzenlemelerden de kaynaklanabilmektedir. Muhasebe standartlarının temel amacı ülkelerin kendi içinde ve ülkeler arasında raporlamanın uyumlaştırılması ve tutarlı hale getirilmesidir. Yatırımcılar ve diğer finansal tablo kullanıcıları böylece tutarlı bir şekilde hazırlanmış veriler üzerinden karar verebilmektedir. Fakat standartlara olan ihtiyacın tek nedeni tutarlılık değildir. Zayıf veya her açıdan kötü muhasebe uygulamaları çok fazladır. Zayıf muhasebe; sonuçları kesinlik arz etmeyen uygulamalara veya finansal bilgileri kamuya açıklamada eksikliklere yol açabileceği gibi, kötü muhasebe ise hile¹¹ anlamına gelebilmektedir (Tiffin, 2004, s. 2)

Muhasebe ve finansal raporlama sistemlerinin uygulanması esas olarak dünyanın hemen her yerinde genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebe standartları esas alınarak yürütülmektedir (Çelik, 2003). Muhasebe ilkeleri de muhasebe standartları yardımıyla uygulamaya geçirilmektedir.

Muhasebe standartları muhasebe çalışmalarının yöntemini, muhasebe kavram ve ilkelerinin uygulanmasında esas alınacak yöntemleri ve değerlendirme ölçütlerini belirler. Muhasebe standartları terimi açık olarak pragmatik kuralları ifade etmektedir (Cemalcılar & Önce, 1999; Yalkın, 2005).

Muhasebe standartları birçok ülkede GKGMİ'ne dayandırılmıştır. Örneğin, ABD'de hala uygulamada olan ve muhasebe ve finansal raporlama sistemini belirleyen ABD GKGMİ¹², temelini uzun yıllardır muhasebe mesleğini icra eden meslek mensuplarının uygulaya geldiği ilkeler ve muhasebe teorisyenlerinin yaptığı araştırmalardan almaktadır. Aynı şekilde, İngiltere'de de Genel Kabul Görmüş Muhasebe Uygulamaları (GKGMU)¹³ yerleşmiştir. Bu düzenlemeler muhasebe

¹¹ Muhasebe uygulamalarında hile veya manipülasyon, literatürde çok geniş olarak araştırılan bir konudur. Fakat bu çalışmanın amacı manipülasyonu açıklamak veya ortaya çıkarmak değildir. Hileli muhasebe ve manipülasyon yöntemleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (Ayarlıoğlu, 2007; Çelik, 2007).

¹² US GAAP - Generally Accepted Accounting Principles.

¹³ UK GAAP - Generally Accepted Accounting Practices.

standartlarını içermenin yanında Birleşik Krallık Şirketler Hukuku'nu da içermektedir. Almanya'da da 1998 yılına kadar muhasebe uygulamaları tamamen Alman GKGMİ üzerinden yürütülmüştür. Almanya muhasebe uygulamalarını uluslararası uygulamalarla yakınsamak için 1998 yılında dört yeni yasa çıkarmıştır¹⁴.

1.5. Muhasebe Bilgisi ve Finansal Raporlama İlişkisi

Muhasebe bilgisi; ilgili verilerin kaynaklarından toplanması, ölçülüp kaydedilmesi ve bu verilerin süzülerek sınıflandırılması süreçlerinden geçerek raporlar haline getirilir ve ilgili kullanıcıların takdirine sunulur. Bu sürecin son aşaması olan finansal raporlama, ilgili tarafların (hissedarlar, yatırımcılar, kredi kuruluşları vb.) ellerindeki kaynakları etkin bir şekilde kullanmak amacıyla yatırım yapma veya fon sağlama kararlarında en önemli etkidir. Bu durum, ekonominin temel yapı taşlarından biri olan kaynakların etkin şekilde dağılımı amacına katkı sağlar.

Muhasebe bilgilerinin kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için, bu bilgilerden elde edilecek faydanın, bilginin elde edilmesi için katlanılacak maliyetten fazla olması gerekir. Finansal raporlama aracılığıyla kullanılacak muhasebe bilgilerinin de aşağıdaki niteliksel özellikleri taşıması gerekir (Akdoğan & Tenker, 1992; Cemalcılar & Önce, 1999):

- *Anlaşılabilirlik*: Muhasebe bilgileri, iş ve ekonomik faaliyetleri makul derecede anlayabilen ve bu bilgileri makul özenle incelemeye istekli olan finansal bilgi kullanıcılarının kavrayabileceği şekilde olmalıdır.
- *İhtiyaca uygunluk (İlgililik)*: Muhasebe bilgilerinin yararlı olabilmesi için; bu bilgilerin yöneticilerin, yatırımcıların, kredi verenlerin ve diğer bilgi kullanıcılarının kararları ile ilgili olması ve kullanım amacına uygun olması

¹⁴ Ayrıntılı bilgi "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Gelişimi" kısmında verilecektir.

gerekir. Bilginin ihtiyaca uygun olabilmesi için *tahmin değeri*¹⁵, *geri besleme değeri*¹⁶ ve *zamanında sunum*¹⁷ özelliklerine sahip olması gerekir.

- **Güvenilirlik:** Bilgi makul ölçüde hata ve önyargıdan uzak olmalı ve temsil etmeyi amaçladığı şeye sadık kalmalıdır. Güvenilirliğin sağlanabilmesi için gerekli üç temel özellik; *doğruluğun kanıtlanabilirliği*, *tarafsızlık* ve *temsilde sadakattir*.
- **Karşılaştırılabilirlik:** İşletmelerin hazırladıkları bilgilerin, dönemler itibarıyla karşılaştırılabilir olması gerekir. Bunun için de, seçilen muhasebe politikalarının birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması, yani tutarlı olması gerekir.

Finansal tablolarda yer alan bilgilerin özellikleri TDMS'yi düzenleyen MSUGT'te ve UFRS'de belirlenmiştir. MSUGT ve UFRS'ye göre finansal tablolarda yer alan bilgilerin özellikleri aşağıda karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir:

Tablo 1.2. Finansal Tablolardaki Bilgilerin Özellikleri

MSUGT	TMS-Kavramsal Çerçeve
<ul style="list-style-type: none">▪ Anlaşılabilirlik▪ İhtiyaca uygunluk▪ Geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki olayları değerlendirebilme özelliği▪ Teyit edilebilirlik (düzeltme dâhil)▪ Tahmin edilebilirlik▪ Güvenilirlik▪ Karşılaştırılabilirlik▪ Zamanında sunum	<ul style="list-style-type: none">▪ Anlaşılabilirlik▪ İhtiyaca uygunluk▪ Önemlilik▪ Güvenilirlik<ul style="list-style-type: none">- Gerçeğe uygun temsil- Özün önceliği- Tarafsızlık- İhtiyatlılık- Tam açıklama▪ Karşılaştırılabilirlik▪ Zamanında sunum▪ Fayda-maliyet dengesi

Kaynak: (Akdoğan & Sevilengül, 2007, s. 11)

¹⁵ Bilginin, kullanıcıların olayların sonuçlarını doğru olarak tahmin etme olasılığını artırması.

¹⁶ Bilginin, kullanıcıların önceki beklentilerini onaylamalarına veya düzeltmelerine yardım etmesi.

¹⁷ Bilginin; kararları etkileme kapasitesini yitirmeden önce, karar vericiler tarafından elde edilmesi.

Finansal raporlamada sadece finansal tablolar yer almaz. Bunlarla birlikte muhasebe sistemi tarafından sağlanan ve doğrudan veya dolaylı olarak muhasebe sistemi ile ilgili bilgilerin iletişimde kullanılan; yönetim kurulu faaliyet raporları, tahmin raporları, izahnâmeler, düzenleyici kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar gibi finansal tablolar dışındaki bilgiler de yer alabilir (Akdoğan & Aydın, 1987, s. 190; Özdemir, 2011, s. 68).

1.5.1. Finansal Raporlamanın Amacı

Şirket yöneticileri, aldıkları kararların şirketin gelecekteki nakit akımları üzerindeki etkileri hakkında bilgilere gereksinim duyarlar. Yönetim üzerinde etkili bir kontrol hakkına sahip bulunan hisse senedi sahipleri ise, yönetimin etkinliğini yargılamada ve değerlendirmede kendilerine yardımcı olabilecek bilgilere ihtiyaç duyarlar. Şirket ortakları ve kredi verenler de şirketin gelecekteki durumu, yapılacak ödemeler ve kâr dağıtımına olanak verecek finansal başarının olasılığını tahmin etmede kendilerine yararlı olabilecek bilgilere ihtiyaç duyarlar.

Finansal raporlamanın temel amacı, bir işletmenin kâr ve kârın birleşenleri ile ölçülebilen finansal performansı hakkında bilgi sağlamaktır (FASB, 1978). Finansal tablolar, finansal bilgi kullanıcılarının ekonomik kararlarında faydalı olacak şekilde, bir işletmenin finansal durumu, performansı ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi vermek amacıyla hazırlanırlar. Kullanıcıların bilgi ihtiyacı sadece finansal tablolarla karşılanamaz. Ancak kullanıcıların ihtiyaçlarının ortak noktaları bulunmaktadır. İşletmeye sermaye sağlayan ve dolayısıyla fonlarını riske eden yatırımcıların bilgi ihtiyacını karşılamaya yönelik düzenlemeler, işletme ile ilgili diğer kesimlerin bilgi ihtiyacının büyük bir kısmını da karşılar (Küçüksözen, 2004, s. 61; SPK, 2003, s. 3-4'ten alıntı).

Finansal raporlamanın amacı, ülkelerdeki sermaye piyasalarının gelişmişliğinin de bir fonksiyonudur. İctihat hukukunun hakim olduğu ve sermaye

piyasaları daha gelişmiş olan Anglosakson ülkelerde finansal raporlamanın birincil amacı, yatırımcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılamaktır. Buna karşın, kanunlara dayalı hukuk sisteminin geçerli olduğu Kıta Avrupası ülkelerinde ise daha çok borç veren ve kredi kullandıran tarafların bilgi ihtiyaçlarının karşılanması amacı öne çıkmaktadır (Özdemir, 2011).

1.5.2. Muhasebe Bilgisinin Raporlar Haline Dönüştürülmesi ve Finansal Tablolar

Muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgiler, bu sistemin son evresi olan finansal raporlama aracılığıyla kullanıcılara ulaştırılır. Finansal raporların içerdiği bilgiler de, önemli ölçüde sonlandırılmış olay ve işlemlerin işletmeler üzerindeki finansal etkilerinin ölçülmesi esasına dayanan finansal bilgilerdir. Finansal raporlarda sağlanan bilgiler şu özelliklere sahiptir (Akdoğan & Aydın, Muhasebe Teorileri, 1987, s. 191; FASB, 1978, s. vii'den alıntı):

- Bir sektör ile veya bir bütün olarak ekonomi ile değil, daha çok belirli bir işletmeyle ilgilidir.
- Tam değil, daha çok yaklaşık ölçümlene ve değerlemelerden elde edilir.
- Büyük ölçüde hâlihazırda tamamlanmış işlem veya olayların finansal sonuçlarını yansıtırlar.
- İşletmelerle ilgili karar vermek durumunda bulunanların ihtiyacı olan bilgi kaynaklarından birini oluştururlar ve bu bilginin hazırlanması ve kullanılmasının bir maliyeti vardır.

Finansal raporlamanın araçları finansal tablolar ve ekleridir. Finansal tablolar işletmenin finansal durumunun ve finansal performansının biçimlendirilmiş sunumudur. Finansal tabloların amacı, geniş bir kullanıcı kitlesinin ekonomik kararlar almalarına yardımcı olan işletmenin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları hakkında bilgi sağlamaktır. Ayrıca finansal tablolar, yöneticilerin kendilerine

emanet edilen kaynakları ne etkinlikte kullandıklarını da gösterir. Finansal tablolar bu amaca ulaşmak için işletmeyle ilgili aşağıdaki bilgileri sunar:

- Varlıklar
- Borçlar
- Özkaynaklar
- Gelir ve giderler, kârlar ve zararlar dâhil
- Ortakların yaptıkları katkılar ve ortaklara yapılan dağıtımlar
- Nakit akışları

Bu bilgiler, dipnotlarda yer alan diğer bilgilerle birlikte finansal tablo kullanıcılarının işletmenin gelecekteki nakit akışlarını ve özellikle bunların zamanını ve kesinliklerini tahmin etmelerine yardımcı olur (TMSK, 2011, s. 344).

Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin finansal raporlama aracılığıyla finansal tablolara dönüştürülmesi sürecinde bilgilerin kullanıcıların ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap vermesi önemlidir. Fakat bütün çıkar gruplarının ihtiyaçlarının aynı olması beklenemez. Bu durum, finansal raporlamayı “Genel Amaçlı Finansal Raporlama” ve “Özel Amaçlı Finansal Raporlama” olmak üzere ikiye ayırmıştır.

1.5.2.1. Genel Amaçlı Finansal Raporlama

Genel amaçlı finansal raporlama, bütün finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyacına yönelik olarak yapılan finansal raporlamadır. Bir başka deyişle, genel amaçlı olarak hazırlanan finansal tablolar¹⁸ sadece yatırımcılar veya borç verenler gibi belli bir gruba yönelik değil, bütün kamuya açıklanması için hazırlanmış finansal tablolardır.

¹⁸ Bu çalışmada “finansal tablolar” kavramı, aksi belirtilmedikçe “genel amaçlı finansal tabloları” ifade etmektedir.

TMS 1-Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı'nda genel amaçlı finansal tablolar; bir işletmenin, belirli bilgi ihtiyaçları doğrultusunda uyarlanmış finansal tablo hazırlamasına gerek duymayan kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlanan finansal tablolar (TMSK, 2011, s. 341) şeklinde tanımlanmıştır.

Genel amaçlı finansal raporlamanın amacı; mevcut ve potansiyel yatırımcılara, borç verenlere ve kredi veren diğer taraflara raporlayan işletmeye kaynak sağlama kararlarını verirken faydalı olacak finansal bilgiyi sağlamaktır. Bu kullanıcılar tarafından alınan kararlar, özkaynağa dayalı finansal araçların ve borçlanma araçlarının satın alınması, satılması veya elde tutulması kararları ile kredi ve benzerlerinin sağlanması ya da ödenmesi kararlarını içerir (TMSK, 2011, s. 6).

UFRS'ye göre tam bir finansal tablolar seti aşağıdakileri içerir¹⁹:

- a) Dönem sonu finansal durum tablosu
- b) Döneme ait kapsamlı gelir tablosu
- c) Döneme ait özkaynak değişim tablosu
- d) Döneme ait nakit akış tablosu
- e) Önemli muhasebe politikalarını özetleyen dipnotlar ve diğer açıklayıcı notlar
- f) Bir işletmenin bir muhasebe politikasını geriye dönük olarak uygulaması durumunda ya da bir işletmenin finansal tablolarındaki kalemleri geriye dönük olarak yeniden ifade etmesi söz konusu olduğunda ya da işletmenin finansal tablo kalemlerini yeniden sınıflandırdığında, karşılaştırılabilir en erken dönemin başına ait finansal durum tablosu (TMSK, 2011, s. 344).

Genel amaçlı finansal raporlar, raporlayan işletmenin değerini gösterecek şekilde düzenlenmezler. Bununla birlikte, söz konusu raporlar, mevcut ve potansiyel

¹⁹ Burada sıralanan finansal tabloların genel amaçlı finansal tablolar olduğu, standardın birinci paragrafında belirtilmiştir.

yatırımcılara, borç verenlere ve kredi veren diğer taraflara raporlayan işletmenin değerine yönelik yapacakları tahminlerde yardımcı olacak bilgiyi sağlarlar.

Mevcut ve potansiyel yatırımcıların, borç verenlerin ve kredi veren diğer tarafların birçoğunun, raporlayan işletmelerden doğrudan kendilerine bilgi sağlanmasını talep etme imkanı bulunmamaktadır ve ihtiyaç duydukları finansal bilginin çoğu için genel amaçlı finansal raporlara güvenmek durumundadırlar. Dolayısıyla bu tür kullanıcılar, genel amaçlı finansal raporların yöneltildiği asli kullanıcılarıdır.

Genel amaçlı finansal tablolar, içinde bulunulan ekonomik çevrenin ihtiyaçlarına göre üç, altı, dokuz ve on iki aylık dönemler için düzenlenmektedir. Türkiye’de vergi beyannamesi ekinde Maliye Bakanlığı için TDMS’ye göre hazırlanan finansal tablolar yıllık olarak düzenlenirken, İMKB’de işlem gören şirketler tarafından SPK düzenlemelerine göre hazırlanan finansal tablolar ise Mart, Haziran, Eylül ve Aralık olmak üzere üçer aylık dönemlerde hazırlanmaktadır.

1.5.2.1.1. Finansal Durum Tablosu

Finansal durum tablosu, işletmenin belli bir andaki finansal durumunu gösterir. Başka bir ifadeyle, işletmenin belli bir tarihte sahip olduğu varlıklar (aktif) ile bu varlıkları elde etmek için sağladığı kaynakları (pasif) gösterir.

Daha kuramsal bir tanımda finansal durum tablosu “Çift taraflı muhasebede, sonuç hesaplarının genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre fiili ve kuramsal kapanışından sonra ileriye aktarılacak kalanların bir özeti veya liste şeklindeki tablosu” şeklinde ifade edilmiştir (Cemalcılar & Önce, 1999, s. 75; Ellis & Thacker, 1980, s. 203'ten alıntı).

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) 74. maddede ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) 192. maddede ise şöyle tanımlanmıştır: “Bilanço, envanterde

gösterilen kıymetlerin sınıflandırılmış bir şekilde ve karşılıklı olarak değerleri itibarıyla düzenlenmiş şeklindedir”.

13.01.2011 tarihli 27846 numaralı Resmi Gazete’de yayınlanan ve finansal raporlama ile ilgili maddelerinin 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe girmesi beklenen 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun (YTTK) 68. maddesi ise finansal durum tablosundan “Tacir, ticari faaliyetinin başında ve her faaliyet döneminin sonunda, varlık ve borçlarının tutarlarının ilişkisini gösteren finansal tabloyu (sırasıyla açılış bilançosunu ve yıllık bilanço) çıkarmak zorundadır” ifadeleriyle bahsetmektedir. YTTK, finansal raporlamayla ilgili bütün hususlarda TMS’leri yayınlayan Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’nu (KGK)²⁰ referans göstermektedir.

Finansal durum tablosunun pasif tarafı, işletmenin varlıkların edinimi için sağladığı kaynağın türünün belirtilebilmesi için “Yabancı Kaynaklar” ve “Özkaynaklar” olarak ikiye ayrılmıştır. Tablonun aktif tarafına “finansal yapı”, pasif tarafına ise “ekonomik yapı” denmektedir. Finansal durum tablosunun temel nitelikleri şu şekilde ifade edilmiştir (Yalkın, 2005):

- Bilançoda yer alan ekonomik değerler ile kaynakların ifade edilmesinde ulusal para birimi esas alınır.
- Belli muhasebe kavramları ile GKMİ’ye uygun olarak düzenlenir.
- Bilanço, geçmiş dönem faaliyetlerine ilişkin bir belgedir²¹.

Türkiye’de bilanço eşitliği “Varlıklar = Yabancı Kaynaklar + Özkaynaklar” şeklindedir. Fakat her ülkede durum böyle değildir. Örneğin, ABD’de “Varlıklar-

²⁰ KGK; 26.09.2011 tarihinde Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun (TMSK) yerine kurulmuş ve TMSK’nın muhasebe standartlarını yayınlama ve yürütme yetkilerine ek olarak, denetim standartlarını yayınlama, bağımsız denetçileri yetkilendirme ve denetim faaliyetlerini gözetleme gibi yetkilerle donatılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada bu tarihten önceki olay ve işlemlerde TMSK, bu tarihten sonrakilerde ise KGK kavramı kullanılmıştır.

²¹ Bu özellikler TDMS’ye uygun olarak belirlenmiştir. TDMS’de varlıklar için büyük ölçüde maliyet değeri esas olduğu için bilanço tarihî bir belge olarak nitelendirilmiştir. Fakat UFRS’de varlıklar için maliyet değeri dışında da değerlendirme ölçüleri bulunmakta ve bilançoda raporlanan bilgiler gelecek dönemlere ilişkin tahminleri de içermektedir.

Yabancı Kaynaklar = Özkaynaklar” şeklinde bir eşitlik kurulmuştur. Ayrıca bilançodaki varlıklar ve borçlar, Türkiye’de olduğu gibi en likitten en az likit olana doğru sıralanabileceği gibi, AB’de olduğu gibi likiditesi en az olandan en fazla olana doğru da sıralanabilir. Bu farklı uygulamalar, bilanço eşitliğini değiştirmez, fakat muhasebenin en temel unsurlarından olan bilanço eşitliğinin bile ülkeler arasında nasıl farklılaştığını ortaya koyması bakımından önemlidir.

Teoride finansal durum tablosuna “Bilanço” veya “Mali Durum Tablosu” da denmektedir. Bu üç kavram çalışma boyunca birbirlerinin yerine kullanılacaktır. Aslında Türkiye’de en yaygın olarak kullanılan isim “Bilanço” dur. Fakat “Finansal durum Tablosu” kavramı bu tablonun içeriğini daha iyi ifade ettiği için 2008 yılından sonra Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’nda “Finansal Durum Tablosu” olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Bu isim tartışması aslında uzun yıllardır devam etmektedir²².

1.5.2.1.2. Gelir Tablosu

Önceleri finansal durum tablosu kadar ilgi görmeyen, fakat son yıllarda finansal durum tablosundan daha dinamik yapısından dolayı kullanıcılar için daha önemli hale gelen gelir tablosu, bir işletmenin bir dönem boyunca -ki bu genellikle bir mali yıldır- yapmış olduğu faaliyetlerin sonucunda elde ettiği gelir ve giderler ile işletmenin kar-zarar durumunu gösteren tabloya denir.

Gelir tablosunun önemi, finansal bilgi kullanıcılarının ilgi duyduğu kâr kalemine ilişkin bilgileri, finansal durum tablosundan daha ayrıntılı bir şekilde göstermesinden kaynaklanmaktadır. Gelir tablosundan işletmenin kaynaklarıyla ne ölçüde gelir elde edebildiği izlenebilmekte ve dönem boyunca yapılan faaliyetlerin kontrolü yapılabilmektedir (Akdoğan & Tenker, 1992, s. 106).

²² Daha ayrıntılı bilgi için bkz. (Bierman & Drebin, 1972; Akdoğan & Tenker, 1992).

TDMS'ye göre gelir tablosu, gelir ve gider kalemleri ile kar ve zarardan oluşur. Fakat UFRS'nin gelişimi ile birlikte yeni bir tablo ortaya çıkmıştır. Bu, gelir tablosunun daha fazla bilgi içeren daha ayrıntılı bir tablo olan *Kapsamlı Gelir Tablosudur*. Kapsamlı gelir tablosunda, gelir tablosunda raporlanan bilgilere ek olarak diğer kapsamlı gelir ve gider kalemleri de yer almaktadır.

Kapsamlı gelir tablosunda sürdürülen faaliyetlerle ilgili kazanç ve kayıplar ile durdurulan faaliyetlere ilişkin kazanç ve kayıplar birbirinden ayrılmış, olağandışı kalemlere hiç yer verilmemiştir. Ayrıca; özkaynaklarda değişime neden olan, fakat dönem kar-zararıyla ilişkilendirilemeyen kazanç ve kayıplar da kapsamlı gelir tablosunda ayrı olarak raporlanmaktadır (Özdemir, 2011, s. 157).

Kapsamlı gelir tablosunda yer alan *kapsamlı gelir* ifadesi; ortaklar tarafından işletmeye yapılan yatırımlar ve ortaklara yapılan dağıtımlar dışında net aktiflerdeki²³ (özkaynaklardaki) bütün değişimleri kapsar. Kâr veya zararın bütün bileşenleri ve diğer kapsamlı gelirin toplamından oluşur. *Diğer kapsamlı gelir* ise:

- Yeniden değerlendirme fazlasındaki değişimler, tanımlanmış fayda planlarındaki aktüeryal kazanç ve kayıplar²⁴;
- Yurtdışındaki bağlı işletmeye ait finansal tabloların raporlama para birimine çevriminden kaynaklanan kazanç ve kayıplar;
- Satışa hazır finansal araçların ölçümlemesinden kaynaklanan kazanç ve kayıplar ve
- Nakit akış riskine ilişkin riskten korunma araçlarına bağlı olarak oluşan kazanç veya kayıpların etkin kısımlarından oluşur.

UFRS'ye göre raporlama yapan işletmelerin, bir dönemde muhasebeleştirilen tüm gelir ve gider kalemlerini gelir tablosunda göstermek zorundadırlar. Fakat

²³ Net aktifler terimi, "Toplam Aktifler – Toplam Yükümlülükler = Net Aktifler" şeklinde olan ABD'deki muhasebe eşitliği için FASB'ın yaptığı tanımdan kaynaklanmaktadır. Bu tanımda; net aktifler, toplam yükümlülüklerin toplam aktiflerden çıkarılmasından sonra işletme sahipleri için kalan kalıntı değer olarak ifade edilmiştir.

²⁴ İşletmelerin emeklilik planlarındaki tahminlerle gerçekleşen rakamlar arasındaki kazanç veya kayıplar.

TMS'de bu bilgilerin sunuluşunda iki çeşit tercih öngörölmüştür. İşletmeler kapsamlı gelirin bütün bileşenlerini gösteren tek bir kapsamlı gelir tablosu da hazırlayabilirler; kar veya zarar bileşenlerini gösteren bireysel bir gelir tablosu ve diğere kapsamlı gelir bileşenlerini gösteren ikinci bir tablo (kapsamlı gelir tablosu) olmak üzere iki tablo da sunabilirler (Epstein & Jermakowicz, 2010; TMSK, 2011).

1.5.2.1.3. Nakit Akış Tablosu

Nakit akış bilgileri, finansal tablo kullanıcılarına işletmenin nakit ve nakit benzerlerini yaratma becerisini ve işletmenin bu nakit akışlarını kullanma ihtiyacını değerlendirmede temel oluşturur. Bir işletmenin nakit akışlarına ilişkin bilgiler, finansal tablo kullanıcılarına, işletmenin nakit ve nakit benzeri yaratma yeteneğini ve işletmenin bu nakit akışlarını kullanma ihtiyacını değerlendirebilmelerinde dayanak oluşturması bakımından faydalıdır. Kullanıcıların aldığı ekonomik kararlar, işletmenin nakit ve nakit benzeri yaratma yeteneğinin ve söz konusu nakit ve nakit benzerlerinin yaratılma zamanlamasının ve kesinliğinin değerlendirilmesini gerektirmektedir (TMSK, 2011, s. 365, 387).

Nakit akış tablosu, yatırımcı ve borç verenlerin karar vermesinde etkin bir rol üstlenerek onlara yardımcı olmaktadır. Yatırımcılar ve borç verenler, firmanın gelecekte nakit oluşturma potansiyelini önceden tahmin etmede nakit akış tablosunun sağladığı bilgileri kullanmaktadırlar. Nakit akış tablosu, işletmenin borç ödeme kapasitesini göstermesinden dolayı borç verenlerin kararlarını etkileyici bir role sahiptir. Bununla birlikte yatırımcı için işletmenin borç ödeme potansiyelinden çok, işletmenin temettü ödeme potansiyelini öğrenmek daha önemlidir. Nakit akış tablosu yardımıyla bunun tespiti de yatırımcı açısından oldukça kolaylaşmaktadır (Erol, 1991, s. 18-19; Dennis, 1994; Kısakürek & Ayarlıoğlu, 2007).

Nakit akış tablosunun en basit ifadesi ile “İşletme Faaliyetlerinden elde edilen nakit + Yatırım Faaliyetlerinden elde Edilen Nakit + Finansman Faaliyetlerinden elde Edilen Nakit = Nakitteki değişim” olarak gösterilebilir.

Nakit akış tablosunun sağladığı faydalar ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Özdemir, 2011, s. 58):

- İşletmenin dönem içinde tahsil ettiği ve ödediği paraların kaynağının ve kullanım yerlerinin izlenmesine olanak sağlaması,
- Nakit ve nakde eşdeğer varlıklarda birbirini izleyen iki dönem arasında meydana gelen değişimleri açıklaması,
- İşletmenin gelecek dönemlerdeki nakit gereksiniminin tahminine ve bu doğrultuda hazırlanacak nakit bütçelerinin hazırlanmasına yardımcı olması.

1.5.2.1.4. Özkaynak Değişim Tablosu

Özkaynak değişim tablosu, işletmenin özkaynaklarında bir dönem içerisinde meydana gelen bütün değişimleri, yani işletmenin sermaye veya fonlarını ne şekilde kullandığını gösteren finansal tablodur. Kullanıcılar böylelikle işletmenin özkaynaklarının nereden geldiği ve nerelerde kullanıldığı bilgilerini elde ederek kararlarını bu bilgilere göre verebilmektedirler. Bu tablo, TDMS’de yer almamaktadır. UFRS’ye göre finansal raporlama yapan işletmeler (Türkiye’de İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda (İMKB) işlem gören şirketler) özkaynak değişim tablosu hazırlamak zorundadır.

TMS 1 işletmelerin özkaynak değişim tablolarını, finansal tabloların ayrı bir unsuru olarak raporlamalarını zorunlu kılmaktadır. 10. paragrafta özkaynak değişim tablosunda raporlanacak bilgiler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- a) Ana ortaklığın sahiplerine ve kontrol gücü olmayan paylarına (azınlık paylarına) ilişkin toplam tutarları ayrı olarak gösteren, döneme ilişkin toplam kapsamlı gelir;
- b) Her bir özkaynak bileşeni için, TMS 8'e göre muhasebeleştirilen, geçmişe yönelik uygulama veya geçmişe yönelik düzeltmelerin etkileri;
- c) Her bir özkaynak bileşeni için aşağıdakilerden kaynaklanan değişiklikleri ayrı olarak gösteren, dönem başındaki ve sonundaki defter değeri arasındaki mutabakat:
 - i. Kâr ya da zarar;
 - ii. Diğer kapsamlı gelir ve
 - iii. Ortaklar tarafından yapılan katkıları ve ortaklara yapılan dağıtımları ayrı olarak gösteren ortaklarla bunların ortak olmaları nedeniyle ortaya çıkan işlemler ve kontrolün kaybedilmesiyle sonuçlanmayan bağlı ortaklıktaki ortaklık paylarındaki değişimler.

Aşağıdaki bilgiler de özkaynak değişim tablosu veya dipnotlardan birinde gösterilmelidir:

- a) Özkaynağın her bir unsuru için, her kaleme ilişkin diğer kapsamlı gelir analizi;
- b) Dönem içinde ortaklara dağıtılmak üzere muhasebeleştirilen temettü tutarı ve hisse başına düşen tutar;
- c) Özkaynağın bölümleri, örneğin, ödenmiş sermayenin her sınıfını, diğer kapsamlı gelirin her sınıfının birikmiş bakiyesini ve dağıtılmamış karları kapsar.

Şirketlerin değişik özkaynak yapılarından dolayı, özkaynak değişim tablosu da şirketler arasında değişiklik gösterebilmektedir. TMS'de bu tablonun içeriğiyle ilgili yukarıdaki bilgiler verilmişken, formatıyla ilgili herhangi bir bilginin olmamasının nedeninin de bu durum olduğu düşünülmektedir.

1.5.2.2. Özel Amaçlı Finansal Raporlama

Genel amaçlı finansal tabloların bütün finansal tablo kullanıcılarının ihtiyacını karşılaması etmesi mümkün değildir. Çünkü finansal tablolardaki bilgileri kullanan paydaşlar arasında çıkar çatışması olabilir. Bir kullanıcının istediği bir bilgiyi diğer kullanıcı gereksiz olarak görebilir. Bu nedenle finansal raporlama sisteminde birden fazla kullanıcı için düzenlenen genel amaçlı finansal tabloların yanında, belli durumlar ve çıkar gruplarına yönelik olarak hazırlanan özel amaçlı finansal tablolar da vardır.

Tablo 1.3. Finansal Tablolar

Genel Amaçlı Finansal Tablolar	Özel Amaçlı Finansal Tablolar
<ul style="list-style-type: none">▪ Finansal durum tablosu▪ Gelir tablosu▪ Özkaynak değişim tablosu▪ Nakit akış tablosu▪ Ara dönem finansal tablolar▪ Konsolide finansal tablolar	<ul style="list-style-type: none">▪ Kâr dağıtım tablosu▪ Tasfiye bilançosu▪ Vergi hesaplamaları▪ İzahnâmeler▪ Yönetici kararlarına destek tablolar▪ Katma değer tablosu▪ Çevre raporları▪ Kurumsal yönetim ilkeleri▪ Etik raporları▪ Diğer özel amaçlı tablolar

Özel amaçlı finansal tablolar genellikle işletme sahipleri ve yönetimi ile devlet kuruluşlarının beklenti ve ihtiyaçlarına yönelik olarak hazırlanırlar. Tablo 1.3'te genel amaçlı finansal tablolar ve özel amaçlı finansal tablolar karşılaştırmalı bir şekilde yer almaktadır (Özdemir, 2011, s. 73; Akdoğan & Tenker, 2007, s. 61'den alıntı).

2. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI VE GELİŞİMİ

Tarihsel olarak; hukuk sistemleri ile siyasal ve ekonomik sistemlerdeki farklılıklar çok çeşitli muhasebe sistemlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum da ülkeler arasında finansal raporların karşılaştırılmasını zorlaştırmaktaydı.

İngiliz, Alman, Fransız ve İskandinav sistemleri gibi birçok hukuk sisteminin temeli Avrupa'dır. AB ülkeleri de muhasebe sistemlerinin harmonizasyonu için adım atan ilk ülkeler olmuşlardır.

Ekonominin küreselleşmesine yol açan gelişmeler, ekonomi ile yakından ilgili olan muhasebe bilgisini kullanan tarafları; özellikle çok uluslu işletmeleri, çok uluslu muhasebe ve denetim şirketlerini, yatırımcılar ve yatırım analistlerini yeni sorunlarla karşı karşıya getirmiştir. Uluslararası muhasebe alanında çalışmalar yapan araştırmacıların hemen hepsi ortaya çıkan sorunların arka planında ülkelerin muhasebe sistemlerindeki farklılıkların olduğu konusunda hemfikirdir. Günümüz muhasebe sistemleri; ölçme yöntemleri, bilgi açıklama uygulamaları ve denetim yöntem ve uygulamaları konusunda farklılıklar göstermektedir (Ağca & Aktaş, 2007, s. 2).

Muhasebe sistemlerini zaman içerisinde birbirlerinden farklılaştıran birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler; ekonomik kalkınmışlık seviyesi, ekonomik sistem, ekonomik büyüme, enflasyon, etik kurallar ve standartların yaptırımı, mesleki bilgi altyapısı, genel eğitim seviyesi, muhasebe eğitiminin durumu, işletme alanındaki yeniliklerin hızı, finansman kaynakları, işletme uygulamalarının seviyesi, işletme sahipliğinin yapısı, devletin ekonomideki rolü, yasal sistem, kültür, muhasebe bilgisini kullanan taraflar, mesleğin statüsü, muhasebe uygulamalarının yaptırım gücü, politik sistem, sosyal çevre, krizler, ülkelerin tarihi ve ekonomik bağları, vergilendirme uygulamaları olarak sayılabilir. Bu faktörleri, ekonomik, sosyo-kültürel ve yasal faktörler olarak ana başlıklar altında toplamak mümkündür (Ağca & Aktaş, 2007, s. 2-3).

2.1. Kural Bazlı Finansal Raporlamadan ve Bazlı Finansal Raporlama

Sermaye piyasalarının etkin çalışabilmesi, şirketlerin finansal tablolarında yer alan bilgiler ile bağımsız denetim raporlarında yer alan bilgilerin doğru ve güvenilir

olmasına bağlıdır. Nitekim, enerji devi Enron'u takiben Global Crossing, Adelphia Communications, Tyco, AOL Time Warner, Rite Aid, Xerox, Imclone, Worldcom ve Qwest şirketleri ile Vivendi Universal ve France Telecom'da ortaya çıkan muhasebe skandalları tüm piyasaları derinden etkilemiştir. ABD'de meydana gelen muhasebe skandalları sonrasında Enron'un iflasına giden yoldaki en önemli kilometre taşlarından birisi, uygulanan bazı muhasebe işlemleri neticesinde, Enron dışında kurulmuş bulunan Özel Amaçlı Kuruluşlar (Special Purpose Entities-SPE) aracılığıyla risklerin ve zararların bilanço dışına çıkarılarak gizlenmesi ve böylece, şirketin olduğundan daha kârlı gösterilmesine imkan veren kurallar seti olmuştur. Sorun, kuralların olmayışından değil, tersine aşırı kurallar geliştirilmiş olmasından kaynaklanmıştır. ABD GKGMİ'nin aşırı kural bazlı yaklaşımla hazırlanmış olması, düzenlemelerin işlevselliğini ortadan kaldırmıştır. Şirketler ve bağımsız denetçiler tarafından düzenlemelerin ruhu tamamen ihmal edilmiş, bunun yerine kurallar mekanik olarak uygulanmaya çalışılmıştır. Şirketler işlemlerini gerçek mahiyetlerine uygun surette muhasebeleştirilmemiş, kural bazlı düzenlemeler, uygulamada düzenlenen kuruluşlar ile düzenleyicilerin algısı arasında bir uyumsuzluk meydana getirmiştir (Delikanlı, 2011, s. 81).

Meydana gelen bu skandallardan sonra 30.07.2002 tarihinde; halka açık şirketlerin denetiminin izlenmesi, denetçi bağımsızlığının güçlendirilmesi, şirket sorumluluğunun ve üst düzey yöneticilerin açıklama sorumluluğunun artırılması ve kamuya açık şirketlerin finansal raporlama sürecindeki kalite ve şeffaflığın artırılmasını ve kurumsal yönetim uygulamalarını tam olarak hayata geçirmeyi amaçlayan, Sarbanes-Oxley Yasası (SOA) ABD'de kabul edilmiştir. SOA'nın gündeme gelmesine neden olan Enron skandalının, sermaye piyasalarının en güçlü olduğu ve en iyi biçimde düzenlendiği düşünülen ABD'de meydana gelmiş olması, diğer ülkelerde de benzer skandalların ortaya çıkması olasılığını gündeme getirmiş ve bütün dünyada kurumsal yönetim konusunda adımlar atılmaya başlanmıştır (Doğan, 2007, s. 78-79).

Kural bazlı ve ilke bazlı finansal raporlama sistemlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için, onlara temel oluşturan “ilke bazlı düzenleme” ve “kural bazlı düzenleme” kavramları ve aralarındaki farkların bilinmesi gerekir. İlke bazlı düzenleme yaklaşımında, düzenleyici otoritelerin hedefi, düzenlenen kişi ya da kuruluşların faaliyetlerini gerçekleştirirken gerekli sorumluluk bilincine sahip olmalarını sağlamaktır. Söz konusu amacın gerçekleşmesi ile ilgili olarak düzenleyici otoritenin kendi performansını değerlendirmesi ve oluşturulacak politikaların bu değerlendirmelerin sonucuna göre belirlenmesi, bahse konu yaklaşımın başarısının göstergesi olarak kabul edilmektedir. İlkeler ve kurallar arasındaki fark, hız limitleri örneği ile açıklanabilir. Bir ilke, “Bütün koşullarda, makul ve ihtiyatlı olan hızdan daha hızlı araç kullanma!” derken, bir kural, “saatte 55 mil/saatten daha hızlı araç kullanma!” diyecektir (Delikanlı, 2011, s. 76; Ford, 2008, s. 6-7’den alıntı). Başka bir deyişle, bir kural genel olarak, bu kuralı koyan kişinin gerçeklere dayanarak belirlediği davranış şeklini zorunlu kılmaktadır. Bir ilke ise, hem gerekli davranış şeklini hem de karar vericilerin ortaya koyduğu genel gerçeklere dayanan kuralları açıklamayı ve yorumlamayı gerektirebilir (Delikanlı, 2011, s. 76).

İlke bazlı finansal raporlamanın tanımı ile gerçekten faydalı olup olmadığı uzun yıllar tartışılmıştır. Yapılan tartışmalar genellikle UFRS dünya genelinde (özellikle AB’de) hukuk sistemlerinin içerisine tam olarak entegre edilmeden önce ve entegre edildiği dönemlerde yoğunlaşmıştır. Bu tartışmalar öyle boyutlara varmıştır ki, muhasebe dünyasını “ilke bazlı standart taraftarları” ve “kural bazlı standart taraftarları” olarak ikiye bölme noktasına gelmiştir. Bu konuda yapılan çalışmaların büyük kısmı ilke bazlı finansal raporlamanın, işletmelerin gerçek finansal durumu ve ekonomik performansını daha iyi yansıttığı, dolayısıyla yatırımcıların doğru ve güvenilir bir şekilde bilgilendirilmesinde çok büyük etkisinin olduğunu belirtirken, hiç de azımsanmayacak diğer kısım kural bazlı raporlamanın geliştirilmesinin yeterli olduğunu, ilke bazlı finansal raporlamaya gerek olmadığını savunmuşlardır. Bu görüşü savunanların temel argümanı, UFRS’nin temel amacının ülkelerin küresel ekonomik entegrasyonunun ve dolayısıyla ülkelerde uygulanan finansal bilgilerin karşılaştırmaya elverişli olmasının sağlanması olduğunu, fakat ilke bazlı

raporlamanın mesleki yargıya (yönetici yargısı da denilebilir) aşırı yer vererek aynı işlemlerin farklı şekilde ölçülmesi sonucu işletmeler arasında bile bu karşılaştırılabilirliğin sağlanamayacağını savunmuşlardır. UFRS'nin dünyanın büyük bölümünde benimsendiği 2005 yılından sonra bu tartışmalar azalmaya, taraflar artık UFRS'nin nasıl daha iyi hale getirilebileceğini incelemeye başlamıştır.

2.2. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

AB, 1970'lerin sonu ve 1980'lerde ülkeler arasındaki farklılıkları azaltmak ve sınır ötesi yatırımların artması için finansal raporlama uygulamalarının harmonizasyonu için birçok direktif çıkarmıştır. 1990'larda UMS'lerin geliştirilmesiyle birlikte tek para birimine geçilmesi gibi AB ekonomisinin entegrasyonu yönündeki çalışmalar ve siyasal değişimler neticesinde harmonizasyon çalışmaları da hızlanmış, 1990'ların sonuna doğru Almanya gibi bazı Avrupa ülkelerinde UMS'nin yerel standartların yerine kullanılmasına izin verilmeye başlanmıştır.

1990'ların sonunda UMS'nin gönüllü uygulaması artmış ve daha fazla firma UMS'ye göre raporlama yapmaya başlamıştır. Almanya'daki "Yeni Piyasa", 1997 yılında küçük teknoloji şirketlerinin sermaye ihtiyaçlarının karşılanması için kurulmuş ve bu borsada işlem gören tüm şirketlere ABD GKGMİ veya UMS'ye göre raporlama yapma zorunluluğu getirilmiştir.

Gönüllü uygulamasının artmasının bir başka nedeni ise UMS'nin 1987 yılındaki duruma oranla çok daha gelişmiş ve kâr yönetimini azaltacak şekilde geliştirilmiş olmasıdır. Bu dönemde yayınlanmış olan temel standartlar, Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Kurumu'ndan (International Organization of Securities Commission-IOSCO) şartı onay almış ve Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, İtalya ve İsviçre gibi birçok ülke yerel standartların ikamesi olarak UMS'nin kullanılmasına izin vermiştir.

6 Haziran 2002 tarihinde AB Bakanlar Konseyi bütün halka açık AB şirketlerinin 1 Ocak 2005'ten itibaren UMS'yi uygulamasını zorunlu kılmıştır. Türkiye'de de UMS 2003-2004 yıllarında gönüllü olarak, AB ile birlikte 2005 yılından itibaren de zorunlu olarak uygulanmaya başlanmıştır.

ABD'de durum biraz farklıdır. SEC, ABD şirketlerinin UMS'yi tam olarak uygulamasından ziyade, ABD GKGMİ ile UMS'nin yakınsanması yolunu işaret etmiş ve FASB ve IASB 2002 yılında imzaladıkları Norwalk Anlaşması ile yakınsama için yol haritası belirlemişlerdir. İki standart setinin uyumlaştırılması çalışmaları hala devam etmekte, ABD'de halka açık şirketler için UFRS uygulamasının 2015 yılında başlaması beklenmektedir.

Bugün dünyada yaklaşık 120 ülkede zorunlu veya gönüllü UFRS uygulaması mevcuttur. Yaklaşık 90 ülke ise UFRS'yi yerel standartların yerine tam olarak benimsemiş durumdadır.

2.2.1. Uluslararası Finansal Raporlamanın Dünya'da Gelişimi ve Mevcut Durum

Ülkelerin farklı muhasebe sistemlerine sahip olması nedeniyle uluslararası alanda ortaya çıkan sorunlara teoride ve uygulamada çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir. Bu öneriler içerisinde önceleri "Uluslararası Muhasebe Uyumlaştırması (International Accounting Harmonization)", sonraları "Muhasebe Standartlarının Yakınsanması (Convergence of Accounting Standards)" yaklaşımı, bütün ülkeleri ortak standartlar etrafında toplamayı amaçlayan, günümüze kadar yapılan akademik nitelikli çalışmalarda bir çok muhasebe araştırmacısı tarafından en çok savunulan ve kabul gören yaklaşımlar olarak ön plana çıkmıştır. "Harmonization" kavramı ile tanımlanan muhasebe uyumlaştırması, çeşitli olan ve değişiklik gösteren farklı muhasebe uygulamalarını tekdüzeliğe doğru yönlendiren çalışmalar olarak tanımlanırken (Ağca & Aktaş, 2007, s. 3; Gücenme, 2000'den alıntı), "convergence" kavramı ile tanımlanan muhasebede uluslararası yakınsama, her ülkenin dünya

düzeyinde kullanabileceği “tek bir muhasebe standartları seti” geliştirmeye katkıda bulunacak yeni standartlar geliştirmek amacıyla muhasebe ile ilgili kurumların birlikte çalışma faaliyetidir (Ağca & Aktaş, 2007, s. 3; Aslan, 2004’ten alıntı).

2.2.1.1. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na Olan İhtiyaç

Ülkelerin hukuk, siyasal, kültürel ve ekonomik sistemleri arasındaki farklılıklar; bu farklılıkların sonucu olarak muhasebe sistemlerinden elde edilen bilgilerin güvenilirlikten ve karşılaştırılabilirlikten uzak olması; ve bu farklılıklardan kaynaklanan maliyetler (finansal tabloların yeniden düzenlenmesinden kaynaklanan uyumluluk maliyetleri gibi) yatırımcıların uluslararası piyasalarda yatırım yapmasına ve çok uluslu işletmelerin sınır ötesi ticaretlerinin önünde büyük bir engel oluşturmaktaydı.

Bütün bu sorunlar, birbiriyle karşılaştırılabilir ve güvenilir finansal raporlama ihtiyacını doğurmuş, ülkeler arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılması yönünde çalışmalara yol açmış, ve sonuçta ülkeler arasındaki ekonomik sınırların kaldırılması yönündeki en büyük adımlardan biri olan küresel finansal raporlama standartlarına doğru büyük adımlar atılmıştır.

Piyasa güçleri muhasebe standartlarının küreselleşmesinin arkasındaki mantığı vurgulamışlardır. Amaç; birden fazla ülkede işlem gören şirketlerin milyonlarca dolar tasarruf etmelerini ve yatırımcıların coğrafi sınırların ötesindeki şirketlerin performanslarını karşılaştırabilmelerini sağlayacak, dünyanın her yerine uygulanabilecek tek bir standart seti ortaya çıkarmaktır. Yüksek kalitede tek bir küresel standart setine yönelik, sadece muhasebe yöntemlerinin değişmesinden ibaret değildir. Aksine bu değişim, bütün paydaşlar için önemli pratik çıkarımlar ve faydalar sağlayacaktır (Ludolph, 2006).

UFRS’nin potansiyel faydalarını Ludolph (2006) aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

Tablo 1.4. UFRS'nin Potansiyel Faydaları

Sermaye Piyasaları Açısından Faydaları	Ortak bir finansal raporlama dilinin kullanılması uluslararası sermaye piyasalarının etkinliğinin artırılması yönünde büyük bir adımdır. UFRS hem ticaretin hem de sermaye akışının önündeki bariyerleri kaldıracaktır. FASB ve IASB, ABD GKGMİ ve UFRS arasındaki farklılıkları elimine etmek için çalışmaktadırlar. İki standardın yakınsanması; diğer dünya ülkelerindeki şirketlerin, dünyanın en etkin piyasaları kabul edilen ABD sermaye piyasalarına erişimini sağlayacaktır.
Yatırımcılar (Kullanıcılar) Açısından Faydaları	Yatırımcılar; tutarlı bir şekilde hazırlanmış, daha güvenilir finansal bilgiye ulaşabilecek ve birden fazla hukuk sistemi arasında şirketlerin performansını analiz ederek karşılaştırabileceklerdir.
Halka Açık İşletmeler Açısından Faydaları	Menkul kıymetleri ihraç eden taraflar olarak, halka açık şirketler küresel yatırımcılara daha kolay ulaşabilecek ve bu durum da sermaye maliyetlerini düşürerek farklı ülkelerde farklı finansal raporlama gerekliliklerini yerine getirmekten kaynaklanan maliyetleri azaltacaktır.
Düzenleyici Kurumlar	Düzenleyici kurumlar daha fazla tutarlılık ve bilgi kalitesinden faydalanacaklardır.

Dünyada UFRS adaptasyonundan elde edilecek olan bu faydaların tam olarak gerçekleşmeyeceğini savunanlar da vardır. Bu görüşlerin temel dayanağı, ülkeler arasındaki hukuk sistemlerinden kaynaklanan farklılıkların finansal raporlamada küreselleşmeye engel olacağıdır. Onlara göre (ki bu yaklaşımın dikkate alınması gerekir), UFRS içtihat hukuku ülkelerine göre hazırlanmıştır ve kod hukukunun hakim olduğu, dolayısıyla yatırımcı korumasının düşük ve kreditor korumasının yüksek olduğu ülkelerde güvenilir finansal raporlama sonucunu getirmeyecektir.

Fakat son yıllarda görülmektedir ki, yatırımcı korumasının düşük ve sermaye piyasalarının Anglosakson ülkelerine göre fazla gelişmemiş olduğu ülkelerde

(Almanya, Fransa, Türkiye gibi) UFRS adaptasyonuna paralel olarak hukuk sistemlerinde de köklü değişiklikler yapılmakta, sermaye piyasalarını geliştirmek için çaba gösterilmektedir²⁵.

Bu durumda ortaya konan faydaların küresel finansal raporlamadan tam olarak elde edilebilmesi için sadece UFRS adaptasyonu yeterli olmamakta, ülkelerin sermaye piyasaları ve hukuk sistemlerinin de UFRS'deki esaslara uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

2.2.1.2. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASB) 1973 yılında Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve ABD tarafından oluşturulmuştur. IASB, kurulduğu yıldan itibaren, dünyada uygulanan ulusal muhasebe standartlarının, yüksek kaliteli ve küresel muhasebe standartlarına yakınsanması yönünde çalışmalar yapmıştır. 1989 yılında bir "Çerçeve Metin" de yayınlamıştır. Finansal raporlamaya ilişkin temel kavramları açıklayan söz konusu metin, ulusal ve uluslararası standart koyucular ile finansal tablo hazırlayıcıları ve denetleyicileri tarafından bir rehber olarak kullanılmaktadır. Ancak, başlangıçta Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'nun (IFAC) bir kolu gibi çalışan ve yaptırım gücü olmayan IASB'in yapısal bir değişikliğe ihtiyaç duyduğu anlaşılmış ve böylece 24 Mayıs 2000'de IFAC'ın da katılımıyla yapılan Genel Kurul toplantısında alınan kararla bağımsız bir kuruluş haline gelmiştir. Yeni yapının standart belirleme organı olarak, Uluslararası Muhasebe Standartları Vakfı (IASCF) bünyesinde Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) oluşturulmuştur. Böylece 1 Nisan 2001'den itibaren IASB, IASB'in yerini alarak standartları ve taslakları geliştirmek, yayınlamak ve Uluslararası

²⁵ Türkiye'de yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun muhasebe sistemi ile ilgili düzenlemelerle ilgili olarak tamamen Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nu referans göstermesi ve Sermaye Piyasası Kurulu ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın KOBİ'lerin halka açılması için yaptığı teşvikler bu uygulamalara örnek gösterilebilir. Ayrıca, Almanya'da küçük teknoloji şirketlerinin işlem gördüğü yeni piyasada UFRS veya ABD GKGMİ'ne göre raporlama yapılması yönünde yapılan hukuki düzenlemeler de başka bir örnektir.

Finansal Raporlama Standartları Yorumlama Komitesi'nin (IFRIC)²⁶ yorumlarını onaylamak görevlerinden sorumlu olmuştur (Oksay & Acar, 2005). IASCF'in adı ise 1 Mart 2010 tarihinden itibaren Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı (IFRSF) olarak değiştirilmiştir.

IASB'in amacı, uluslararası alanda kabul görmüş standartları üretmektir. IASB, finansal tablolarda, şeffaf ve karşılaştırılabilir bilgiyi sağlayan, tek ve yüksek kalitede, anlaşılabilir ve uygulanabilir, küresel muhasebe standartları geliştirmeyi amaçlamaktadır. Kurul ayrıca, ulusal muhasebe standardı belirleyicileri ile birlikte çalışarak, dünya genelinde muhasebe standartlarını birbirine yakınlaştırmayı da amaçlamaktadır. IASB, finansal raporlama standartlarını, dünyada etkin olarak uygulanabilecek nitelikte, basit ve anlaşılabilir olarak hazırlamaktadır.

IASB'in görevleri şunlardır:

- Kaliteli, şeffaf ve anlaşılır uluslararası muhasebe standartları geliştirmek,
- Ulusal ve Uluslararası Muhasebe Standartlarını birbirine yakınsamak,
- Standart taslakları çıkarmak ve geliştirmek,
- IFRIC tarafından oluşturulan yorumları onaylamak,
- Oluşturulmakta olan bir standartla ilgili ulusal standartları ve uygulamaları gözden geçirmek,
- Görüş almak üzere uzmanlardan oluşan komisyonlar kurmak,
- Büyük projelere, önceliği olan işlere ve gündeme ilişkin UFRS Danışma Konseyi'ne (IFRSAC) danışmak,
- Her bir proje için şart olmamakla beraber, standartlar oluşturulmadan önce, standardın her çevrede uygulanabilir ve işleyebilir olduğundan emin olmak için hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan pazarlarda saha analizi (field test) yapmak.

²⁶ International Financial Reporting Standards Interpretations Committee

2.2.1.3. Dünyada Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçiş

Dünyada UFRS uygulamasına geçiş süreci Avrupa Birliği'nin ekonomik entegrasyona yönelik çeşitli adımlar atması ve bu entegrasyonun bir ayağı olarak ta finansal raporlama uygulamalarının Birlik ülkeleri içerisinde yakınsanmasına çalışılmasıyla başlamıştır. AB'de yapılan düzenlemeler diğer ülkeleri de etkilemiş ve bütün dünyada bugün 120 civarında ülkenin adapte olduğu, ABD'nin 2015 yılında uygulamaya geçirmesinin beklendiği UFRS uygulaması küresel bir finansal raporlama sistemine dönüşmüştür.

2.2.1.3.1. Avrupa Birliği'nde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

Avrupa Birliği'nde (AB) de muhasebe sistemleri diğer dünya ülkeleri gibi sosyo-kültürel yapı, hukuk sistemi, sermaye ve kredi piyasalarının gelişmişliği ve vergi sistemleri gibi birçok faktör tarafından etkilenerek hemen hemen her ülkede farklı muhasebe sistemleri ve uygulamaları ortaya çıkmıştır. Öyle ki ağırlıklı olarak Kod Hukuku sistemini benimseyen ülkeler arasında bile muhasebe sistemleri açısından ciddi farklılıklar oluşmuştur.

İlk olarak 25 Mart 1957 tarihinde ekonomik yaşamın uyumlaştırılması amacıyla imzalanan Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik topluluğu (AET) adıyla kurulan AB'de muhasebe uygulamaları, daha sonra çıkarılan çeşitli direktiflerle uyumlaştırılmaya başlanmıştır (Bayazıtlı, 1995). Bu direktiflerden muhasebe uygulamalarını ilgilendirenler Tablo 1.5'te gösterilmiştir:

Tablo 1.5. Avrupa Birliği Şirketler Hukuku Direktifleri

Direktifler	Tarih	UyumlaŐtırılan Konular
Birinci	1968	Şirket tescilleri; Şirketlerin ve yöneticilerin yetkileri
İkinci	1976	Kamu ve özel Şirketler arasındaki fark; dağıtılabılır karın dağıtımı
Üçüncü	1978	Şirket birleşmeleri
Dördüncü	1978	Muhasebe formatları, kuralları ve limited Şirket dipnot açıklamaları
Altıncı	1982	Şirket tasfiyeleri
Yedinci	1983	Konsolidasyon kuralları
Sekizinci	1984	Denetçilerin nitelikleri, terfi ve azil kuralları
On birinci	1989	Avrupa Birliği Şirketleri olmayanlarla ilgili açıklamalar
On üçüncü	1989	Devralmalar

Kaynak: Özkan & Terzi (2010)

Dördüncü AB Direktifi, Roma Antlaşması'nın 54. maddesi 3(g) paragrafına dayanarak 25 Temmuz 1978'de tüm mükellef limited Şirketlerin yıllık muhasebe kaydı yapmasını öngörerek ilan edilmiştir. İlki 1971'de önerilen taslak büyük oranda Alman Şirketler Hukuku'ndan etkilenerak oluşturulmuştur. Buna göre, değerleme kuralları oldukça muhafazakar tutulmuş, biçimler ise değermesi zor detaylar çerçevesinde tarif edilmiŐti. Danimarka, İngiltere ve İrlanda'nın 1973 yılında Topluluğa üye olmaları ise bu direktifte değerikliğe gidilmesine sebep olmuştur. İngiltere ve İrlanda, mevcut direktifin Anglosakson felsefesiyle çeliŐtiđini, dolayısıyla gerçek ve adil bir prensibin benimsenmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Yasal dayanağı temel alındığında, Dördüncü Direktif muhasebe kurallarında mutlak bir standardizasyonu sağlamayı hedeflememekteydi. Bunun amacı daha çok finans bilgilerinin karşılaştırılabilirlik ve eşitliğini sağlamaktı. Dolayısıyla, bu düzenleme üye devletler ve bu devletlerdeki Şirketler için çok sayıda seçeneği barındırıyordu. Dördüncü Direktif'in Topluluk üyesi tüm devletlerde Temmuz 1980'den itibaren yasalaaŐması ve Ocak 1982'den itibaren de yürürlüğe girmesi öngörülmüş, ancak bu

süreç ülkelere göre değişerek, 1 ile 10 yıl arasında sürmüştür (Lemarchand, 2006, s. 10).

Konsolide hesaplara yönelik 7. Direktif, 13 Haziran 1983'te uzun ve zorlu müzakereler sonrasında kabul edilmiştir. 1976 Yılındaki ilk tasarı Alman hukukunun tesiri altında kalarak düzenlenmiş, fakat daha sonra 1978'deki ikinci düzenlemeye İngiliz-Amerikan perspektifi eklenmişti. Benimsenen bu ikinci tasarıda, muaf olanlar, hariç tutulması gerekenler ve özel durumlara sahip olanlar gibi grupların belirlenmesine karar verilmiş, grup hesaplarının faaliyet alanlarının ve finansal hesaplarının konsolidasyon metotları çerçevesinde yayımlanması, denetlenmesi ve hazırlanması zorunluluğunun getirilmesine karar verilmişti. Söz konusu direktifin Topluluk üyesi devletlerde 1988 yılında yasallaştırılması ve 1990'da da yürürlüğe girmesi öngörülmüş, ancak söz konusu bu sürecin tamamlanması beş yıldan fazla sürmüştür (Lemarchand, 2006, s. 10).

1990 Yılında, hem Avrupa seviyesinde muhasebe konularına ilişkin yeni bir tartışma başlatmak, hem de ulusal düzeyde muhasebe standartlarını belirleyen organları etkilemek için, AB Komisyonu Muhasebe Danışma Forumu oluşturulmuştur. Aynı yıl, AB Komisyonu, IASC'ın Danışma Kurulu'na üye olması için yaptığı daveti kabul etmeye karar vermiş ve kurulda gözlemci statüsünde yer almıştır. Fakat asıl önemli gelişme, 1995 yılında gerçekleşmiştir. Aynı tarihli AB Komisyonu Raporu'nda, AB'yi de uluslararası muhasebe uyumlaştırma çalışmaları sürecine dahil etme kararı alındığı görülmektedir. Büyük firmaların ABD yetki alanına kayması gibi büyük bir risk ihtimali olduğu, söz konusu firmaların ve dolayısıyla üye devletlerin AB'den bu konuda hızlı bir şekilde uygulanmak üzere bir çözüm sunmasını bekledikleri belirtilmiştir. 1996 Yılında, AB İrtibat Komitesi'nin UMS'nin AB Direktifleri ile birkaç husus dışında uyumlu olduğu kararını aldığı dikkat çekmektedir. 1997'de Avrupa Muhasebe Uzmanları Federasyonu, Avrupa'yı IASC çerçevesini kullanmaya çağırmış ve bir yıl sonra, Belçika, Fransa, Almanya ve İtalya'da büyük firmaların UMS'yi kullanmasının yolunu açan yasalar kabul edilmiştir (Lemarchand, 2006, s. 12).

12 Mart 2002’de, AB Parlamentosu 2005 yılından itibaren halka açık tüm AB şirketleri için UMS’nin benimsenmesini sağlayan düzenlemeyi kabul etmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus şu ki, AB düzenlemesi nitelik itibariyle direktiften farklı olup, bunların üye devletlerin iç hukuklarıyla uyumlu olması zorunludur. Çünkü düzenlemenin, herhangi bir iç hukuk uyumlaştırmasına gerek kalmadan doğrudan uygulanması gerekir. Dolayısıyla tüm üye devletler buna uymak zorundadır (Lemarchand, 2006, s. 13).

2.2.1.3.2. Almanya’da Muhasebe Sistemi ve Uluslararası Standartların Gelişimi

Almanya’da kanunlarla getirilmiş detaylı muhasebe düzenlemelerinin oldukça köklü bir tarihi vardır. Muhasebe için kanuni düzenlemeler, 1897 yılında Almanya’nın ilk Ticaret Kanunu’na dayanır (Handelsgesetzbuch-HGB). Daha sonra 1965 Şirketler Kanunu ve 1969 Halka Açılma Kanunu, Alman muhasebesi için yasal dayanak teşkil etmiştir. Bu kanunlar kullanılacak defterleri, finansal raporların hazırlanmasındaki muhasebe standartlarını ve prosedürlerini, açıklama standartlarını, ne zaman ve ne çeşit finansal tabloların yayınlanması gerektiğini, sınıflama ve raporlamanın gerektirdiği gibi bir çok detayı düzenlerler (Yılmaz, 1994, s. 16).

AB’nin 4.,7. ve 8. direktifleri 1985 yılında Alman yasalarına geçirilmiş ve 1 Ocak 1986 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bu düzenlemeler Almanya’nın yazılı ve yazılı olmayan hukukunu etkilemiştir. Son zamanlara kadar, Almanya’da resmi olarak genel kabul görmüş muhasebe ilkelerini düzenleme yetkisi ve sorumluluğu olan bir kurum oluşturulmamış; yalnızca, Almanya Muhasebeciler Enstitüsü muhasebe konuları ve ilgili kanunlar üzerine yorumlar ve açıklamalar yayınlamıştır. Almanya Muhasebe Standartları Komitesi (Deutsches Rechnungs Standard Komitee-DRSC) 1 Mayıs 1988’de yürürlüğe giren bir kanunla kurulmuş ve bu şekilde bir özel sektör standart oluşturucu kurulun oluşturulması öngörülmüştür. DRSC’in kurulmasını müteakip, ilgili Bakanlık ile aralarında bir anlaşma imzalanmış

ve DRSC resmen Almanya'nın muhasebe standardı oluşturan kuruluşu olarak tanınmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak 1998'de UMS'nin ilk resmi Almanca çevirisi yapılmıştır. DRSC, standart oluşturma sürecinde kamuya açık toplantılar yapılması, standartların taslak halinde yayımlanarak ilgililerden görüş alınması, ilgili çevrelerin görüşlerinin sürece katılmasıyla danışma komitelerinin kurulmasını öngörmüştür (Başpınar, 2004, s. 45-46).

Almanya'daki gelişmelerde; diğer ülkelerdeki deneyimlerin ulusal-uluslararası piyasaların ihtiyaçlarının ve muhasebe standartlarına uyum girişimlerinin yasama yoluyla yapılan düzenlemelerden çok, düzenleyici kuruluşlar vasıtasıyla yapılmasının daha başarılı olduğunu göstermesi etkili olmuştur. DRSC'nin standart oluşturma faaliyetleri konsolide finansal tablolar ile sınırlandırılmış olmasına karşın; muhasebe uygulamalarında muhafazakarlığı ile tanınan Almanya'da muhasebe standartlarının oluşturulmasında Amerikan modelinde ve uluslararası uygulamalara paralel, bağımsız bir düzenleyici kuruluşun gündeme gelmesi, dünyada muhasebe standartlarının oluşturulmasında hakim olan eğilimin anlaşılması açısından fikir vericidir (Üstündağ, 2000, s. 42-43).

Almanya'yı UFRS uygulaması açısından önemli yapan husus, 1998 yılından beri üç standart setinin birden uygulanabilmesidir. Halka açık şirketler; HGB, ABD GKGMİ ve UFRS'den birine göre raporlama yapma tercihinde bulunabilmektedirler. Bu durum literatürde UFRS ile ilgili çalışmaların en fazla yapıldığı ülkelerden birinin Almanya olmasını sağlamıştır. Gerçekten de Alman muhasebe sistemi, finansal raporlama ve UFRS ile ilgili araştırmalar yapılması için iyi bir ortam sunmaktadır.

2.2.1.3.3. İngiltere'de Muhasebe Sistemi ve Uluslararası Standartların Gelişimi

İngiltere'de muhasebeyle ilgili ilk düzenleme 1844 yılında Şirketler Kanunu ile başlamış ve 1900 yılında yeni bir kanunla denetim konusu düzenlenmiş ve 1947 yılında Şirketler Kanunu tekrar değiştirilmiştir. 1970 yılına kadar muhasebe

uygulamalarına yönelik çalışmalar meslek mensuplarından oluşan İngiltere ve Galler Mali Müşavirler Enstitüsü (The Institute of Chartered Accountants in England and Wales-ICAEW) tarafından gerçekleştirilmiştir. 1970 yılında ise muhasebe standartlarının oluşturulmasıyla ilgili olarak, Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi (Accounting Standards Setting Committee-ASSC) kurulmuştur. Komite'nin ismi 1990 yılında, Muhasebe Standartları Komitesi (Accounting Standards Committee-ASC) olarak değiştirilmiştir. Yine 1990 yılında, bu kurum Muhasebe Standartları Kurulu (Accounting Standards Board-ASB) adını almıştır (Başpınar, 2004, s. 44-45).

ASC, 1990 yılına kadar "Statements of Standard Accounting Practice (SSAP)" adı altında muhasebe standartları ve "Statements of Recommended Practice (SORP)" adı altında genel uygulama alanı olmayan konulara ilişkin düzenlemeler yapmıştır. Ancak, ASC tarafından muhasebe standartlarının oluşturulması bu yıllar boyunca; standartların uygulanması için yasal yaptırım gücünün bulunmaması, standartların çok genel olması ve tam olarak kesinlik taşımaması, ASC'nin muhasebe meslek örgütlerinin kontrolünde olması ve oluşturulan standartların kaliteli olmaması gibi nedenlerle tatmin edici bulunmamıştır. Yeni standart oluşturma sistemi 1989 Şirketler Kanunu ile geliştirilmiş ve bu 1990 yılında İngiltere'de muhasebe standartlarının oluşturulması sisteminin yeniden yapılandırılmasına neden olmuştur. Şirketler Kanunu hükümete muhasebe standartlarını yayımlayan, standartlara uyumu denetleyen ve sürecin gözetiminden sorumlu kuruluşları onaylama ve bu kuruluşlara gerekli imkanları sağlama yetkisi vermiştir (Üstündağ, 2000, s. 41).

Yeni standart oluşturma sistemi 1989 Şirketler Kanunu ile getirilmiştir. Yeni sistemde Finansal Raporlama Konseyi (Financial Reporting Council-FRC), standart oluşturma sürecinin gözetiminden ve etkin işleyişinden sorumlu kuruluştur. Muhasebe Standartları Kurulu (Accounting Standards Board-ASB) ise muhasebe standartlarının geliştirilmesi ve yayınlanması ile yetkili kuruluştur. ABS üyeleri FRC tarafından atanmaktadır ve muhasebe konusunda gerekli teknik bilgiye sahip

olmaları gerekmektedir. ASB'nin Acil Konular Görev Grubu (Urgent Issue Task Force-UITF) ve Kamu Sektörü İrtibat Komitesi (Public Sector Liaison Committee - PSLC) olmak üzere iki alt komitesi bulunmaktadır. UITF, mevcut standartlarla düzenlenmemiş olan acil konularla uğraşmak üzere oluşturulmuştur. PSLC üyeleri kamu sektöründe muhasebe konusunda deneyimli kişilerden oluşmaktadır. PSLC'nin başkanı ASB üyeleri arasından belirlenmekte olup, ana fonksiyonu kamu sektörüne ilişkin düzenlemelerde ASB'ye danışmanlık yapmak ve standartlar yayınlanmadan önce kamu sektörü bakış açısından incelenerek yorum getirmektir. ASB tarafından standartların oluşturulmasında ilgili çevrelerin katılımını öngören bir yöntem izlenmektedir. ASB ile FRC'ye bağlı olarak faaliyet gösteren diğer bir kuruluş da Finansal Raporlama Gözetim Heyeti (Financial Reporting Review Panel-FRRP)'dir. FRRP, belirlenen standartlara aykırı uygulamalarla mücadele etmek üzere oluşturulmuştur. Muhasebe standartlarına uyumu aktif olarak denetlemekte, ancak ortaklar, borsa veya finans basını gibi kaynaklarla ulaşan ihbarlar üzerine inceleme yapmaktadır (Üstündağ, 2000, s. 41).

Mevcut durumda İngiltere ve ABD sistemleri benzerlikler göstermektedir. Ancak, İngiltere sisteminde sermaye piyasası düzenleyici kuruluşunun etkinliği söz konusu değildir. İngiltere ve ABD örneklerinde dikkat çekici husus; her ikisinde de önceleri standart oluşturma sürecinde meslek örgütü hakim iken, bu yapının değiştirilerek sadece muhasebe meslek örgütlerinin değil, finansal tablo hazırlayıcıları, kullanıcıları gibi tüm ilgili çevrelerin görüşlerinin de sürece katılımını sağlamaya yönelik bir yapılanmaya gidilmesi ve yasal yaptırım gücünün daha belirgin hale getirilmesidir (Üstündağ, 2000, s. 42).

İngiltere'de Kasım 2006 yılında Şirketler Kanunu geliştirilmiş olup, bazı bölümleri daha sonraki tarihlerde uygulamaya girmiştir. Yeni Şirketler Kanunu ile mevcut kurallar sadeleştirilmiş ve modernize edilmiştir. Borsaya kote şirketler için çok sayıda ilave ve değişiklikler getirilmiştir. 2006 Şirketler Kanunu borsaya kote olan ve olmayan şirketler için ayrı ayrı düzenlemeler içermektedir. 382. maddenin 3.fıkrasında hangi şirketlerin küçük ölçekli olacağına ilişkin sayısal açıklamalar yer

almaktadır. 383. Maddede ise ana ortaklıklar için genel açıklamalar yer almakta olup, belirli kriterleri sağlayan bu şirketlerin uluslararası muhasebe standartlarına göre raporlama yapmaları gerektiğini açıklamaktadır. 390. maddede ise şirketlerin finansal raporlama dönemleri hakkında bilgi vermektedir (Özkan & Terzi, 2010, s. 31-32).

2.2.1.3.4. ABD’de Muhasebe Sistemi ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

ABD’de, muhasebe standartlarının oluşturulmasında kamu ve özel sektör düzenlemelerinin bileşimi esasına dayalı bir sistem geçerlidir. Muhasebe standartlarına ilişkin ana düzenleme 1929 finansal krizinden sonra krize tepki olarak çıkarılan "1933 Menkul Kıymetler Yasası" ve "1934 Menkul Kıymetler Borsası Yasası"nda yer almaktadır. ABD Sermaye Piyasası Kurulu (Securities and Exchange Commission-SEC) 1933 yarasını uygulamak amacıyla kurulmuş olup, 1934 Yasası SEC'e her iki yasa ile öngörülen finansal raporlamaya ilişkin düzenlemeleri belirleme yetkisi vermiştir. SEC, kuruluşundan itibaren "Accounting Series Releases" ve "Staff Accounting Bulletins" adı altında muhasebe konuları üzerinde dokümanlar çıkarmış olmakla birlikte, genel olarak muhasebe standartları belirlemedeki rolünü denetim ve gözetim fonksiyonuyla sınırlandırmış, muhasebe ve bağımsız denetim için kuralların belirlenmesinde özel sektör düzenleyici kuruluşlarının etkili olmasına izin vermiştir. Bu kuruluşlardan en önemlisi Amerikan Mali Müşavirler Enstitüsü (American Institute of Certified Public Accountants - AICPA)'dür (Üstündağ, 2000, s. 37).

ABD’de muhasebe standartları oluşturulmasına ilişkin gelişmeler, düzenlemelerde etkili olan düzenleyici kuruluşlar açısından 3 döneme ayrılmaktadır. Bunlar AICPA'nın etkin rol aldığı "1939-1959 AICPA Muhasebe Prosedürleri Komitesi (The AICPA's Committee on Accounting Procedure-CAP) ve 1959 -1973 Muhasebe Prensipleri Kurulu (Accounting Principles Board-APB)" dönemleri ile 1973 yılında

kurulan ve halen ABD'de muhasebe standartları oluşturulması fonksiyonunu yerine getiren "Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board-FASB)" dönemleridir (Başpınar, 2004, s. 43).

FASB, "Finansal Muhasebe Standartları Tebliği (Statements of Financial Accounting Standards-SFAS)" ile standartların geliştirilmesinde kullanılan genel kavramları içeren "Kavram Tebliği (Statements of Concepts-SC)" ve oluşturulan standartlara açıklık getirmeye, detaylandırmaya yönelik açıklamaları içeren "Yorumlar (Interpretations)" yayımlamakta ve faaliyetleri, muhasebe firmaları ile diğer organizasyonların ve kişilerin gönüllü yardımları ile finanse edilmektedir. FASB'in, standartları oluştururken iki temel dayanağı vardır. Bunlar; sadece muhasebe mesleğinin değil, tüm ekonomik kitlenin ihtiyaç ve görüşlerine cevap vermesi ve "doğrudan katılım süreci" ile tüm ilgili kişilere görüşlerini bildirmeleri için fırsat sağlayarak kamuoyu ile tam bir görüş birliği içinde çalışılmasıdır (Üstündağ, 2000, s. 37-38).

Yukarıda belirtilen temel dayanakları gerçekleştirebilmek için tipik bir FASB Finansal Muhasebe Standardı Tebliği'nin evrimi aşağıdaki adımlardan oluşur (Başpınar, 2004; Şensoy, 1997, s. 36-37'den alıntı).

- Bir konu veya proje tanımlanıp kurulun gündemine alınır,
- Söz konusu konu ile ilgili çeşitli sektörlerin uzmanlarından oluşan bir görev gücü (task force) oluşturulup sorunlar, yaklaşımlar ve alternatifler tanımlanır,
- FASB'in teknik kadrosu tarafından araştırma ve analizler yapılır,
- Bir araştırma andiç taslağı hazırlanır ve açıklanır,
- Genellikle andiçin açıklanmasından 60 gün sonra bir kamuya duyurma ve görüş alma toplantısı düzenlenir,
- Kurul kamuoyundan alınan tepkileri irdeler ve değerlendirir,
- Kurul yaklaşımları mütalaa eder ve açıklanmak üzere bir " taslak metin" hazırlar,

- Kamuoyunun yorumları için en az 30 günlük bir eleştiriye açık dönemden sonra kurul alınan tüm tepkileri değerlendirir,
- Bir komite kamuoyundan gelen yorumlar ışığında açık taslak üzerinde çalışır ve gerekli düzeltmeleri yapar,
- Kurul tüm üyeleri ile toplanarak düzeltilmiş taslak metine son şeklini verir ve bir standart bildirisi olarak yayınlanması için oylama yapar.

ABD'nin UFRS'yi kabul etme biçimi diğer ülkelerinkinden biraz farklıdır. ABD UFRS'yi bütün olarak kabul etmekten ziyade, UFRS ve ABD GKGMI'ni yakınsamadan yanadır. FASB ve IASB arasında, UFRS ile ABD GKGMI arasındaki farklılıkların azaltılmasına ve sonunda tek bir yüksek kaliteli standart seti uygulamasına geçilmesine yönelik çalışmalar henüz devam etmektedir. İki kuruluş bu çalışmalarını "Norwalk Anlaşması" ve 2002'de hazırlanan ve 2006 ve 2008'de güncellenen "Mutabakat Zabtı (Memorandum of Understanding-MOU) gibi anlaşmalar ve birçok proje üzerinden yürütmektedirler. SEC'in UFRS'yi kabul etmesinin ilk adımı ise yabancı şirketlerin 2008 yılından itibaren ABD GKGMI'ne göre düzeltme yapmadan UFRS'ye göre raporlama yapmalarına izin vermek olmuştur. Halka açık şirketler ve ABD şirketleri için ise henüz kesin bir durum söz konusu değildir. Daha önce 2013 olan adaptasyon tarihini SEC daha sonra yaptığı açıklamayla 2015 olarak değiştirmiştir.

2.2.2. Türkiye'de Muhasebe Sisteminin Gelişimi ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Geçiş

Türkiye'de 1956 yılından beri uygulanan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK), diğer ülkeler gibi (örneğin Almanya) muhasebe uygulamaları ile ilgili detaylı değerlendirme ve raporlama düzenlemeleri içermemesi, hem muhasebe kayıtlarının hem de finansal raporlamanın vergi mevzuatı ve uygulamalarına göre yapılmasına sebep olmuştur.

Muhasebe sisteminde tekdüzeni sağlamak ve denetimi kolaylaştırmak amacıyla, Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan ve 1994 yılında yürürlüğe giren Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile muhasebenin temel kavramları tanımlanmış, muhasebe politikalarının açıklanması, finansal tabloların hazırlanması ve sunulması ile Tekdüzen Hesap Planı (TDHP) ve hesap çerçevesi düzenlenmiştir. Tekdüzen Muhasebe Sistemi (TDMS) olarak adlandırılan bu düzenlemeler, Türkiye’de anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir muhasebe kayıt düzeninin ve finansal raporlamanın yerleşmesinde; ulusal düzeyde muhasebenin standartlaşmasında önemli kazanımlar sağlamıştır. TDMS’de bilanço ve gelir tablosu temel finansal tablolar olarak belirlenmiş ve özellikle bilanço ve gelir tablosunun şekil ve içeriğine yönelik düzenlemeler yer almıştır. TDMS varlıkların ve kaynakların değerlemesi açısından vergi mevzuatına bağlılığı sürdürmekle birlikte, ticari ve mali kârın ayrı ayrı hesaplanmasına olanak sağlayarak, muhasebe uygulamalarında ve finansal raporlamada vergi mevzuatından göreceli ayrışmayı da olanaklı hale getirmiştir (Bayrı, 2010, s. 91).

Muhasebede tekdüzenin sağlanmasında ve finansal raporlamadaki katkılarına rağmen, TDMS’nin yeterince esnek olmaması ve zamanla ortaya çıkan ihtiyaçlara göre yeni düzenlemeler yapılmaması, muhasebe uygulamalarında çeşitli zorluklarla karşılaşılmasına neden olmuştur. Diğer taraftan ülkeler arasındaki standart farklılıklarını kaldırarak, bütün ülkelerde aynı şekilde finansal raporlama yapılmasını hedefleyen ve Türkiye’nin de içinde bulunduğu birçok ülke tarafından kabul gören UFRS, muhasebe anlayışında ve muhasebeye bakış tarzında önemli yenilikler ve TDMS’ye göre şekillenen muhasebe uygulamalarında kapsamlı değişiklikler meydana getirmektedir (Bayrı, 2010, s. 91).

2.2.2.1. Türkiye’de Muhasebe Sisteminin Gelişimi

Türkiye’de Cumhuriyetten önce muhasebe eğitiminin İstanbul Ticaret Mektebi ile Dârüşşafaka ve Askerî Rüştiye mekteplerinin ders kitaplarında yer aldığı

belirtilmektedir. Bu kitapların Fransız literatürünün etkisi altında yazıldığına ve muhasebe teorisi ile uygulamasında Fransız etkisinin 1926 yılına kadar devam ettiğine de işaret edilmektedir. Buna karşın, Cumhuriyetten önce ülkemizde muhasebe uygulaması devlet muhasebesi ile sınırlı kalmıştır. 1926-1960 yılları arasında ise muhasebe teorisi ve uygulamasında, Alman etkisinin var olduğu ifade edilmektedir. 1940 yılından sonra çıkan Kazanç Vergisi Kanunu ile 1950 yılında çıkarılan Gelir Vergisi Kanunu (GVK) muhasebe uygulanmasının önemini artırmış ve bu konudaki gelişmelere hizmet etmiştir. Mart 1964'te yürürlüğe giren 440 sayılı "İktisadî Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakleri Hakkında Kanun" hükümlerine göre, Mart 1964 - Mart 1968 tarihleri arasında faaliyette bulunan "İktisadî Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu" kurulmuştur. Düzenleme Komisyonu, Mart 1968'de ilkelerini ortaya koyduğu Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin, İktisadî Devlet Teşekkülleri için zorunlu ve özel sektör için de isteğe bağlı olmasını önermiştir. Bu sistem, geniş ölçüde Amerikan muhasebe teorisi ve uygulamasına dayandırılmıştır (Yalkın, 2005, s. 11-12).

3182 sayılı Bankalar Kanunu, bankaların şeffaf bankacılık ilkelerine göre faaliyette bulunmalarını öngörmüştür (02.05.1985 tarih ve 18742 sayılı Resmî Gazete). Bu nedenle, bankalar 01.01.1986 tarihinden itibaren bankacılık sektörü için hazırlanan Tekdüzen Muhasebe Sistemi'ni uygulamaya koymuşlardır.

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), 28.07.1981 tarih ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 16-22. maddelerindeki hükümlere dayanarak kendisine bağlı ortaklıklar ve aracı kurumlar için standart mali tablolara ilişkin esasları VIII/2 nolu tebliği ile (13.02.1983 tarihli Resmî Gazete) saptamıştır.

SPK, kendine bağlı ortaklıklar ve aracı kurumların bağımsız dış denetime tabi olmasını 13.12.1987 tarih ve 19663 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "Sermaye Piyasasında Bağımsız Dış Denetleme Hakkında Yönetmelik" ile öngörmüş, 29.01.1989 tarihli ve 20064 sayılı Resmî Gazete'de XI/1 No'lu "Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ" ile XI/2 No'lu

"Standart Genel Hesap Plânı ve Plânın Kullanım Esasları Hakkında Tebliğ "i yayınlanmıştır.

SPK, "Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (UFRS) Uyumlu Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları hakkında Tebliği (Seri: XI, No: 25)", Resmi Gazete'nin 15.11.2003 ve 25290 No'lu mükerrer sayısında yayımlanmıştır. Bu standartlar UFRS'nin birebir çevirisidir ve Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi şirketlerin, 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren uygulamaları zorunlu kılınmıştır. Ancak şirketlerin gönüllü olarak UFRS'yi 2003 ve 2004 yılı finansal tablolarında uygulayabilecekleri belirtilmiştir²⁷.

Muhasebe mesleği ile ilgili 3568 sayılı "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" 13 Haziran 1989 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İller itibariyle meslek odalarının ve muhasebe mesleğinin en üst organı olan Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği'nin (TÜRMOB) örgütlenmesini Ekim 1991'de gerçekleştirmiştir. Ekim 1990-Temmuz 1991 tarihleri arasında her türlü işletmenin muhasebe uygulamalarına esas alacakları muhasebe kavramları, ilkeleri, standartları, finansal tabloların formları ve içerikleri, hesap planı ve açıklamaları saptanmış ve geliştirilmiştir. Bu çalışmalarda, Sermaye Piyasası Kurulu'nun 29 Ocak 1989 tarihli muhasebe tebliği ile uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Maliye Bakanlığı, bu konuya ilişkin "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği"ni 26 Aralık 1992 tarihli ve 21447 sayılı Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayınlamıştır. Bu tebliğde öngörülen muhasebe sistemine (TDMS) ilişkin esaslar beş bölüm olarak aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

1. Muhasebenin Temel Kavramları,
2. Muhasebe Politikalarının Açıklanması,
3. Mali Tablolar İlkeleri,
4. Mali Tabloların Düzenlenmesi ve Sunulması ve
5. Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve Hesap Planı Açıklamaları.

²⁷ 2003 yılında 84 İMKB Şirketi, 2004 yılında ise 90 şirket UFRS'yi gönüllü olarak uygulamıştır.

Bu tebliği bilanço esasına göre defter tutan işletmelerin, 1993 yılından itibaren isteğe bağlı ve 1994 yılından itibaren de zorunlu olarak uygulamaya koymaları öngörülmüştür (Yalkın, 2005, s. 11-17).

2.2.2.2. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Geçiş Dönemi

Türkiye’de muhasebe uygulamalarının dünya uygulamaları ile entegre hale getirilmesi, başka bir ifadeyle UFRS’nin Türkiye’de uygulamaya geçirilmesi süreci üç döneme ayrılabilir. Muhasebe Standartları ilk olarak 1994 yılında TÜRMOB tarafından kurulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) tarafından yayınlanmaya başlanmış, daha sonra 2002-2011 tarihleri arasında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) bu görevi devralmış, 2011 yılından itibaren ise Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) dönemi başlamıştır.

2.2.2.2.1. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu Dönemi

3568 sayılı Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun çıkması, muhasebe mesleğinin gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Kanun çıktıktan sonra muhasebe standartlarının düzenlenme gereksinimi de artmıştır. Ayrıca Türkiye'nin, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'nun²⁸ (IFAC) bir üyesi olması dolayısı ile Uluslararası Muhasebe Standartları'ndaki (UMS) esasları kabul etmesi ve bu amaçla kendi ulusal muhasebe standartlarını hazırlamasının gerekliliği de ortaya çıkmıştır. Bu amaçla, (TMUDESK) 9 Şubat 1994 tarihinde denetlenmiş finansal tabloların sunumunda ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için

²⁸ International Federation of Accountants

uygulanacak ulusal muhasebe standartları ile muhasebe meslek mensuplarının, denetim faaliyetlerini disiplinli yürütebilmeleri için ulusal denetim standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere TÜRMOB tarafından kurulmuştur (Başpınar, 2004).

TMUDESK, çalışmalarını tamamlamış ve 14 Nisan 1996 tarihli Genel Kurul toplantısında on bir standart "Türkiye Muhasebe Standardı (TMS)" olarak kabul edilmiştir. Bu standartlar 01 Ocak 1997 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. 17 Haziran 1999'da dört, 25 Eylül 2001 tarihinde de dört standart kabul edilmiş ve uygulamadaki TMS sayısı 19'a yükselmiştir.

TMUDESK'in muhasebe standartlarının saptanmasındaki temel amaçları;

- Finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulmasına temel alınacak muhasebe standartlarını geliştirmek ve yayınlamak, bu standartların ülke genelinde kabulünü ve uygulanmasını sağlamak,
- Türkiye Muhasebe Standartlarının, Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu olmasını sağlamak,
- Standartların geliştirilmesinde Türk ekonomisinin yapısı ile gereksinimlerini göz önünde bulundurmak,
- Finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulmasına ilişkin mevzuat ile muhasebe standartları ve yöntemlerinin uyumlu hale getirilmesine ilişkin çalışmalar yapmak,
- Ülke muhasebe uygulamalarında genel kabul görmüş muhasebe kavram ve terimlerinden, muhasebe standartlarının geliştirilmesinde yararlanmak maddeleriyle özetlenebilir (Doğan, 2007).

2.2.2.2.2. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu ve Çalışmaları

TMSK, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na 15.12.1999 tarih ve 4487 sayılı Kanunla eklenen Ek Madde 1 ile Başbakanlığın ilgili kuruluşu olarak kurulmuş ve 7 Mart 2002 tarihi itibarıyla çalışmalarına başlamıştır. Maliye Bakanlığı, Sanayi ve

Ticaret Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden birer, TÜRMOB'dan bir yeminli mali müşavir ve bir serbest muhasebeci mali müşavir olmak üzere 9 üyeden oluşmuştur. Üyelerin görev süresi 3 yıldır. TMSK'nın faaliyete geçtiği tarihte, TMUDESK'in faaliyetlerine son verilmiştir. Kurul, UFRS'lerin TFRS olarak, UMS'lerin de TMS olarak kabul edilmesini öngörmüştür.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin (24.02.2004 tarihli ve 2004/6924 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı; 16.03.2004 tarihli ve 25404 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır) 9. maddesine göre, TMSK'nın görevleri;

- Muhasebe standartlarının oluşturulmasında esas alınmak üzere, Kavramsal Çerçeveyi belirlemek ve Türkiye Muhasebe Standardı Taslak Metinlerini hazırlayıp kamuoyunun görüşlerine açmak,
- Gerçek, güvenilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaca uygun, anlaşılabilir ve tutarlı finansal bilgi üretilmesini sağlayacak Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak,
- Muhasebe standartlarının gelişen ve değişen ihtiyaçlara cevap verebilmesi için standartların güncelliğini sağlamak üzere gerekli çalışmaları yapmak,
- Finansal bilgilerin karşılaştırılabilirliğinin uluslararası alanda da sağlanması için, ulusal muhasebe standartlarının uluslararası Kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve en iyi muhasebe uygulama örnekleri ile uyumunu gerçekleştirmek üzere gerekli çalışmaları yapmak,
- Finansal tabloların ihtiyaçlara uygun bilgi sunmasını ve belirlenecek standartlarla ilgili olarak uygulamada karşılaşılabilecek sorunlara ilişkin önlem alınabilmesini sağlamak üzere, standartların oluşturulması sürecinde muhasebe ilgi gruplarının görüşlerinin alınmasını sağlamak ve standartların oluşturulması sürecinde düzenli olarak kamuoyunu bilgilendirmek,

- Gerektiğinde uygulamaya açıklık kazandırmak üzere muhasebe standartlarının uygulanmasında tereddüt oluşan konularda yorumlar yayımlamak,
- Ulusal muhasebe standartlarının benimsenmesine ve standartların uygulanmasına ilişkin kamu bilincinin yerleştirilmesine yönelik olarak toplantı, konferans, sempozyum, kongre gibi faaliyetler düzenlemek ve gerekirse çeşitli yayınlar hazırlamak ve bastırmak olarak belirlenmiştir.

KGK 2011 yılında kurulana dek TMSK; 1 Kavramsal Çerçeve, 9 adet Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS), 29 adet Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) ve 26 adet TMS ve TFRS Yorumu yayınlamıştır. KGK'nın kurulması ile TMSK'nın tüzel kişiliği sona ermiştir.

2.2.2.2.3. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu

KGK, 26.09.2011 tarihli ve 660 Sayılı "Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile kamu tüzel kişiliğini haiz ve idari özerkliğe sahip, Başbakanlıkla ilişkili bir kuruluş olarak kurulmuştur. Kurul, TMSK'nın muhasebe standartlarını yayınlama ve yürütme yetkilerini devralmış ve bu yetkilere ek olarak, denetim standartlarını yayınlama, bağımsız denetçileri yetkilendirme ve denetim faaliyetlerini gözetleme gibi yetkilerle donatılmıştır.

Kurul; Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı tarafından önerilecek dörder aday arasından ikişer kişi, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun bağlı olduğu Bakanlıklar ile Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından önerilecek ikişer aday arasından birer kişi olmak üzere, Bakanlar Kurulu tarafından atanan dokuz üyeden oluşmaktadır.

KGK'nın görev ve yetkilerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- a) Tabi oldukları kanunlar gereği defter tutmakla yükümlü olanlara ait finansal tabloların; ihtiyaca uygunluğunu, şeffaflığını, güvenilirliğini, anlaşılabilirliğini, karşılaştırılabilirliğini ve tutarlılığını sağlamak amacıyla, uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak ve yayımlamak.
- b) Türkiye Muhasebe Standartlarının uygulamasına yönelik ikincil düzenlemeleri yapmak ve gerekli kararları almak, bu konuda kendi alanları itibarıyla düzenleme yetkisi bulunan kurum ve kuruluşların yapacakları düzenlemeler hakkında onay vermek.
- c) Finansal tabloların; işletmelerin finansal durumunu, performansını ve nakit akışlarını Türkiye Muhasebe Standartları doğrultusunda gerçeğe uygun olarak sunumunu, kullanıcıların ihtiyaçlarına uygunluğunu, güvenilirliğini, şeffaflığını, karşılaştırılabilirliğini ve anlaşılabilirliğini sağlamak amacıyla, kamu yararını da gözetmek suretiyle, bilgi sistemleri denetimi dahil, uluslararası standartlarla uyumlu ulusal denetim standartlarını oluşturmak ve yayımlamak.
- d) Bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarının kuruluş şartlarını ve çalışma esaslarını belirlemek, bu şartları taşıyan kuruluşları ve bağımsız denetim yapacak meslek mensuplarını yetkilendirerek listeler halinde ilan etmek ve bunları oluşturacağı resmi sicile kaydederek Kurumun internet sitesinde kamuoyunun erişimine sürekli olarak açık tutmak.
- e) Bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyetleri ile denetim çalışmalarının, Kurumca yayımlanan standart ve düzenlemelere uyumunu gözetlemek ve denetlemek.
- f) İnceleme ve denetimler sonucunda aykırılıkları saptanan bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyet izinlerini askıya almak veya iptal etmek.
- g) Bağımsız denetim yapacak meslek mensuplarına yönelik sınav, yetkilendirme ve tescil yapmak, disiplin ve soruşturma işlemlerini yürütmek, sürekli eğitim standartları ile mesleki etik kurallarını

belirlemek, bunlara yönelik olarak kalite güvence sistemini oluşturmak ve bu alanlardaki eksikliklerin düzeltilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak.

- h) Yabancı ülkelerin Kurulun görev alanıyla ilgili konularda yetkili birimleriyle işbirliği yapmak, mütekabiliyet esasına göre Türkiye’de bağımsız denetim yapmasına yetki verilen yabancı ülke denetim kuruluşları ve denetçilerini listeler halinde ilan etmek ve bunları oluşturacağı resmi sicile kaydederek Kurumun internet sitesinde kamuoyunun erişimine sürekli olarak açık tutmak.
- i) Denetimin bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanmasına, denetime olan güven ile denetimin kalitesinin artırılmasına yönelik düzenlemeler yapmak ve gerekli tedbirleri almak.
- j) Düzenlemek ve denetlemekle görevli olduğu alanla ilgili ikincil düzenlemeleri yapmak ve bu konularda gerekli kararları almak.

Görüldüğü gibi KGK, TMSK’dan çok daha geniş yetkilerle donatılmış ve TMS’leri yayınlamanın yanında, bağımsız denetim faaliyetleri ile ilgili bütün düzenlemeleri bünyesinde toplamıştır. KGK’nın kuruluşu, daha önce SPK, EPDK ve TÜRMOB gibi diğer kurum ve kuruluşlara dağıtılmış olan bağımsız denetçi atama, lisans verme, denetçilikle ilgili sınav yapma gibi birçok yetkiyi, dolayısıyla muhasebe ve denetim alanındaki bütün yetkileri tek merkezde toplamıştır.

KGK henüz yeni bir kurum olmasından dolayı örgütlenmesini devam ettirmektedir ve yakın zamanda TMS 2012’yi ve YTTK ile uyumlu Tekdüzen Hesap Planı’nı (TDHP) yayınlaması beklenmektedir. Ayrıca, 2013 yılı sonuna kadar beş adet yeni standardın KGK tarafından yayınlanıp yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

2.2.2.3. Türkiye Muhasebe Uygulamalarında Mevcut Durum

Finansal tablo düzenleme esasları bakımından Türkiye’de, bugün itibariyle geçerli iki sistem söz konusudur. Bu sistemlerden biri TDMS’ye dayalı muhasebe ve finansal raporlama sistemidir. Halka açık olmayan şirketler için uygulanan bu muhasebe ve finansal raporlama sistemi, Maliye Bakanlığı tarafından, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun (VUK) 175 ve 257 inci maddelerinin kendisine verdiği yetkiye dayanarak hazırladığı, 26 Aralık 1992 tarih ve mükerrer 21447 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 1994 tarihinden itibaren yürürlüğe giren uygulamadır. Bu sistem kapsam bakımından toplu, uygulama düzeyi bakımından ulusal düzeyde tekdüzeni öngörmektedir. Faaliyet alanları bakımından özel kanun hükümlerine tabi tutulan işletmeler (bankalar, sigorta Şirketleri, aracı kurumlar gibi) hariç olmak üzere, ortaklık türü, faaliyet konusu, ölçeği ve yaşı ne olursa olsun, tüm “geleneksel işletmeler”; TDMS esaslarına uygun biçimde finansal raporlama yapmak zorundadırlar (Özdemir, 2011, s. 3).

Öte yandan, bu işletmelerden hisse senetleri borsada işlem görenler (halka açık olanlar), aynı zamanda Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) hükümlerine uygun olarak, UFRS’ye göre de finansal raporlama yapmakla yükümlüdürler. Dolayısıyla Türkiye’de halka açık işletmeler için iki ayrı finansal raporlama sistemi bulunmaktadır. Esasları açısından farklı olan bu sistemler, çıktıları bakımından da farklı finansal tablolar ortaya koymaktadırlar. Farklı esaslar altında hazırlanan finansal raporlar ile kullanıcılara sunulan finansal bilgiler, içerik olarak da nitelik olarak da birbirinden farklı olmaktadır (Özdemir, 2011, s. 3-4).

Halka açık şirketler için uygulanan bu iki farklı sistem, yürürlüğe giren Yeni Türk Ticaret Kanunu (YTTK) ile birlikte, kamuya hesap verme yükümlülüğü bulunmayan işletmeler için de zorunluluk haline gelecektir. Fakat bu durumun yatırımcılar ve sermaye piyasalarının gelişmesi açısından önemi çok büyüktür.

TMS’ye uygun bir biçimde düzenlenecek olan finansal tablolarda elde edilecek kâr, ticari kâr olacaktır. İşletmeler, bu ticari kârdan hareketle, vergi

mevzuatında yer alan değerleme hükümlerinin olumlu ve olumsuz etkileri ile kanunen kabul edilmeyen giderler ve vergiden muaf veya müstesna gelirlerini bu karara eklemek ve indirmek suretiyle haricen gelir ve kurumlar vergisi hesaplayacaktır. Böylece, işletmelerin şu ana kadar olduğu gibi yalnızca vergi yükümlülüklerini yerine getirmek için muhasebe tutma yerine şeffaf, tutarlı ve karşılaştırılabilir finansal raporlama hazırlayacaklardır. Bu finansal tablolardan tüm işletme paydaşları yararlanacaklardır (İbiş & Özkan, 2006, s. 35).

2.3. KOBİLER İÇİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARDI

Dünya UFRS'yi tartışırken IASB, "menkul kıymetleri borsada işlem görmeyen işletmeler" olarak tanımladığı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için de daha basit ve özet standartlar hazırlanması gerektiğine inanarak, Şubat 2007'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (KOBİ UFRS) taslağını yayınlamış ve uzmanların görüşlerine sunmuştur. Daha sonra taslak değişikliklere uğrayarak 9 Temmuz 2009 tarihinde KOBİ UFRS olarak yayınlanmıştır.

KOBİ UFRS'de, tam set UFRS'deki varlık, borç, gelir ve harcamaların ölçümleri ile muhasebeleştirilmelerine ilişkin ilkeler basitleştirilmiş, KOBİ'leri ilgilendirmeyen bölümler çıkarılmış ve zorunlu tutulan açıklamalar azaltılmıştır. Bunun yanında tam set UFRS'deki tercih yapılması gereken yöntemler de karışıklığı önlemek ve anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla tek seçeneğe indirilmiştir. KOBİ'lerin raporlama yükünün daha da azaltılması amacıyla, söz konusu KOBİ UFRS'nin her yıl (veya daha yakın aralıklar) yerine, üç yılda bir gözden geçirilmesi öngörülmüştür. Bir karşılaştırma yapılırsa, tam set UFRS yaklaşık 2800 sayfa iken, KOBİ UFRS ise yaklaşık 220 sayfadır. KOBİ UFRS'nin zorunlu olup olmaması her ülkenin kendi düzenlemelerine ve tercihinine bağlıdır (Doğan & Karabayır, 2010).

Türkiye'de de TMSK, IASB'ın yayınladığı bu seti Türkçe'ye çevirmek suretiyle 1 Kasım 2010 tarih ve 27746 sayılı Resmi Gazete'de KOBİ TFRS olarak yayımlanarak

mevzuata dahil edilmiştir. Ancak KOBİ TFRS'nin uygulanması ile ilgili düzenlemelerin yapılabilmesi için YTTK'nın muhasebe uygulamaları ile ilgili maddelerinin 2013 yılında yürürlüğe girmesi gerekmektedir.

KOBİ TFRS'de KOBİ'ler; "Kamuya hesap verme yükümlülüğü bulunmayan ve dış kullanıcılar için genel amaçlı finansal tablo yayımlayan işletmeler" olarak tanımlanmıştır. KOBİ TFRS'de hangi hallerde kamuya hesap verme yükümlülüğünün bulunmadığı da aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

- a) Borçlanma araçlarının veya özkaynağa dayalı finansal araçların kamuya açık bir piyasada (yerel ve bölgesel piyasalar da dâhil olmak üzere, yerli veya yabancı bir sermaye piyasasında veya tezgâh üstü piyasada) işlem görmesi veya bu tür bir piyasada işlem görmek üzere söz konusu araçların ihraç edilme aşamasında bulunulması ya da,
- b) Esas faaliyet konularından birinin, varlıkları güvenilir kişi sıfatıyla geniş bir kitle adına muhafaza etmek (bankalar, yatırım bankaları, yatırım fonları, kredi birlikleri, sigorta şirketleri, emeklilik şirketleri, bireysel emeklilik fonları, faktöring şirketleri, finansal kiralama şirketleri, aracı kuruluşlar ve benzeri finans kuruluşlarında olduğu gibi) olması (TMSK, 2009)

Türkiye'de uygulanacak KOBİ TFRS ile kamuya hesap verme yükümlülüğü bulunmayan işletmeler de her iki sisteme göre (TDMS ve TFRS) finansal raporlama yapacaklar ve bu durum küçük işletmelerin maliyetlerini artıracaktır. Fakat şeffaf ve karşılaştırılabilir, en önemlisi ise yatırımcıların güvenini kazanacakları finansal raporlar hazırlayacakları düşünüldüğünde, KOBİ TFRS'ye göre raporlama yapmanın uzun dönemli getirisi, hem şirketler hem de yatırımcılar için maliyetlerinden çok fazladır. Çünkü; SPK ve İMKB'nin başlattığı halka arz seferberliği ile birlikte sermaye piyasalarında işlem gören şirket sayısı hızla artacağı gibi, şeffaf ve güvenilir finansal raporlama yatırımcıların ilgisini çekecek ve KOBİ'lerin en büyük problemi olan finansman sıkıntısı da böylece aşılmış olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM: MUHASEBE BİLGİLERİNİN KALİTESİ VE UFRS

Ülkeler arasında muhasebe kalitesi ve ekonomik etkinlik açısından kayda değer farklılıklar olduğundan, uluslararası muhasebe sistemleri finansal raporlamanın ekonomik sonuçlarını araştırmak için büyük fırsatlar sunmaktadır (Soderstrom & Sun, 2007). Muhasebe ve finansman literatüründe son yirmi yılda yapılan çalışmalar da, muhasebe sisteminden elde edilen bilgilerin kalitesi ve UFRS ilişkisi üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çalışmaların en fazla yapıldığı bölge AB Bölgesi, ülke ise Almanya'dır. Almanya'da üç farklı standart setine göre (HGB, ABD GKGMİ ve UFRS) raporlama yapılması ve UFRS'nin gönüllü uygulamasının 1998 yılında başlaması, araştırmacılar için muhasebe kalitesindeki ve ekonomik sonuçlardaki değişimleri ölçmek için fırsatlar sunmuştur.

Yapılan çalışmaların birçoğu UFRS'nin finansal raporlama kalitesini yükselttiğine dair bulgular elde etmiştir. Ancak çalışma sonuçları, kullanılan temsilcilere, kontrol değişkenlerine ve ülkelere göre farklılık arz etmektedir. Örneğin, yatırımcı korumasının düşük olduğu kod hukuku ülkelerinde (Almanya gibi), hukuk sistemleri güçlü olmayan ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde yapılan çalışmalarda, içtihat hukuku ülkeleri ve gelişmiş ülkelerde yapılanlara göre UFRS'nin muhasebe kalitesini anlamlı oranda yükselttiğine dair daha fazla bulgu elde edilmiştir. Birçok çalışmada; ekonomik durum, hukuk sistemleri, vergi uygulamaları, sektörel durum ve büyüme gibi faktörler sabit tutulduğunda UFRS'nin yerel standartlara göre muhasebe kalitesinde artış sağladığı sonuçları elde edilmiştir.

UFRS uygulamasının raporlama kalitesini yükseltmeyebileceğine dair de görüşler vardır. UFRS de (diğer bütün muhasebe standardı setleri gibi) firmalara önemli bir takdir yetkisi vermektedir. Bu takdir yetkisinin sonucu olarak, finansal raporlamanın kalitesi aynı zamanda firmaların raporlama güdülerinden de (ki bu güdüler birçok kurumsal ve piyasa faktörleri tarafından şekillenir) etkilenmektedir. Böylece UFRS uygulamasının da tek başına finansal raporlamayı daha faydalı yapacağı veya firmalar arasındaki karşılaştırılabilirliği artıracığı önceden belli

olmamaktadır. Bu bakımdan, birçok AB ülkesinin UFRS uygulaması çerçevesinde yasal rejimlerini güçlendirmek için çaba sarf etmesi de önemli bir noktadır. Finansal raporlamadaki gelişmelerin, yeni muhasebe standartlarının kabulünden ziyade düzenlemelerde yapılan bu eşzamanlı değişimlerden kaynaklanabileceği de ihtimal dâhilindedir (Hail & Leuz, 2007).

1. KALİTELİ FİNANSAL RAPORLAMA VE ÇIKTILARI

Ülke ekonomilerinin ve dolayısıyla küresel ekonomik sistemin sorunsuz bir şekilde işleyebilmesi, kaynakların etkin kullanımı ve uluslararası sermaye yatırımlarının verimli alanlara yapılması ile mümkündür. Doğru yatırımlar ve etkin kaynak kullanımı da sorunsuz bir şekilde işleyen finansal sistem sayesinde olabilir. Finansal sistemler büyük oranda muhasebe bilgilerinin kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Kalitesiz muhasebe bilgisi, yatırımcıların beklentileri ve gerçek durum arasında bir dengesizlik meydana getirir ve piyasadaki güven duygusunu zedeleyerek büyük finansal sıkıntılara yol açar.

Yüksek kaliteli kavramlar ve ilkelere dayanılarak hazırlanmış finansal tablolar, firmaların finansal pozisyonlarını, faaliyet sonuçlarını ve nakit akışlarını mümkün olan en gerçekçi bir şekilde gösterir. Yüksek muhasebe kalitesi ise gerçek durumu veya gerçeğe en yakın durumu ortaya koyar.

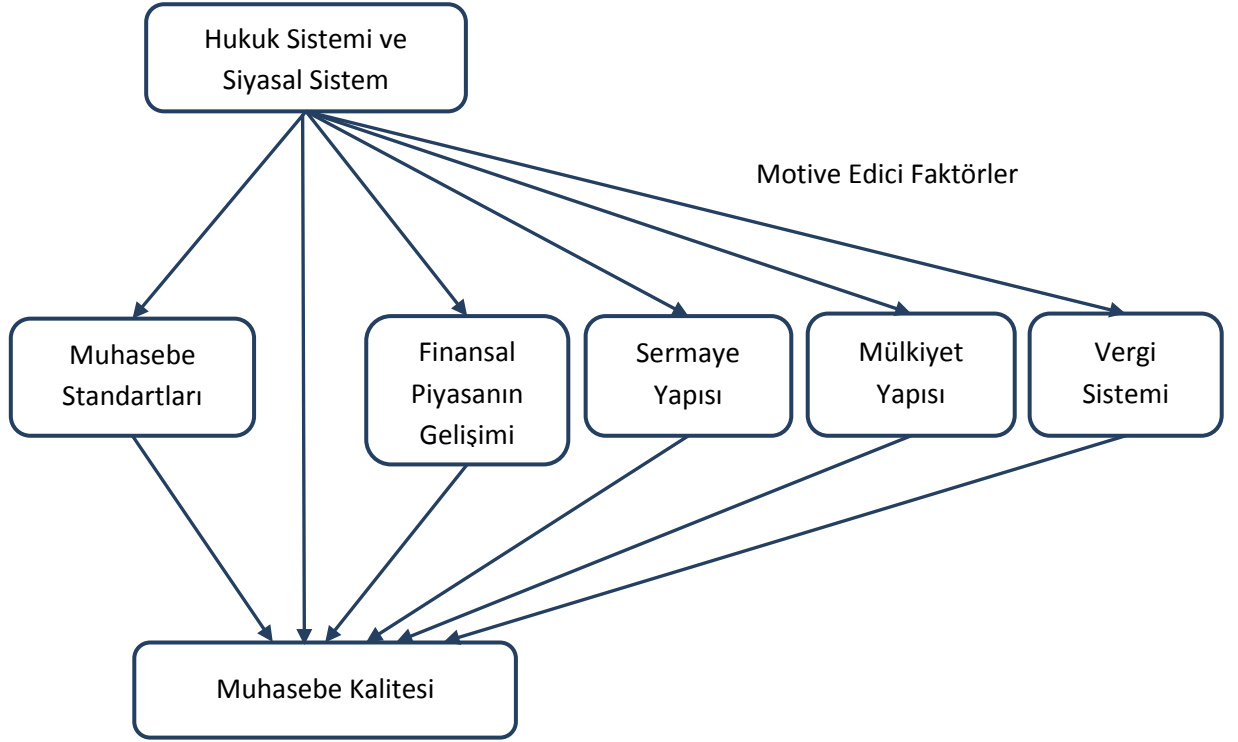
1.1. Muhasebe Kalitesi ve Etkileyen Faktörler

Genel olarak *muhasebe kalitesinin*²⁹ literatürde kesin bir tanımı bulunmamakla birlikte; “Raporlanan kazançların, bu kazançların altında yatan temel ekonomik durumu ve temel muhasebe kavramlarını güvenilir bir şekilde yansıtmaya derecesi” olarak ifade edilebilir. Literatürde muhasebe kalitesine değişik açılardan

²⁹ Aslında muhasebe kalitesi ile ilgili yapılan çalışmaların önemli bir bölümünde *kazançların kalitesi* olarak isimlendirilmiştir. Bunun nedeni, muhasebe kalitesini ölçmek için kullanılan ölçüm araçlarının aslında kazançların kalitesini ölçmesi olabilir. Bu çalışmada da *kazançların kalitesi*, *muhasebe kalitesi* ve *finansal raporlama kalitesi* kavramları eşanlamli olarak kullanılmıştır.

yaklaşmış ve çok sayıda çalışma yapılmıştır. Son zamanlarda yapılan çalışmalarda kazançların kaliteli olması için gereken özellikler şu şekilde (Francis, LaFond, Olsson, & Schipper, 2004; Biddle & Hilary, 2006; Wang, 2006; Yoon S. , 2007; Boonlert-U-Thai, Meek, & Nabar, 2006; Mahmud, Ibrahim, & Pok, 2009) tanımlanmıştır:

- *Tahakkuk kalitesi*: Tahakkuklar, kazançların üretilmesinde muhasebe sürecinin en önemli çıktılarından biridir. Çünkü yöneticiler kendi yargılarını kullanarak fırsatçı bir yaklaşımla tahakkukları (özellikle çalışma sermayesi tahakkuklarını) yönetebilir ve bu da kazançların, firmanın performansını yansıtmada daha az güvenilir (dolayısıyla daha az kaliteli) olmasına yol açabilir.
- *İstikrar*: İstikrar, kazançların sürdürülebilirliğini ifade eder ve kazançlarda istikrar istenen bir durumdur, çünkü kazançların her dönemde tekrar ettiğini gösterir.
- *Tahmin edilebilirlik*: Kazançların ilgililiğiyle doğrudan ilişkilidir. Gelecekteki kazançların öngörülebilirliğinin yüksek olmasını ifade eder. Dolayısıyla standart koyucular ve analistler tarafından istenen bir durumdur.
- *Güvenilirlik*: Daha güvenilir kazançlar, firmanın performansını daha iyi yansıtacağı ve kullanıcılara daha faydalı bilgiler sağlayacağı için, daha kaliteli olarak kabul edilir.
- *İlgililik (Hisse senetlerine yansıma derecesi)*: Kazançların, hisse senedi getirilerindeki değişkenliği açıklama gücüdür. Daha fazla açıklama gücü, daha kaliteli kazançlar anlamına gelmektedir.
- *Zamanında sunum ve İhtiyatlılık*: Muhasebe kazançlarının, özsermayenin piyasa değerindeki değişim olarak ifade edilen ekonomik kârı ölçme amacı taşıdığı düşünülür. Zamanında sunum ve ihtiyatlılık, daha yüksek şeffaflık ve daha güvenilir kazançların (kazançların işletmenin ekonomik performansını daha iyi yansıtmaları) göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Şekil 2.1. Muhasebe Kalitesini Etkileyen Faktörler

Muhasebe kalitesi literatürünü inceleyerek yapılan çalışmaları özetleyen Soderstrom & Sun (2007), çalışmalarında muhasebe bilgilerinin kalitesini etkileyen faktörleri belirlemişlerdir. Bu faktörler Şekil 2.1’de gösterilmiştir.

1.1.1. Hukuk Sistemleri ve Siyasal Sistemler

Hukuk araştırmacıları; iki ülkenin kanunlarının hiçbir zaman tamamen aynı olmadığını kabul etmekle birlikte, birçok ulusal hukuk sisteminin belli başlı kritik özellikler açısından birbirine çok benzerlik gösterdiklerini ifade etmektedirler. Bu durum da hukuk sistemlerinin belli kategorilere ayrılmasına olanak vermiştir (La Porta, Lopez-de-Silanes, Shleifer, & Vishny, 1998). Bu sınıflandırmalardan en önemli olanı şüphesiz “İçtihatlara Dayalı-Kodlara Dayalı” hukuk sistemleri ayrımı (Ball,

Kothari, & Robin, The Effect of International Institutional Factors On Properties of Accounting Earnings, 2000) olmuştur. Hukuk sistemlerinin muhasebe kalitesi üzerindeki etkilerine geçmeden önce bu sistemlerin üzerinde kısaca durulması gerekir.

*İçtihatlı Dayalı Hukuk Sistemi (Common Law)*³⁰, 11. ve 12. yüzyıllarda İngiltere’de bütün otoritenin kralda toplanması ve bunu takip eden ve mahkemeler üzerinde kontrol sağlamak amacıyla yargı sisteminin merkezileşmesi ve krallığa bağlı bütün ülkelerde tam hâkimiyet sağlanması için yapılan yargı reformlarının ardından geliştirilmiştir. Bu sistemin sonucu olarak da yasal sistem üzerinde krallığın etkisi azalmıştır. Yargıçların medeni hukuk alanında kendilerinden önceki davalarda verilmiş olan kararları emsal alarak hüküm vermeye başlamalarıyla bugünkü içtihadı dayalı hukuk sistemi ortaya çıkmıştır.

İçtihadı dayalı hukuk sisteminin temelini; bilim insanlarının katkıları değil, önceki yargı kararları oluşturur (Soderstrom & Sun, 2007, s. 689). İngiltere’de ortaya çıkan bu sistem Büyük Britanya kolonilerine kısa zamanda yayılmıştır ve ABD, Kanada, Avustralya, Hindistan gibi birçok ülkede bugün aralarında farklar olsa da hâlâ temeli bu sisteme dayanan hukuk kuralları geçerlidir.

Yönetim ve adalet sistemleri arasındaki ayırım ile birlikte, halk arasındaki meselelerin çözümüne dayalı hukuk anlayışı, içtihat hukuku ülkelerinin standart oluşturma yaklaşımlarını da etkilemiştir. Bu ülkelerde standartların oluşturulması süreci hükümetten gelen taleplere göre değil, yatırımcıların ihtiyaçlarına göre şekillenmiştir. Dolayısıyla bu ülkelerde muhasebe standartlarını oluşturulması ve uygulanması süreci ABD’deki Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB)³¹ gibi özel kuruluşlar tarafından yönetilmektedir. Bu kuruluşların amacı devletin taleplerini yerine getirmek değil, yatırımcıların ihtiyaçlarını tatmin etmektir (Soderstrom & Sun, 2007).

³⁰Bu hukuk sistemine “Ortak Hukuk Sistemi”, “Anglosakson Hukuk Sistemi” veya “Örf ve Adetlere Dayalı Hukuk Sistemi” de denmektedir.

³¹ Financial Accounting Standards Board

*Kodlara Dayalı Hukuk Sistemi*³² ise temelleri 5. ve 6. yüzyılların Avrupa'sına dayanan bir hukuk sistemidir. O dönemlerde Batı ve Orta Avrupa'da etkin olan halklar, özellikle Roma İmparatorluğu'nu istila eden Germen topluluklarıydı. Bunlar arasında İngiltere'deki Anglosaksonlar, Batı Almanya ve Kuzey Fransa'daki Frenkler, Güney Fransa ve İspanya'daki Vizigotlar ve İtalya'daki Lombardlar bulunuyordu. Roma hukukunun gelenekleri bir süre devam ettiyse de, birçok bölgede Germen gelenekleri hakim olmaya başlamıştır. Fakat 11. yüzyıldan sonra Roma hukukunun öğretileri yeniden canlanmış ve bilim adamları tarafından yüksekokullarda öğretilmeye ve devletler tarafından uygulanmaya başlanmıştır (Carozza, Glendon, & Rheinstein, 2011). Kodlara dayalı hukuk sistemine bu ismin verilmesinin sebebi ise devletler tarafından kanunların kodlanma yoluna gidilmesidir.

Kodlara dayalı hukuk sistemine ilişkin yapılan birçok araştırmada bu sistem kendi içerisinde Fransız Hukuku, Alman Hukuku ve İskandinav Hukuku olmak üzere aynı orijinden çıkan üç ayrı sistem olarak ele alınmaktadır. Fransız hukukundan etkilenmiş hukuk sistemine sahip ülkelerin arasında Belçika, Mısır, Portekiz, birçok Latin Amerika ülkelerinin büyük bir kısmı ile bazı Arap ülkeleri ile Türkiye yer alırken; Alman hukuk sistemini benimseyen ülkelere bazıları ise Avusturya, Japonya, Güney Kore ve İsviçre'dir (Reynolds & Flores, 1989; La Porta, Lopez-de-Silanes, Shleifer, & Vishny, 1998).

Ülkelerin bu şekilde sınıflandırılması hukuk sistemlerinin tamamen aynı olduğunu göstermez. Örneğin Türkiye tamamen Fransız veya Alman hukukunu esas almamış, her iki hukuk sisteminin bir kompozisyonu olan İsviçre hukukundan daha fazla etkilenmiştir. 1856'da ticaret ve ceza kanunları Fransız ve İtalyan örneklerinden yararlanılarak hazırlanmış, 1926'da ise Türk Medeni Kanunu İsviçre hukuku örnek alınarak oluşturulmuştur. Fakat Cumhuriyet sonrası Türkiye Muhasebe Sistemi, dolayısıyla muhasebe kalitesi üzerinde en önemli etkiyi, 1926'da Alman hukuku örnek alınarak hazırlanan Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesi bırakmıştır.

³² Bu sistem "Roma Hukuku", "Roma-Germen Hukuku", Kıta Avrupası Hukuku" ve birçok kaynakta "Medeni Hukuk" olarak ta isimlendirilmektedir.

Kod hukukunun temelinde, kanunların çıkarılması ve uygulanması hususunda devletlerin egemen olması anlayışı yatmaktadır. Bu hukuk sisteminden etkilenen ülkelerde muhasebe standartları genellikle ticaret kanunlarının parçası olarak yayınlanmaktadır.

Muhasebe sistemi ülkelerin kurumsal sistemlerinin ayrılmaz bir parçasıdır (Ball, 2001) ve aynı zamanda firmaların finansal raporlama güdüleri tarafından belirlenmektedir (Soderstrom & Sun, 2007). Muhasebe standartları ile ülkelerin kurumsal sistemleri ve firmaların güdüleri arasındaki bu bağımlılığın bir sonucu olarak, muhasebe sistemlerindeki değişimlerin ekonomik etkileri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Muhasebe standartlarında ülkeden ülkeye ortaya çıkan farklılıkların büyük çoğunluğu, ülkelerin geçmişlerinde birbiriyle etkileşim içerisinde olan ve muhasebe uygulamalarını şekillendiren ekonomik ve sosyal güçler arasındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Brown P. , 2011). Görüşlerini Saudagaran & Meek (1997) ve Meek & Saudagaran'ın (1990) incelemelerine dayandıran Brown ve Clinch (1998, s. 21) bu farklılıkların nedenlerini şöyle açıklamaktadırlar:

Ülkeler arasında muhasebe standartlarında ortaya çıkan farklılıkların büyük kısmı; hukuk sistemleri arasındaki derin farklılıklar, şirketler ve kredi verenler arasındaki ilişkiler, vergi sistemleri, enflasyon oranları, politik ve ekonomik tarihi bağlar, ekonomik gelişmişlik ve toplumun eğitim düzeyidir.

Brown (2011) bu farklılıkların büyük kısmının çok derinlerde olduğunu ve bir ülkenin UFRS'yi uygulamaya başlamasıyla hemen giderilmesinin söz konusu olmayacağını belirtmiştir. Yazara göre IASB tarafından hazırlanan UFRS, mülkiyet haklarının göreceli olarak güçlü bir şekilde korunduğu Anglo-Amerikan geleneklerinden ağır bir şekilde etkilenmiştir ve farklı geleneklerden gelen ülkeler tarafından uygulanması durumunda aynı sonuçları vermesi mümkün değildir (s. 271).

Kodlara dayalı hukuk sistemine sahip ülkelerle içtihatlara dayalı hukuk sistemi olan ülkeler arasında muhasebe kalitesi açısından fark olup olmadığını, diğer

bir deyişle hukuk sisteminin muhasebe kalitesi üzerinde etkisi olup olmadığını ölçen birçok çalışma vardır. Bu çalışmaların yapılma nedenlerinden en önemlisi kod hukukunda temel belirleyicinin devlet, içtihat hukukunda ise yatırımcılar olmasıdır.

Ball vd. (2000), muhasebenin rolünün bilgi vermek olduğu içtihat hukuku ülkelerinin aksine, muhasebe sisteminin belirlenmesinde politik etkilerin çok fazla olduğu kod hukuku ülkelerinde kârların; devlet (vergi olarak), hissedarlar (kâr payı olarak), bankalar (faiz olarak) ve sendikalar (maaş ve ücret olarak) arasında paylaştırıldığını ifade etmektedir.

Hukuk sistemlerinin ülkelerin finansal sistemleri üzerindeki etkilerini inceleyen ilk çalışmayı La Porta vd. (1998) yapmıştır. Çalışmalarında yazarlar, içtihadı dayalı hukuk sistemine sahip ülkelerin kanunlara dayalı hukuk sistemi olan ülkelere göre daha iyi muhasebe sistemlerine sahip olduğu ve aynı zamanda yatırımcılar için daha fazla koruma sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Pincus vd. (2007) yaptıkları çalışmada, tahakkuk anormalliklerinin içtihadı dayalı hukuk sistemlerinde diğerlerine göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ball vd. (2000) ise, kodlara dayalı hukuk sisteminde muhasebe kârı doğrudan ödemelerle (vergi, kâr payı vb.) ilişkilendirildiğinden dolayı bu sistemde muhasebe kârının, özellikle ekonomik kayıpları yansıtmada hususunda içtihadı dayalı sisteme göre daha zamansız gerçekleştiği sonucuna ulaşmışlardır.

Başka bir çalışmada Hung (2001), tahakkuk esasına dayalı muhasebe uygulamasının hissedar koruması zayıf olan ülkelere göre finansal raporların hisse senetlerine yansıma derecesini olumsuz etkilediğini, bu korumanın güçlü olduğu ülkelere göre tahakkuk muhasebesi uygulamasının nakit esasına dayalı muhasebe uygulamasına göre hisse senetlerine daha güçlü yansıma derecesine yol açtığı sonucuna ulaşmıştır.

Hissedar korumasının en güçlü olduğu ülkeler içtihadada dayalı hukuk sistemlerine sahip olan Anglosakson ülkeleridir. IASB da İngiltere’de kurulmuştur ve İngiliz finansal raporlama sisteminin büyük ölçüde etkisinde kalmıştır. Fakat IASB kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur ve UFRS’yi yayınlamakta, fakat uygulama yetkisi olmadığı için uygulamasını ülkelerin inisiyatifine bırakmaktadır. Ülkelerin hukuk sistemleri birbirinden farklı olduğundan dolayı sonuçta muhasebe kalitesinde de farklılıklar olması doğaldır.

Ayrıca, UFRS ilke bazlı olduğu ve sadece genel ilkeleri belirleyip detayları muhasebeci ve denetçilere bıraktığı için ülkeler arasında aynı durumlar için farklı uygulamalar ortaya çıkmaktadır (Ball, 2006). Hissedarların kanunlarla güçlü bir şekilde korunduğu ülkelerde, uygulayıcılar tarafından yorumlanan ve şirketler tarafından açıklanan bilgilerin hissedarların yararına ve gerçeğe en yakın şekilde yorumlanması ve sunulması beklenir. Borç verenlerin sıkı bir şekilde korunduğu ülkelerde ise bu yorumların doğal olarak banka ve kredi kuruluşlarının yararına olacak şekilde yapılması ve açıklanması beklenir (Soderstrom & Sun, 2007, s. 690).

1.1.2. Finansal Raporlama Güdöleyicileri

Hukuk sistemleri ve siyasal sistemlerin finansal raporlama kalitesi üzerinde doğrudan etkileri olduğu gibi finansal piyasaların gelişimi, sermaye yapısı, mülkiyet yapısı ve vergi sistemleri üzerinden meydana getirdiği dolaylı etkileri de vardır.

Güçlü yatırımcı koruması ve düşük devlet müdahalesi, yatırımcılara yatırımları üzerinden getiri elde etmeyi garanti eder ve finansman sağlamaya hevesli yatırımcıların sayısını artırır (Soderstrom & Sun, 2007, s. 692). Burgstahler vd. (2006) hukuk sistemleri ve yasal yaptırım gücünün zayıf olduğu ülkelerde kâr yönetiminin daha fazla olduğunu belgelemişlerdir. Bu sonucun da hem halka açık şirketler hem de halka açık olmayan şirketler için geçerli olduğunu belirtmişlerdir. Yazarların elde

ettiği bulgular, hukuk sistemleri ve uygulamalarının kâr yönetimi, dolayısıyla muhasebe kalitesi üzerindeki etkilerinin önemini ortaya koymaktadır.

UFRS'nin yerel standartlara göre daha kapsamlı ve doğru finansal bilgiyi daha zamanında sağlaması, kaliteli finansal tablo bilgilerini elde eden sermaye piyasalarında daha bilgili değerlendirme yapılmasını ve hem sermaye piyasalarının etkinliğinin artmasını hem de yatırımcıların daha düşük risklerle yatırım yapmalarını sağlar. Ayrıca, finansal tablolardan başka kaynaklardan bilgi elde edemeyen küçük yatırımcıların profesyonel yatırımcılarla rekabet şansını artırır ve bilgili yatırımcılarla işlem yaparken aldıkları riski azaltır. Bunların yanında, UFRS'nin şirketlerin finansal tabloları arasında karşılaştırılabilirliği artırdığı ve bu durumun da yatırımcıların finansal bilgiyi işleme maliyetlerini azalttığı görüşü hakimdir. Daha düşük maliyetli finansal bilgi ise sermaye piyasalarının etkinliğini artırır (Ball, 2006).

La Porta vd. (1998) çalışmalarında kanunların yapısı ve uygulanma kalitesinin sermaye piyasalarının hacmini belirlediğini bulmuşlardır. Çalışma sonucunda Fransız hukuk sistemini temel alan ülkelerin en zayıf yatırımcı korumasına ve aynı zamanda en küçük hisse senedi piyasalarına sahip ülkeler olduğu ortaya çıkmıştır. Stulz ve Williamson (2003) ise ülkelerdeki politik ve dini gücün yatırımcı korumasına olan etkilerini inceledikleri çalışmada, ülkelerde en çok kabul görmüş olan dinin finansal piyasaların büyüklüğüyle doğrudan ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Stulz ve Williamson (2003) sermaye piyasalarının ülkelerin hukuk sistemleri ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Anglosakson ülkelerde (içtihat hukukunun hakim olduğu ülkeler veya İngilizce konuşan ülkeler de denebilir) sermaye piyasaları borçlanma piyasalarına göre daha gelişmiştir. Bu ülkelerde ekonomi için gerekli olan sermayenin çoğunluğu sermaye piyasalarından sağlanır. Kod hukukuna dayalı ülkelerde ise çoğunlukla kredi piyasaları sermaye piyasalarına göre daha fazla gelişmiştir. Çünkü bu ülkelerde muhasebe bilgilerinden sağlanan fayda yatırımcılar, devlet ve kredi kuruluşları arasında bölünmekte ve yatırımcılar daha az

korunmaktadır. Dolayısıyla yatırımcılar riski yüksek olan sermaye piyasası araçlarına yatırım yapmak yerine daha az riskli alanlara yönelmektedirler. Bunun sonucunda sermaye piyasalarının etkinliği ve hacmi artmamakta, aksine şirketler gerekli finansmanı kredi yoluyla temin etmek zorunda kalırlar ve kredi piyasaları sermaye piyasalarına oranla daha fazla gelişir.

Hukuk sistemleri ve siyasal sistemlerin muhasebe kalitesine bir başka dolaylı etkisi ise ülkelerin sermaye yapıları üzerinden gerçekleşir. Hissedarlar ve kreditorler bilgi asimetrisini³³ azaltmak için değişik yöntemler kullanırlar. Yatırımcılar sermaye piyasaları aracılığıyla yatırım yaptıklarında tamamen şirketlerin finansal tablolarına bağımlıdırlar ve dolayısıyla bilgi edinmek için maliyete katlanmaktan çekinmezler. Fakat bankalar aracılığıyla yatırım yapma kararı verdiklerinde bankaya para yatırır ve şirketleri gözleme işini tamamen bankalara bırakırlar (Soderstrom & Sun, 2007). Bankaların da şirket yöneticilerine özel yollardan ulaşma imkanları olduğundan ve gerekli bilgileri bu yollarla sağlayabildiklerinden daha az finansal raporlamaya ihtiyaç duyarlar ve dolayısıyla krediyle finansmanın fazla olduğu ülkelerde daha az finansal raporlamaya ihtiyaç duyulur (Sun, 2005) ve bu da muhasebe kalitesinin düşmesine yol açar.

Kredi verenlerin çok fazla korunduğu ülkelerde şirketler daha düşük maliyetle banka kredisi kullanabilmektedirler. Hükümet baskısı ve yolsuzluk ihtimalinin fazla olduğu ülkelerde ise kredi kontratları sosyal ve siyasal olarak incelenme endişesinden dolayı daha çok özel olarak gerçekleştirilir ve finansal raporlama bilgi asimetrisini azaltmak için daha az kullanılan bir enstrüman olur. Bu yüzden bankalar yoluyla finansmanın yüksek olduğu ülkelerde kazançların kalitesi de daha düşük olur (Soderstrom & Sun, 2007).

Finansal raporlama kalitesinin ülkelerin hukuk sistemleri tarafından etkilenmesine neden olan diğer bir dolaylı faktör ise şirketlerin hisselerindeki

³³ Taraflar arasında bir ekonomik işlem gerçekleştiğinde, bir tarafın diğer taraftan daha fazla veya daha faydalı bilgiye sahip olması durumu. Bu durum taraflar arasında çıkar çatışmaları veya finansal başarısızlık gibi sonuçlara yol açar.

mülkiyet yapısıdır (Soderstrom & Sun, 2007). Mülkiyet yapısının muhasebe kalitesine etkisi ise muhasebe literatüründe *mülkiyet yoğunluğu*³⁴ (*ownership concentration*) kavramı ile ölçülmektedir.

Soderstrom & Sun'a (2007) göre mülkiyet yoğunluğunun fazla olduğu veya *piramitsel ve çapraz mülkiyet*³⁵ (pyramidal and cross-shareholding) yapıları veya süper oy hakkına sahip hisseleri sayesinde nakit akımları (gerçek mülkiyet) ile kontrol hakları arasında büyük farkların bulunduğu (yani ana hissedarın şirket üzerinde nakit akımları üzerindeki hakkından çok daha fazla kontrolünün olduğu) şirketlerde finansal raporlama güdeleri düşüktür. Bunun birinci sebebi, kontrol gücünü elinde bulduran hissedarların aynı zamanda yönetimde yer alması ve bu yüzden finansal raporlamaya fazla ihtiyaçlarının olmamasıdır. İkinci sebep ise bu hissedarların azınlıktaki diğer hissedarların refahını sömürdüklerinin bilinmesini istememeleridir. Piramitsel ve çapraz mülkiyet yapıları, şirketin ana hissedarına büyük yatırımlar yapmadan alt kademelerdeki şirketlerin kontrolünü elinde tutma imkanı vermekte ve kontrol hakları ve nakit akımı hakları arasındaki büyük farklar da kontrolü elinde bulduranlar ile azınlık hisse sahipleri arasında temsil sorununun³⁶ ortaya çıkmasına neden olmakta ve kontrol eden hissedarları finansal raporlamayla ilgili sıkıntıları gizlemeleri konusunda daha fazla motive etmektedir (Fan & Wong, 2002).

La Porta vd. (1998; Soderstrom & Sun, 2007, s. 694'ten alıntı), yatırımcı korumasının güçlü olduğu hukuk sistemlerine sahip ülkelerde mülkiyet

³⁴ Şirketin hisse senetlerinin yoğunluğunun veya şirketin kontrol gücünün bir veya birkaç kişinin elinde toplandığını gösterir. Bu kavram değişken olarak birçok ampirik çalışmaya dahil edilmiştir. Bkz. (La Porta, Lopez-de-Silanes, Shleifer, & Vishny, 1998; Leuz & Verrecchia, 2000; Fan & Wong, 2002; Burgstahler, Hail, & Leuz, 2006; Barth, Landsman, & Lang, 2008; Habib, 2008)

³⁵ Piramitsel mülkiyet yapısı, yukarıdan aşağıya doğru bir kontrol zincirinin olduğu mülkiyet yapısıdır. Bu yapıda en tepede bulunan hisse sahipleri dolaylı olarak alt kademelerdeki şirketlerde de kontrol gücüne sahip olurlar (La Porta, Lopez-De-Silanes, & Shleifer, 1999). Çapraz mülkiyet yapısı ise, şirketlerin birbirlerinin sermayesine ortak olarak kontrol gücü elde edilmesini sağlayan yapıdır.

³⁶ Vekâlet problemi de denmektedir. Şirketlerin paydaşlarının (hissedarlar, yöneticiler, kreditorler vb.) farklı amaçlarının olmasından kaynaklanan çıkar çatışmalarıdır. En çok görülen durum; yöneticilerin (acente-vekil) işletmeyle ilgili hissedarlardan daha fazla bilgiye sahip olduklarından dolayı hisse senedi sahiplerinin kendilerine verdiği yetkiyi onların çıkarlarının yerine kendi çıkarları doğrultusunda kullanmalarıdır.

yoğunluğunun daha az olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Onlara göre mülkiyet yoğunluğu yasal korumanın bir ikamesidir çünkü hissedarlar yöneticiler tarafından sömürülmelerini önlemek için daha fazla kontrole ihtiyaç duyarlar ve küçük yatırımcılar da daha az korumadan dolayı hisse senedi almazlar. Dolayısıyla şirket hisseleri veya kontrol gücü azınlık bir grubun elinde olur.

Siyasal sistemlerin de mülkiyet yoğunluğu aracılığıyla muhasebe kalitesine etkisi vardır. Siyasal rant peşinde olan bir hükümet mülkiyet yoğunluğuna sebep olabilir (Soderstrom & Sun, 2007). Bunun iki nedeni vardır. Birincisi; şirket üzerindeki kontrol ve karar alma gücünün azınlık bir grupta toplanması itibarlı görünmek isteyen bir politikacıya çekici gelebilir, çünkü gizli lobi faaliyetleri ve rüşvet bu faaliyetlerle uğraşan birey sayısı ne kadar az olursa o kadar gizli olur. İkincisi; kontrol gücü olan bir hissedarın pozisyonu ücretli çalıştırılan bir yöneticiden daha sağlamdır. Bu sağlamlık ta şirkete politikacılarla menfaat alışverişi yaparken kredibilite sağlar. Böylece yasal ve politik sistemler mülkiyet yapısını, dolaylı olarak finansal raporlama kalitesini etkiler (Morck, 1996; Fan & Wong, 2002; Soderstrom & Sun, 2007, s. 694'ten alıntı) .

Hukuk sistemleri ve siyasal sistemlerin vergi sistemleri vasıtasıyla da muhasebe kalitesi üzerinde etkileri vardır. Vergi bir devletin en önemli gelir kaynağıdır ve siyasal süreçler sonucu belirlenir. Ayrıca, ülkedeki yolsuzluk seviyesi doğrudan vergi sürecini ve miktarını etkiler. Kod hukuku uygulanan ülkelerde finansal raporlama ağırlıklı olarak devlete ödenecek verginin bir aracı olarak görülürken, içtihat hukuku uygulanan ülkelerde ise finansal raporlama yatırımcılar ile içeridekiler (insiders) arasındaki bilgi asimetrisini azaltmak için yapılır (Soderstrom & Sun, 2007).

Guenther ve Young (2000); ülkeler arasında finansal raporlama standartlarındaki farklılıkların, muhasebe kazançları ve bu kazançların altında yatan gerçek ekonomik olaylar arasındaki ilişkileri belirlemek için yaptıkları çalışmada, finansal muhasebe kurallarının vergi kurallarından bağımsız olduğu içtihat hukuku

lkelerinde bu ilişkinin daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Yazarlar alışma bulgularına dayanarak, bu ilişkinin daha fazla olmasının muhasebe bilgi sisteminde üretilen finansal raporların daha kaliteli olmasını sağladığını belirtmişlerdir.

Haw vd. (2004) ise yaptıkları çalışmada vergi uyumunun (tax compliance) daha yüksek olduğu (muhasebe kârı ile ticari kârın birbiriyle daha uyumlu olduğu ve vergi düzeltmelerinin fazla olmadığı) lkelerde, vergi otoritesinin içeridekilerin veya kontrol gücünü elinde bulunduran hissedarların müdahalesini sınırlandırma gücünün de yardımıyla daha az kazanç yönetiminin, dolayısıyla daha kaliteli finansal raporlamanın olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yazarların ulaştığı en beklenmedik sonuç ise, vergi uyumunun kazanç yönetimini azaltmada hukuk ve yargı sistemlerinden bile daha etkili olmasıdır.

Soderstrom & Sun'a (2007) göre, muhasebe standartları ve vergi kanunları arasında sıkı ilişki olması muhasebe standartlarının kalitesini azaltır. Çünkü vergi kanunlarının hükümete vergi toplamak gibi spesifik amaçları vardır. Ayrıca şirketler üzerindeki yüksek vergi yükü, vergilendirilebilir kârın düşük gösterilmesi için motivasyon sağlar ve kâr yönetimi yoluyla finansal raporlama kalitesinin düşmesine sebep olabilir.

1.1.3. Muhasebe Standartları

Ülkelerin hukuki ve politik seçimlerinin bir sonucu olarak ülke mevzuatına dâhil olan muhasebe standartları muhasebe kalitesini doğrudan etkiler. Çünkü birçok ülkede muhasebe standartlarını belirleyen ve ülke mevzuatına uyarlayan kurumlar vergi otoriteleri, bankalar, hissedarlar, yöneticiler ve sendikalar gibi finansal bilgi kullanıcıları tarafından önemli baskı altında kalırlar. Bu çıkar grupları muhasebe standartlarının mevzuatlara dahil edilmesinde çok büyük etkilere sahiptir ve muhasebe kalitesi de çıkar gruplarının bu müdahalelerinden etkilenir.

IASB, standartların belirlenmesi sürecinde politik etkilerden kurtulmak için IASB olarak yeniden organize olmuş ve sadece IASB Fonu'na karşı sorumlu olan kâr amacı gütmeyen bir kuruluş haline getirilmiştir. Fakat buna rağmen hâlâ çıkar gruplarının IASB üzerindeki baskıları devam etmektedir (Soderstrom & Sun, 2007, s. 689).

IASB muhasebe standartlarının kalitesini yükseltmeye devam ederse UFRS'ye dayalı finansal raporlamanın daha güvenilir ve şeffaf olması beklenebilir (Soderstrom & Sun, 2007). AAA (1998), kaliteli muhasebe standartlarının finansal tablo kullanıcılarının yatırım ve kredi kararları alma kabiliyetlerini yükselterek finansal raporlamayı geliştirdiğini belirtmiştir.

Comprix vd. (2003; Soderstrom & Sun, 2007, s. 688'den alıntı), UFRS'nin AB'de adaptasyon ihtimali ile ilgili haberlere piyasanın verdiği olumlu tepkinin UFRS'nin diğer standartlara göre daha fazla halka açıklama ve tahakkuk ölçüleri içermesi ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir.

Muhasebe standartlarının gelişmiş bir sermaye piyasasında çok önemli olduğunu çünkü içeridekiler (şirket yöneticileri veya kontrol eden ortaklar) ve dışarıdakiler (yatırımcılar) arasında ciddi bir sorun olan acente problemini azalttığını öne süren Brown'ın (2011, s. 270) iddiası şu şekildedir:

Yöneticiler şirketin yatırım fırsatları hakkında yatırımcılardan daha fazla bilgiye sahiptir. Fakat şirketin büyümesi için de yatırımcılar tarafından kontrol edilen dış kaynağa ihtiyaç vardır. Yatırımcılar şirket hakkında yöneticiler veya kontrol edenler kadar bilgiye sahip değillerdir fakat yöneticilerin kendi çıkarları doğrultusunda hareket edecekleri bilgisine sahiptirler. Edindikleri bu bilgiye rağmen yine de yatırım yaparlar. Fakat yaptıkları yatırım; nominal değerın yatırımlarından bekleyebilecekleri getiriyi yöneticiler kadar iyi bilmemelerinin maliyetini yansıtacak kadar üstünde bir oranda olur. Sorun da burada ortaya çıkar. Yöneticiler şirketin sermaye maliyetini azaltarak kendi refahlarını artırmak için ne yapabilirler?

Yöneticilerin bir seçeneği performanslarının izlenmesini ve performans raporlarının dışarıdakiler tarafından elde edilmesini sağlayacak bilgiyi vermeleridir. Bu da her bir kreditle ayrı ayrı yapılan sözleşmeler ve denetim raporları ile sağlanabilir. Fakat bu durum gelişmiş sermaye piyasalarına sahip, dolayısıyla büyük holdinglerin bulunduğu ülkelerde sözleşmelerin ve beraberinde maliyetlerin çok fazla olmasına neden olur. Temsil sorunu azaltabilecek ikinci seçenek ise tekdüzen muhasebe ve denetim standartlarıdır. Dolayısıyla gelişmiş ekonomilerde muhasebe standartları önemlidir, çünkü bu standartlar sermayenin nasıl dağılacakını ve performansın nasıl izlenip ödüllendirileceğini belirler.

Dünyada UFRS uygulamasına karşı olanlar da vardır. Bunların argümanları ise, tek bir standart setinin bütün ülkelerin sistemlerine uygun olmayacağı ve beklenen faydaları sağlamayacağı yönündedir. Mesela Ball (2006), emeklilik muhasebesinin özellikle emeklilik sistemleri olgunlaşmamış olan ülkelerde kâr yönetiminin bir aracı haline gelebileceğini belirtmiştir. Onlara göre yönetim finansal tabloları manipüle etmek için farklı tahminler kullanabilir.

Soderstrom & Sun'a (2007) göre ise evrensel bir muhasebe yöntemi kullanmak, yatırımcıların kâr yönetimini fark etmelerini daha az maliyetli yapar. Ortak bir muhasebe yöntemi kullanıldığında, yatırımcılar finansal raporlama kalitesini değerlendirmek için şirketler ve ülkeler arasında yapılan farklı emeklilik muhasebesi tahminlerini kolayca karşılaştırabilir ve bu durum şirket yöneticilerini doğru bir şekilde raporlama yapmaya zorlar. Fakat yine de yazarlar tek bir standart setinin muhasebe kalitesini her şirket ve ülke için aynı oranda artırmayacağını kabul etmektedirler. Çünkü muhasebe standartlarının yanında, muhasebe kalitesini etkileyen yasal ve siyasal sistemler ve finansal raporlama güdeleri gibi faktörler de vardır. Bu faktörler de ülkeden ülkeye, hatta şirketten şirkete değişebilmektedir.

Yukarıda açıklanan raporlama güdelerinin etkileri UFRS'ye zorunlu ve gönüllü geçiş yapan şirketler arasında da değişiklik göstermektedir. Buna göre, gönüllü geçiş yapan şirketler zorunlu olarak geçenlere göre daha fazla motivasyona sahiptir.

Gönüllü olarak UFRS'ye geçen şirketler daha fazla kamuya açıklama ve şeffaflık için motive olduklarından dolayı bu şirketlerin daha fazla fayda sağlaması ve daha kaliteli finansal raporlar ortaya koyması olasıdır. Fakat bu durum yapılan analizlerde hatalara sebep olabilir. Çünkü gözlenen faydalar muhasebe standartlarındaki değişimin yanında ve belki de daha fazla, gönüllü UFRS uygulamasını yönlendiren faktörleri yansıtabilmektedir (Hail & Leuz, 2007).

1.2. Kaliteli Finansal Raporlamanın Çıktıları

Muhasebe literatüründe; muhasebe bilgilerinin kalitesinin sermaye maliyeti ve likidite, sermayenin etkin dağılımı, şeffaflık ve bilgi asimetrisi, kâr yönetiminin azalması, muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansımaları, uluslararası sermaye hareketleri gibi ekonomik sonuçları olduğunu ortaya koyan birçok çalışma vardır (Örneğin (2008; Ball, 2006; Barth, Landsman, & Lang, 2008; Biddle & Hilary, 2006; Sun, 2005; Habib, 2008; Leuz & Verrecchia, The Economic Consequences of Increased Disclosure, 2000)).

Aslında söz konusu başlıkların hepsi başlı başına birer çalışma konusudur. Fakat muhasebe kalitesinin gerçeğe en yakın şekilde ölçülebilmesi için birden fazla açıdan durumu ele almak daha doğrudur. Nitekim geçmişte yapılan çalışmaların büyük bir kısmı sadece bir muhasebe kalitesi modeli üzerinden yapılmış olsa da, günümüzde özellikle UFRS ile muhasebe kalitesi ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarda birden fazla model (örneğin kâr yönetimi ile hisse senedi fiyatına yansımaları derecesi) kullanılmaktadır. Aslında bu modellerin hepsi birbiriyle iç içe geçmiştir. Temelde bütün çalışmalar muhasebe sisteminden elde edilen bilgilerin gerçek durumu en iyi şekilde yansıtıp yansıtmadığına odaklanmışlardır.

1.2.1. Sermaye Maliyetinin Azalması ve Likiditenin Artması

Bir işletmenin finansal yöneticilerinin temel amacı, işletmenin değerini artırarak ortakların refahını maksimize etmektir. Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik en önemli araçlardan biri de işletmenin kullandığı kaynakların maliyetini olanaklı olduğu ölçüde düşürmektir (Sayılğan, 2011, s. 267).

İşletmenin elinde serbest nakit bulunduğu zaman, iki seçeneği vardır. İşletme isterse elindeki nakdi hemen temettü olarak dağıtabilir. Diğer taraftan, elindeki fazla nakdi bir projeye yatırabilir. Böylece projenin gelecekteki nakit akışlarını temettü olarak dağıtabilir. Böyle bir durumda hissedarlar kâr payını söz konusu proje ile aynı risk oranına sahip bir finansal bir varlığa (hisse senedi, tahvil vs.) yatırabiliyorlarsa, beklenen getiri saha yüksek olana yatırmayı tercih edeceklerdir. Başka bir deyişle proje, sadece beklenen getirisi projeye karşılaştırılabilir risk oranına sahip bir finansal varlıktan daha fazla ise gerçekleştirilmelidir. İşletmelerin bakış açısından, buradaki beklenen getiri sermaye maliyetidir (Ross, Westerfield, & Jaffe, 1999, s. 292-293).

İşletme yatırımlarını iki şekilde finanse edebilir; özkaynak veya yabancı kaynak. Özkaynakla finansmanın yapılabilmesi için hissedarların elde ettikleri temettülerin bir kısmından (veya hepsinden) vazgeçmeleri gerekir. Hissedarlar ise yapılacak yatırımın beklenen getirisinin vazgeçtikleri temettülerden daha fazla olmasını beklerler. Yabancı kaynakla finansman ise bankalar ve kredi kuruluşları veya sermaye piyasası araçlarıyla yapılır. Bankalar ve kredi kuruluşlarından sağlanan fonların maliyeti ise ödenecek faizdir. Sermaye piyasası yatırımcılarından sağlanacak sermayenin maliyeti de dışarıdaki yatırımcıların bekledikleri getiridir. Kısaca sermaye maliyeti; işletmelerin yatırım için kullandığı kaynakların (özkaynak ve yabancı kaynak) işletmeye yüklediği maliyettir.

Sermaye maliyetinin önemini Sayılğan (2011) aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

1. *Sermaye bir üretim faktörüdür:* Yöneticiler, maksimum kâr elde edebilmek için tüm girdiler gibi sermayenin maliyetini de en düşük seviyeye indirmelidirler. Daha düşük sermaye maliyeti daha fazla kâr ve daha yüksek rekabet gücü demektir.
2. *Sermaye maliyeti projelerin değerlendirilmesinde bir değerlendirme ölçütüdür:* Yatırım projelerinin değerlendirilmesinde kullanılan iskonto oranı, genellikle bu projelerin finansmanında kullanılan kaynakların veya sermayenin maliyetidir. Dolayısıyla projelerin kabul veya reddedilmesinde en önemli ölçüt, projenin beklenen getirisinin yatırılan sermayeden fazla veya az olmasıyla doğrudan ilgilidir.
3. *Sermaye maliyeti işletme değerinin belirlenmesinde önemli bir araçtır:* Diğer koşulların sabit kaldığı varsayımı altında, sermaye maliyeti düştükçe işletme değeri yükselir.
4. *Sermaye maliyeti, optimal sermaye yapısının belirlenmesinde önemlidir:* Optimal sermaye yapısı, ağırlıklı ortalama sermaye maliyetinin (WACC)³⁷ en düşük düzeyde gerçekleşmesini sağlayacak şekilde işletme finansmanının sağlanmasıdır.

Likidite ise en basit tanımıyla; bir varlığın değerini mümkün olan en yüksek seviyede koruyarak kısa zamanda nakde çevrilebilme kabiliyetini ifade eder. Likiditesi az olan bir varlık, değeri yaklaşık olarak tahmin edilemeyen veya olağan olarak alınıp satıldığı bir piyasası bulunmayan varlıktır. Ross, Westerfield, & Jaffe (1999) tüm varlıklar içinde likiditesi en yüksek olanın ABD Hazine Bonosu olduğunu belirtmişlerdir. Öte yandan, örneğin sahibinin bir milyon USD (ABD Doları) talep ettiği çok değerli bir tablonun büyük olasılıkla likiditesi az olacaktır. Çünkü genelde bu tür varlıkların alınıp satıldığı olağan piyasaları mevcut değildir. Dolayısıyla ya

³⁷Weighted Average Cost of Capital. Sermaye maliyetinin hesaplanmasında genellikle bu ölçüt kullanılır. WACC, kaynakların niteliklerine göre çeşitli şekillerde hesaplanabilmektedir. En basit hesaplama yöntemi ise; ((Kısa Vadeli Yabancı Kaynak / Toplam Kaynak * Kaynak Maliyeti) + (Uzun Vadeli Yabancı Kaynak / Toplam Kaynak * Kaynak Maliyeti) + (Özkaynak / Toplam Kaynak * Kaynak Maliyeti)) şeklindedir.

değerini kaybetmeden alıcı bulması uzun zaman alacaktır veyahut değerinin çok altında bir fiyata satılacaktır.

2007 yılında ortaya çıkan mortgage krizine sebep olan gayrimenkule dayalı varlıklar likit olmayan varlıklara örnek olarak gösterilebilir. Çünkü bu varlıklar aslında gerçek mülkiyete bağlı varlıklar olmalarına rağmen değerleri kesin olarak tahmin edilemediğinden dolayı istekli alıcı bulmakta zorlanmışlardır. Likit bir piyasa ise her zaman istekli alıcı ve satıcıların bulunduğu piyasa olarak tanımlanabilir. Örneğin hisse senedi piyasaları genelde likiditesi yüksek piyasalar iken, gayrimenkul piyasalarının likiditesi göreceli olarak daha düşüktür. Çünkü hisse senetleri kısa sürede nakde dönüştürülebilirken, gayrimenkullerin nakde dönüşmesi daha fazla zaman almaktadır.

Muhasebe, finans ve ekonomi alanındaki teorik çalışmalar piyasa likiditesi, sermaye maliyeti ve finansal raporlama kalitesi arasında teorik bağlar ortaya çıkarmıştır. Firmaların şeffaflığa ve halka açıklamaya olan bağlılığını artırmak, sermaye piyasalarında bilgi asimetrisini azaltabilir ve dolayısıyla yatırımcıların alım-satımına karşı olan ilgisini ve ödemeye razı oldukları fiyatı artırabilir. Ayrıca, daha iyi finansal raporlama tahmin riskini azaltabilir ve ekonomideki risk paylaşımını artırabilir. Bu sayede firmaların sermaye maliyeti de düşer (Hail & Leuz, 2007). Frankel & Li (2004) de finansal raporlamanın ihtiyaca uygun bilgileri zamanında açıklayarak bilgi asimetrisini azalttığını belirtmişlerdir.

Verrecchia'ya (2001) göre, halka açıklanan bilgilerin firma düzeyindeki faydalarını en iyi ölçen değişken piyasa likiditesi üzerindeki etkilerdir. Çünkü piyasa likiditesinin özü, yatırımcılar arasındaki bilgi asimetrisinin piyasalarda ters seçime³⁸

³⁸ Adverse selection; alıcı ve satıcılar arasında bilgi asimetrisi olduğunda kötü sonuçlar ortaya çıkabileceğini ifade eder. İlk olarak sigorta sektöründe kullanıldığı belirtilmektedir. Bireyin sigorta talebi, maruz kalacağı zarar riskiyle pozitif korelasyona sahiptir (doğru orantılıdır) ve sigorta şirketi bu korelasyonu sigorta fiyatına dahil edememektedir. Bu durum sigorta şirketinin, sigorta yaptıran bireyin kendisi hakkında bildiklerinden daha az bilgiye (bilgi asimetrisi) sahip olmasından veya yasal sınırlamalardan kaynaklanabilir. Sonuçta, sigorta şirketi daha az riskli bireyleri sigortalayıp daha fazla kazanç elde etmeye çalışırken, daha riskli bireylerin daha fazla sigortalanması durumuyla karşılaşabilir. Aynı ilişki sigara kullanan ve kullanmayan bireylerin hayat sigortası yaptırması

neden olmasıdır. Bilgilendirilmemiş veya daha az bilgiye sahip olan yatırımcılar, özel bilgiye sahip veya daha bilgili yatırımcılarla işlem yapma konusunda endişelenirler. Sonuçta daha az bilgiye sahip yatırımcılar, bilgili yatırımcılarla yaptıkları işlemlerden kaynaklanan zararlardan korunmak için, önerdikleri alış (satış) fiyatını düşürürler (yükseltirler). Bu fiyat ayarlaması bilgili tacirlerle işlem yapma ihtimalini ve bu yatırımcıların potansiyel bilgi avantajını yansıtır. Fiyat korumasının bu şekli, ikincil piyasalara alım-satım farkları³⁹ olarak yansır. Benzer şekilde, bilgi asimetrisi ve ters seçim, bilgilendirilmemiş yatırımcıların alıp satmaya hevesli oldukları hisse senedi sayısını azaltır. Sonuçta her iki durum da, hisse senedi piyasalarının likiditesini (yatırımcıların, çok hızlı bir şekilde ve çok küçük fiyat etkileriyle hisse senetlerini alıp satma kabiliyetini) azaltır. (Verrecchia, 2001).

Kurumsal halka açıklama ise, ters seçim probleminin etkilerini azaltır ve yatırımcıları aynı seviyeye getirerek piyasa likiditesini yükseltir. Bu etkinin iki yönü vardır. Birincisi, daha fazla bilginin halka açıklanması tacirlerin özel bilgileri edinmesini daha zor ve maliyetli yapar. Sonuçta, özel bilgilere erişen yatırımcı sayısı azalır ve dolayısıyla daha iyi bilgilendirilmiş taraflarla işlem yapma riski azalır. İkincisi, daha fazla kamuya açıklama firma değeri ile ilgili belirsizlikleri giderir ve bilgili tacirin potansiyel bilgi avantajını azaltır (Leuz & Wysocki, 2008).

Mevcut ampirik çalışmalar da finansal raporlama ile piyasa likiditesi ve sermaye maliyeti arasındaki bu ilişkiyi doğrular niteliktedir. Böylelikle, likidite ve sermaye maliyeti vekillerinin, diğer değişkenlerin yanında, firmaların raporlama uygulamalarını yansıtmalarını ve bu vekillerin finansal raporlama kalitesindeki değişiklikleri göstermek ve değerlendirmek için kullanılması yerinde bir davranıştır (Hail & Leuz, 2007).

durumunda da geçerlidir. Bu durumu önlemek için, birey riskinin sigorta ücretlerinin belirlenmesinde bir faktör olarak kullanılmasına yönelik yasal düzenlemeler yapılmaktadır.

³⁹ Bid-ask spread; bir varlığın el değiştirmesinde satıcının teklif ettiği fiyat ile alıcının teklif ettiği fiyat arasındaki farkı ifade eder. Bilgi asimetrisinin fazla olduğu durumlarda bu farkın yüksek olması beklenir.

1.2.2. Kâr Yönetiminin Azalması

Sermaye piyasalarında kaynak dağılımına doğrudan etki eden bir sinyal olan kâr; “kazanç (earning)”, “en alt satır (bottom line)” ya da “net kâr (net income-net profit)” olarak da adlandırılmaktadır. Finansal tablolarda yer alan en önemli unsur olan kâr, bir şirketin değer yaratma fonksiyonuyla ilgili faaliyetlerinin derecesini gösterir. Aslında, bir firmanın hisse senetlerinin teorik olarak değeri, o firmanın gelecekte elde edeceği kârların bugünkü değeridir. Elde edilen kârın firma için bu kadar önemli olmasına bağlı olarak, firma yönetiminin de bu kârın nasıl rapor edileceğiyle çok ilgili olması kaçınılmazdır. Üst yönetimin görevi, basit bir ifadeyle “kârların yönetilmesi” olarak tanımlanabilir. Firmanın üst yönetimi hemen hemen her gün firmanın kârını etkileyen kararlar alırlar. Bu durum her firma üst yönetiminin ister istemez aktif veya pasif bir şekilde kâr yönetimi ile meşgul olduklarının göstergesidir. Ayrıca yöneticilerin en düşük maliyetle kaynak temin edebilmek için firmanın faaliyetlerinin sonucunu en açık bir şekilde üçüncü kişilere sunma konusunda sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar kapsamında her yöneticinin işletmenin faaliyetlerini sürdürmesi ile ilgili aldığı kararların firma kârı üzerindeki etkisini anlayabilmesi gerekir (Ayarlıoğlu, 2007).

Her ne kadar bütün yöneticiler kâr yönetimiyle az veya çok meşgul olsalar ve kâr yönetimi onların seçimlerinin bir parçası olsa da, literatürde aslında kâr yönetimi ile kastedilen “çıkar sağlamak amacıyla kârların aşağıya veya yukarıya doğru yönlendirilmesi ve bu suretle finansal bilgi kullanıcılarını yanıltmak” olarak ifade edilebilir.

Kâr yönetimi için çeşitli kaynaklarda değişik tanımlamalar yapılmıştır. Yapılan tanımlar, yazarların olaya bakış açısına göre değişmektedir. Bazı yazarlar kâr yönetimine piyasa düzenleyicileri ve kamu otoritelerinin gözüyle bakmakta, bazıları yöneticiler açısından yaklaşmakta, bir kısmı ise yatırımcılar açısından olayı ele almaktadır.

Kâr yönetimini yöneticiler açısından değerlendiren Davidson, Stickney & Weil (1987) “Raporlanan kârları istenilen düzeye getirmek için, GKGMİ’nin kısıtlamaları içerisinde kasıtlı (önceden planlanmış) önlemler almak” olarak tanımlamışlardır.

Mulford ve Comisky (2002, s. 86-87) ise kâr yönetimini; “Önceden tanımlanmış bir hedefe doğru kârların etkin manipülasyonu” olarak ele almışlardır. Onlara göre bu hedef, yönetim tarafından oluşturulmuş bir sınır, analistler tarafından yapılmış bir tahmin veya sürdürülebilir bir kâr düzeyi ile ilgili bir tutar olabilir. Genellikle kâr yönetimi, finansal durumun iyi olmadığı yıllarda kullanmak amacıyla kârların finansal durumun iyi olduğu yıllarda saklanması ve azaltılması için yapılan uygulamaları da dikkate almayı gerektirir.” ifadeleriyle tanımlamışlardır. Yazarlar ayrıca “sonuçların kastî ve yatırımcıların kararını etkileyici biçimde çarpıtılması” olarak SEC tarafından kullanılan “suiistimale dayalı kâr yönetimi (abusive earnings management)” tanımlamasına da kitaplarında yer vermişlerdir (Ayarlıoğlu, 2007, s. 44)

Healy ve Wahlen (1999, s. 368) kâr yönetimini “Yöneticiler şirketin gerçek ekonomik performansı hakkında bazı paydaşları yanlış yönlendirmek veya raporlanan muhasebe rakamlarına bağlı olan sözleşmelerin sonuçlarını etkilemek için finansal raporlamada kendi yargılarını kullandıkları ve yapılan işlemleri kendilerine göre yapılandırarak finansal raporları olması gerekenden farklılaştırdıkları zaman kâr yönetimi ortaya çıkar” ifadeleriyle açıklamışlardır.

Schipper (1989, s. 92) ise kâr yönetimini “Belirli kişisel kazançlar sağlamak için, dışsal finansal raporlama sürecine kasıtlı bir müdahale anlamında halka açıklama yönetimi” olarak tanımlamıştır.

Küçüksözen (2004) literatürdeki çeşitli açıklama ve değerlendirmelerden yola çıkarak kâr yönetimini şu şekilde tanımlamıştır:

Kâr yönetimi, bir şirketin ekonomik performansı hakkında finansal bilgi kullanıcılarının yanıltılması ya da kamuya açıklanan kâr rakamına bağlı

sözleşmesel sonuçların etkilenmesi amacıyla, yöneticilerin finansal raporlama sürecinde (muhasabe standartları çerçevesinde ya da bunların dışında) aldıkları kararlarla veya gerçekleştirdikleri işlemlerle finansal sonuçları değiştirmeleri, diğer bir ifadeyle, yatırımcıların ya da ilgililerin karar ve düşüncelerini etkileyecek ya da değiştirecek nitelikte, muhasabe verilerinin ya da önemli durumların kasıtlı ve bilinçli olarak yanlış ya da eksik açıklanması ya da hiç açıklanmaması olarak tanımlanabilir (s. 66).

Kâr yönetimi konusunda akademik dünya ile uygulayıcılar ve kamu otoriteleri farklı bakış açılarına sahiptirler. Akademisyenler kâr yönetiminin olup olmadığını ve derecesini ölçmeye çalışırken kamu otoriteleri kâr yönetiminin kesinlikle zararlı bir uygulama olduğunu, mutlaka yok edilmesi gerektiğini yinelemektedirler. SEC'in eski baş muhasebecisi Walter P. Schuetze'nin 26 Şubat 2002'de ABD Senatosu önünde yaptığı konuşmada sarf ettiği "Kâr yönetimi bu ülkenin başındaki bir felakettir..... Onu durdurmamız gerekir" (Arya, Glover, & Sunder, 2003, s. 115) sözleri de kamu otoritelerinin olaya bakışını özetler niteliktedir.

SEC'in eski başkanı Arthur Levitt ise (1998) yaptığı bir konuşmada kâr yönetimi ile ilgili şu sözleri söylemiştir:

Bugün başka bir yaygın fakat üzerinde fazla durulmamış konu ile ilgili konuşmak istiyorum: kâr yönetimi. Bu süreç piyasa katılımcıları arasında en uygun tabiriyle "bir oyun" olarak yıllar boyunca evrimleşti. Bu oyun, eğer üzerinde durulmazsa yakın zamanda Amerika'nın finansal raporlama sistemi üzerinde ters sonuçlara yol açacak ve piyasamızın gücü ve başarısının arkasındaki ilkelere tamamen ters bir oyundur.....Sonuç olarak, kazançların kalitesi, dolayısıyla finansal raporlama kalitesinde bir erozyona şahit olduğumuzdan korkmaktayım. Kârların yönetilmesi yerini manipülasyona, dürüstlük ise yerini illüzyona bırakmaktadır.

Bu bakış açısı, kamu otoritelerinin devlet refleksiyle kâr yönetimini, devletin egemenliğinin en önemli unsurlarından biri olan vergileri (dolayısıyla devletin gelirlerini) azaltıcı ve kurumsal yönetim ilkelerine (özellikle şeffaflık) zarar verici bir

uygulama olarak görmelerine bağlanabilir. Fakat durum tam da böyle değildir. Çünkü kâr yönetimi sadece gelirlerin artırılması için değil, tam tersi istikamette gelirlerin azaltılması için de yapılan bir uygulamadır. Ayrıca aşırı şeffaflığın veya kamuya açıklamanın yarardan çok zarar getirdiği de akademik dünyada tartışılmaktadır.

Akademik dünyada kamu otoriteleri gibi şahin düşünen yazarların yanında olaya daha objektif bakan yazarlar da vardır. Akademisyenler genellikle olaya devlet açısından değil, yatırımcılar ve kamuya açıklanan bilgilerin niteliği açısından bakmaktadırlar. Dolayısıyla yapılan çalışmaların birçoğu sermaye piyasaları ile yatırımcılar ve hissedarlar üzerindeki etkilerle ilgilidir.

Yukarıdaki tanımlar kâr yönetimini tamamıyla finansal manipülasyon olarak değerlendiren yazarlara aittir. Bazı yazarlara göre ise (Dechow & Skinner, 2000; McKee, 2005; Arya, Glover, & Sunder, 2003; Scott, 1997) aslında kâr yönetimi ekonomik sistemin işleyişi içerisinde olması gereken bir durumdur. Bu görüş, GKGMİ veya muhasebe standartlarındaki esnekliklerin yöneticilere ve muhasebecilere belli sınırlar içerisinde kalmak koşulu ile kendi yargılarını kullanabilme olanağı verdiğini, ayrıca tahakkuka dayalı muhasebe anlayışının mesleki yargı ve tahminlere ihtiyaç duyduğunu, dolayısıyla hissedarların refahını maksimize etmek gibi bir görevi bulunan yöneticilerin kâr yönetimi vasıtasıyla bu esnekliklerden yararlanmalarının normal olduğunu savunmaktadır. Bu açıdan kâr yönetiminin çok geniş bir alana yayılması nedeniyle, ne amaçla yapıldığının belirlenmesi kolay değildir.

Örneğin Arya, Glover & Sunder (2003) kâr yönetiminin sadece zararlı bir uygulama olarak görülmesinin muhasebe uygulamalarına zarar verdiğini anlatmak için kolesterol örneğini vermişlerdir. Bu durumu:

Kolesterol sadece damar sertleşmesine yol açan kötü bir olay değildir. Vücutta karmaşık ve gerekli bir fizyolojik fonksiyon icra etmektedir. Bunun gibi, muhasebe araştırmaları göstermektedir ki gelirlerin manipülasyonu da

acımasız bir musibet değildir. Sınırlar dâhilinde yapıldığı zaman etkin kararlar almaya yardımcı olmaktadır (s. 111)

ifadeleriyle özetleyen yazarlar kâr yönetiminin şeffaflığı azalttığı yönündeki görüşleri fazla basit olarak görmüşlerdir.

Nitekim Schipper'in (1989) "dışsal finansal raporlama sürecine kasıtlı bir müdahale" sözlerinden, yazarın kamuya açıklanan kârı veya bunun bileşenlerini değiştirmek amacıyla yatırımların ya da finansal kararların zamanlamasını ayarlayarak gerçekleştirilen *gerçek kâr yönetimini* (real earnings management) de kapsayan bir tanımlama yaptığı anlaşılmaktadır. Kâr yönetiminin genellikle finansal raporlama çerçevesinde ortaya çıktığı düşünülmeye karşın, Schipper'in bu tanımlaması işletmenin faaliyetleriyle ilgili kararları da kâr yönetiminin içine almaktadır. Bu durumda araştırma-geliştirme harcamalarını artırma veya azaltma, varlıkların satışının zamanlaması ve bakım-onarım harcamalarının ertelenmesi gibi faaliyetler kâr yönetimine dahil olabilmektedir. Fakat bu gibi faaliyetlerle kârlar yönetilebilmesine karşın, bunların gerçekten kârı yönetmek amacıyla yapıp yapılmadığını tespit etmek çok zordur. Örneğin, eğer bir firma muhasebe döneminin sonuna yakın bir zamanda bir varlığını satarsa, araştırmacılar için, bu satışın arkasında yatan birinci güdüleyici nedenin belirlenmiş bir kâr hedefine ulaşmak mı, yoksa faaliyet etkinliğini sağlamak mı olduğunu belirlemeleri oldukça zordur (Ayarlıoğlu, 2007, s. 44-45).

Mulford ve Chomisky (2002) kitaplarında, "Kâr yönetimi niçin yapılır?" sorusuna kâr yönetiminin yapılmasına neden olan koşullar ve sonuçta elde edilecek ödülleri sıralayarak cevap vermişlerdir. Buna göre kâr yönetiminin koşulları ve güdüleyicileri aşağıdaki gibi olmaktadır (Ayarlıoğlu, 2007, s. 49; Mulford & Comiskey, 2002, s. 61'den alıntı):

Tablo 2.1. Kâr Yönetiminin Nedenleri ve Motivasyonları

Kâr Yönetiminin Nedeni (Koşul)	Kazanılacak Ödül (Motivasyon)
Firmanın elde edeceği kâr, analistler tarafından belirlenmiş olan kâr tahminlerinden düşüktür.	Firmanın hisse senedi fiyatında meydana gelebilecek olası düşüşlerden kaçınmayı sağlar.
Firma, hisse senetlerini halka ilk kez arz etmek için hazırlanmaktadır.	Halka arzda satılacak olan hisselerin fiyatını maksimize etmek amacıyla mümkün olan en iyi kâr görüntüsü sunmayı sağlar.
Firmanın elde edeceği kâr, yöneticilerin prim almasını sağlayacak sınırlar içinde değildir.	Yöneticiler kâr yönetimine başvurarak, kârın prim alabilecekleri sınırlar içinde gerçekleşmesini sağlar.
Firma bulunduğu sektörde çok güçlü olması nedeniyle olumsuz bazı siyasi yaptırımlarla karşı karşıyadır.	Firmanın aşırı kâr elde ettiğinin düşünülmesini engellemek için kâr yönetimine başvurularak siyasi yaptırımların minimize edilmesi sağlanır.
Firmanın, kredi sözleşmelerindeki şartları karşılayamayacak düzeyde kâr elde etme olasılığı vardır.	Firma kâr yönetimi yaparak kredi sözleşmesinin şartlarına uymamanın olumsuz etkilerinden (faiz oranı artışı, teminat talebi veya daha kısa sürede geri ödeme gibi) kaçınır.
Firmanın elde edeceği kâr, kârlarda yıllar itibarıyla devam eden istikrarlılığı bozacak niteliktedir.	Kâr yönetimi yapılarak, istikrarsız kâr görüntüsü vermenin olası olumsuz etkilerinden kaçınılır.
Kârda meydana gelen değişiklikler olağanüstü işlemler dolayısıyla ortaya çıkmıştır.	Kârdaki değişkenliği azaltmak için kâr yönetimi yapılarak, firmanın yüksek riskli olarak algılanmaması sağlanır.
Firmanın üst yönetimindeki kişilerin yerine yenileri atanmıştır.	Yeni yönetim, kâr yönetimi yaparak geleceğini garanti altına alırlar ve bu durum, olası suçlamaları eski yönetimin üzerine atmalarına imkân sağlar.
Geçmişte tahakkuk ettirilmiş büyük tutarlarda karşılıkların vardır.	Sonraki dönemlerde tahakkukların abartılmış bölümleri tersine çevrilerek istenilen kâr hedeflerine ulaşılması sağlanır.

Kâr yönetimi aslında ülkelerdeki muhasebe düzenlemelerinin (GKGMİ veya muhasebe standartları) sağladığı esnekliklerden azami derecede yararlanılması olarak görülebilir. Yukarıda yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, kâr yönetiminin yapılmasının baş sorumluları olarak yöneticiler gösterilmektedir. Yöneticiler üzerine odaklanan kâr yönetiminin ölçülmesi de kolay değildir.

Dolayısıyla kâr yönetiminin, ekstrem bir kâr yönetimi çeşidi (Dechow & Skinner, 2000) olan ve literatürde açıkça tanımlanmış olan “finansal hile”⁴⁰ kavramından ayırt edilebilmesi için, yöneticilerin kâr yönetimini yasal sınırlar içerisinde yapıp yapmadıklarının da belirlenmesi gerekir. Dechow & Skinner (2000) finansal hile ve kâr yönetimi arasındaki gri bölgeleri belirlemek ve yönetsel tercihlerden kaynaklanan hangi faaliyetin kâr yönetimi, hangisinin ise hile olduğunu ortaya koymak için aşağıdaki tablodan faydalanmışlardır:

Tablo 2.2. Hile ve Kâr Yönetimi Ayrımı

	Muhasebe Tercihleri	“Gerçek” Nakit Akışı Tercihleri
	GKGMİ Sınırları İçinde	
“Muhafazakâr” Muhasebe	Karşılıkların ve yedeklerin aşırı agresifçe muhasebeleştirilmesi Satın almalarda, devam eden AR-Ge’yi aşırı değerlendirme Yeniden yapılanma giderlerinin ve bilanço dışı bırakmanın abartılması	Satışların ertelenmesi AR-Ge veya reklam harcamalarının hızlandırılması
“Normal” Kazançlar	Faaliyetlerin olağan seyrinde ortaya çıkan kazançlar	
“Agresif” Muhasebe	Şüpheli alacak karşılıklarının olduğundan az gösterilmesi Karşılıklar ve yedeklerin agresif bir şekilde aşağı çekilmesi	AR-Ge veya reklam harcamalarının ertelenmesi
	GKGMİ’nin İhlâli	
“Hileli” Muhasebe	Satışlar henüz gerçekleşmeden muhasebeleştirilmesi Hayali satışlar kaydedilmesi Satış faturalarının daha eski tarihli gösterilmesi Hayali stoklar kaydetmek suretiyle stokların fazla gösterilmesi	

Kaynak: (Dechow & Skinner, 2000, s. 239)

⁴⁰ National Association of Certified Fraud Examiners (1993) finansal hileyi “Bilgi kullanıcılarının karar ve yargılarını değiştirecek düzeyde önemli gerçeklerin, önceden planlanmış ve kasti olarak yanıltıcı bir şekilde beyan edilmesi veya saklanması” olarak tanımlamıştır (Dechow & Skinner, 2000, s. 238’den alıntı)

Kâr yönetimi çok geniş bir alan olduğundan, literatürde ve uygulamada birçok yöntem geliştirilmiş ve tanımlanmıştır. Potansiyel kâr yönetimi tekniklerini Mulford & Comiskey (2002, s. 65) aşağıdaki gibi sıralamışlardır:

1. Amortisman yöntemlerinin değiştirilmesi (örneğin hızlandırılmış amortismandan normal amortisman yöntemine geçiş yapılması)
2. Amortisman hesaplaması için kullanılan faydalı ömürlerin değiştirilmesi
3. Amortisman hesaplaması için kullanılan hurda değer tahminlerinin değiştirilmesi
4. Tahsil edilemeyen alacaklar için gerekli olan karşılıkların belirlenmesi
5. Garanti yükümlülükleri için gerekli karşılıkların belirlenmesi
6. Ertelenmiş vergi varlıkları için gerekli değerleme karşılıklarının kararlaştırılması
7. Değerini kaybetmiş (bozulmuş) aktif varlığının ve ilgili zarar tahakkuklarının belirlenmesi
8. Tamamlama yüzdesi yöntemine göre yapılan işlerin tamamlanma seviyesinin tahmini
9. Sözleşmelerden doğan taleplerin muhasebeleştirilme ihtimalinin tahmini
10. Belirli yatırımlar için gerekli olan değer düşürme işlemlerinin (write-downs) tahmini
11. Yeniden yapılandırma tahakkuklarının tahmini
12. Stoklarda yapılan değer düşürmelerin gerekliliğinin ve miktarının belirlenmesi
13. Çevresel yükümlülüklerle ilişkin tahakkukların tahmini
14. Emeklilik aktüerya varsayımlarının yapılması veya değiştirilmesi
15. Bir satın alma işleminin fiyatının ne kadarlık kısmının sürdürülmekte olan araştırma geliştirme giderlerine dahil edileceğinin belirlenmesi
16. Maddi olmayan varlıkların itfa sürelerinin belirlenmesi veya değiştirilmesi
17. Arazi geliştirme, direkt pazarlama ve yazılım geliştirme gibi çeşitli giderlerin ne kadarının aktifleştirileceğinin belirlenmesi
18. Finansal türevlerin uygun finansal riskten korunma sınıflandırmasının belirlenmesi

19. Yatırımların, yatırım yapılan şirket üzerinde kontrol gücü sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi
20. Yatırımların piyasa değerindeki azalmaların geçici olup olmadığını belirlenmesi

1.2.3. Muhasebe Bilgilerinin Hisse Senetlerine Yansıma Derecesinin Artması

Muhasebe alanında yapılan sermaye piyasası araştırmalarının önemli bir kısmı, getiri ve kazançlar arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Bu ilişkinin incelenmesinin sebebi de kazançların ve diğer muhasebe bilgilerinin hisse senedi fiyatlarıyla ne kadar ilgili olduğunun saptanmasıdır (Özkan & Balsarı, 2010). Bu ilginin saptanması muhasebe kalitesi açısından önemlidir. Zira muhasebe verileri piyasaya ne kadar fazla yansır, bu verilerin kaliteli bilgiler içermesi ihtimali, dolayısıyla muhasebe kalitesindeki artış da o kadar fazla olur.

Muhasebe bilgilerinin hisse senedi fiyatlarına yansıması (value relevance of accounting information), muhasebe sisteminden elde edilen rakamların firma değerini etkileyen bilgileri içermeye veya özetleme kabiliyeti (Hung, 2001) olarak tanımlanabilir. Yansıma derecesi geleneksel olarak muhasebe rakamları ile piyasa verileri arasında yüksek korelasyon olmasını ifade etmektedir. Bu durumda muhasebe verileri piyasa fiyatları ve getirilerle ne kadar ilişkiliyse, bu verilerin piyasaya yansıması da o kadar yüksektir (Filip & Raffournier, 2010, s. 77)

Muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansıma derecesi, üretilen bilgilerin sermaye piyasasındaki faydalılığı ile ilgilidir ve sermaye teorisine dayanmaktadır. Ball ve Brown (1968) bu durumu şöyle açıklamışlardır:

Sermaye teorisindeki gelişmeler, hisse senedi fiyatı davranışlarının faydalılığın operasyonel bir göstergesi olarak seçilmesi için bir dayanak noktası oluşturmaktadır. Teori; sermaye piyasalarının, eğer bilgi sermaye varlıklarının fiyatlarını oluşturmada faydalı ise etkin ve yansız (unbiased) olacağı görüşünü çok açık bir şekilde desteklemektedir. Piyasa daha sonra

varlık fiyatlarını hızlı ve daha fazla anormal kazançlara olanak vermeyecek bir şekilde bu bilgiye göre ayarlar. Eğer bulguların gösterdiği gibi hisse senedi fiyatları, yeni bilgi kullanılabilir hale geldiği anda hızlıca bu yeni bilgiye göre kendini ayarlıyorsa, hisse senedi fiyatlarındaki değişimler de bilgi akışını piyasalara yansıtacaktır. Dolayısıyla hisse senedi fiyatlarında gelir tablosunun kamuya açıklanması ile ilgili olarak gözlenen değişimler de, gelir rakamlarının içerisinde yansıtılan bilginin faydalı olduğuna dair kanıtlar sunar (s. 160-161).

Bu ampirik yaklaşım bilginin “bilgi (iletişim) teorisindeki” tanımı üzerine bina edilmiştir. Bir mesaj (örneğin bir finansal rapor veya yayınlanan bir haber), eğer alıcının ilgili değişken üzerindeki olasılık dağılımında (inançlarda) bir değişime neden oluyorsa bilgi aktardığı söylenebilir. Olasılık dağılımındaki böyle bir değişim bir eylemi tetikler ve eğer eylem (örneğin fiyat veya hacimdeki bir değişim) söz konusu bilgiye atfedilebilirse bu bilgi yararlı olarak kabul edilir (Lev, 1989).

Hisse senedi getirileri ile kazançlar arasındaki ilişkiyi hedefleyen çalışmaların altında yatan mantığı Lev (1989) “eğer kazançlar hisse senedi getirilerinin tahminini kolaylaştırmak için kullanılıyorsa, o zaman gerçek getiri/kazanç korelasyonunun derecesi kazançların kullanılabilirliği ile ilgili çok önemli bir ölçüdür” ifadesiyle açıklamaktadır. Benzer şekilde, muhasebe rakamlarının özsermayenin piyasa değeri ile tahmin edilmiş bir ilişkisi varsa literatürde yansıma derecesi yüksek olarak kabul edilmektedir.

Lev & Ohlson (1982), muhasebe rakamları ile hisse senedi piyasaları arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan bu araştırmaları “piyasa tabanlı muhasebe araştırmaları” olarak adlandırmışlardır. Bu ilişkiyi anlatmak için “yansıma derecesi” terimi ilk olarak Amir vd. (1993) tarafından kullanılmıştır (Özkan & Balsarı, 2010). O tarihe kadar bu alanda yapılan çalışmalar da (Ball & Brown, 1968; Beaver W. H., 1968; Lev & Ohlson, 1982; Beaver W. H., 1982; Campbell & Shiller, 1988; Easton & Zmijewski, 1989) konuyu fiyat/kazanç ilişkisi açısından ele almakla birlikte, genellikle “kazançların faydalılığı”, “kazançların bilgisel içeriği” ve “muhasebe bilgilerinin

yatırımcılar ve diğer kullanıcılar tarafından dikkate alınıp alınmadığı” gibi söylemler üzerinden tartışmışlardır.

Berglof (1990) banka merkezli ve piyasa-merkezli olmak üzere iki çeşit finansal sistem olduğunu ifade etmiştir. Banka merkezli sistemlerde, genellikle işletmeler sermaye ihtiyaçlarının büyük kısmını karşılayan bankalarıyla çok sıkı ilişkiler içerisinde olduklarıdır. Bu durum, bankalara şirket bilgilerine doğrudan erişim imkanı sağlamakta ve finansal raporlamaya olan ihtiyaçlarını azaltmaktadır. Piyasa merkezli sistemlerde ise şirket bilgilerine doğrudan erişimi olmayan çok sayıda yatırımcı bulunmaktadır. Bu yüzden yatırımcılar, hisse senedi değerlemeleri ve işletme yönetimini izlemek için kullanmak üzere ihtiyaç duydukları bilgiyi ağırlıklı olarak kamuya açıklanan finansal raporlardan elde etmek durumundadır. Dolayısıyla, piyasa merkezli sistemlerde kamuya açıklanan muhasebe bilgilerinin hisse senedi fiyatlarına yansımalarının daha fazla olması beklenir (Ali & Hwang, 2000).

2. MUHASEBE KALİTESİ VE UFRS

Muhasebe bilgilerinin içeriği ve kalitesi akademisyenler, yatırımcılar, düzenleyici kuruluşlar, vergi otoriteleri, şirketler ve devlet gibi çok çeşitli paydaş gruplarının ilgi alanına girmesi ve aynı zamanda ekonomi, ekonometri ve hukuk gibi diğer disiplinlerle de yakın ilişkisi olması dolayısıyla muhasebe ve finansman literatüründe çok geniş bir alana yayılmış ve üzerinde çok sayıda çalışma yapılmış bir konudur. Bu durum, değişik yaklaşımlardan ve farklı çıkarımlardan oluşan bir literatür ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada muhasebe kalitesi alanında yapılan çalışmalar yapılmış amaçlarına ve kullanılan ölçütlere göre “sermaye piyasası etkilerini esas alan çalışmalar”, “şeffaflık ve bilgi asimetrisini esas alan çalışmalar” ve “kâr yönetimini esas alan çalışmalar” olmak üzere üç ana başlıkta toplanmıştır.

UFRS'nin muhasebe kalitesine etkisini test eden çok sayıda çalışmaya rağmen, UFRS'nin AB'de zorunlu uygulamasının 2005 yılı ve sonrası için geçerli

olması ve dolayısıyla zorunlu uygulamanın etkilerinin ölçülmesi için yeterli gözlem sayılarının kısıtlı olması nedeniyle, bu çalışmaların önemli bir kısmı UFRS'nin gönüllü uygulamasının etkilerini ölçmüştür. Bu nedenle literatür taramasında gönüllü uygulamanın etkilerini ölçen çalışmalara da herhangi bir ayarına gidilmeksizin yer verilmiştir.

2.1. Sermaye Piyasası Etkilerini İnceleyen Çalışmalar

UFRS ilke bazlı bir finansal raporlama sistemidir ve temelleri de içtihadı dayalı hukuk sistemine sahip olan İngiltere'de atılmıştır. Hatta UFRS ile İngiltere GKGMİ'nin muhasebe kalitesinin birbirine çok yakın olduğu kabul edilmektedir. İchtihada dayalı hukuk sistemleri olan ülkelerde kanun ve düzenlemeler yatırımcıyı korumak ve bilgi vermek üzerine bina edildiği için sermaye piyasaları kredi piyasalarına göre daha gelişmiştir (Lee, Walker, & Christensen, 2008). Sermaye piyasaları gelişmiş olan ekonomilerde muhasebe bilgilerinin kalitesi üzerinde UFRS'nin yanında, belki de daha fazla raporlama güdeleri etkili olmaktadır. Bunun nedeni ise, "UFRS'nin içtihadı dayalı hukuk sistemlerinde uygulanan muhasebe standartları ile benzer olması" görüşüdür. Bu durum, içtihadı dayalı hukuk sistemleri üzerinde yapılan çalışmalarda UFRS'nin etkilerinin ölçülmesini zorlaştırmaktadır.

Dolayısıyla; her ne kadar İngiltere gibi içtihadı dayalı hukuk sistemi olan ülkelerde de UFRS'nin işletmeler üzerindeki ekonomik etkilerini (sermaye piyasası etkileri) esas alan çalışmalar yapılsa da, bu çalışmaların büyük çoğunluğu Almanya üzerinde yoğunlaşmıştır. Almanya, kodlara dayalı hukuk sistemi olan ülkelerin tipik bir örneğidir. İchtihat hukuku ülkelerinin raporlama rejimleri ile UFRS'nin birbirine benzer olduğu, dolayısıyla UFRS'nin bu ülkelerde ekonomik etkilerinin kod hukukuna dayalı ülkelere göre daha az olacağı görüşü, UFRS'ye geçen kod hukuku ülkeleri arasında hukukun uygulanması ve gelişmişlik açısından en önemli ülkenin Almanya olduğu ve Almanya'da UFRS'nin gönüllü uygulamasının 1998 yılından beri var olduğu

göz önünde bulundurulduğunda, UFRS'nin sermaye piyasası etkilerinin en fazla çalışılabildiği ülkenin de Almanya olması ve çalışmaların bu ülke üzerinde yoğunlaşması doğaldır.

UFRS'nin sermaye piyasası etkileri üzerine yapılan çalışmalar, direkt olarak sermaye maliyetini ve piyasa likiditesini temel alarak yapılanlar ve sermaye maliyetinin asimetrik bilgi bileşenini tahmin etmek için alım-satım farkları, işlem hacmi ve hisse senedi fiyatı ve getirisindeki dalgalanmaları temsili değişkenler olarak sermaye maliyetini dolaylı olarak kullanan çalışmalar olarak iki gruba ayrılabilir.

2.1.1. Sermaye Maliyeti ve Likiditeyi Esas Alan Çalışmalar

Daske vd.'nin (2008) zorunlu UFRS uygulamasına geçişle ilgili yaptıkları çalışma, UFRS'ye geçişin işletmeler üzerindeki etkilerini inceleyen ilk ve en önemli çalışmalardan biridir. Çalışmada yazarlar; 26 ülkede UFRS'yi zorunlu olarak uygulayan şirketlerin piyasa likiditesi, sermaye maliyeti ve Tobin's Q⁴¹ oranları üzerindeki değişimleri analiz etmişlerdir.

Sonuçta UFRS'nin ilk yıllarında, ortalama olarak piyasa likiditesinin arttığını bulmuşlardır. Ayrıca, firmaların sermaye maliyetinde bir düşüş ve özkaynak değerlerinde artış belirlenmiştir. Ancak bu durumun sadece, etkilerin resmi adaptasyon tarihinden önce oluşmuş olma olasılığı dikkate alındığında geçerli olduğunu belirtmişlerdir. Örneklem ülkelere göre bölündüğünde, sermaye piyasaları

⁴¹ Tobin's Q Oranı; Borsadaki tüm şirketlerin toplam piyasa değerinin yaklaşık olarak yerine koyma maliyetine eşit olması gerektiğini öngören, Nobel ödüllü ekonomist James Tobin (1969) tarafından geliştirilmiş bir orandır. Bir şirketin Q oranı; piyasa değerinin, şirketin aktiflerinin yerine koyma değerine bölünmesiyle bulunur. Düşük bir Q oranı (0 ile 1 arasında), şirketin aktiflerinin yerine koyma maliyetinin hisse senedinin piyasa değerinden daha yüksek olduğunu, yani hisse senedinin olması gerekenden az değerlendirilmiş olduğunu gösterir. Tam tersi bir durum ise (Q oranı > 1) hisse senedinin aşırı değerlendirilmiş olduğuna işaret eder. Bu oran şirketlerin piyasa seviyesini ölçmek için güvenilir bir orandır.

ile ilgili faydaların sadece firmaların şeffaflık için teşvik edildiği ve hukuk sistemi güçlü olan ülkelerde olduğu sonucuna varılmıştır. Gönüllü ve zorunlu uygulayıcılar karşılaştırıldığında, hem geçiş yılında hem de UFRS zorunlu olduktan sonra, sermaye piyasası etkilerinin gönüllü uygulayıcılarda daha belirgin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebini de yazarlar, gönüllü uygulamanın şirketlerin kendi seçimleriyle ilgili olduğu halde, zorunlu uygulamanın ise kanun ve düzenlemelerden kaynaklanması olarak yorumlamışlar, dolayısıyla uygulayıcılar için sermaye piyasası etkilerinin sadece zorunlu UFRS uygulamasına atfedilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Zorunlu UFRS uygulamasının sermaye maliyeti üzerindeki etkilerini inceleyen bir başka çalışmayı ise Li (2010) yapmıştır. Li, AB üyesi ülkelerde faaliyet gösteren 1.084 firma üzerinde yaptığı ve 1995-2006 dönemini kapsayan çalışmasında zorunlu UFRS uygulaması ile birlikte firmaların sermaye maliyetlerinde azalma olup olmadığını analiz etmiştir. Sonuçta zorunlu UFRS'nin firmaların sermaye maliyetinde çok büyük bir azalışa yol açtığını belirlemiştir. Fakat bu durum, UFRS'yi daha önce gönüllü olarak uygulamaya başlayan firmalarda görülmemiştir. Ayrıca, sermaye maliyetinde meydana gelen düşüşün sadece hukuk sistemleri ve uygulamaları güçlü olan ülkelerde anlamlı ölçüde meydana geldiği saptanmıştır.

Daske (2006), Almanya'da uluslararası raporlama rejimlerine (UFRS veya ABD-GKGMİ) geçişin sermaye maliyeti üzerindeki etkisini 735 şirket ve 24.359 gözlem sayısı kullanarak ölçmüştür. Çalışmada Daske, literatürdeki "uluslararası raporlama rejimleri bilgi asimetrisini azaltarak muhasebe kalitesini artırır, dolayısıyla şirketlerin sermaye maliyeti düşer" yönündeki genel kabulün aksi sonuçlara ulaşmıştır. Yapılan ampirik analizlerin sonucunda uluslararası finansal raporlama rejimleri altında raporlama yapan şirketlerde sermaye maliyetinin, beklenenin aksine yerel standartlara göre raporlama yapan şirketlere oranla daha fazla yükseldiği ortaya çıkmıştır. Yazar böyle bir sonuç çıkmasının olası nedenlerini şu şekilde sıralamıştır:

- Özsermaye maliyetinin tahmin edilmesi çok zordur ve bu tahminlerin yanlış olma olasılığı vardır. Bu tahmin yöntemleri özellikle farklı muhasebe rejimleri uygulayan işletmelerde uygulandığında bu olasılık daha da artmaktadır.
- Yerel ve uluslararası standartlara göre raporlama yapan işletmelerin sermaye maliyetleri arasındaki farkların anlamsız çıkması, “finansal tabloların kalitesini uygulanan muhasebe standartlarından çok firmaların raporlama güdülleri belirlemektedir” görüşünü desteklemektedir.
- Bu durumun başka bir açıklaması ise Almanya’da uluslararası muhasebe rejimlerine geçiş süreci olabilir. Bu süreçte şirketler üç standart setine göre (HGB, UFRS ve ABD-GKGMİ) raporlama yapabilmekteydiler. Bu süreç kamuya açıklanan bilgilerin büyük oranda artmasının yanında, Almanya’da faaliyet gösteren şirketlerin finansal raporları arasında karşılaştırılabilirliğin de azalmasına neden olmuştur. Raporlamadaki bu hızlı değişim ve dönemler arası karşılaştırılabilir finansal tablolardaki azalış, geçiş sürecinde yatırımcılar arasında belirsizlik ve tereddütlere yol açmış olabilir. Uluslararası raporlama rejimlerinin kabulünden sonra analistlerin tahmin hatalarının arttığını belirten ampirik çalışmalar da bu çıkarımı desteklemektedir.

Lee, Walker & Christensen (2008); İngiltere Mali Müşavirler Birliği (ACCA) tarafından desteklenen ve 17 Avrupa ülkesini ve 1995-2006 yıllarını kapsayan çalışmalarında, sermaye maliyetine dayanarak UFRS’nin kamuya açıklanan bilgilerin kalitesine etkisi olup olmadığını ve bu etkinin UFRS’den mi yoksa finansal raporlama güdülerinden mi kaynaklandığını test etmişlerdir. Yazarlar ülkeleri önce yüksek ve düşük finansal raporlama güdülleri olan ülkeler şeklinde iki gruba ayırmışlardır. Bunu yaparken beş temel kurumsal özellikten yararlanmışlardır. Bunlar; işletmeyle ilgili olmayanların hakları, sermaye piyasasının önemi, mülkiyet yoğunluğu, kamuya açıklama kalitesi ve kâr yönetimidir. Yazarlar daha sonra her bir firmanın özsermaye maliyetini analistlerin görüş birliği tahminleri ve piyasa fiyatlarına dayanarak tahmin etmişlerdir.

Yukarıda belirtilen beş temel özelliğin hepsi AB ortalamasının altında olan, yani düşük finansal raporlama güdöleri ve uygulama sistemi olan ölkelerde sermaye maliyetinde küçük ve sınırlı bir azalma meydana geldiği saptanmıştır. Fakat beş özelliğin hepsinin AB ortalamasının üzerinde olduğu ölkelerde, UFRS sonrası dönemde UFRS öncesi döneme göre sermaye maliyetinde çok önemli bir düşüş olduğu görölmüştür. Sonuçlar, özsermayenin hesaplama şekli değiştirilip farklı hesaplamalar yapıldıktan ve model; firma büyüklüğü, büyüme, kaldıraç ve mülkiyet gibi firmaya özgü değişkenler tarafından kontrol edildikten sonra da değişmemiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen en önemli ve ilginç bulgu ise, örneklem ölkelere göre ayrıldığında ortaya çıkmıştır. Muhasebe kalitesinin raporlama güdülerine değil de zorunlu UFRS uygulamasına bağlı olarak arttığını iddia eden görüşe göre, yüksek kaliteli muhasebe standartlarının, düşük finansal raporlama güdülerine ve zayıf hukuk sistemlerine sahip ölkelerde daha fazla değişikliğe yol açması beklenir. Fakat çalışmada; UFRS'nin çıkış yeri olarak bilinen ve ulusal GKGMİ'nin raporlama kalitesinin UFRS ile neredeyse aynı olduğu belirtilen Birleşik Krallık'ta zorunlu UFRS uygulamasının, kamuya açıklama kalitesinde diğer bütün Avrupa ölkelerinden daha fazla artışa neden olduğu gözlenmiştir. Bu durum da "raporlama güdüleri görüşüne" destek olmaktadır. Çalışmada elde edilen bir başka bulgu ise, piyasa temelli ekonomiler için tasarlanan UFRS'nin hisse senedi piyasaları gelişmiş olan ölkelerde, kredi sistemi gelişmiş olan ölkelere nazaran muhasebe kalitesinde daha fazla artışa neden olduğudur.

Daske vd. (2011) 30 ölkede yaptıkları ve 1990-2005 yıllarını kapsayan çalışmalarında dünyada UFRS'nin gönüllü uygulamasının ekonomik etkilerini analiz etmişlerdir. Çalışmanın temeli, UFRS'nin firma seviyesinde ekonomik sonuçlarının heterojen olup olmadığıdır. Yazarlara göre firmaların UFRS'yi seçmelerindeki motivasyonlar ve seçim yöntemleri farklılık göstermektedir. Bazı firmalar raporlama politikalarında önemli değişiklikler yapmadan UFRS'nin sadece ismini (etiket olarak) alırken, diğerleri ise UFRS'yi şeffaflıklarını artırmak gibi daha büyük bir stratejinin

parçası olarak almışlardır. Dolayısıyla UFRS'nin ekonomik sonuçları da ülkeden ülkeye, hatta firmadan firmaya farklılık gösterir.

Çalışma kapsamında firmalar; *raporlama güdöleri, gerçek raporlama davranışları ve dış raporlama çevresi* değişkenleri kullanılarak "etiket" ve "ciddi" uygulayıcılar olarak iki gruba ayrılmıştır. Sonuçta, ortalama olarak gönüllü UFRS uygulamasının sermaye piyasası faydaları ile ilgili olmadığı ve beklendiği gibi UFRS uygulamalarının etkilerinin heterojen olduğu bulgularına ulaşmışlardır. Ayrıca, ciddi uygulayıcılarda piyasa likiditesinde artış ve sermaye maliyetinde düşüş gözlenmesine karşın etiket uygulayıcılarda bunlarda herhangi bir değişiklik olmadığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmanın sonuçları da UFRS çalışmalarında raporlama güdülerinin ve firmaların raporlama stratejilerinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Platikanova (2009) ise çalışmasında UFRS'nin piyasa likiditesi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Farklı hukuk sistemlerine sahip dört AB ülkesi (Fransa, Almanya, Birleşik Krallık ve İsveç) üzerinde yaptığı çalışmada yazar likidite maliyetlerini ölçmek için, değişik bir yaklaşımla, UFRS'yi ilk kez uygulayan şirketlerde yerel muhasebe standartları ile UFRS arasındaki mutabakat farklarını almış ve bu farklar üzerinden analizler yapmıştır. Bunu yapmasının nedeni ise, daha önceki çalışmalarda da sınırlama olarak belirtilen bir durum olan bütün ülkelerin zorunlu UFRS'ye aynı anda geçmesi ve UFRS'nin etkilerinin karşılaştırılabileceği bir referans grup olmamasıdır. Zorunlu UFRS'yi ilke kez uygulayanlar muhasebe kayıtlarındaki düzeltmeleri ve bunların toplam aktifler ve net kâr üzerindeki etkilerini de raporlamak zorundaydılar. Dolayısıyla yazar yerel standartlara göre hazırlanmış muhasebe rakamları ile UFRS'ye göre revize edilmiş rakamlar arasındaki yüzdesel değişimleri alarak piyasa likiditesi maliyetlerini temsil eden üç ölçüyü (*sıfır getiri oranı, işlem hacminin fiyat etkisi ve alım-satım farkları*) kullanmış, böylece yatırımcıların raporlama kalitesini algılama durumlarını ve karşılaştırılabilirliği yakalamayı amaçlamıştır. Sonuçta özsermaye ve net kârın revize edilmesinin likidite maliyetlerinde artışa yol açtığını bulmuştur. Elde edilen bulgular, yatırımcıların UFRS

etkilerini beklediklerini fakat bazı durumlarda likidite maliyetlerini birden fazla döneme yaydıklarını göstermiştir. Likidite maliyetlerinin, UFRS'ye göre yeniden belirlenmiş muhasebe rakamları tarafından en çok etkilenen ülkenin Birleşik Krallık, en az etkilenen ülkenin ise Fransa olduğu ortaya çıkmıştır.

2.1.2. Şeffaflık ve Bilgi Asimetrisini Esas Alan Çalışmalar

Ekonomistler yıllar boyunca; ters seçimin bir varlığı sürekli olarak potansiyel bir alıcıya satmaya çalışan ve varlığın kalitesi ile ilgili bilgiyi saklayan satıcının sonuçta varlık ile ilgili bütün bilgileri açıklama durumunda kalmasını tartışmışlardır. Bu sonucun altında yatan mantık; rasyonel bir alıcının saklanan bilgileri varlığın kalitesi ve değeri hakkındaki olumsuz bilgiler olarak yorumlaması ve sonuçta alıcının, sakladığı bilgileri (ne kadar olumsuz olursa olsun) açıklamanın satıcının çıkarına olduğu noktaya kadar fiyatı indirir. Saklanan bilgilerin, rasyonel alıcıların davranışları tarafından ortaya çıkarılabileceği düşüncesi, bu konu üzerinde yapılan hemen hemen bütün çalışmaların temelini oluşturmaktadır (Verrecchia, 2001).

Bu durum finansal raporlamada da geçerlidir. Önemli ölçüde bilginin halka açıklanması zorunluymken, yöneticiler hala açıklanması zorunlu olmayan fakat firmanın gelecekteki durumunu değerlemede faydalı olabilecek bilgileri ellerinde tutabilirler. Bu noktada “Yönetici hangi şartlar altında bu bilgileri açıklar?” sorusu akla gelmektedir. Eğer yöneticinin amacı firmanın cari piyasa kapitalizasyonunu⁴² maksimize etmek ise ve bilgilerin kamuya açıklanması belirli maliyetleri de beraberinde getiriyorsa, piyasa kapitalizasyonunu olumlu yönde etkileyen bilgiler kamuya açıklanır. Başka bir deyişle, bütün bilginin açıklanmadığı bir denge durumu ortaya çıkar. Burada üzerinde durulması gereken bir nokta, kamuya açıklanmayan bilgi hakkında rasyonel beklentileri olan, yani saklanan bilginin olumsuz bilgi olduğunu düşünen piyasa ajanlarının (örneğin yatırımcılar) varlığına rağmen,

⁴² Firmanın dolaşımdaki hisse senetlerinin toplam piyasa değerini ifade etmektedir. “Özsermayenin piyasa değeri” olarak ta adlandırılmaktadır. “Piyasa kapitalizasyonu”, firmanın dolaşımdaki hisse senedi sayısıyla bir hissenin cari piyasa fiyatının çarpılması sonucu elde edilir.

yöneticilerin bu bilgileri kamuya açıklamamasıdır. Bunun başka nedenlerinin yanında en önemlisi, doğası gereği sır olan bu bilgilerin kamuya açıklanmasının getireceği maliyetlerdir.

Leuz & Verrecchia'nın (2000) yaptıkları çalışmada Alman raporlama rejiminden uluslararası raporlama rejimlerine (UFRS veya ABD-GKGMİ) geçiş yapan ve dolayısıyla daha fazla kamuya açıklama yapmayı tercih eden Alman şirketleri üzerinde analizler yapılmıştır. Sermaye maliyetinin bilgi asimetrisi bileşeni için alım-satım farkları, işlem hacmi ve hisse senedi fiyatlarındaki dalgalanmalar temsili değişkenler olarak kullanılmıştır. Bu değişkenlerden alım-satım farkları ve işlem hacminin, uluslararası raporlama rejimi uygulayan şirketlerde Alman raporlama rejimini uygulayan şirketlere göre daha fazla tahmin edilen doğrultuda davranış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yani yapılan çapraz kesitli analizde UFRS veya ABD-GKGMİ'ne geçiş yapan şirketlerin yüzde olarak alım-satım farklarının azaldığı ve devir hızının arttığı görülmüştür. Fakat hisse senedi fiyatlarındaki dalgalanmalarda herhangi bir düşüş görülmemiştir. Yani uluslararası raporlama rejimine göre raporlama yapan Alman şirketlerinde bilgi asimetrisinde azalma olduğu görülmüştür.

Leuz (2003) ABD GKGMİ ile UFRS'yi çeşitli bilgi asimetrisi vekilleri kullanarak karşılaştırdığı çalışmasında Almanya'daki Yeni Borsa'da işlem gören ve UFRS ve ABD GKGMİ arasında seçim yapmak zorunda kalan 264 firmanın 1999-2000 dönemine ait verilerinden oluşan örneklem üzerinde hipotezlerini test etmiştir. Yazar şirket hisse senetlerinin alım-satım farklarını (bilgi asimetrisi için) ve hisse senedi devir hızını⁴³ (piyasa likiditesi için) yatay-kesitsel regresyona tabi tutulmuş ve iki standart setinin arasındaki farklara bakmıştır. Sonuçta UFRS ve ABD GKGMİ arasında alım-satım farkları ve likidite açısından anlamlı farklılıklar olmadığını saptamıştır. Yazar ayrıca alım-satım farklarının dışında; analist tahmin farkları, ilk halka arzda düşük

⁴³ Şirketin bir dönemde alınıp satılan toplam hisse senedi sayısının aynı dönemde şirketin sahip olduğu ortalama hisse senedi sayısına bölünmesiyle elde edilen likidite göstergesi. Bu oran ne kadar yüksek olursa hisse senetlerinin likiditesi o kadar yüksek olarak yorumlanır.

fiyatlama, ilk halka arzda değerlendirme ve firmaların standart tercihleri vekillerini kullanarak yaptığı bilgi asimetrisi analizlerinde de aynı sonuçlara ulaşmıştır.

UFRS ve sermaye maliyeti arasındaki ilişkiyi dolaylı olarak ölçen bir çalışmayı da Fabiano (2006) yapmıştır. Yazar, İsviçre’de faaliyet gösteren halka açık 159 şirket üzerinde yaptığı çalışmada sermaye maliyetinin asimetrik bilgi bileşeni için alım-satım arası farklar, piyasa likiditesi ve hisse senedi getirilerindeki oynaklığı sermaye maliyeti için temsili değişkenler olarak kullanmıştır. Geçmiş literatüre dayanarak UFRS adaptasyonu ile birlikte alım-satım farklarının azalması, piyasa likiditesinin artması ve açıklanan bilgi ile hisse senedi getirilerinin oynaklığı arasındaki ilişkinin artması⁴⁴ gerektiği belirtilmiştir. Sonuçta halka açıklanan bilgilerle; alım-satım farkları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu (UFRS uygulamasından sonra firmaların alım-satım farklarında %45 gibi yüksek bir oranda azalma meydana gelmiştir), getirilerin oynaklığı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu, likidite arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı bulguları elde edilmiştir. Likiditenin anlamsız çıkması ise 2001-2005 yılları arasında genel ekonomik faktörlerden kaynaklanan piyasa likiditesindeki azalma olabileceği belirtilmiştir. Kontrol değişkenleri modele dahil edildikten sonra da sonuçlarda bir değişiklik olmamıştır.

2.2. Kâr Yönetimini Esas Alan Çalışmalar

Kaliteli finansal raporlamanın kâr yönetiminde düşüşe neden olması beklenmektedir. IASB’ın amacı uluslararası anlamda kabul görecektir yüksek kaliteli

⁴⁴ Literatürde bu ilişkinin pozitif yönde (örneğin (Lang & Lundholm, Cross-Sectional Determinants of Analyst Ratings of Corporate Disclosures, 1993; Welker, 1995; Leuz & Verrecchia, 2000)) olabileceğine ilişkin bulguların yanında, negatif yönde (örneğin (Medeiros & Quinteiro, 2005)) bulgulara da rastlanmaktadır. Bu durumun nedenini Bushee & Noe (2000) yatırımcı kalitesine bağlamaktadır. Kurumsal halka açıklamada gelişme sağlaması kısa dönemli yatırımcıları çekebilir ve bu yatırımcıların agresif işlem stratejileri yüksek getiri oynaklığına neden olur. Kurumsal halka açıklamadaki artış aynı zamanda çeşitlendirilmiş portföylere sahip kurumsal yatırımcıları da çekebilir. Bu yatırımcılar ise daha şeffaf firmalara uzun dönemli yatırımlar yaparlar ve bu durumda da hisse senedi getirilerinin oynaklığı düşer. Dolayısıyla halka açıklanan bilgilerdeki artış bilginin kalitesiyle ve bu bilgiyi kullanarak yatırım yapan yatırımcıların kalitesiyle ilişkili olarak hisse senedi getirilerine pozitif veya negatif etkide bulunabilir.

finansal raporlama standartları geliştirmektedir. Bu amaca ulaşmak için IASB ilke-bazlı standartları geliştirmiş ve farklı muhasebe alternatiflerinin ortadan kaldırılması ve şirketlerin ekonomik durumu ile performansını daha iyi yansıtacak muhasebe ölçütlerini zorunlu kılmak için adımlar atmıştır. Standart koyucuların bu adımları, yönetimin muhasebe rakamlarını belirlemede fırsat olarak kullandığı takdir yetkisini (örneğin kârları yönetmelerini) sınırlandırır ise muhasebe kalitesi yükselecektir. Ayrıca, ülkelerin finansal raporlama sistemlerinde kanunların güçlendirilmesi ve daha sıkı uygulanması gibi UFRS ile eşzamanlı olarak yapılan değişikliklerin de muhasebe kalitesini yükseltmesi beklenir (Barth, Landsman, & Lang, 2008).

2.2.1. Kâr Yönetiminin Ölçülmesi

Kâr yönetiminin direkt olarak ölçülmesi mümkün olmamakla birlikte, dolaylı yollardan ve belirli temsilciler ile değişkenler kullanılmak suretiyle kâr yönetimi olup olmadığını ve boyutlarını ölçen modeller geliştirilmiştir. Bunlar arasında gerçek kâr yönetimini ortaya çıkarmayı hedefleyen modeller olmakla birlikte, birçok ülkede tahakkuk esasına dayalı muhasebe uygulamaları geçerli olduğu ve tahakkuk esasında da gelir ve giderlerin muhasebeleştirilmesinde esneklik ve boşluklar olduğu için, kâr yönetimi uygulamalarının önemli bir bölümü tahakkuklar üzerinden yapılmaktadır. Dolayısıyla literatürde en fazla kabul görmüş modeller de tahakkuklar üzerinden kâr yönetimini ölçen modellerdir.

Kâr yönetimini ortaya çıkarma amacı taşıyan modeller “toplam tahakkuk modelleri”, “spesifik tahakkuk modelleri” ve “kazançların dağılımı modelleri” olarak üç gruba ayrılabilir (McNichols M. F., 2000; Beneish, 2001; Ayarlıoğlu, 2007).

2.2.1.1. Toplam Tahakkukları Esas Alan Çalışmalar

Kâr yönetimi çalışmalarının büyük bir bölümü kâr yönetiminin tespit edilmesinde tahakkuk temelli modelleri kullanır. Bu modeller, bir firmanın toplam tahakkuklarının isteğe bağlı olan ve olmayan olarak iki kısımdan oluştuğunu varsaymıştır. Toplam tahakkukların isteğe bağlı kısmının kâr yönetimini sunduğu, isteğe bağlı olmayan kısmın ise işletme faaliyetleri sürecinde ortaya çıkan tahakkuklar olduğu kabul edilmiştir. Yapılan araştırmalarda ilk olarak yöneticilerin kâr yönetimi yapmak için motivasyonlarının güçlü olduğu durumlar tanımlanmış ve daha sonra isteğe bağlı tahakkukların bu güdüleyicilerle uyumlu olup olmadığı test edilmiştir. Araştırmacılar isteğe bağlı olmayan tahakkukların beklenen düzeyini tahmin etmek için bir takım analizler yaparlar ve daha sonra firmanın toplam tahakkuklarından tahmin edilen isteğe bağlı olmayan tahakkuk tutarını çıkararak firmanın isteğe bağlı tahakkuklarını tahmin ederler (Ayarlıoğlu, 2007, s. 98)

Toplam tahakkukların bileşenlerine ayrılması şu şekilde gösterilebilir:

$$TA = NDA + DA \quad (1)$$

- TA = Toplam tahakkukları,
 NDA = İsteğe bağlı olmayan tahakkukları,
 DA = İsteğe bağlı tahakkukları göstermektedir.

Toplam tahakkuklar ise basit bir şekilde aşağıdaki gibi hesaplanabilir:

$$TA = EBT - CFO \quad (2)$$

- TA = Toplam tahakkukları,
 EBT = Vergi öncesi kârı,
 CFO = Faaliyet nakit akışlarını ifade etmektedir

Yapılan birçok çalışmada, çalışmanın yapıldığı dönemde firmalar nakit akış tablosu düzenlemedikleri veya faaliyet nakit akışı verilerine ulaşamadığı için bilanço yaklaşımı olarak adlandırılan bir hesaplama kullanılmaktadır. Bu hesaplamanın yapılmasında literatürdeki çalışmalar arasında küçük değişiklikler olmakla birlikte, temel olarak çalışma sermayesindeki değişimden toplam amortisman giderinin

çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır. Bilanço yaklaşımında toplam tahakkukların hesaplanması aşağıdaki gibi gösterilebilir:

$$TA = \Delta CA - \Delta CL - \Delta CASH + \Delta STD - DEP \quad (3)$$

Burada;

- TA = Toplam tahakkuklar,
- ΔCA = Cari varlıklardaki değişim,
- ΔCL = Cari yükümlülüklerdeki değişim,
- $\Delta CASH$ = Nakit ve nakit benzerlerindeki değişim,
- ΔSTD = Kısa vadeli finansal borçlardaki değişim,
- DEP = Dönemin amortisman ve itfa giderleri toplamı,

2.2.1.1.1. Healy Modeli

Şirketin üst düzey yöneticileri ile hissedarların arasındaki çıkar çatışmalarının azaltılmasında, yöneticilere yapılan performansa dayalı ödemeler önemli bir araçtır. Hissedarların, yöneticilerin düşünce ve davranışları ile şirketin yatırım fırsatlarından tam olarak haberdar olamamasından (bilgi asimetrisi) dolayı, yöneticiler ile hissedarların çıkarlarının yakınlaştırılabilmesini sağlamaya yönelik olarak yöneticilerin ödüllendirilmesi sayılabilecek bu ödemeler, yöneticiler ile hissedarlar arasındaki yatırım kararlarını etkileyen önceliklerden kaynaklanacak çıkar çatışmalarını azaltabilir (Doğan, 2007). Fakat şirketler bu ödemeleri genellikle hisse senedi performansı üzerinden değil de net kâr rakamları üzerinden yapmaktadırlar. Yöneticiler hissedarların refahını maksimize etmek yerine kendi çıkarlarını en üst düzeye çıkarmayı düşündüklerinde, kazançları (ikramiye planlarının alt ve üst limitleri içerisinde kalmak şartıyla) yönetmekten sağlayacakları faydaların bu planlardan elde edecekleri faydaları aşması durumunda kâr yönetimini tercih edebilirler.

Kâr yönetiminde toplam tahakkukların kullanıldığı ilk çalışmayı yapan Healy (1985) de, şirket performansına bağlı olarak prim veya ikramiye kazancı elde eden yöneticilerin, ikramiye planlarından sağladıkları kazançları artırmak için tahakkukları

ve muhasebe politikalarındaki değişiklikleri kullanarak kâr yönetimi uygulamalarına başvurabileceklerini belirtmiş ve bu hipotezini test etmek için bir model oluşturmuştur. Yazar çalışmasında kazançların, işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları, isteğe bağlı tahakkuklar ve isteğe bağlı olmayan tahakkuklardan oluştuğunu belirtmiştir. İsteğe bağlı olmayan tahakkukların genellikle kural koyucular ve düzenleyici kuruluşlar tarafından belirlenen nakit akışları ile ilgili, isteğe bağlı tahakkukların ise yöneticilerin yargısına bırakılmış nakit akışları ile ilgili işlemler olduğunu ifade etmiş ve yöneticilerin isteğe bağlı tahakkukları artırıp azaltarak kâr tutarını dönemler itibariyle değiştireceklerini varsaymıştır.

Healy çalışmasında anakütle olarak 1980 yılında Fortune Dergisi'nde yayınlanan en büyük 250 ABD sanayi şirketini almıştır. Bu şirketler arasından ikramiye planlarıyla ilgili kriterlere uyan 94 şirketi ve bunlara ait 239 firma-yıl verisini örneklem olarak analizlere dahil etmiştir.

Healy'nin modeli oluştururken temel aldığı varsayım, yöneticilerin görevde kaldıkları süre boyunca yapabilecekleri kâr yönetimi toplamının sifıra eşit olacağıdır. Çünkü düzenlemelerdeki kısıtlamalar ve bağımsız denetim gibi faktörler dikkate alındığında sürekli olarak gelirleri azaltıcı veya arttırıcı yönde kâr yönetimi yapmak mümkün değildir. Bu bakımdan belirli bir dönem gelirleri arttırıcı kâr yönetimi yapılması, bunu takip eden dönemlerde bunun tersi politikaların izlenmesini gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla Healy, yöneticilerin kâr yönetimi ile ilgili politikalarının dönemler boyunca devam edeceğini varsaymaktadır. Buna göre, yöneticiler her dönem sonunda faaliyetlerden kaynaklanan nakit akımlarını ve isteğe bağlı olmayan tahakkuk tutarlarını dikkate alarak, isteğe bağlı olan muhasebe kalemleri üzerinde değişiklik yaparak; gelirleri, kendi teşvik primlerini maksimize edecek şekilde belirlemektedirler (Küçüksözen, 2004, s. 253).

Çalışmada isteğe bağlı tahakkukların işareti ve büyüklüğünün; isteğe bağlı tahakkuklardan önceki beklenen kazançlar, ikramiye planının parametreleri, isteğe

bağlı tahakkukların sınırı, yöneticinin risk tercihleri ve iskonto oranının bir fonksiyonu olduğu varsayılmış ve üç olasılık test edilmiştir:

- Eğer isteğe bağlı tahakkuklardan önceki kâr, ikramiye için belirlenen alt limitten daha az ise, yönetici kârı azaltıcı isteğe bağlı tahakkukları seçer. Yönetici, kâr yönetimi yapsa da gelirler için belirlenmiş alt limiti aşamayacağını anlar ve gelirleri bu dönem daha da düşürüp bir sonraki dönemde alacağı teşvik primini maksimize etmek amacıyla isteğe bağlı tahakkukları azaltma yolunu seçer.
- Yönetici alt limitin aşılabileceğini, ancak teşvik planında kendisi için öngörülmüş üst limitin aşılmasının söz konusu olmadığını anlar ve oransal olarak alacağı teşvik primini maksimize etmek amacıyla isteğe bağlı tahakkukları artırma yolunu seçer.
- Yönetici ikramiye planında öngörülmüş üst limitin aşılabileceğini anlar ve gelirleri bu dönem üst limitin altında kalmayacak şekilde düşürüp bir sonraki dönemdeki getirisini maksimize etmek amacıyla isteğe bağlı tahakkukları azaltma yolunu seçer.

Healy'nin (1985) çalışmasında isteğe bağlı tahakkuklar ve muhasebe politikaları için "toplam tahakkuklar" ve "kazançlarla ilgili muhasebe politikalarındaki isteğe bağlı değişiklikler" olmak üzere iki temsilci kullanılmıştır. Toplam tahakkuklar ise isteğe bağlı olan ve olmayan olmak üzere iki kısımdan oluşmakta ve raporlanan muhasebe kârlarından faaliyet nakit akışlarının çıkarılmasıyla elde edilmiştir.

Çalışmanın sonucunda Healy (1985) ikramiye planlarının yöneticileri kâr yönetimi uygulamaları için motive ettiğini ve yöneticilerin isteğe bağlı tahakkukları kullanmak suretiyle faydalarını maksimize etmeye çalıştıklarını ortaya koymuştur. Bulgular; ikramiye planlarının alt veya üste sınırları olması durumunda yöneticilerin kârı azaltıcı tahakkukları tercih ettiklerini, planlarda sınır olmadığı durumlarda ise kârı artırıcı tahakkuklara yöneldiklerini göstermiştir. Ayrıca, yeni bir ikramiye planı

oluşturulduktan veya mevcut ikramiye planı yeniden düzenlendikten sonraki yıllarda muhasebe politikalarında gönüllü değişiklikler yapıldığı ortaya çıkmıştır.

2.2.1.1.2. DeAngelo Modeli

DeAngelo (1986), yöneticisi oldukları şirketlerin bütün hisselerinin satın alınması yoluyla ele geçirilmesi⁴⁵ teklifi yapan ve vekâlet yarışması⁴⁶ yoluyla şirketleri ele geçirmeye çalışan 64 New York Borsası (NYSE) ve Amerikan Borsası (AMEX) şirketinin yöneticilerinin kâr yönetimi yapıp yapmadıklarını test etmiştir.

Yöneticiler tarafından şirketlerin ele geçirilmesi durumunda yöneticiler çok ciddi çıkar çatışmaları ile karşı karşıya gelmektedirler. Zira bir taraftan şirket yöneticisi olarak halka açık şirket hissedarlarının haklarını korumak durumundayken, diğer taraftan hisse senetlerini halktan geri almayı şirket için mümkün olduğunca az maliyetli hale getirme amacını gütmektedirler. Bu yüzden şirket yöneticilerinin bağımsız yatırım uzmanlarına değerlendirme raporları hazırlatmalarına rağmen, birçok olayda yatırımcılar tarafından geri alma bedeli ile ilgili olarak mahkemelere başvurulmaktadır (Küçüksözen, 2004).

DeAngelo (1986), kâr yönetimi uygulamalarının olmadığı durumlarda bir firmanın cari dönemindeki isteğe bağlı olmayan tahakkukları (NDA_1) ile bir önceki dönemdeki NDA_0 arasındaki farkların beklenen değerinin sifıra eşit olacağını, dolayısıyla toplam tahakkuklarda meydana gelen önemli değişikliklerin ($TA_1 - TA_0$) aslında isteğe bağlı tahakkuklardaki değişimleri ($DA_1 - DA_0$) yansıtacağını varsayarak kâr yönetimini test etmiştir.

⁴⁵Yönetimin ele geçirilmesi (management buyout): Yöneticilerin, şirketin kontrol gücü sağlayan hisselerini mevcut hissedarlardan satın almak suretiyle yönetimi ele geçirmeleri.

⁴⁶ Vekâlet yarışması (proxy contest): Şirketlerin kötü niyetli olarak ele geçirilmesi için devralacak olan şirket, ele geçirilecek şirketin hissedarlarını vekâlet oylarını kullanmaları için ikna etmeye çalışır. Böylece ele geçirmeye açık yeni bir yönetim kurulması ve devralacak olan şirketin prim ödememesi amaçlanır." Vekâlet kavgası" olarak ta bilinir.

DeAngelo modeli isteğe bağlı olmayan tahakkukların tutarını hesaplarırken, bir önceki dönemin toplam varlıkları (A_{t-2}) ile deflate edilmiş son dönemin toplam tahakkuk tutarını (TA_{t-1}) kullanır. Bu yüzden isteğe bağlı olmayan tahakkukların (NDA_t) hesaplamasında kullanılan model aşağıda gösterildiği gibidir (Ayarlıoğlu, 2007; Zhang, 2002, s. 10'dan alıntı):

$$NDA = TA_{t-1}/A_{t-2} \quad (4)$$

NDA = İsteğe bağlı olmayan tahakkukları,
 TA = Toplam tahakkukları,
 A = Toplam varlıkları ifade etmektedir.

Çalışma bulguları DeAngelo'nun (1986) ortaya koyduğu "yöneticiler ele geçirme eyleminden önce kârları sistematik olarak azaltmışlardır ve bu azaltma toplam tahakkuklardaki sistematik azalmalarla ölçülebilir" şeklindeki hipotezi desteklememiştir. DeAngelo bu durumun birkaç sebebi olabileceğini, fakat en kabul edilebilir sebebin hisse senedi sahipleri ve onların finansal danışmanlarının böyle bir ele geçirme durumu karşısında kâr yönetimi bulgularını araştırmak için daha fazla kaynak ayırdıkları ve yöneticilerin de muhtemel ceza ve servet kayıplarını göze alamayarak kârlarını sistematik olarak düşürmedikleri olduğunu ifade etmiştir.

2.2.1.1.3. Jones Modeli

Kâr yönetimi literatüründe en fazla kullanılan çalışma Jones'un (1991) yaptığı çalışmadır. Bundan sonraki çalışmaların birçoğu Jones modelinin modifiye edilmesi sonucu ortaya çıkan çalışmalardır. Jones çalışmasında ithalat dolayısıyla zor durumda kalan ve ABD Uluslararası Ticaret Komisyonu'na (International Trade Commission-ITC) tarifelerin yükseltilmesi ve kotaların düşürülmesi için başvuran şirketlerin ITC tarafından incelenmesi öncesinde kâr yönetimi uygulamalarına başvurdukları hipotezini test etmiştir.

Çalışmada ABD'deki 5 sanayi sektöründeki 23 firmadan oluşan örneklem kullanılmış ve isteğe bağlı tahakkuklar tahmin edilerek firmaların kâr yönetimi yapır yapmadıkları incelenmiştir. Jones (1991) önceki çalışmalardaki varsayımlara ek olarak toplam tahakkukların firmanın ekonomik durumundaki değişimlere bağlı olarak farklılaştığını ve tahakkukların nakdi olmayan çalışma sermayesi hesaplarındaki ve amortisman gibi nakit çıkışı gerektirmeyen harcamalardaki değişimlerle ortaya çıktığını belirtmiştir. Ayrıca çalışma sermayesi kalemlerindeki değişimlerin ve nakit çıkışı gerektirmeyen harcamaların finansal tablolarındaki diğer kalemlerle ilişkili olduğunu ve isteğe bağlı olmayan tahakkuk düzeyinin ilişkili hesap kalemlerinin dengelenmesi ile tahmin edilebileceğini belirtmiştir. Bu Jones modelinin temelini oluşturur. Bu doğrultuda Jones modelinde, toplam tahakkuklar iki tane firmaya özgü değişkenle regresyona tabi tutulmuştur. Bu değişkenler satışlardaki değişim ve maddi duran varlıklardır. Alacaklar veya stoklar gibi çalışma sermayesi hesaplarında isteğe bağlı olmayan değişimleri ortaya koymada satışlardaki değişim değişkeninin etkili olacağını, aynı şekilde isteğe bağlı olmayan amortisman harcamalarını ortaya koymada ise maddi duran varlıklar değişkeninin etkili olacağını belirtmiştir (Ayarlıoğlu, 2007). Jones toplam tahakkukları aşağıdaki şekilde hesaplamıştır:

$$TA = [\Delta CA - \Delta CASH] - [\Delta CL - \Delta STD - \Delta IT] - DEP \quad (5)$$

- TA = Toplam tahakkuklar,
 ΔCA = Cari varlıklardaki değişim,
 $\Delta CASH$ = Nakit ve nakit benzerlerindeki değişim,
 ΔCL = Cari yükümlülüklerdeki değişim,
 ΔSTD = Uzun vadeli borçların kısa vadeli kısımları,
 ΔIT = Ödenecek vergideki değişim⁴⁷,
 DEP = Dönemin amortisman ve itfa giderleri toplamıdır

Jones analizlerini yaparken analiz dönemini tahmin dönemi ve gözlem dönemi olmak üzere ikiye ayırmış, tahmin döneminde isteğe bağlı tahakkukların,

⁴⁷ Jones'un ödenecek vergiyi tahakkukları hesaplarırken dâhil etmesinin nedeni, ITC'nin inceleme yaparken Vergiden önceki karı (EBT) dikkate almasıdır. Nitekim bu çalışmada ve daha sonraki çalışmalarda yapılan analizlerde vergi dikkate alınmamıştır.

dolayısıyla kâr yönetiminin olmadığı varsayılarak değişkenlerin katsayıları hesaplanmış, daha sonra bu katsayılar gözlem döneminde yerine koyulmuştur. Jones modelinde tahakkukları tahmin etmek için kullanılan denklem şu şekildedir:

$$TA_{it}/A_{it-1} = \alpha_i[1/A_{it-1}] + \beta_{1i}[\Delta REV_{it}/A_{it-1}] + \beta_{2i}[PPE_{it}/A_{it-1}] + \epsilon_{it} \quad (6)$$

Denklemden:

- TA_{it} = i firmasının t yılındaki toplam tahakkuklarını,
 ΔREV_{it} = i firmasının t yılındaki net satışları eksi $t - 1$ yılındaki net satışlarını,
 PPE_{it} = i firmasının t yılındaki brüt maddi duran varlıklarını,
 A_{it-1} = i firmasının $t - 1$ yılındaki toplam varlıklarını,
 ϵ_{it} = i firmasının t yılındaki hata terimini,
 i = $1, \dots, N$ firma indeksini ($N = 23$)
 t = $1, \dots, T_i$, i firmasının tahmin periyodundaki yıl indeksini (T_i firmaya göre 14 ile 32 yıl arasında değişmektedir) ifade etmektedir.

Denklem (6)'da PPE_{it} ve ΔREV_{it} 'nin beklentiler modeline dahil edilmesinin amacı değişen ekonomik koşullar nedeniyle isteğe bağlı olmayan tahakkuklarda meydana gelen değişimlerin kontrol edilmesidir. Modeldeki bütün değişkenler değişen varyans⁴⁸ problemini azaltmak için $t - 1$ 'deki toplam aktiflere bölünmüştür.

$$u_{ip} = TA_{ip}/A_{ip-1} - (\alpha_i[1/A_{ip-1}] + b_{1i}[\Delta REV_{ip}/A_{ip-1}] + b_{2i}[PPE_{ip}/A_{ip-1}]) \quad (7)$$

Burada p , tahmin dönemindeki yılı, u_{ip} ise p yılındaki isteğe bağlı tahakkuk düzeyini göstermektedir. Denklem (6)'da α_i , β_{1i} ve β_{2i} katsayıları tahmin edildikten sonra denklem (7)'de sırasıyla a_i , b_{1i} ve b_{2i} katsayıları olarak yerlerine koyulmak suretiyle isteğe bağlı olmayan tahakkuk (NDA) tutarları hesaplanmış, daha sonra da NDA değerleri toplam tahakkuklardan (TA) çıkarılarak isteğe bağlı tahakkuklar (DA) bulunmuştur. Firmanın isteğe bağlı tahakkuklarının seviyesi, aynı zamanda kâr

⁴⁸ Heteroscedasticity: Değişkenlerin değerleri arasında homojen olmayan bir dağılım olması problemidir. Bu problemin varlığında istatistiksel testlerin sonuçlarının anlamsız çıkması olasıdır. Dolayısıyla, verilerin homojenliğinin sağlanması için her firmanın değişkenleri o firmaya ait bir önceki yılın toplam aktiflerine bölünmüştür.

yönetimi seviyesini belirlenmektedir. Çalışma sonucunda Jones (1991), ithalat tarifeleri ve kotaları için başvuran şirketlerin kâr yönetimi yaptıklarını bulmuştur.

2.2.1.1.4. Modifiye Edilmiş Jones Modeli

Jones modelinde üstü kapalı olarak yapılan bir varsayım, satışların isteğe bağlı davranışların konusu olamayacağıdır. Fakat kârlar isteğe bağlı satışlarla yönetilirse, bu durumda Jones modeli isteğe bağlı tahakkukların tespitinde bunu dikkate alamayacaktır. Örneğin dönem sonlarında satışları artırmak için yöneticinin kendi yargılarını kullandığı bir durumu düşünürsek, henüz nakit olarak satışların karşılığı işletmeye ulaşmadığı için satışın gerçekleşip gerçekleşmediği sorgulanabilir. Bu şekilde yönetsel yargının sonucunda satışlarda ve alacaklarda meydana gelen artış toplam tahakkuklarda artışa neden olacaktır. Bu nedenle Jones modeli satışlarla ilgili olarak toplam tahakkukları yanlış hesaplayıp, kar yönetimi tahminlerinde hatalı sonuçlara ulaşabilecektir (Ayarlıoğlu, 2007; Dechow, Sloan, & Sweeney, 1995'den alıntı).

Bu durumu Jones çalışmasında belirtmiş, Dechow, Sloan, & Sweeney (1995) de orijinal Jones modelinde net satışlardaki değişimden ticari alacaklardaki değişimi çıkarmak suretiyle Jones modelinin modifiye edilmiş bir versiyonunu ortaya koymuşlardır. Modifiye edilmiş Jones modeli aşağıdaki gibi gösterilebilir:

$$NDA_t = \alpha_1(1/A_{t-1}) + \alpha_2(\Delta REV_t - \Delta REC_t) + \alpha_3(PPE_t) \quad (8)$$

Burada ΔREC_t , $t - 1$ yılından t yılına kadar ticari alacaklarda meydana gelen net değişimi ifade etmektedir. α_1 , α_2 , α_3 katsayıları ve isteğe bağlı olmayan tahakkuklar orijinal Jones modelindeki denklem (denklem (6)) yardımıyla tahmin dönemindeki (sistemik kâr yönetiminin olmadığı varsayılan dönem) regresyon sonuçlarından elde edilmiş ve denklem (8)'de yerlerine konularak gözlem dönemindeki isteğe bağlı olmayan tahakkuk tutarları tahmin edilmiştir. Daha sonra

da bu tahakkuklar, toplam tahakkuklardan çıkarılarak isteğe bağlı tahakkuk tutarları elde edilmiştir.

2.2.1.1.5. Sektör Modeli

Dechow & Sloan (1991) tarafından ortaya konulan Sektör modeli de Jones modeli gibi isteğe bağlı olmayan tahakkukların (NDA) sürekli olarak sabit kaldığı varsayımını gevşetmiştir. Fakat Sektör modeli, Jones modeli gibi doğrudan NDA'nın belirleyicilerini modele katmak yerine, aynı sektördeki şirketlerin NDA değerlerinin belirleyicilerindeki değişimlerin benzer olduğu varsayımından yola çıkmıştır. Model, örneklem dışında da aynı sektörde faaliyet gösteren bütün firmaların verilerini kullanarak tahmin yapmaktadır. Sektör modeli aşağıdaki gibi formüle edilebilir (Dechow, Sloan, & Sweeney, 1995):

$$NDA_t = \gamma_1 + \gamma_2 median_1(TA_t) \quad (9)$$

Denklemden $median_1(TA_t)$; SIC (Standart Sektör Sınıflandırması) kodlarının ilk iki hanesine göre ayrılmış sektörlerdeki, örneklem dışındaki bütün firmaların gecikmiş toplam aktiflerle deflate edilmiş toplam tahakkuklarının ortancasıdır. Firmaya özgü parametreler olan γ_1 ve γ_2 , tahmin dönemindeki gözlemlerden En Küçük Kareler (EKK) yöntemiyle tahmin edilmiştir.

2.2.1.1.6. Performansa Dayalı Modifiye Edilmiş Jones Modeli

Kothari, Leone & Wasley'in (2005) yaptıkları çalışmada, performansa göre eşleştirmeye dayalı isteğe bağlı tahakkuk modelinin doğruluğu ve güvenilirliği test edilmiş ve daha önceki isteğe bağlı tahakkuk ölçütleriyle karşılaştırmalar yapılmıştır. Her bir örneklem firması, aynı sektörde aktif karlılığı (ROA) kendisine en yakın kontrol firmasıyla eşleştirilmiş, dolayısıyla analizlerde asıl örneklem ve kontrol

örnekleme olmak üzere iki örneklem kullanılmıştır. Performansa dayalı eşleştirme yönteminin kullanılma nedeni ise şirket performansının, ölçümü yapılan isteğe bağlı tahakkukların üzerindeki etkisinin kontrol edilmesidir.

Kothari, Leone & Wasley (2005) ayrıca, literatürdeki değer modelleri de test ederek Jones modeli ve Modifiye edilmiş Jones modeline ROA değişkenini eklemek suretiyle isteğe bağlı tahakkukları yatay-kesitsel olarak tahmin etmiş ve modellerin gücünü test etmişlerdir. Yazarların modifiye ettiği model aşağıdaki gibi gösterilebilir:

$$TA_{it} = \delta_0 + \delta_1(1/A_{it-1}) + \delta_2(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}) + \delta_3 PPE_{it} + \delta_4 ROA_{it(veya t-1)} + u_{it} \quad (10)$$

Modelde, ticari alacaklardaki değişimlerin yönetilmediğinin varsayılabilceği bir tahmin dönemi olmadığı için ticari alacaklardaki bütün değişimlerin kâr yönetiminden kaynaklandığı varsayılmıştır. Yapılan analizler sonucunda yazarlar performansa dayalı ölçümün diğerlerine göre daha iyi bulgulara ulaşılmasını sağladığını belirtmişlerdir.

2.2.1.2. Özel (Spesifik) Tahakkukları Esas Alan Çalışmalar

Literatürde çok yaygın bir şekilde kullanılmalarına rağmen, toplam tahakkuklar üzerinden kâr yönetimini ölçen modeller aynı zamanda önemli eleştirilerin hedefi olmuştur. Toplam tahakkuk modellerinin tahakkukların kâr yönetimi bileşenini (özellikle yüksek performans durumlarında) ayrıştıramadığını iddia eden bu eleştirilerin temel dayanakları şu şekildedir (Beneish, 1997; Beneish, 2001):

- Modellerde kullanılan güdüler performansla ilişkili ise (aralarında korelasyon varsa), çalışmadan elde edilen çıkarımlar anlamlı olmayacaktır (McNichols & Wilson, 1988; Holthausen, Larcker, & Sloan, 1995; Dechow, Sloan, & Sweeney, 1995; Beneish, 1997; McNichols M. F., 2000).

- İsteğe bağlı tahakkukları önemli oranda hatalı ölçmekte ve bazıları kârları isteğe bağlı ve isteğe bağlı olmayan tahakkuk bileşenlerine rastgele olarak ayırmaktadırlar (Guay, Kothari, & Watts, 1996).
- Düzenleyici kurumların dikkatini çekecek oranda aşırı kâr davranışına sahip firmalarda bile kâr yönetimini tespit etmekte yetersiz kalmaktadırlar (Beneish, 1997).
- Bu modellerden elde edilen tahmini tahakkuklar, gerçek tahakkukları açıklamakta çok yetersiz kalmaktadırlar (Thomas & Zhang, 2000).

Toplam tahakkuk modellerine alternatif olarak geliştirilmiş olan özel (spesifik) tahakkuk modelleri ise, şüpheli alacak karşılıkları (McNichols & Wilson, 1988) gibi belirli tahakkukları kullanmakta veya sigorta sektöründeki zarar yedekleri gibi belirli sektörlerdeki tahakkuklara (Beaver & McNichols, 1998) odaklanmaktadırlar (Beneish, 2001). Toplam tahakkukların incelenmesinde olduğu gibi bu çalışmalarda da incelenen tahakkukların normal seviyesi belirlenir ve daha sonra da bu normal seviyeye göre olay döneminde tahakkukların nasıl değiştikleri incelenir (Yükseltürk, 2006).

Bu modellerin toplam tahakkuk modellerine göre avantajları vardır. İlk olarak, araştırmacının tahakkuk davranışlarını etkileyen önemli faktörlerin farkına vararak GKGMI'ye ilişkin bilgi ve tecrübelerini artırabilir. İkincisi, spesifik tahakkuk yaklaşımı; sektördeki ticari teamüllerin, ilgili tahakkukun önemli inisiyatif ve yargılamalara muhatap olmasına neden olabileceği sektörlerle uygulanabilir. Ayrıca; spesifik sektör kullanımı, tahakkukun isteğe bağlı kısmını daha iyi açıklayabilecek değişkenlere ilişkin fikir verebilir. Üçüncüsü, tek bir tahakkuk ile açıklayıcı faktörler arasındaki ilişki direkt olarak belirlenebilir (McNichols M. F., 2000).

Özel tahakkuk modellerinin potansiyel dezavantajları da vardır. İlk dezavantaj; modelde kullanılan tahakkukun, kullanılan takdir yetkisini güvenilir olarak yansıtamaması ihtimalidir. Yönetimin kârları manipüle etmek için hangi tahakkuku kullandığının kesin olarak bilinmemesi, spesifik tahakkuk modelinin

gücünü azaltacaktır. Ayrıca; eğer araştırmacının amacı kâr manipülasyonunun hipotezde varsayılan faktörlerle ilişkisinden ziyade boyutlarını ortaya çıkarmak ise, araştırmacının yönetim tarafından manipülasyon aracı yapılabilecek her bir spesifik tahakkuk için ayrı bir model kurması gerekir. İkincisi; özel tahakkuk yaklaşımları genel olarak toplam tahakkuk yaklaşımlardan daha fazla kurumsal bilgi ve tecrübe gerektirmektedir. Bu durum da özel tahakkuk modellerin uygulanmasında ekstra maliyetler ortaya çıkarır. Üçüncüsü; seçilen spesifik tahakkuku kullanarak kâr yönetimi yapan firma sayısı, aynı amaç için toplam tahakkukları kullananlardan göreceli olarak daha az olacaktır. Bu durum da, özel tahakkuku kullanan çalışmaların sonuçlarının genellenebilmesini engelleyebilir (McNichols M. F., 2000).

Özel tahakkuk modeli kullanan önemli çalışmalardan birisi McNichols & Wilson'ın (1988) yaptıkları çalışmadır. Yazarlar spesifik bir muhasebe kaleminin, şüpheli alacak karşılığının kâr yönetimi yokluğunda nasıl raporlanabileceğini modelleyerek çalışmalarına başlamışlardır. Karşılıklar ticari alacakların net değerinin yönetimin gelecekte yapılacak tahsilat beklentilerini yansıtacağını teminat altına almalıdır. Çalışmada raporlanan karşılıklar ile GKGMI tarafından belirlenen ölçüm esası (kâr yönetiminin olmadığı varsayılan durum) arasındaki farklar, yani olması gereken durumdan sapmalar isteğe bağlı tahakkuk olarak değerlendirilmiş ve çeşitli kâr yönetimi hipotezleri ile bu tahakkukun davranışları incelenmiştir. Yazarlar, kâr olağandışı bir şekilde az veya çok olduğunda kârı azaltıcı mahiyetteki tahakkukların seçildiği hipotezini, artık karşılıkları (tahmin edilen karşılıkla gerçekleşen arasındaki fark) isteğe bağlı tahakkukların vekili olarak kullanmak suretiyle test etmişlerdir. Sonuçta, aşırı kazanç durumunda firmaların kârı azaltıcı tahakkukları kullanarak kârlarını yönettikleri bulgusunu elde etmişlerdir.

Benzer bir çalışma yapan Teoh, Wong & Rao (1998) da ilk halka arzlarda amortisman tahminleri ve şüpheli alacak karşılıklarını incelemişlerdir. Yazarlar ilk halka arz yılında ve takip eden yıllarda, ilk halka arz firmalarının ilk defa halka arz edilmeyen kontrol firmalarına oranla, kazançları azaltıcı amortisman politikaları ve şüpheli alacak karşılıklarına sahip olduklarını bulmuşlardır.

Petroni (1992) sigorta sektöründe yaptığı çalışmada, sigorta şirketlerindeki yöneticilerin muallak hasar ve tazminat yükümlülüklerini olduğundan az göstermenin marjinal maliyet ve faydalarına gösterdikleri tepkileri (yönetimsel yargıları) ölçmüştür. Çalışmada kullanılan örneklem, ABD’de 1979 yılında faaliyet gösteren binden fazla mülkiyet ve kaza sigortası şirketidir. Temel hipotez, yükümlülüğün eksik gösterilmesi güdüsünün sigorta şirketinin gerçek finansal durumunun bir fonksiyonu olduğudur. Ampirik bulgular, dışsal etkiler (yıl, ürün karması, büyüklük ve vergi oranı) kontrol edildikten sonra bile finansal olarak zayıf sigorta şirketlerinin diğerlerine göre muallak hasar ve tazminat karşılıklarını daha az tahmin etmeye meyilli olduklarını göstermiştir. Ayrıca, düzenleyici kuruluşlar tarafından incelenmeye daha kapalı olan⁴⁹ şirketlerin rezerv tahminlerini daha büyük ölçüde olduğundan az gösterdikleri bulunmuştur.

Özel tahakkuk modellerinde en fazla kullanılan kâr yönetimi vekillerinden birisi bankacılık sektörünün önemli tahakkuklarından biri olan takipteki kredi karşılıklarıdır (loan loss provisions). Beaver & Engel’in (1996) yaptığı çalışma örnek olarak verilebilir. Yazarlar çalışmada kredi karşılıklarını önce isteğe bağlı ve isteğe bağlı olmayan tahakkuk bileşenlerine ayırmışlar ve her birinin sermaye piyasalarında nasıl değerlendirilerek fiyatlandırıldığını incelemişlerdir. Sonuçta piyasanın isteğe bağlı tahakkuklar bileşenini isteğe bağlı olmayan kısımdan önemli ölçüde farklı olarak fiyatlandığını bulmuşlardır. Ahmed, Takeda & Thomas (1999) da çalışmalarında 1990 yılındaki sermaye yeterliliği ile ilgili düzenlemelerinin sermaye yönetimi ve kâr yönetimine etkilerini incelemişler, kredi karşılıklarının sermaye yönetiminde büyük oranda kullanıldığına dair bulgular elde etmişlerdir. Fakat karşılıkların kâr yönetimi için kullanıldığına dair delillere rastlanmamıştır⁵⁰.

⁴⁹ Yazarlar çalışmada, ABD’de sigorta şirketlerinin finansal durumunu ve incelemeye tabi olup olmadığını ölçmek için kullanılan 11 sektöre özgü orandan 8 tanesini kullanmışlardır. ABD’de sigorta şirketleri, bu oranlardan üç tanesinden daha fazlası olağandışı çıktığı zaman incelenmemektedir. Dolayısıyla çalışmada üç taneden daha az oranı olağandışı çıkan şirketler incelemeye kapalı olan şirketler olarak belirlenmiştir.

⁵⁰ Kredi karşılıklarının kullanıldığı diğer çalışmalar için bkz: Moyer (1990);Wahlen (1994); (Collins, Shackelford, & Wahlen (1995); Liu & Ryan (1995).

2.2.1.3. Sıklık Dağılımlarını Esas Alan Çalışmalar

Kâr yönetiminin ölçümünde kullanılan bir diğer yaklaşım olan sıklık dağılımı modelleri, kâr yönetimini etkileyen davranışları tanımlamak için firma kazançlarının istatistiksel özelliklerini incelemektedir (Ayarlıoğlu, 2007). İlk olarak Burgstahler & Dichev (1997) tarafından ortaya konulan bu çalışmalar, kurumsal yöneticilerin zararları veya kârlardaki düşüşü raporlamayı engellemek için motivasyonlara sahip oldukları hipotezi üzerine inşa edilmiştir (Healy & Wahlen, 1999). Bu tür çalışmalarda “sıfır kâr”, “önceki çeyrek dönemin karı” ve “analist beklentileri” gibi referans eşikleri çerçevesinde raporlanan kâr rakamlarının yönetsel yargılar nedeniyle düz bir şekilde dağılıp dağılmadığına veya süreksizlik gösterip göstermediğine bakılmaktadır (Ayarlıoğlu, 2007).

Dağılım yaklaşımının bir avantajı, araştırmacıya kazançların gerçekleşme sıklığı (bu sıklık da kazançların isteğe bağlı kısmından kaynaklanır) hakkında güçlü öngörüler yapabilme imkânı vermesidir. İkinci avantajı ise araştırmacıların nispeten gürültülü olan anormal tahakkukları tahmin etmekte zorunda kalmamalarıdır. Bunun yerine belirli eşiklerdeki anormal süreksizlikler için kazançların dağılımını incelemektedirler. Ayrıca bu yaklaşım anormal tahakkukları ölçen modeller tarafından belirlenemeyen kâr yönetimi etkilerini nakit akışları üzerinden ölçebilmektedir (örneğin AR-Ge ve reklam harcamalarının azalması gibi). Üçüncüsü, araştırmacılar bu eşiklerde, kâr yönetiminin yaygınlığını tahmin etme kabiliyetine sahip olurlar. Mesela Burgstahler & Dichev (1997) hafif bir şekilde azalan kazançlara sahip firmaların %8-12’sinin kazançlarında artış olması için yönettiklerini, çok az negatif kazançlara sahip olan firmaların ise %30-40’ının pozitif kazanç için kâr yönetimine başvurduklarını bulmuşlardır. Bu bulgular da kâr yönetimi sıklığının zarar raporlayan firmalarda göreceli olarak daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımın bazı dezavantajları da vardır, çünkü kâr yönetiminin büyüklüğünü ve spesifik olarak hangi metotlarla yapıldığını ortaya çıkarmamaktadır (Healy & Wahlen, 1999).

2.2.1.4. Kâr Yönetimi ile İlgili Literatür

Kâr yönetimi ile ilgili çalışmalar çok çeşitli durumlar için ve farklı vekiller kullanılarak yapılmıştır. Çalışmaların yapılma amaçlarına göre kullanılan değişkenler ve modeller de farklılık göstermektedir. Ortak noktaları ise finansal tablolardan elde edilen bilgilerin gerçeği yansıtıp yansıtmadığıdır. Tablo 2.4'te kâr yönetimi ile ilgili 1969'dan günümüze kadar yapılmış olan çalışmaların bir kısmı kronolojik sıraya göre özetlenmiştir:

Tablo 2.3. Kâr Yönetimi Üzerine Yapılan Ampirik Çalışmalar

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Copeland & Wojdak (1969)	Gelecekteki kârları maksimize etmek için şirket birleşmelerinin kullanılması	Gagnon'un 1955-58 yılları arasındaki 500 birleşme verisine ek olarak 118 NYSE birleşmesi	Muhasebe uygulamalarındaki değişiklikler	Birleşmelerde çıkarların havuzlanması ⁵¹ yönteminin kârı maksimize etmek için kullanıldığı bulunmuştur
Anderson & Louderback (1975)	Çıkarların havuzlanması kararları	Çıkarların havuzlanması uygulaması kaldırılmadan önceki 114 NYSE birleşmesi (1967-70) ile sonraki 64 NYSE birleşmesi (1970-74)	Oranlar arasındaki farkların anlamlılığının Z istatistiği ile test edilmesi	APB 16 sonrası dönemde kârların maksimizasyonu ile ilgili anlamlı bir azalma görülmemiştir
Bremser (1975)	Kâr yönetimi için muhasebe değişikliklerinin kullanılması	Değişiklik yapan 80 firma ile yapmayan 80 firmanın karşılaştırılması	Grupların hisse başına kâr (EPS) rakamı ile yatırımların getiri oranının (ROI) karşılaştırılması	Muhasebe uygulamalarını değiştiren firmalar daha zayıf kâr yapılarına sahiplerdir
Healy (1985)	İkramiye planlarının muhasebe tercihlerine etkileri	Ana kütle: Fortune dergisindeki en büyük 250 ABD firması. Örneklem: 94 firma, 239 firma-yıl gözlemi	İsteğe bağlı olmayan tahakkuklar = bir dönemdeki ortalama değer	Kâr çok düşükse, yönetici temizlik yapar (big bath) ⁵² , aksi durumda gelir artırıcı (azaltıcı) prosedürlere başvurur

⁵¹ Pooling of interests accounting: Daha önce ABD'de şirket birleşmelerinde uygulanan iki yöntemden biri. Bu yöntemin uygulanması durumunda her iki şirketin de aktifleri ve yükümlülüklerinin defter değerleri birleştirilerek yeni bir bilanço oluşturulmaktaydı. Satın alan ve alınan şirket ile satın alma fiyatı belli değildi. Dolayısıyla kâr yönetimi için iyi bir ortam oluşmaktaydı. ABD GKGMİ (FAS-Finansal Muhasebe Standardı 141) bu uygulamayı APB'nin (Muhasebe İlkeleri Kurulu) Ağustos 1970 tarihli 16 numaralı görüşü (<http://clio.lib.olemiss.edu/cdm4/document.php?CISOROOT=/aicpa&CISOPTR=321&CISOSHOW=272>) ile kaldırmıştır. Halen yürürlükte olan diğer uygulama ise "satın alma muhasebesi" dir.

⁵² Şirkete yeni bir üst düzey yönetici (CEO) atandığında, siyasette olduğu gibi kendisinden önceki yöneticiyi suçlar ve sorunlu kalemleri daha sonra kâr düzeltmesi yapmak, hissedarlara güven vermek ve kendisi için kazanç sağlamak için finansal tablolardan temizler (Breton & Stolowy, 2000). Bu durum "büyük temizlik muhasebesi (big bath accounting) olarak adlandırılmaktadır. Healy (1985), hasılatı erteleterek veya tahsiline imkân kalmayan alacakları aktiften çıkarma işlemlerini (write-offs) hızlandırarak kazançları azaltmayı "banyo yapmak" olarak isimlendirmiştir.

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
DeAngelo (1986)	Vekâlet yarışması ve yönetimin ele geçirilmesi	1973-82 arası, yönetimin ele geçirildiğini duyuran 64 NYSE ve AMEX firması	İsteğe bağlı tahakkuklar = Toplam tahakkuklar	Ampirik bulgular hipotezi desteklememiştir
McNichols & Wilson (1988)	Kazançların değişkenliğinin azalması. Kâr çok düşük olduğu zaman, yöneticiler banyo yapmayı seçerler	Basım-yayım sektöründeki 138 firma ve 2038 firma-yıl gözlemi	İsteğe bağlı şüpheli alacak karşılıklarının 4 referansla (benchmark) tahmini	Sonuçlar kazançları azaltma hipotezi ile tutarlı, kâr düzeltmesiyle tutarsızdır
Dechow & Sloan (1991)	CEO'nun şirketteki son yılları ile AR-GE harcamaları arasındaki ilişki	Spesifik SIC sektörlerindeki 405 firma	İsteğe bağlı olmayan tahakkuklar = sektörün ortalaması	CEO tarafından kısa dönemli kazançları artırıcı muhasebe tercihleri bulgularına rastlanmıştır
Jones (1991)	ABD Uluslararası Ticaret Komisyonu (ITC) tarafından yapılan incelemeler sırasında kâr yönetimi uygulamaları	5 sanayi sektöründeki 23 firma	İsteğe bağlı olmayan tahakkuklar = kısa ve uzun dönem ayarlamaları çıkarılmış, dönem başı toplam varlıklarla deflate edilen tahakkuklar	Yöneticiler, ITC inceleme dönemi boyunca kazançları azaltıcı muhasebe yöntemlerine başvurumaktadırlar
Aharony, Lin, & Loeb (1993)	İlk halka arzlarda (IPO-Initial Public Offering) kâr yönetimi	Yıllar: 1985-87 Ana kütle: 1162 ABD şirketi Örneklem: 229 sanayi şirketi	DeAngelo modeli; ortalama toplam aktiflerle standardize edilmiş toplam tahakkuklar	Tahakkuklar üzerinden kâr yönetimi yapıldığı yönünde bulgulara rastlanmamıştır
Bartov (1993)	Spesifik kalemler üzerinden kâr yönetimi: varlıkların elden çıkarılması ile gelir kaydetme	Compustat veritabanından alınmış ve sektörlerle ayrılmış 653 firma-yıl gözlemi	Regresyonla, varlık satışlarından elde edilen kazançlar hisse başına kazançlardaki ve borç/özsermaye oranındaki değişimlerle açıklanmıştır	Yüksek kaldıraç oranına ve düşük kâra sahip firmalar, varlık satışlarından çok yüksek gelir elde etmektedirler

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Dempsey, Hunt III, & Schroeder (1993)	Mülkiyet yapısının kâr yönetimi üzerine etkisinin olağanüstü kalemler üzerinden incelenmesi	1960-1966 yılları arasında en az bir olağanüstü kaleme sahip 248 Compustat firması	3 grup: 1- sahip yönetici, 2- dışarıdan kontrol edilen, 3- yönetim tarafından kontrol edilen	Yönetim ve mülkiyet ayrıldığı zaman, olağanüstü kalemler üzerinden yüksek kâr yönetimi seviyesi
Pourciau (1993)	Rutin olmayan üst yönetici değişimlerinin muhasebe tercihlerine etkisi	Bir kez rutin olmayan CEO değişikliği yapan 73 firma	Beklenmeyen kazançlar, tahakkuklar ve nakit akışları ile özel kalemlerin analizi	Yeni CEO ilk yıllarda kazançları azaltmaktadır (büyük temizlik). Fakat beklentilerin tersine, görevden ayrılan CEO da son yılında aynısını yapmaktadır
DeAngelo, DeAngelo, & Skinner (1994)	Temettü kesintileri şartı olan borç anlaşmalarına uyulmasındaki potansiyel problemler	1980-1985 arasında üç yıl zarar eden 76 NYSE firması	Temettü kesintilerinin olduğu aralıkta tahakkuk değişimleri. Tahakkuklar = net kâr - nakit akışları	Gerçek kâr artırıcı uygulamalara rastlanmamıştır
DeFond & Jiambalvo (1994)	Borç sözleşmelerinde anlaşmaya uyulmaması sonucunda temerrüt ihtimali	NAARS veritabanından alınan ve 1985-1988 arasında borç sözleşmesine uymayan 94 firma	Toplam tahakkuklar ve çalışma sermayesi tahakkukları	Kâr yönetimi, temerrüt kamuoyu tarafından duyulmadan önceki yıl meydana gelmektedir
Friedlan (1994)	İlk halka arzlarda kâr yönetimi	1981-1984 yılları arasında 277 ilk halka arz	Satışlarla standardize edilerek modifiye edilmiş DeAngelo modeli	İlk halka arzdan hemen önce kâr yükseltici uygulamalar
Sweeney (1994)	Borç sözleşmelerinde temerrüt ihtimali	Compustat veritabanında yer alan ve 1980-89 arasında ilk kez sözleşmeye uymayan 130 firma	LIFO-FIFO gibi belirli muhasebe metotlarının direkt olarak test edilmesi	Temerrüt tehlikesi durumunda büyük oranda manipülasyon

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Dechow, Sloan, & Sweeney (1995)	Kâr yönetimini tespit eden modellerin geçerliliğinin test edilmesi	Dört örneklem: her biri 1000 firmadan oluşan iki, ekstrem performans gösterenlerden bir ve SEC tarafından cezalandırılmış 36 firmadan bir örneklem	Test edilen modeller: Orijinal Jones modeli, modifiye edilmiş Jones modeli, Healy modeli, DeAngelo modeli ve Sektör modeli	Hiçbir model tam anlamıyla olmamakla birlikte, en iyi model modifiye edilmiş Jones modeli
Gaver, Gaver, & Austin (1995)	İkramiye planlarının muhasebe tercihleri üzerindeki etkileri	1980-90 arası 102 firma	Healy'nin çalışmasının Jones modeli kullanılarak tekrar edilmesi	Büyük temizlik muhasebesi yoktur. Kârlar çok düşükken yükseltilmiş, çok yüksekken düşürülmüştür
Holthausen, Larcker, & Sloan (1995)	İkramiye planlarının muhasebe tercihlerine etkileri	1982-84 ve 1987-91 yıllarındaki verileri kapsayan 1387 firma-yıl gözlemi	Anket çalışması sonucu yöneticilerin ikramiye planlarının bugünkü değerini maksimize etmek için kâr manipülasyonu	Yöneticilerin, ikramiyeleri en yüksek iken kazançları aşağıya çektikleri görülmüştür
Kinnunen, Kasanen, & Niskanen (1995)	Kâr yönetimi ve ekonomi sektörleri (orman ürünleri ve metal sektörü)	37 halk açık şirket, 17 temel ve 20 yan sektör	Toplam kâr yönetimi = IASC standartlarına göre kâr – Finlandiya standartlarına göre kâr	Temel sektörde kâr yönetimi fırsatları ve uygulamaları yan sektörlerle göre daha fazladır ve sektörler arasında değişiklik göstermektedir
Neill, Pourciau, & Schaefer (1995)	İlk halka arzlarda kâr yönetimi	Ana kütle: 2609 ilk halka arz (1975-84). Örneklem: 505 firma	Muhasebe yöntemlerinin muhafazakâr ve liberal olarak sınıflandırılması	Gelirlerin büyüklüğü ve muhasebe politikalarının liberalliği arasında ilişki vardır

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Beneish (1997)	Ekstrem finansal performans sergileyen şirketler. GKGMİ'ni ihlal edenlerle sadece agresif tahakkuk uygulamaları yapanların ayrıştırılması	Deneysel: SEC tarafından cezalandırılan 64 şirket Kontrol grubu: Yüksek tahakkuklara sahip 2118 şirket	Agresif tahakkukçuları (kontrol grubu) belirlemek için Jones modeli kullanılmıştır. İhlal edenler ve etmeyenler arasındaki farkları açıklamak için regresyon yapılmıştır	Model, yüksek tahakkuklara sahip şirketler arasında fırsatçı raporlama ihtimalini ortaya çıkarabilir. Jones modelinin geliştirilmesi için öneriler sunulmuştur
Burgstahler & Dichev (1997)	Kârın sıfır veya negatif olduğu dönemlerde kâr yönetimi	1977-94 dönemi ve 64466 gözlem	Kazançların sıklık dağılımındaki boşluklar	Kazançlar azaldığı veya negatif olduğu dönemlerde güçlü kâr yönetimi bulguları
Black, Sellers, & Manly (1998)	Aktiften çıkarmalar ve muhasebe düzenlemelerinin uluslararası anlamda kâr yönetimine etkileri.	Global Vantage'dan 750 Avustralya, Yeni Zelanda ve Birleşik Krallık firmasına ait 1199 firma-yıl gözlemi	Aktiflerini yeniden değerleyenlerle değerlemeyenlerin özelliklerinin karşılaştırılması	Yeniden değerlemenin test edilmesi. Yeni Zelanda ve Avustralya'da kâr yönetimi bulguları yoktur. Birleşik Krallık'ta güçlü bulgular vardır
Cormier, Magnan, & Morard (1998)	Finansal sıkıntıda olan ve ele geçirmelerle karşılaşan şirketler	İsviçre'de faaliyet gösteren 60 şirketin 5 yıllık verisi	Toplam tahakkukların seviyesinin Beta, nakit akışı ve mülkiyet yapısı gibi bazı değişkenler tarafından açıklanması	Vekâlet teorisinin ⁵³ (veya pozitif muhasebe teorisi) ilkeleri İsviçre ve Anglosakson ülkelerinde uygulanabilir
Han & Wang (1998)	Politik hassaslığı (görünürlüğü) azaltmak için kâr yönetimi uygulamaları	Belirli SIC sektörlerindeki 76 firma	Toplam aktiflerle standardize edilmiş DeAngelo modeli	Petrol şirketlerinin Körfez Savaşı süresince kazançları azaltıcı uygulamalar yaptığına ilişkin bulgular

⁵³ Vekâlet teorisi: Müvekkil (hissedar-sahip) ile müvekkilin vekili-acentesi (yönetici) arasındaki ilişkileri araştıran teori. Müvekkil ile acente arasındaki uyumsuzlukları çözmeye ve her iki grubun çıkarlarını keşitirmeye ilgilendir.

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Labelle & Thibault (1998)	Çevre krizleri ve kâr yönetimi	New York Times gazetesinin baş sayfasında çevresel krize neden olduğuna dair haber yapılan 10 şirket	Jones modeli, nakit akışlarındaki farklılıklara göre modifiye edilmiş	Çevresel krizlerden sonra kâr yönetimine rastlanmamıştır
Teoh, Welch, & Wong (1998)	İlk kez halka arzlar ve artan bilgi asimetrisi	1980-1992 arası ilke kez halka arz edilen 1649 firma	İsteğe bağlı ve isteğe bağlı olmayan, kısa ve uzun dönemli olmak üzere dört çeşit tahakkuk	Halka arzdan hemen sonra kâr yönetimine ilişkin bulgular
Beneish (1999a)	Kazançları fazla göstermenin sonuçları	SEC'in cezalandırdığı 64 ve kontrol grubu olarak yüksek tahakkuk şirketleri		
Beneish (1999b)	Kazançların manipülasyonunun tespit edilmesi	1982-92 döneminde kazançlarını manipüle eden 74 şirket ile Compustat veritabanında SIC kodunun ilk iki hanesine göre belirlenmiş tüm şirketler	8 değişken	Şirketlerin yarısının kâr yönetimi yaptığı bulunmuştur

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
DeGeorge, Patel, & Zeckhauser (1999)	Yatırımcıların izlenimlerinin yönetilmesi	5387 firmanın 1974-96 arası üçer aylık verileri	Analistlerin beklentileri = Tahminlerin ortalaması. Süreksizlikler için, hisse başına kazançtaki ve kazanç tahminlerindeki değişimlerin dağılımı	Firmalar kâr yönetimini, raporlanan kazançların çalışmada ampirik olarak tanımlanan belirli eşiklerin altına düşmemesi için kullanmaktadırlar
Erickson & Wang (1999)	Hisse senedine karşı hisse senediyle yapılan şirket birleşmeleri ⁵⁴ öncesinde satın alan şirketlerin kâr yönetimine başvurmaları	24 sektörden toplam 55 şirket	Toplam tahakkuklar = Net kâr – faaliyet nakit akışları. İsteğe bağlı tahakkuklar için Jones modeli	Birleşmenin hemen öncesinde kârları artırıcı uygulamalar görülmüştür
Jeter & Shivakumar (1999)	Belirli olaylara özgü kâr yönetiminin tespit edilmesi için isteğe bağlı tahakkukların tahmin edilmesinde ortaya çıkan metodolojik problemler	Nakit akışlarına göre sınıflandırılmış her bir çeyrek için 1000 firma	Nakit akışı seviyesini kapsayacak şekilde modifiye edilmiş Jones modeli	Jones modeli ekstrem nakit akışları için uygun değildir
Kasznik (1999)	Yöneticiler, yatırımcıların dava açmalarından ve itibar kaybetmekten korktukları için raporlanan kârları analist tahminlerine yakın göstermektedir	Lexis news'ten elde edilen 499 adet yöneticiler tarafından yapılmış kâr tahminleri	Dechow, Sloan, & Sweeney (1995) tarafından modifiye edilmiş Jones modeli	Raporlanan ve tahmin edilen kazançları birbirine yaklaştırmak için yapılmış kâr yönetimi bulguları
Lim & Matolcsy (1999)	1970'lerde Avustralya hükümeti tarafından yapılan fiyat kontrollerine karşı kâr yönetimi uygulamaları	32 adet incelenmiş firma, 34 adet soruşturmaya maruz kalan firma ve soruşturma geçirmeyen firmalar	Jones modeli	Sıfırıncı yılda (1973 yılı) birinci kategorideki firmalar (32 firma) için kâr yönetimi bulguları

⁵⁴Stock for stock mergers: Bu şirket birleşmesi türünde satın alan şirket satın aldığı şirketin hissedarlarına, her bir hisse senedine karşılık kendi hisse senetlerinden önceden belirlenmiş miktarda verir. Bu birleşme türünün çoğu zaman daha etkin olduğu söylenir, çünkü işlem maliyetleri diğer birleşme türlerine (örneğin nakit ödemeye yapılan birleşmelere) göre çok azdır ve satın alan şirketin nakit pozisyonunu çok fazla zorlamaz.

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Magnan, Nadeau, & Cormier (1999)	Anti dumping incelemelerinde şikayetçi (davacı) olan firmalar tarafından yapılan kâr yönetimi	1976-92 döneminde 17 Kanada firması	Tahakkukları getiri, nakit akışı, maddi duran varlıklar, kontrol ve mahkemelerle ilişkilendiren bir model	Mahkemeden olumlu sonuç çıkması için kazançları azaltma bulgularına rastlanmıştır
Navissi (1999)	Fiyat düzenlemeleri sırasında kâr yönetimi	Yeni Zelanda'dan, biri kontrol grubu olmak üzere toplam 62 firmadan oluşan iki örneklem	Genel fiyat enflasyonuna göre ayarlanmış Dechow, Sloan, & Sweeney (1995) modeli	Kâr yönetimi bulguları
Young (1999)	Ölçüm hataları açısından 5 modelin etkinliğinin test edilmesi	3 yıla yayılmış 158 firma	Test edilen modeller: Healy, DeAngelo, modifiye edilmiş DeAngelo, Jones, modifiye edilmiş Jones modelleri	Jones ve modifiye edilmiş Jones modelleri en iyi modellerdir
Chambers (1999)	Kâr yönetimi ile yatırımcıların yanlış yönlendirilmelerinin tespit edilmesi	1976-95 dönemi ve 59016 firma-yıl verisi	Yatay-kesitsel modifiye edilmiş Jones modeline deflate edilmiş cari tahakkuk değişkenini ekleyerek oluşturulan model	Kâr yönetiminin yatırımcılar arasında servet transferlerine sebep olduğu belirlenmiştir.
Thomasa & Zhang (2000)	6 farklı tahakkuk tahmin modelinin etkinliğinin test edilmesi	1975-89 tahmin dönemi, 1990-94 ise gözlem dönemi	Test edilen modeller: Healy, DeAngelo, Ayırıştırma, Jones, Sektör, Kang-Sivaramakrishnan modelleri	Kang ve Sivaramakrishnan modelinin diğer modellere göre daha iyi olduğu ancak Jones modelinin sektörel ayrımları yansıtan tek model olduğu belirlenmiştir

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Zhou & Lobo (2001)	Kamuya açıklama ve kâr yönetimi arasındaki ilişki	1990-95 arası 1444 firma-yıl gözlemi	Modifiye edilmiş Jones modeli	Kamuyu aydınlatma politikaları ile kâr yönetimi arasında olarak anlamlı negatif ilişki bulunmuştur
Xie (2001)	İsteğe bağlı tahakkukların piyasa tarafından hisse senedi fiyatına yansıtılıp yansıtılmadığının belirlenmesi	1971-92 dönemi ve 56692 firma-yıl gözlemi	Yatay-kesitsel Jones modeli	Piyasanın isteğe bağlı ve isteğe bağlı olmayan tahakkukların her ikisini hisse fiyatlarına yansıttığı belirlenmiştir
Bauman, Bauman, & Halsey (2001)	Ertelenmiş vergi varlığındaki değişimler üzerinden kâr yönetiminin incelenmesi	Fortune 500 firmaları	Kavramsal analizler ve çapraz-kesitsel testler	Kavramsal bir yaklaşımla kâr yönetiminin varlığı belirlenmiştir
Heninger (2001)	Denetim firmalarının dava edilme riski ile kâr yönetimi arasındaki ilişki	1969-98 arasında yanlış beyanda bulunduğu iddia edilen 67 firma	Modifiye edilmiş Jones modeli	Denetçinin dava edilme riski ile isteğe bağlı tahakkuklar arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir
Bartov, Gul, & Tsui (2001)	İsteğe bağlı tahakkuk modelleri ve denetim kalitesi	1980-97 döneminde faaliyet gösteren 173 firma	Healy, DeAngelo, Jones, Sektör, Modifiye edilmiş Jones ve yatay-kesitsel Jones modelleri	Jones ve modifiye edilmiş Jones modelinin yatay-kesitsel versiyonları isteğe bağlı tahakkuk ve denetim kalitesi arasındaki ilişkiyi tanımlamada daha başarılıdır
Frankel, Johnson, & Nelson (2002)	İsteğe bağlı tahakkuklarla denetim firmalarına ödenen ücretler arasındaki ilişki	3074 gözlemden oluşan örneklem	Yatay-kesitsel modifiye edilmiş Jones modeli	Denetim hizmetiyle ilgili ödenen ücretlerle kâr yönetimi arasında negatif yönde bir ilişki belirlenmiştir

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Yoon & Miller (2002)	İkinci halka arz (seasoned equity offering) firmalarının halka arzdan önceki yıl kâr yönetimi yapıp yapmadıklarının belirlenmesi	Mart 1995'ten Aralık 1997'ye kadar ikinci kez halka arz gerçekleştiren 249 Kore firması	Model yazarlar tarafından oluşturulmuştur	Sonuçlar, negatif faaliyet nakit akışlarına sahip firmalar için kâr yönetimi hipotezini desteklemiştir
Dechow, Richardson, & Tuna (2003)	Kârın dağılımı ile isteğe bağlı tahakkuklar arasındaki ilişki	1988-2000 dönemi, 47847 firma-yıl verisi	Jones modelinin geliştirilmiş dört farklı versiyonu	Kârın dağılımı ile isteğe bağlı tahakkuklar arasında ilişki bulunamamıştır
Leuz, Nanda, & Wysocki (2003)	Ülkeler arasında kâr yönetimi ve yatırımcı koruması ilişkisindeki sistematik farklılıklar	1990-99 arası 31 ülke ve 8616 finansal olmayan şirket	Kümeleme analizi ile benzer ülkeler sınıflandırılarak yatırımcı korumasının kâr yönetimindeki rolü araştırılmıştır	Yatırımcı korumasının düşük olduğu ülkelerde daha fazla kâr yönetimi bulguları ve raporlanan kazançların kalitesi ile kurumsal yönetim arasında içsel ilişki bulunmuştur
Chan, Jegadeesh, & Sougiannis (2004)	Firmanın gelecekteki kârları üzerinde isteğe bağlı ve isteğe bağlı olmayan tahakkukların etkisi	1963-96 dönemi, 2914 firma ve 58815 firma-yıl verisi	Jones modeli ve nakit akışlarının dâhil edildiği bir versiyonu	Tahakkukların gelecekteki kârlar üzerinde negatif etkiye sahip olduğu bulunmuştur
Peek (2004)	Kâr yönetimi için isteğe bağlı karşılıkların kullanımı	1989-2000 dönemi, 134 firma, 975 firma-yıl gözlemi	Özel tahakkuk modelinde karşılıkların kullanımı	Karşılıkların yönetimi ile firmaların kârlarını istikrarlı hale getirdikleri belirlenmiştir
Küçüksözen (2004)	İMKB'de finansal bilgi manipülasyonunun test edilmesi	1992-2002 dönemi, 27 manipülatör şirket ve 99 kontrol şirketi	Beneish (1999b) modeli kullanılmıştır	İMKB'de kâr yönetiminin yapıldığı, bu durumun İMKB-100 endeksinde daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Koumanakos, Siriopoulos, & Georgopoulos (2005)	Şirket birleşmeleri ve satın almaları ile kâr yönetimi arasındaki ilişkinin incelenmesi	2001-2003 dönemi, 42 firma 407 firma-yıl verisi	Jones modeli kullanılmıştır	Şirket birleşmeleri ve satın almaları yapan firmaların kâr yönetimine başvurdukları yönünde kanıt bulanamamıştır
Louis & Robinson (2005)	Hisse senetlerinin bölünmesi ile tahakkuklar arasındaki ilişkinin incelenmesi	1990-2002 dönemine ait 2271 hisse senedi bölünmesi	Modifiye edilmiş Jones modeli	Hisse senedi bölünmesinin ilan tarihlerindeki anormal getiri ile isteğe bağlı tahakkuklar arasında pozitif ilişki
Pastor-Llorca & Poveda (2005)	İkinci halka arzlar ile kâr yönetimi arasındaki ilişki	1991-2002 dönemi ve 75 firma	4 farklı model kullanılmıştır	İkinci halka arzdan önce isteğe bağlı tahakkuklar artmıştır
Yükseltürk (2006)	Halka arz ile kâr yönetimi arasındaki ilişki test edilmiştir	1994-2001 arasında halka arz edilen 95 İMKB firması	Jones modeli kullanılmıştır	Halka arz döneminden önce tahakkukların artarak kârların yükselmeye başladığı, halka arz yılında ise tahakkukların en yüksek seviyeye çıktığı tespit edilmiştir
Wang (2006)	Aile şirketlerinde kâr yönetimi ve kazançların kalitesi	1994 ve 2002 yıllarında Standard & Poor's 500 Endeks'inde yer alan 542 (207 aile şirketi) şirket	Üç modele göre anormal tahakkuklar, temsili değişken olarak kazançların bilgilendiriciliği ve geçici kayıp bileşenleri	Aile şirketlerinde düşük anormal tahakkuklar, yüksek kazanç bilgilendiriciliği ve kazançlara ilişkin daha süresiz geçici kayıp bileşenleri bulguları elde edilmiştir
Ayarlıoğlu (2007)	İMKB'de isteğe bağlı tahakkukların tahmini vasıtasıyla kâr yönetimi uygulamalarının belirlenmesi	1991-1997 tahmin dönemi, 1998-2002 gözlem dönemi olarak alınmış, 101 firma ve 505 firma-yıl verisi kullanılmıştır	Healy, DeAngelo, Jones ve modifiye edilmiş Jones modelleri kullanılmıştır. Zaman serisi, havuzlanmış ve yatay-kesitsel regresyon yapılmıştır	İMKB'de faaliyet gösteren şirketlerin kâr yönetimi uygulamalarına başvurdukları bulguları elde edilmiştir

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Yu (2008)	Hisse senedi analistlerinin yöneticilerin kâr yönetimi kararları üzerindeki etkisi	1988-2002 dönemi için I/B/E/S veritabanından alınan 33127 firma-yıl gözlemi	Yatay-kesitsel Jones modeli kullanılarak isteğe bağlı tahakkuklar tahmin edilmiş, daha sonra analist tahminleriyle ilişkisine bakılmıştır	Analist tahmini kapsamına daha fazla alınma, kâr yönetimini azaltmaktadır ve en iyi aracı kurumlarda çalışan ve tecrübeli analistlerin yöneticilerin kâr yönetimi kararları üzerinde daha fazla etkisi vardır
McNichols & Stubben (2008)	Kazançlarını manipüle eden firmaların yetersiz yatırım kararları alıp almadıklarının test edilmesi	1978-2002 dönemi, 134561 gözlem ve SEC tarafından incelenen, hissedarlar tarafından dava edilen veya finansal tablolarını yenileyen 16023 firma	Gerçek dışı raporlama döneminden önceki üç yıl için aşırı yatırımların davranışları incelenmiş ve beklenen yatırımlar ile karşılaştırılmıştır	Kâr yönetimi yapan firmalar, şişirilmiş kazançların olduğu dönemde maddi duran varlıklara aşırı yatırım yapmaktadırlar
Das, Shroff, & Zhang (2009)	Üç aylık kâr rakamlarındaki değişimin potansiyel kâr yönetimi davranışının göstergesi olup olmadığının belirlenmesi	1988-2004 arası Compustat ve CRSP'den elde edilen 71963 firma-yıl gözlemi	Ara dönem kazançlarındaki değişimlerin dördüncü çeyrekte tersine dönüp dönmediği, toplam ve isteğe bağlı tahakkuklar ve Ar-Ge gibi giderler	Compustat firmalarının %22'sinin ara dönemlerdeki kazançları dördüncü çeyrekte tersine dönmekte ve incelenen firmalar kârlarını kontrol firmalarından daha fazla yönetmektedirler

Yazarlar	Motivasyonlar	Örneklem	Metodoloji	Sonuçlar
Cohen & Zarowin (2010)	İkinci halka arz firmalarının gerçek ve tahakkuk tabanlı kâr yönetimi uygulamaları ile ilişkisinin incelenmesi	ABD’de 1987-2006 arasında gerçekleşen ikinci halka arzlar	Tahakkuk tabanlı kâr yönetimi için isteğe bağlı tahakkuklar, gerçek kâr yönetimi için ise anormal faaliyet nakit akışları, isteğe bağlı giderler ve üretim giderleri vekil olarak kullanılmıştır	Firmalar ikinci halka arzlarda hem tahakkuk tabanlı hem de gerçek kâr yönetimi yapmakta, ikisi arasında takas yapmakta ve ikinci halka arz sonrası performanstaki düşüşe daha çok gerçek kâr yönetimi sebep olmaktadır
Dechow, Hutton, Kim, & Sloan (2011)	Tahakkuk tabanlı kâr yönetimini ölçmek için yeni bir yaklaşım kullanılması. Bu yaklaşım tahakkukların zaman içerisinde tersine döneceğini esas almaktadır	1950-2009 dönemi ve 209530 firma-yıl gözlemi	Healy, Jones, modifiye edilmiş Jones, Dechow-Dichev ve McNichols Kothari vd. modellerinin havuzlanmış ve yatay-kesitsel regresyonları kullanılmıştır. Ayrıca simülasyon testleri yapılmıştır	Çalışma sermayesi tahakkuklarının tersine dönüşü literatürdeki modellere dahil edildiğinde, modellerin test gücünün arttığı gözlenmiştir

Stolowy & Breton (2004) ve Ayarlıoğlu (2007)’den revize edilmiştir

2.2.2. Kâr Yönetimi ve UFRS İlişkisini İnceleyen Çalışmalar

İşletmelerin finansal tablolarındaki en önemli kalem şüphesiz kâr kalemidir. Dolayısıyla kâr yönetimi uzun yıllardır akademisyenler, düzenleyici kuruluşlar, devlet ve yatırımcılar gibi birçok işletme paydaşının birincil ilgi alanlarından birisi olmuş ve literatürde çok geniş bir şekilde araştırılmıştır. Kâr yönetimini ölçmek için toplam tahakkuklar, özel tahakkuklar ve kârların sıklık dağılımını gibi çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Ayrıca; hisse senetlerinin halka arzı, yatırımların yeterliliği, analist tahminleri, denetim kalitesi, mülkiyet yapısı gibi birçok faktör ve olayın kâr yönetimi ile ilişkisi çok yaygın bir şekilde araştırılmıştır. Bu durum günümüz muhasebe ve finansman literatüründe en çok tartışılan konulardan birisi olan UFRS düzenlemelerinin kâr yönetimi ile ilişkisinin ortaya konulmasını da kaçınılmaz kılmıştır. Çünkü UFRS'nin temel amacı şirketlerin finansal durumlarının şeffaf ve güvenilir bir şekilde halka açıklanması, dolayısıyla finansal raporlama kalitesinin yükseltilmesidir. Finansal raporlama kalitesinin yükselmesi ise kâr yönetiminin düşmesiyle doğru orantılıdır.

Günümüzde kâr yönetimi ile UFRS'nin gönüllü ve zorunlu uygulamasını araştıran çok sayıda çalışma vardır. UFRS ile GKGMİ arasında muhasebe kalitesi açısından oluşan farkların incelenmesi için en iyi örneklem de Avrupa'daki kod hukuku ülkelerinden elde edilmektedir. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi, AB ülkelerinin bir kısmı (özellikle Almanya) 2005 yılından önce UFRS'yi gönüllü olarak, 2005 yılından sonra ise zorunlu olarak uygulamaya başlamışlardır. Dolayısıyla AB ülkeleri UFRS'nin hem gönüllü uygulamasının, hem de zorunlu uygulamasının çalışılması için yeterli örnekleme sahiptir. İkincisi, AB üyesi ülkelerin birçoğu kod hukukunu benimsemiş ülkelerdir ve bu ülkelerdeki yerel GKGMİ ile UFRS arasında birçok fark bulunmaktadır.

Kod hukukunun en açık örneklerinden biri olan Almanya'da da 2005 yılı öncesinde çok sayıda firma gönüllü UFRS uygulamasına geçiş yapmıştır. Bu durum

UFRS ve kâr yönetimi ilişkisini inceleyen çalışmalardan önemli bir kısmının Almanya'da yapılmasında etkili olmuştur.

Van Tendeloo & Vanstraelen'in (2005) gönüllü UFRS uygulamasının kâr yönetimi ile ilişkisini araştıran çalışmaları da UFRS ile Alman GKGMİ'yi karşılaştırmıştır. Çalışmada kullanılan örneklem 1999-2001 döneminde halka açık firmalardan elde edilen 636 firma-yıl gözleminden oluşmaktadır. Çalışmanın bulguları zayıf yatırımcı koruması olan bir kod hukuku ülkesinde kâr yönetimini ölçmesi açısından önemlidir. Yazarlar kâr yönetimi ile ilgili diğer güdüleyicileri (büyüklük, kaldıraç, performans ve sektör etkileri) de modele ekleyip kontrol ettikleri çalışmada UFRS'ye göre raporlama yapan işletmelerin kârlarını yönetmek için isteğe bağlı tahakkukları daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, UFRS uygulayan işletmelerin diğerlerine göre daha fazla kâr düzeltmesi yaptıkları, fakat 4 büyük denetim şirketinden biriyle çalışan işletmelerde bu durumun azaldığını bulmuşlardır. Çalışmada elde edilen en önemli sonuç ise, gizli yedekler⁵⁵ dikkate alındığında UFRS uygulayıcıları ile Alman GKGMİ uygulayıcıları arasında kâr yönetimi açısından farklılık olmadığına dair bulgulardır.

Barth, Landsman, & Lang (2008) UFRS'nin muhasebe kalitesi üzerindeki etkilerini araştırdıkları ve 1994-2003 dönemine ve ABD dışı 21 ülkede UFRS ile GKGMİ'ye göre raporlama yapan 327 firma ile 1896 firma-yıl gözlem kullanılmıştır. Çalışmada muhasebe standartları ile bu standartların yorumlanması, uygulanması ve hukuki boyutları gibi finansal raporlama sistemi bileşenlerinin etkileşimi sonucu ortaya çıkan muhasebe rakamları karşılaştırılmıştır. Kâr yönetimi; kâr düzeltmesi, kazançların belirli bir hedefe doğru yönlendirilmesi ve zararların zamanında muhasebeleştirilmesi olmak üzere üç ölçüm kullanılarak incelenmiştir. Firma büyüklüğü, büyüme ve denetim kalitesi gibi raporlama güdeleri ve ekonomik çevreden (ekonomik faaliyetlerdeki oynaklık ve bilgi çevresi) kaynaklanan etkileri

⁵⁵ Hidden reserves: Bilançoda bazı varlıkların (arazi veya bina gibi) piyasa değerinin altında gösterilmesi veya yükümlülüklerin olması gerekenden fazla gösterilmesi sonucu ortaya çıkan farktır. İşletmeler bazen kasıtlı ve yasal olmayan bir şekilde varlıklar veya yükümlülüklerini az (veya fazla) göstererek vergilendirilebilir kârı azaltmaya yönelik girişimlerde bulunabilirler.

minimize etmek için piyasa değeri, satışlardaki değişim, sermayedeki değişim, kaldıraç, yükümlülüklerdeki değişim, satışlar/toplam aktifler, faaliyet nakit akışları ve 4 büyük denetim şirketi (kukla değişken) kontrol değişkenleri olarak modellere eklenmiştir.

Çalışmada; net kârdaki değişikliklerin sapmalarındaki yükseklik, bu sapmaların nakit akışlarındaki değişimlerin sapmalarına oranındaki yükseklik, tahakkuklar ile nakit akışları arasında daha az negatif korelasyon ve daha az sıklıkta gerçekleşen küçük pozitif net kârlar daha az kâr yönetiminin bulguları olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca zararları daha zamanında yansıtan kazançlar da daha yüksek muhasebe kalitesi olarak değerlendirilmiştir. Zararların zamanında muhasebeleştirilmesi için ölçü ise büyük negatif net kârların sıklığı olarak alınmıştır. Sıklığın fazla olması zararların daha fazla zamanında muhasebeleştirildiğini göstermektedir.

Çalışma sonuçları; kullanılan örneklemin büyüklüğü, hem kod hukuku sistemini hem de içtihat hukuku sistemini uygulayan çok sayıda ülkenin örnekleme dahil edilmesi ve kâr yönetimini birkaç yönden incelemesi açısından önemlidir. Analiz sonuçları, UFRS uygulayan şirketlerin Alman GKGMI'ye göre daha az kâr düzeltirmesi yaptıklarını ve kazançları belirlenmiş bir hedefe doğru daha az yönettiklerini, dolayısıyla daha kaliteli finansal bilgi ürettiklerini ortaya koymuştur. Çalışmada ayrıca UFRS şirketlerinin UFRS öncesi ve sonrası dönemleri de karşılaştırılmış, UFRS sonrası dönemde bu şirketlerin muhasebe kalitesinde iyileşme yaşandığı gözlenmiştir.

Hong (2008) ilke bazlı ve kural bazlı muhasebe standartları arasında muhasebe kalitesi açısından fark olup olmadığını incelediği çalışmada, 1992-1997 (Çin GKGMI) ve 2001-2004 (UFRS dönemi) olmak üzere iki zaman aralığında 654 firmaya ait 4096 gözlem sayısı ile analiz yapmıştır. Yazar çalışmada tahakkuk tabanlı kâr yönetimini mutlak isteğe bağlı tahakkuklar ile ölçmüştür. Gerçek kâr yönetimi ise net satışların; satışların maliyeti, stoklar ve isteğe bağlı giderler

üzerinde regresyona tabi tutulmasıyla (toplam dört model) ölçülmüştür. Çalışma sonucunda ilke bazlı standartların kural bazlı standartlara göre daha kaliteli bilgiler ürettiği bulgularına ulaşılmıştır. UFRS'ye göre raporlama yapılan dönemde Çin GKGMİ'ye göre raporlama yapılan dönemden önemli ölçüde daha az kâr yönetimi uygulamaları olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmadan elde edilen bir başka önemli sonuç ise, maliyeti yüksek olan gerçek kâr yönetiminin UFRS döneminde göreceli olarak daha düşük maliyetli olan tahakkuk tabanlı kâr yönetimi ile ikame edilmesidir.

Capkun, Cazavan-Jeny, Jeanjean & Weiss (2011) tarafından dokuz AB ülkesinde UFRS'ye geçişin kâr yönetimine etkisi üzerinde yapılan çalışma da UFRS'nin geçiş sürecindeki etkilerini ortaya koyması açısından önemlidir. Yazarlar çalışmada zorunlu UFRS'ye geçişin ilk yılı olan 2005'te UMS 1'deki muhasebe esnekliğinin kâr yönetimi üzerindeki etkilerini 1635 firmanın yerel GKGMİ'ye göre hazırlanmış ve UFRS'ye göre yeniden düzenlenmiş finansal tabloları arasındaki farkları kullanarak ölçmüşlerdir. Bunu yaparken AB'de UFRS'nin gönüllü uygulamasının olmadığı ülkeleri seçmişlerdir. Çalışma sonucunda, yerel standartlara göre hazırlanmış finansal tablolardaki kazançları negatif olan firmaların, yerel GKGMİ-UFRS mutabakatlarının pozitif olduğu, kazançları negatif olanların ise mutabakatlarının negatif olduğu bulguları ortaya çıkmıştır. Ayrıca; pozitif (negatif) mutabakat rakamlarına sahip firmaların, UFRS adaptasyonunu takip eden dönemlerde kazançlarında düşüş (artış) meydana geldiği bulunmuştur. Son olarak; hisse senedi piyasalarının geçiş sürecinde kâr yönetimine tepki verdiği dair kanıtlar bulunamamasına rağmen, yöneticilerin teşviklerini artırmak için kâr mutabakatlarını kullandıkları yönünde güçlü kanıtlar bulunmuştur.

UFRS'nin kâr yönetimine etkisi sadece muhasebe politikaları yönüyle değil, gerçek kâr yönetimi açısından da incelenmiştir. Ewert & Wagenhofer (2005) sıkı muhasebe standartları uygulandığında kâr yönetiminin düştüğünü, fakat bu faydayı elimine edecek faktörlere ilişkin sonuçlar bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlardan birincisi, yüksek kazanç kalitesi gerçek kâr yönetiminin marjinal faydasını artırdığından dolayı yöneticilerin tahakkuk tabanlı kâr yönetimi yerine

maliyeti yüksek olan ve firma değerini doğrudan etkileyen (düşüren) gerçek kâr yönetimine yönelmeleridir. İkincisi, sıkı muhasebe standartları beklenen muhasebe ve toplam kâr yönetimini azaltacağına, tam tersine artırabilir. Üçüncüsü ise, kâr yönetiminin beklenen toplam maliyetleri de artabilir. Nelson (2003) da katı muhasebe politikalarının, istenen kâr hedefine ulaşmak için gerçek işlemlere dayalı manipülasyonlarda artışa neden olabileceğini belirtmiştir (Callao & Jarne, 2010, s. 160).

Comprix vd. (2003) AB’de UFRS’nin adaptasyon ihtimaline yönelik haberlere piyasanın verdiği olumlu tepkinin UFRS’nin diğer standartlara göre daha fazla halka açıklama ve tahakkuk ölçüleri içermesi ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Burgstahler vd. (2006) ise Comprix’in yeni kamuya açıklamalar ve tahakkuk ölçütleri ile ilgili olarak belirttiği bu durumun AB’de kâr yönetiminin önemli ölçüde azalmasıyla ilgili olduğunu belirtmişlerdir (Soderstrom & Sun, 2007).

Kâr yönetiminin azaltılmasında en az UFRS adaptasyonu kadar önemli bir husus da UFRS’nin kanunlar yoluyla uygulanabilirliğidir (enforcement). Birçok ülke UFRS’yi kabul etmiş ve zorunlu hale getirmiştir. Fakat ülke kanunlarının UFRS’ye uygun olmamasından veya ülkedeki yürütme ve denetim sisteminin zayıflığından dolayı birçok ülkede UFRS’nin sadece adı alınmış, uygulaması tam olarak hayata geçirilememiştir.

Cai, Rahman & Courtenay (2008), 32 ülke üzerinde yaptıkları çalışmada hem gönüllü hem de zorunlu UFRS uygulamasının kâr yönetimini azalttığını bulmuşlardır. Fakat çalışma aynı zamanda UFRS uygulamasının yaptırım gücünün kâr yönetimi üzerindeki etkilerini incelemesi yönünden önemlidir. Elde edilen bulgular UFRS’nin yaptırım gücünün olmasının kâr yönetimini önemli ölçüde azalttığını ortaya çıkarmıştır. Sonuçlar ülkelerin finansal piyasalarının gelişmişliği, mülkiyet yapıları, sermaye yapıları ve vergi sistemleri ile ilgili kontrol değişkenleri dâhil edildiğinde de anlamlı çıkmıştır. Yazarlar bu sonuçlara dayanarak, muhasebe kalitesi ile ilgili gelecekte yapılacak geliştirmelerin UFRS’nin yaptırımı ve uygulanabilirliği üzerine

olması gerektiğini belirtmişlerdir. Muhasebe standartlarının harmonizasyonu birçok ülkede gerçekleştirilmiş olmasına rağmen yaptırım gücünün ülkeler arasında tekdüzelikten yoksun olması, muhtemel faydaların sınırlı kalmasına sebep olmaktadır.

UFRS uygulamasının muhasebe kalitesini hiç etkilememesi veya tam tersi yönde etkilemesi de ihtimal dâhilindedir. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Birincisi, UFRS yerel standartlardan daha düşük kalitede olabilir. Örneğin muhasebeleştirme alternatiflerinde yönetimin takdir yetkisinin azaltılması, şirketin kendi ekonomik durumu ve performansını daha iyi yansıtan muhasebe ölçümlerini raporlama kabiliyetini sınırlayabilir. Buna ek olarak, ilke bazlı standartlarda var olan esneklik, şirketlere kârlarını yönetmeleri için daha büyük fırsatlar sunabilir. İkincisi, finansal raporlama sisteminin standartların dışında kalan özellikleri, muhasebe kalitesinde yüksek kaliteli muhasebe standartlarından kaynaklanan yükselmeyi elimine edebilir. Örneğin UFRS uygulamasını zorunlu kılan, fakat hukuk sistemleri zayıf ve standartların uygulanmasında yetersiz kalan ülkelerde bu durumun oluşması muhtemeldir (Barth, Landsman, & Lang, 2008).

Callao & Jarne (2010) 11 AB ülkesinde finansal sektör dışı şirketler üzerinde yaptıkları ve UFRS öncesi ve sonrasında kâr yönetiminde meydana gelen değişiklikleri ölçtükleri çalışmada, UFRS adaptasyonu sonrasında kâr yönetiminde büyük bir artış meydana geldiği sonucuna ulaşmışlardır. Yazarlar bu sonucun uluslararası standartlarda yerel standartlara göre manipülasyon için daha fazla hareket alanı olmasından kaynaklanabileceğini ifade etmişlerdir.

Lin & Paananen (2005), finansmanın krediyle yapıldığı ülkelerle sermaye piyasası gelişmiş olan ülkeleri kâr yönetimi açısından karşılaştırdıkları çalışmalarında krediyle finansman yapılan ülkelerdeki şirketlerin sermaye piyasası şirketlerine göre kâr yönetiminin daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Fakat IASB'in 1995 yılında uygulamaya koyduğu *Karşılaştırılabilirlik/Geliştirme Projesi* hayata geçtikten sonra toplam kâr yönetiminde herhangi bir azalma olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu

durum, IASB'ın uluslararası muhasebe uygulamalarındaki farklılıkları azaltmada ve kamuya daha karşılaştırılabilir finansal tablolar sunulmasını sağlamada yeterince başarılı olamadığı şeklinde yorumlanmıştır.

Jeanjean & Stolowy (2008) Avustralya, Fransa ve Birleşik Krallık'ta UFRS'nin zorunlu uygulamasının kâr yönetimi üzerinde etkisinin olup olmadığını ölçmüşlerdir. Çalışma sonuçları üç ülkede de UFRS sonrasında kâr yönetiminde azalma olmadığını, aksine Fransa'da artış olduğunu göstermiştir. Yazarlar çalışmalarında elde ettikleri bulguların ortak bir işletme dili oluşturulmasında sadece kuralları paylaşmanın yeterli olmadığını, bunun yanında yöneticilerin güdüleri ve ulusal kurumsal faktörlerin de finansal raporlama sistemlerinin özelliklerini belirlemede rol oynadığını gösterdiğini belirtmişlerdir. Kod hukukuna sahip Fransa'da, içtihada dayalı hukuk sistemleri olan Birleşik Krallık ve Avustralya'dan farklı sonuçların çıkması da muhasebe kalitesinde hukuk sistemlerinin önemini ortaya koymaktadır.

2.2.2.1. Kâr Düzleştirmesi

Finansal sistemde en önemli unsur güvendir. Volatilite de sistemde istikrarsızlık meydana getirdiği ve piyasadaki güven duygusunu zedelediği için şirketler tarafından hiç istenmeyen bir durumdur. Bu duruma çözüm olarak ise yöneticiler; normal şartlar altında sonraki dönemlerde yapılacak eğitim programları ve bakım-onarım gibi giderleri cari dönemde yaparak dönem giderlerini artırır. Bunlar gecekondur şirketleri tarafından uygulanan taktikler değildir. Büyük ve prestijli şirketler; borsaların sürprizlere alerjisi olduğu gerçeğini bildiklerinden, kazançlarını yumuşatmaktan başka çareleri olmadığını açıkça itiraf etmektedirler. General Electric (GE) şirketinin yetkilileri, bir bölüm daha önceden planlanmış olan kârlılık amaçlarını gerçekleştirilememeye tehlikesi ile karşı karşıya kaldığında, raporlama döneminin son günlerinde bir satın alma işlemi gerçekleştirilmesini kabul edilebilir bir prosedür olduğunu belirtmektedirler. Ele geçirilen birimin kârları GE'ninkilere

entegre edilerek stabil bir büyüme eğilimi oluşturulmakta ve yatırımcılar da bu durumu ödüllendirmektedirler (Fridson & Alvarez, 2011, s. 4-5).

Arthur Levitt'in (1998) "kurabiye kavanozu"⁵⁶ muhasebesi" olarak adlandırdığı bu durum yeni ortaya çıkmış değildir. Gordon (1964) kâr düzleştirmesi uygulamalarının, yöneticilerin muhasebe politikaları üzerinde takdir yetkisi olduğu sürece var olduğunu ifade etmiştir (Tucker & Zarowin, 2006).

2.2.2.1.1. Kâr Düzleştirmesi ve Muhasebe Kalitesi

Kâr düzleştirmesi (kârların istikrarlı hale getirilmesi), kâr yönetimi uygulamalarından biri olup, firmanın yıllar itibariyle istikrarlı bir kâr dağılımı sağladığını göstererek daha az riskli bir firma izlenimi yaratmayı amaçlayan, kârın yüksek olduğu dönemlerde düşürülmesi, düşük olduğu dönemlerde ise yükseltilmesine yönelik eylemler olarak nitelendirilmektedir (Ayarlıoğlu, 2007, s. 19; Mulford & Comiskey, 2002'den alıntı).

Yönetimin kâr düzleştirmesi amacıyla firma faaliyetleri ile ilgili ekonomik olayları kontrol etmeye yönelik eylemleri; yatırımların seçimi ve operasyonel kararların zamanlamasına ilişkin olup, firmanın üretim ve/veya yatırım kararlarını dönem sonunda, o dönem boyunca o zamana kadar nasıl performans gösterildiğine bağlı olarak değiştirmesi suretiyle gerçekleşmektedir. Bu doğrultuda kâr düzleştirmesini sağlamak için bazı gelirlerin izleyen döneme aktarılması ya da bazı giderlerin dönem sonuna doğru hızlandırılması gibi faaliyetlere ilişkin karar ve uygulamalar söz konusu olabilmektedir (Ayarlıoğlu, 2007, s. 20).

Fridson & Alvarez'e (2011) göre, şirketler rutin ve açık bir şekilde kâr düzleştirmesi yapmaktadırlar. Yani, denetçilerinin de yardımıyla kârlarının yıllar içinde istikrarlı bir şekilde yükseldiği algısını oluştururlar. Bunu yapmalarının amacı;

⁵⁶ Şirketlerin iyi günlerde elde ettikleri kazançları, kötü günlerde kullanılmak üzere saklaması ve böylece dönemler itibariyle istikrarlı kâr rakamlarına sahip olmalarını ifade eder.

oluşturulan yumuşak büyüme algısının verdiği güven duygusunun, hisse senedi yatırımcıları tarafından daha yüksek fiyat-kazanç oranı ile ödüllendirilmesidir. Örneğin, bir raporlama döneminin son haftalarında kârlar daha önceden planlanmış olan artış rakamlarının gerisinde kalırsa, şirket müşterilerine özel indirimler sunarak ürünler için daha önceden planladıkları tarihten önce sipariş vermelerini sağlayabilir. Böylece bir sonraki dönemin satışlarını ve dolayısıyla bu satışlarla ilgili kârları borç almış ve cari dönemde kâr olarak raporlamış olur. Ortalamadan fazla büyüme de şirketler için problem oluşturur. Çünkü; kârlarda meydana gelen ani bir yükselişten sonra daha sıradan bir büyüme oranına geri dönülmesi volatilité meydana getirir. Volatilité de istikrarsız kâr demektir ve şirketin kârı bir dönem yüksek olsa bile büyük çoğunluğu riski sevmeyen yatırımcıların ürkmesine neden olur.

Kâr düzleştirmesinin birçok nedeni olabilir. Trueman & Titman (1988), yöneticilerin kâr düzleştirmesi yapmalarının amacını “alacaklıların şirketin kazançlarının oynaklığının az olduğunu, dolayısıyla iflas riskinin daha düşük olduğunu düşünmelerini sağlamak” olarak ifade etmiştir. Yazarlara göre bu durum şirket ortaklarının faydasıdır çünkü şirketin daha az riskli görünerek sermaye maliyetinin düştüğünü⁵⁷ belirtmişlerdir. Fridson & Alvarez (2011) ise, yöneticilerin kâr düzleştirmesi yapmalarının amacının sermaye piyasalarında işlem gören şirketlerin kazançlarındaki oynaklığı azaltmak, dolayısıyla riski sevmeyen yatırımcıların ilgisini çekerek şirketin değerini artırmak olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu açıklamalar ışığında kâr düzleştirmesinin üç temel motivasyonu olduğu söylenebilir (Tucker & Zarowin, 2006):

- Yatırımcılar tarafından algılanan firma riskini azaltmak,
- Müşteriler ve tedarikçilerle daha iyi şartlarda müzakereler yapmak ve
- Yatırımcılara gelecekteki büyüme beklentilerini aşmaktır.

⁵⁷ Çalışmada aslında yazarlar sermaye maliyeti (cost of capital) yerine borçlanma maliyeti (cost of borrowing) ifadesini kullanmışlardır. Çalışmanın yapıldığı dönemde sermaye piyasaları bugünkü kadar yaygın değildi ve işletmelerin önemli bir kısmı gerekli kaynakları kredi kuruluşlarından sağlamaktaydı. Günümüzde şirketler sadece kredi kuruluşlarından değil, aynı zamanda, belki de daha fazla sermaye piyasalarından fon temin etmektedirler. Dolayısıyla yatırımcılar kamuya açıklamanın birincil hedefi durumundadırlar.

Kaliteli finansal raporlama da kamuya açıklanan bilginin artmasına ve yatırımcılar ile yöneticiler arasındaki bilgi asimetrisinin azalmasına neden olur. Bu durum, finansal raporlama kalitesi ve işletmelerin gerçek ekonomik durumlarının yansıtılması ile doğrudan ilişkilidir. Kaliteli finansal raporlama uygulamaları daha güvenilir finansal bilgiyi daha şeffaf bir şekilde yatırımcılara ulaştırır ve dolayısıyla yöneticilerin kâr düzeltmesi yapmak için motivasyonları azalır.

Finansal raporlamanın kalitesini gösteren önemli bir faktör de firmaların büyük zararları zamanında muhasebeleştirilmeleridir. Aslında zararların oluştuğu dönemlerde muhasebeleştirilmesi (yani büyük zararların gerçekleşme sıklığı), kâr düzeltmesi yapılmadığı anlamına gelmektedir (Lang, Raedy, & Yetman, 2003; Ball, Kothari, & Robin, 2000; Leuz, Nanda, & Wysocki, 2003; Ball & Shivakumar, 2005; Lang, Raedy, & Wilson, 2006). Çünkü firmalar kâr düzeltmesi yaptıklarında, zararlar ilgili dönemlerde muhasebeleştirilmek yerine sonraki dönemlere aktarılır ve firmaların büyük zararlarında bir hayli azalma olur (Barth, Landsman, & Lang, 2008).

Kaliteli finansal raporlamanın yanında, diğer faktörler de kâr düzeltmesi üzerinde etkilidir. Nitekim yapılan çalışmaların birçoğunda (Ball, Kothari, & Robin, 2000; Barth, Landsman, & Lang, 2008), kâr düzeltmesinin yanında bu değişkenler de kontrol değişkenleri olarak analizlere dahil edilmektedir. Bu faktörler arasında en önemlileri ülkelerdeki hukuk sistemleri ve yatırımcıları korumaya yönelik kanunlar, şirketlerdeki mülkiyet yapısı, vergi uygulamaları, denetim kalitesi ve sermaye piyasalarının gelişmişliğidir. Yatırımcı korumasının yüksek olduğu ülkelerde yöneticiler kâr düzeltmesi yapmak için daha az motivasyona sahip olurlar çünkü potansiyel yatırımcıların yanıltılması karşısında yaptırımlarla karşı karşıya gelebilirler.

Bir kısım yazarlara göre ise, finansal raporlama sitemlerindeki esneklikler (örneğin mesleki yargı kullanımı gibi) kârların dönemler itibarıyla istikrarlı hale getirilmesi için fırsat oluşturmaktadır. Iatridis & Nathan (2005) çalışmalarında finansal raporlamadaki esnekliğin kâr düzeltmesi uygulamalarının yayılmasına olanak sağlayabileceğine dair bulgular elde etmişlerdir. Healy (1985), “büyük

temizlik” durumlarında yöneticilerin kazançlarda daha yüksek değişkenliğe neden olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, kazançlardaki yüksek değişkenlik isteğe bağlı tahakkukların hatalı olarak tahmin edilmesinden de kaynaklanabilir (Barth, Landsman, & Lang, 2008).

Muhasebe kalitesi ile kâr düzleştirmesi arasındaki ilişkiyi esas alan çalışmaların sonuçları farklılık arz etmektedir. Kimi çalışmalar kâr düzleştirmesinin kazançların kalitesini artırdığı bulgularına ulaşırken, diğerleri ise kâr düzleştirmesinin kazançların manipüle edilmesi olduğuna ve finansal raporlama kalitesini düşürdüğüne dair sonuçlara ulaşabilmektedirler. Dechow, Ge, & Schrand (2010), bu durumun nedenini kâr düzleştirmesini ölçmek için kullanılan vekillerin ölçümde yetersiz kalmasına ve kâr düzleştirmesinin şirketler için gerekli ve faydalı olan “asıl düzleştirme (fundamental smoothing)” ve “yapay düzleştirme (artificial smoothing)” olarak iki çeşit olmasına bağlamaktadır. Yazarlara göre mevcut modeller yapay düzleştirme ile asıl düzleştirmeyi birbirinden ayıramadıkları için başarısız olmaktadır.

2.2.2.1.2. Kâr Düzleştirmesi ile İlgili Çalışmalar

Kâr yönetimini kâr düzleştirmesi üzerinden ölçen çalışmalar kâr düzleştirmesi ile hisse senetlerinin halka arzı, birden fazla borsada işlem görme gibi olaylar arasındaki ilişkilerden; tahakkuklar, nakit akışları, Ar-Ge harcamaları gibi kâr düzleştirmesi araçlarını incelemeye kadar çok geniş bir alana yayılmıştır. Tablo 2.4’te kâr düzleştirmesi ile ilgili literatürden seçilmiş çalışmalar kronolojik sıralamaya göre verilmiştir:

Tablo 2.4. Kâr Düzleştirmesi Üzerine Yapılan Ampirik Çalışmalar

Yazarlar	Çalışmanın Amacı	Düzleştirmenin Hedefi	Düzleştirme Araçları	Örneklem ve Analiz Dönemi	Metodoloji –Beklenti Modeli	Sonuçlar ve Yorumlar
Archibald (1967)	Muhasebe değişikliklerinin neden ve ne zaman yapıldığının tespit edilmesi	Net kâr	Hızlandırılmıştan normal amortismanına geçiş, yatırım indirimleri	1962-64 dönemi 53 firma	Hedef kazançlar önceki kazançlarının yeniden üretilmesidir. Tanımlayıcı istatistikler (oranlar)	Firmaların büyük çoğunluğu kârlılıkları düşük olduğunda kâr düzeltmesi yapmaktadır
Gagnon (1967)	Yöneticilerin raporlanan kârı yönettikleri varsayımını test etmek	Kazançlar (eksi tercihli hisse senedi temettüleri)	Birleşmelerde satın alma-çıkarların havuzlanması kararı	NYSE’de 1955-58 döneminde meydana gelen 500 birleşme	Diskriminant fonksiyonu	Yönetimin tercihi kâr maksimizasyonuna kâr normalleştirmesinden daha yakındır
Copeland & Licastrò (1968)	Konsolide edilmeyen iştiraklerin muhasebeleştirilmesi	Net kâr	Temettü geliri	154-65 döneminde 20 NYSE firması	Dağıtılmış gecikme modeli – Önceki 5 yıla dayalı öngörü	Yönetim iyi hisse başına kâr rakamı için değişiklik dönemlerini seçer
Barefield & Comiskey (1972)	Konsolide edilmeyen iştiraklerde maliyet ve özsermaye yöntemlerinin etkileri	Vergi öncesi kazançlar	Maliyet veya özkaynak yöntemi	30 firma: 10 maliyet, 14 özkaynak, 6 her iki yöntem	Kazançlar ve zaman arasında doğrusal ilişki – Parametrik çift faktör analizi	Firmalar kârlarını daha istikrarlı hale getiren modeli seçmektedir
Lev & Kunitzky (1974)	Firmalar çevresel belirsizlikleri azaltmak için kâr düzeltmesi yapmaktadırlar	Amaç yok	Araç yok	1949-68 dönemi ve 260 firma	Ortalama-standart sapma portföy modeli – Toplam risk ve sistematik risk ⁵⁸	Satışlar, sermaye harcamaları, temettüler ve kazançların düzeltilmesi-hisse senedi riski ilişkisi vardır

⁵⁸ Tüm piyasayı etkileyen, faiz oranları, durgunluk ve savaşlar gibi faktörlerden kaynaklanan ve firma tarafından kontrol edilemeyen ve dağıtılamayan risk. Firma tarafından dağıtılabilen ve firmaya veya sektöre özgü olan riske "sistematik olmayan risk" denir. Toplam risk, sistematik risk ve sistematik olmayan riskin toplamından oluşur.

Yazarlar	Çalışmanın Amacı	Düzleştirmenin Hedefi	Düzleştirme Araçları	Örneklem ve Analiz Dönemi	Metodoloji –Beklenti Modeli	Sonuçlar ve Yorumlar
Imhoff (1977)	Kâr düzeltmesinin nelerden oluştuğunu sorgulamak, yeni bir tanım önermek ve ampirik çalışma	Amaç yok	Araç yok	1962-72 dönemi ve 94 sanayi şirketi	Kâr düzeltmesinin satışlardaki ve kârdaki değişkenliğin karşılaştırılması suretiyle ölçülmesini önermiştir	Kâr düzeltmesi ile ilgili bulgulara rastlanmamıştır
Eckel (1981)	Kâr düzeltmesi davranışını belirlemek için alternatif bir kavramsal çerçeve önermek	Net kâr (yapay düzeltme)	Araç yok	1951-70 döneminde 62 sanayi şirketi	Satışlardaki değişkenlikle kârdaki değişkenliğin karşılaştırılması	Kâr düzeltmesi yaptığı belirlenen sadece iki firma
Amihud, Kamin, & Ronen (1983)	Ortaklar tarafından kontrol edilen firmalarla yöneticiler tarafından kontrol edilenlerin risk karşılaştırması	Hisse başına net faaliyet kârı	Hisse başına faaliyet giderleri	1957-71 dönemi ve 56 firma	Zaman eğilimi ve piyasa eğilimi. Zaman serilerinde dönemsel değişikliklerin giderilmesi	Yöneticiler tarafından kontrol edilen firmalar daha fazla kâr düzeltmesi yapmaktadırlar
Ma (1988)	ABD bankacılık sektörü kâr düzeltmesi uygulamalarını incelemek	Faaliyet kârı	Takipteki kredi karşılıkları	1980-84 dönemi en büyük 45 banka	Faaliyet kârı, kayıttan silme ve kredi karşılıkları ilişkisini gösteren eşitlik	Kâr düzeltmesine ilişkin güçlü bulgular
Ashari, Koh, Tan, & Wong (1994)	Kâr düzeltmesi ile ilgili faktörlerin belirlenmesi	Faaliyet karı, olağandışı kalemlerden önceki kâr ve vergi sonrası net kâr	Araç yok	1980-90 döneminde Singapur Borsası'nda işlem gören 153 şirket	Kâr düzeltmesini büyüklük, kârlılık, sektör ve milliyetle ilişkilendiren dört hipotez	Kâr düzeltmesi vardır ve faaliyet kârı en yaygın hedeftir

Yazarlar	Çalışmanın Amacı	Düzleştirmenin Hedefi	Düzleştirme Araçları	Örneklem ve Analiz Dönemi	Metodoloji –Beklenti Modeli	Sonuçlar ve Yorumlar
Godfrey & Jones (1999)	Politik maliyetleri olan şirketlerde kâr düzeltmesinin ölçümü	Net faaliyet kârı	Olağandışı kalemler (yinelene kazanc ve kayıplar)	1985-93 dönemi, 1568 Avustralya şirketi	En Küçük Kareler (EKK) regresyon analizi	Yönetim mülkiyeti ile ilgili kâr düzeltmesi bulguları
Mande, File, & Kwak (2000)	Japon yöneticilerin kâr düzeltmesi için AR-Ge bütçelerinde ayarlama yapıp yapmadıklarının incelenmesi	AR-Ge giderlerinden önceki kar	Ar-Ge harcamaları	1987-94 dönemi, 123 Japon firması	Regresyon analizi	Genişleme yıllarında daha da artan kâr düzeltmesi bulguları
Lang, Raedy, & Yetman (2003)	ABD borsalarında işlem görenin ABD dışındaki piyasalarda raporlanan muhasebe verileriyle ilişkisinin incelenmesi	Muhasebe rakamları ve hisse senedi fiyatları	Kazançlar ve tahakkuklar	1990-2001, ABD’de işlem gören ABD dışı firmaları ve kontrol firmaları	Zaman serisi regresyonları	ABD’de işlem gören ABD dışı firmalar, ABD’de işlem görmeyen firmalara göre daha az kâr düzeltmesi yapmaktadırlar
Leuz, Nanda, & Wysocki (2003)	31 ülkenin kâr yönetimi (kâr düzeltmesi dâhil) uygulamaları arasındaki sistematik farklılıklar	İçeridekilerin özel kontrol faydaları sağlaması	Tahakkuklar ve nakit akışları	1990-99, 31 ülke ve 70955 firma-yıl gözlemi	Spearman korelasyonu, regresyon ve kümeleme analizleri	Yatırımcı korumasının yüksek olduğu ülkelerde kâr düzeltmesinin daha az uygulandığı bulguları
Ball & Shivakumar (2005)	“Birleşik Krallık’taki halka açık olmayan şirketler zararlarını daha zamansız kaydederler” hipotezinin test edilmesi	Amaç yok	Net kâr, tahakkuklar ve faaliyet nakit akışları	1999-2000, 54778 özel şirket ve 1475 halka açık şirket,	Zaman serisi regresyonları ve alternatif tahakkuk modelleri	Halka açık olmayan şirketler zararlarını daha zamansız muhasebeleştirirler ve daha kalitesiz finansal raporlama yaparlar

Stolowy & Breton (2004)’ten revize edilmiştir

2.2.2.1.3. Kâr Düzleştirmesi ve UFRS İlişisini İnceleyen Çalışmalar

UFRS'nin daha az düzeltilen kazançlara yol açması beklenir çünkü kaliteli finansal raporlama, yönetimin işletmenin ekonomik performansını daha az yansıtmak için kullandığı takdir yetkisini kısıtlar (Lang, Raedy, & Yetman, 2003; Leuz, Nanda, & Wysocki, 2003; Ball & Shivakumar, 2005; Lang, Raedy, & Wilson, 2006; Barth, Landsman, & Lang, 2008). UFRS ve kâr düzeltmesi ilişkisini inceleyen çalışmalarda UFRS'ye göre raporlama yapan şirketlerin daha değişken kazançlara, dolayısıyla daha az kâr düzeltmesine sahip oldukları hipotezi test edilmektedir.

UFRS ile muhasebe kalitesi ilişkisini incelerken vekil olarak kâr düzeltmesini kullanan, bir çok ülkede yapılmış çok sayıda çalışma vardır. Bu çalışmaların bir kısmı UFRS adaptasyonu ile birlikte muhasebe kalitesi artarken kâr düzeltmesinin azaldığını, bir kısmı UFRS ile birlikte kâr düzeltmesinin de arttığını, diğerleri ise UFRS'nin hem muhasebe kalitesi hem de kâr düzeltmesini olumsuz etkilediği sonuçlarına ulaşmışlardır. Bu karışık sonuçların nedeni, ülkeler ve firmalar arasındaki farklılıkları kontrol etmek için kullanılan gösterge değişkenlerin etkilerinin ülkeden ülkeye değişkenlik göstermesi veya ülkeler arasındaki hukuk sistemleri ve yatırımcı koruması gibi kurumsal farklılıklar olabilir.

Muhasebe kalitesi ve UFRS ilişkisini inceleyen en önemli ve diğer çalışmalara referans olan çalışmayı Barth, Landsman, & Lang (2008) yapmıştır. 21 ülkede UFRS'nin muhasebe kalitesi üzerindeki etkilerini inceleyen yazarlar, kar düzeltmesini işletmelerin kazançlarındaki değişkenlikler ve kazançlardaki değişkenliklerin nakit akışlarındaki değişkenliklere oranı üzerinden ölçmüşlerdir. Yazarlar çalışmada kâr düzeltmesinin vekilleri olarak net kârdaki standart sapmaları ve tahakkuklar ve nakit akışları arasındaki korelasyonu almışlardır. Buna göre eğer yıllar itibarıyla net kârdaki değişkenlikler azalması ve tahakkuklar ile nakit akışları arasındaki negatif korelasyon artması, firmaların yaptığı kâr düzeltmesi uygulamalarının arttığını göstermektedir. Çalışma sonucunda UFRS'ye göre raporlama yapan firmaların, ABD-dışı GKGMI'ne göre raporlama yapan firmalara

göre kazançlarını daha az düzleştirdikleri bulunmuştur. Çalışmada yerel GKGMİ'nin ABD-dışı olarak alınmasının nedeni ise, ABD GKGMİ'nin daha önceki çalışmalarda UFRS ile benzer özelliklerinden (her ikisinin de içtihat hukukunun özelliklerini taşıması ve ABD'de yatırımcı korumasının yüksek olması gibi) dolayı benzer sonuçlar vermiş olmasıdır.

Benzer bir çalışma da Liu, Yao, Hu & Liu (2011) tarafından yapılmıştır. Çin'de GKGMİ ile UFRS adaptasyonunu muhasebe kalitesi açısından karşılaştıran yazarlar, Barth, Landsman, & Lang'ın (2008) modelini kullanarak hangi dönemde kâr düzleştirmesinin daha fazla olduğunu test etmişlerdir. Sonuçta, Çin'de UFRS adaptasyonundan sonra kâr düzleştirmesi uygulamalarında azalma olduğu bulguları elde etmişlerdir.

Chen, Tang, Jiang, & Lin (2010), yine Barth, Landsman, & Lang'ın (2008) geliştirdiği modeli kullandıkları ve 15 AB üyesi ülkede 2000-2007 döneminde faaliyet gösteren şirketleri dahil ettikleri çalışmalarında, AB'de kâr düzleştirmesinin UFRS uygulamasından sonra arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmanın bulgularında en dikkat çeken nokta ise, bir bütün olarak muhasebe kalitesi marjinal bir şekilde artmasına rağmen, kâr düzleştirmesinin de artmasıdır. Bu durum, Bao & Bao'nun (2004) öne sürdüğü "kâr düzleştirmesinin azalması, muhasebe kalitesinin göstergesi olmayabilir" iddiasını destekler niteliktedir. Fakat birçok çalışmada, muhasebe kalitesinin diğer vekilleri ile birlikte kâr düzleştirmesinde de iyileşme görülmektedir. Bu çift sonuçlu durum, hukuk sistemleri ve yasal düzenlemeler gibi standart-dışı faktörlerden kaynaklanıyor olabilir.

Almanya'da UFRS, ABD GKGMİ ve Alman GKGMİ'ne göre raporlama yapan üç ayrı grubun 2000-2006 dönemindeki muhasebe rakamları üzerinde çalışma yapan Goncharov & Zimmermann (2006), UFRS ve Alman GKGMİ'nin kâr düzleştirmesine ilişkin sonuçlarının hemen hemen aynı olduğunu, en az kâr düzleştirmesinin ABD GKGMİ'ne göre raporlama yapan şirketlerde ortaya çıktığını bulmuşlardır. Kamuya açıklama motivasyonuna ilişkin kontrol değişkenleri modele eklendikten ve isteğe

bağlı tahakkuk analizleri gibi ek kâr düzleştirmesi analizleri de yapıldıktan sonra bile sonuçlar değişmemiştir. Literatürde Almanya en fazla kâr düzleştirmesinin yapıldığı ülkelerden biri olarak kabul edilmektedir. Bunun nedenlerinden birisi de Almanya’da 1998’den beri UFRS uygulamalarının ve ABD GKGMİ’ne göre raporlamanın isteğe bağlı olmasından dolayı kâr yönetimi ile ilgili çalışmaların en fazla yapıldığı ülke olması olabilir. Yazarların elde ettiği bulgular önemlidir, çünkü üç muhasebe sistemini birden karşılaştırma olanağı bulmuşlardır.

Van Tendeloo & Vanstraelen (2005) de 626 firma-yıl gözlemi ile yaptığı ve 1999-2001 dönemini kapsayan çalışmalarında UFRS ile Alman GKGMİ’yi karşılaştırmışlardır. Bu çalışmada yazarlar UFRS’ye göre raporlama yapan şirketlerde daha fazla kâr yönetimi yapıldığı sonucunda ulaşmışlardır. Fakat 4 Büyükler tarafından denetlenen şirketlerde bu etkinin önemli ölçüde azaldığı görülmüştür. Ayrıca, Alman GKGMİ’nin kâr yönetimi için izin verdiği “gizli yedekler” kaleminin etkileri geleneksel tahakkuk modelleri tarafından ölçülememektedir. Bu yedekler dikkate alındığında UFRS ile Alman GKGMİ arasında kâr düzleştirmesi açısından fark olmadığı görülmüştür.

Paananen (2008), 2003-2006 yıllarını kapsayan ve toplam 545 firma-yıl gözleminden oluşan çalışmada İsveç’te muhasebe kalitesi ve UFRS ilişkisini incelemiştir. Sonuçta UFRS adaptasyonunun ilk iki yılında muhasebe kalitesinde bir artışa dair bulgulara ulaşamamıştır. Yazar finansal şirketleri analizden çıkardıktan ve kontrol değişkenleri ekleyerek analizleri tekrar yaptıktan sonra bile, kâr düzleştirmesinin UFRS adaptasyonundan sonra arttığına dair bulgular elde etmiştir.

1995-2005 dönemini inceledikleri ve 34 Portekiz firması üzerinde yaptıkları çalışmada Morais & Curto (2008), UFRS döneminde firmaların yerel GKGMİ dönemine göre daha az kâr düzleştirmesi yaptıklarını bulduklarını ve bu durumun da muhasebe kalitesinde UFRS ile birlikte bir gelişme sağlandığına kanıt olduğunu belirtmişlerdir.

UFRS ile yerel GKGMI'nin karşılaştırıldığı çalışmaların ortak özelliklerinden birisi, içtihat hukukunun hakim olduğu ve yatırımcı korumasının düşük olduğu ülkelerde UFRS sonrası dönemde muhasebe kalitesinde ve kâr düzeltmesine genel olarak iyileşmeler olduğu, fakat kod hukukunun hakim olduğu ve yatırımcı korumasının düşük olduğu ülkelerde ise hem muhasebe kalitesi hem de kâr düzeltmesi uygulamalarında genel olarak farklılaşma olmadığı sonuçlarına ulaşmalarıdır. Bu durum da ülkelerin kurumsal özelliklerinin muhasebe kalitesinde en az muhasebe standartlarının kendisi kadar önemli olduğunu ve muhasebe kalitesi ve kâr düzeltmesi uygulamaları analiz edilirken ülkelerin hukuk sistemleri, yatırımcı koruması, mülkiyet yapısı ve denetim kalitesi gibi faktörlerin de modele dahil edilmesinin gerekliliğini göstermektedir.

2.3. Muhasebe Bilgilerinin Hisse Senetlerine Yansımaları Esas Alan Çalışmalar

Kâr düzeltmesi ile ilgili literatürde birçok yazar, kâr düzeltmesinin GKGMI sınırları içerisinde gerçekleştiği sürece firmalar için istenen bir durum olduğunu, dolayısıyla kâr düzeltmesi üzerinden muhasebe kalitesinin ölçülmesinin doğru bir yaklaşım olmadığını belirtmişlerdir.

Bao & Bao (2004) da, kazançlardaki değişkenliğin (kâr düzeltmesinin) azalmasının firma değerini yükseltmek için yeterli olmadığını, kaliteli kazançların asıl göstergesinin kazançların hisse senedi fiyatlarına yansımaya derecesinin yüksekliği olduğunu ifade etmişlerdir.

2.3.1. Hisse Senetlerine Yansımaya Derecesinin Ölçülmesi ve İlgili Literatür

Şirketlerin sermaye piyasalarında işlem görmesinin nedeni potansiyel yatırımcıları şirket hisse senetlerine yatırım yapmaya ikna ederek şirketin hisse senetlerine olan talebi artırmak ve hisse senetlerinin değerini, dolayısıyla şirketin

piyasa değerini yükseltmek ve yatırımlar için gerekli kaynakları sağlayabilmektir. Şirketlerin bunu yapabilmelerinin yolu da kaliteli ve güvenilir muhasebe rakamları ve finansal raporlamadan geçer. Günümüzde şirketlerin ihtiyacı olan fonları sağlamalarında bankalar ve kredi kuruluşlarından daha önemli hale gelen sermaye piyasalarında eğer piyasa muhasebe sisteminden elde edilen bilgileri dikkate almıyor ise, bu bilgiler güvenilir değildir. Başka bir deyişle, muhasebe rakamlarının içerdiği bilgi şirketin ekonomik performansını ve finansal durumunu piyasaya yeterince yansıtmıyor ise, muhasebe kalitesi düşüktür. Yatırımcılar da güvenilir olmayan ve kalitesiz bilgilere dayanarak yatırım kararları almaz veya aldıkları kararları değiştirmezler.

Bu ilişkiden yola çıkan akademisyenler, muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansması ile ilgili çok sayıda çalışma yapmışlardır. Bu çalışmaların çoğu ilgililik ve güvenilirlik testlerinin birlikte yapıldığı çalışmalardır. İlgililik çalışmaları testlerini şekillendirmek için çeşitli değerleme yöntemleri kullanırlar ve belirlenen muhasebe rakamlarının yatırımcılar tarafından kullanılan bilgileri ne kadar iyi yansıttığını ölçmek için özsermayenin piyasa değerini referans olarak alırlar. Testler genellikle tahmin denkleminde kullanılan muhasebe rakamlarının katsayılarına odaklanırlar. Örneğin bazı çalışmalar kullanılan muhasebe rakamının katsayısının sıfırdan önemli derecede farklılaşmasına ve öngörülen işareti (artı veya eksi) alıp almadığına bakarlar (Barth, 1994; Barth, Beaver, & Landsman, 1996; Nelson K. K., 1996; Eccher, Ramesh, & Thiagarajan, 1996). Katsayı sıfırdan anlamlı derecede farklı ise ve beklenen işareti almışsa muhasebe rakamı özsermayenin piyasa değeri ile ilgili olduğuna, yani hisse senedi fiyatına yansmasının yüksek olduğuna karar verirler. Diğer çalışmalar ise kullanılan muhasebe rakamının tahmin edilen katsayısının finansal tablolarda tanınan diğer rakamlardan farklılaşmasına bakarlar (Barth, Clement, Foster, & Kasznik, 1998; Aboody, Barth, & Kasznik, 1999). Katsayılar farklı olursa, kullanılan muhasebe rakamının diğer muhasebe rakamlarına göre ilgililiğinin ve güvenilirliğinin fazla olduğuna karar verirler. Bir diğer çalışma grubu da kullanılan muhasebe rakamının katsayısının, bir değerleme modeline göre belirlenen katsayısından farklılaşma derecesine bakarlar (Landsman, 1986; Barth, Beaver, &

Landsman, 1992) ve önemli farklılık olmaması durumunda muhasebe rakamının ölçmeye çalıştığı ekonomik durumu yeterince yansıttığı yönünde yorum yaparlar. Bu çalışmaların önemli bir kısmı katsayı tahminleri üzerindeki yönetimin takdir yetkisinin etkilerini de alternatif hipotezler olarak çalışmalarına koyarlar (Barth, Beaver, & Landsman, 2001).

Muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatına yansımaya derecesini ölçen çalışmalarda en çok kullanılan model aşağıdaki gibidir:

$$P_{it} = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{it} + \beta_2 NIPS_{it} + \varepsilon_{it} \quad (11)$$

Burada;

P_{it}	i firmasının t mali yılı sonundan altı ay sonraki ⁵⁹ hisse senedi fiyatını,
$BVPS_{it}$	i firmasının t mali yılı sonundaki hisse başına özsermaye defter değerini,
$NIPS_{it}$	i firmasının t mali yılı sonundaki hisse başına net kârını ifade etmektedir.

Yukarıdaki denklemden elde edilen düzeltilmiş R^2 değerlerine bakılarak yorum yapılmaktadır. R^2 değeri ne kadar yüksek ise, muhasebe rakamlarının (burada özsermaye defter değeri ve net kâr) hisse senedi fiyatına yansımaya derecesi de o kadar yüksek, dolayısıyla muhasebe rakamlarının bilgilendiriciliği ve muhasebe kalitesi de o oranda yüksek olarak yorumlanmaktadır.

Hisse senetlerine yansımaya derecesi ile ilgili olarak kullanılan bir başka denklem ise aşağıdaki gibidir:

$$EPS_{it} = \beta_0 + \beta_1 R_{it} + \varepsilon_{it} \quad (12)$$

Bu denklemde;

EPS_{it}	i firmasının t mali yılı sonundaki hisse başına kazancının mali yıl başındaki hisse senedi fiyatına bölünmesi ile,
R_{it}	i firmasının t mali yılı sonundan üç ay ⁶⁰ sonraki, bölünme ve kâr payı dağıtımlarına göre düzeltilmiş hisse senedi fiyatının

⁵⁹ Bu değişkenin mali yıl sonundan üç veya dört ay sonrasına ait hisse senedi fiyatı olarak alındığı çalışmalar da vardır. Bunun yapılmasının nedeni, muhasebe rakamlarındaki bilgilerin piyasada belirli bir süre kullanıcılar tarafından analiz edilerek hisse senedi fiyatına tam olarak yansımadır.

mali yıl sonundan dokuz ay öncesine ait hisse senedi fiyatına bölünerek doğal logaritmasının alınması ile elde edilmektedir.

Yukarıdaki denklemde firmalar, piyasaların iyi haberlere ve kötü haberlere aynı tepkiyi vermemesinden dolayı analiz sonuçlarının etkilenmemesi için “iyi haber” ve “kötü haber” firmaları⁶¹ olarak ikiye ayrıldıktan sonra analize tabi tutulmakta, analiz sonucunda elde edilen düzeltilmiş R^2 değerleri de her iki örneklem için ayrı ayrı yorumlanmaktadır. R^2 değeri ne kadar yüksek çıkarsa, yansımaya derecesi de o kadar yüksek olarak ele alınmaktadır.

Muhasebe rakamlarının hisse senetlerine yansımaya derecesi ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bunlardan birisi de Hung'un (2001) çalışmasıdır. Yazar 1991-1997 dönemini kapsayan ve 17743 firma-yıl gözlemini kullandığı çalışmasında, farklı düzeylerde yatırımcı korumasına sahip 21 ülkede tahakkuk muhasebesi ile muhasebe rakamlarının piyasalara yansımaya derecesini ölçmüştür. Sonuçta yatırımcı koruması yüksek olan ülkelerde, muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatına yansımaya derecesinin de yüksek olduğunu, dolayısıyla yatırımcı korumasının yüksekliğinin tahakkuk temelli muhasebe sisteminin etkinliğini artırdığını bulmuştur.

2.3.2. Hisse Senetlerine Yansımaya Derecesi ile UFRS İlişkisini Esas Alan Çalışmalar

Özellikle son yirmi yılda muhasebe rakamlarının sermaye piyasalarına faydalı ve güvenilir bilgiler sağlayıp sağlamadığını inceleyen çalışmaların sayısı hızla artmıştır. UFRS bünyesindeki birçok standart henüz yürürlüğe girmeden önce (taslak aşamasıdayken) ve yürürlüğe girdikten sonra yapılan birçok çalışma, standartların oluşturulma sürecinde önemli katkılar sağlamıştır.

Holthausen & Watts (2001), yapılan bu çalışmaları üç gruba ayırmış ve standart belirleme sürecine katkısı olup olmadığını incelemişlerdir. İlgili çalışmaları;

⁶⁰ Buradaki zaman dilimleri de üç veya dört ay olarak değişmektedir.

⁶¹ Firmaların iyi haber ve kötü haber firmaları olarak ikiye ayrılması, getirilerin negatif veya pozitif olmasına bağlı olarak yapılmaktadır.

sermaye piyasası değerleriyle ilgili standartlardan elde edilen muhasebe rakamları arasındaki ilişkileri inceleyen “göreceli ilişki çalışmaları” (örneğin Dhaliwal, Subramanyam, & Trezevant (1999)), ilgili muhasebe rakamının uzun dönemler itibariyle firma değeri veya getirileri açıklamakta faydalı olup olmadığını inceleyen “artan (incremental) ilişki çalışmaları” (örneğin Venkatachalam, (1996)), ve genellikle vaka çalışması (kısa dönemli getiri çalışmaları) şeklinde olan ve belirli bir muhasebe verisinin yatırımcıların kullanımına sunulan bilgi setine katkı yapıp yapımadığını inceleyen “marjinal bilgi içeriği çalışmaları” (örneğin Amir, Harris, & Venuti, (1993)) olarak sınıflandırmışlar ve bu çalışmaların birçoğunun standart belirleme prosedürüne katkı yapımadığını, geliştirilmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Fakat hem akademik araştırmalarda hem de standartların geliştirilme sürecinde aktif rol alan Barth, Beaver, & Landsman (2001), Holthausen & Watts'ın (2001) yaptıkları çalışmanın eksik olduğunu ve yansıma literatürünü tam anlamıyla incelemediğini öne sürmüşler, yansıma ile ilgili yapılan çalışmaların onların iddia ettiğinin aksine standart belirleme sürecine önemli katkılar yaptığını belirterek bu katkıları şu şekilde ortaya koymuşlardır:

1. Yansıma derecesi ile ilgili çalışmalar standartları belirleyenlerin ve diğer akademi dışı temsilcilerin araştırma sorularına cevap verebilecek niteliktedir.
2. FASB ve diğer standart koyucuların üzerinde durduğu temel konulardan biri özsermaye yatırımlarıdır. Muhtemel sözleşmeler ve finansal tabloların diğer kullanım şekilleri, yansıma derecesi çalışmalarını hiçbir şekilde önemsiz hale getirmemektedir.
3. Geçerliliğini kaybetmemiş değerleme modellerinin ampirik uygulamaları, basitleştirilmiş varsayımlarına rağmen yine de yansıma derecesi çalışmalarında kullanılabilir.
4. Yansıma derecesi literatürü ihtiyatlılığa eşlik edebilir ve ihtiyatlılığın muhasebe rakamları ile özsermaye değerleri arasındaki ilişkiye etkisini incelemede kullanılabilir.

5. Yansımaya derecesi çalışmaları firma değerini tahmin etmek için değil, belirli muhasebe rakamlarının yatırımcılar tarafından firmanın özsermayesinin değerlendirilmesi sırasında kullanılan bilgileri yansıtmayı yansıtmadığının değerlendirilmesi için geliştirilmişlerdir.
6. Yansımaya derecesi araştırmaları, analizlerde ortaya çıkan çeşitli ekonometrik sorunların etkilerini azaltmak için iyi geliştirilmiş teknikler kullanırlar (Barth, Beaver, & Landsman, 2001, pp. 98-99).

Kâr düzleştirmesi ile UFRS arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda karışık sonuçların tersine, muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansımaya ile UFRS ilişkisini inceleyen çalışmaların büyük çoğunluğunda UFRS dönemindeki yansımaya derecesinin yerel standartlara göre daha fazla olduğu bulguları elde edilmiştir. Bunun tek istisnası ABD GKGMİ'dir. Bir çok çalışmada ABD GKGMİ ile UFRS arasında yansımaya derecesi açısından fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Bunun muhtemel nedeni de ABD'deki yüksek yatırımcı koruması ve her iki standart setinin de aynı kurumsal geçmişe (Anglosakson) dayanmasıdır.

Bartov, Goldberg, & Kim (2005), Almanya'da 1998-2000 yılları arasında Frankfurt Borsası ile Yeni Borsa'da işlem gören ve ABD GKGMİ, Alman GKGMİ ve UFRS'ye göre raporlama yapan firmaları dahil ettikleri çalışmalarında yansımaya derecesini ölçmek için alternatif analizler kullanmışlardır. Yazarlar yansımaya derecesinin göstergesi olarak üç farklı standart setine göre hazırlanan kazançların getiriler üzerinde regresyona tabi tutulması sonucunda elde edilen regresyon katsayılarını almışlardır. Elde edilen temel bulgu, ABD GKGMİ ve UFRS'ye göre hazırlanan finansal raporlardaki kazançların Alman GKGMİ'ne göre hazırlananlardan daha fazla bilgi içerdiğidir. ABD GKGMİ ile UFRS arasında yapılan karşılaştırmada ise farklılık bulunmamıştır. Bu sonuç Leuz'un (2003) "ABD GKGMİ ile UFRS arasında bilgi asimetrisi açısından bir fark yoktur" bulgusunu doğrulamaktadır.

Hung & Subramanyam (2007), 1998-2002 döneminde gönüllü UFRS uygulamasının Alman firmaları üzerindeki etkilerini analiz ettikleri çalışmada, firmaların defter değeri ve net kârlarının eşzamanlı hisse senedi fiyatlarını açıklama

gücünü ölçmüşlerdir. Sonuçta UFRS ile Alman HGB Standartları arasında yansımada derecesi açısından fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Fakat yazarlar aynı analizleri kümülatif değerleri dikkate alarak yaptıklarında UFRS'ye göre raporlama yapan firmaların muhasebe rakamlarının yansımada derecesi daha yüksek çıkmıştır. Çalışma sonuçları ayrıca UFRS'nin bilanço ve gerçeğe uygun değer odaklı, HGB'nin ise kâr düzleştirmesi ve tarihi maliyet odaklı olduğunu ortaya koymuştur.

Barth, Landsman, & Lang (2008), UFRS'nin muhasebe kalitesi üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmalarında muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansımada derecesini de ölçmüşlerdir. Çalışmada yansımada derecesi ile ilgili temsilciler net kâr ve özsermaye defter değerinin hisse senedi fiyatlarını açıklama gücü olarak alınmıştır. Açıklama gücünün yüksekliği yüksek muhasebe kalitesi olarak yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular UFRS döneminde muhasebe kalitesinin yükseldiğini göstermiştir.

Bir başka çalışmada Jermakowicz, Prather-Kinsey, & Wulf (2007), Alman DAX-30 Endeksi'nde işlem gören şirketlerin 1995-2004 dönemine ait 265 gözlemine kullanarak UFRS ve ABD GKGMİ arasında kazançların ve özsermaye defter değerinin sermaye piyasalarına yansımada derecesini karşılaştırmışlardır. Sonuçta UFRS veya ABD GKGMİ'ne göre raporlama yapmanın yansımada derecesinde herhangi bir değişikliğe yol açmadığını bulmuşlardır.

Clarkson, Hanna, Richardson, & Thompson (2011), Avrupa ve Avustralya'da 2005 yılında UFRS'ye göre raporla yapmaya başlayan 3488 firma üzerinde yaptıkları çalışmada, 2004 yılında raporlanan orijinal muhasebe rakamlarıyla 2005 yılında revize edilerek yayınlanan 2004 rakamlarını, hisse senedi fiyatlarını açıklama gücü açısından karşılaştırmıştır. Literatürde daha önce kullanılmamış bir model (modele geleneksel kazanç ve defter değeri değişkenlerinin çarpımıyla elde edilen ve "ürün terimi" adını verdikleri, muhasebe değişkenlerindeki ölçüm hatalarını ortaya çıkarmayı amaçlayan bir değişkenin eklenmiştir) kullanmışlardır. Örneklemi ikiye ayırmış ve sonuçta içtihadada dayalı hukuk sistemine sahip ülkelerde UFRS sonrası

muhasabe rakamlarının hisse senetlerine yansımada azalış olduğu, kod hukuku ülkelerinde ise artış olduğu yönünde bulgulara ulaşmışlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ MUHASEBE KALİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: İMKB ÖRNEĞİ

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Türü

UFRS uygulamasının temel amacı, yatırımcılara doğru, güvenilir ve kaliteli bilginin zamanında ulaştırılmasıdır. Bir başka deyişle UFRS, işletmelerin içinde buldukları finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını gerçeğe en yakın biçimde yansıtma amacını gütmektedir.

“Raporlanan kazançların, bu kazançların altında yatan temel ekonomik durumu ve temel muhasebe kavramlarını güvenilir bir şekilde yansıtma derecesi” olarak ifade edilen muhasebe kalitesi ile ilgili literatürde bir çok çalışma yapılmıştır.

Türkiye’de de Avrupa Birliği’ne uyum çerçevesinde, tüm halka açık şirketler için 2003 ve 2004 yıllarında gönüllü UFRS uygulamasına, 01.01.2005 tarihinden sonra sona eren ilk ara dönem mali tablolardan itibaren geçerli olmak üzere de zorunlu UFRS uygulamasına geçilmiştir.

Bu çalışmanın amacı; 2006-2010 yılları arasında uygulanan UFRS’nin, 1998-2002 yılları arasında uygulanan TDMS’ye göre daha kaliteli muhasebe bilgileri üretip üretmediğinin regresyon analizleri vasıtası ile test edilmesidir.

Araştırmada muhasebe kalitesi ile ilgili üç temel hipotezin test edilmesinde, analizin niteliğine göre *Yatay-kesitsel Regresyon*, *Panel Veri Analizi* ve *Havuzlanmış Regresyon* olmak üzere üç istatistikî yöntem kullanılmıştır. Bu analizlerin yapılabilmesi için analizin türüne göre Eviews ve SPSS paket programları kullanılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de kâr yönetimi, kâr düzleştirmesi ve hisse senetlerine yansımaya derecesi ile ilgili çalışmalar kısıtlıdır. Aren (2003) 1992-1998 yılları ve 90 şirket üzerinde yaptığı çalışmada 1997 kriz döneminde kâr yönetimi uygulayan şirketler analiz etmiştir. Küçüksözen (2004) İMKB’de yaptığı çalışmasında 1992-2002 dönemi ve toplamda 126 şirket üzerinde kâr yönetimi yapılıp yapılmadığını test etmiştir. Aynı şekilde Ayarlıoğlu (2007) İMKB’de isteğe bağlı tahakkukların tahmini vasıtasıyla kâr yönetimi uygulamalarının belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada 1991-2002 döneminde 101 şirket üzerinde analiz yapmıştır. Kırkulak & Balsarı (2009) 2003-2004 yılları üzerinde yaptıkları çalışmada, enflasyon muhasebesinden elde edilen kâr rakamlarının şirketlerin piyasa değerleri ve hisse senedi getirilerine yansımaya derecesini ölçmüşlerdir. Özkan & Balsarı (2010) kriz dönemlerinde muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansımaya derecesini analiz etmişlerdir. Balsarı, Özkan, & Durak (2010) 1998-2008 yılları ve 3.789 firma-yıl gözlemi kullandıkları çalışmalarında TDMS ve UFRS dönemlerinde kazançların ihtiyatlılığı üzerinden muhasebe kalitesini ölçmüşlerdir. Bu çalışmalar ve İMKB üzerine yapılan diğer çalışmalar muhasebe kalitesi ölçütlerinden bir veya birkaçını kullanarak analizlerini gerçekleştirmişlerdir.

Bu çalışma ise TDMS ve UFRS dönemlerinde aynı şirketlerin verilerini kullanarak muhasebe kalitesini üç ölçüt (kâr yönetimi, kâr düzleştirmesi ve muhasebe rakamları ile hisse senedi piyasaları ilişkisi) ve altı temsilci kullanarak karşılaştırmaktadır. Türkiye ve dünyada incelenen çalışmalarda kural-bazlı ve ilke-bazlı olarak kabul edilen iki muhasebe standardı uygulamasının tek bir ülkede ve aynı şirketler üzerinde muhasebe kalitesinin birçok bileşeni açısından incelendiği bir çalışmaya ulaşılamamıştır. O açıdan bu çalışmanın hem Türkiye’de UFRS ve muhasebe kalitesi ile ilgili literatüre katkı yapması beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Kısıtları

Çalışmanın sonuçları değerlendirilirken kısıtlarının da göz önünde bulundurulması gerekir. Bu kısıtlardan ilki analiz dönemlerinin yeterince uzun olmaması ve dolayısıyla gözlem sayılarının amaçlananın altında kalmasıdır. Gerekli değişkenlerin hesaplanabilmesi için her iki dönemde de 115 şirketin toplam 6 yıllık (1997-2002 ve 2005-2010) verisi kullanılmış, fakat analiz dönemleri 1998-2002 ve 2006-2010 yıllarını kapsadığı için TDMS ve UFRS dönemlerinde toplam 1.150 gözlem sayısı ile analizler yapılmıştır. Literatürde yapılan birçok çalışmaya göre (örneğin Kothari, Leone, & Wasley (2005) 123.000 firma-yıl gözlem sayısı; Barth, Landsman, & Lang (2008) 3.792 gözlem sayısı; Chen, Tang, Jiang, & Lin (2010) 21.707 gözlem sayısı) gözlem sayısı az olmakla birlikte bazı çalışmalarla (Dechow, Sloan, & Sweeney (1995) 1.000 gözlem sayısı; Paananen (2008) 751 gözlem sayısı) benzer düzeydedir. Bu kısıt daha çok Türkiye’de sermaye piyasalarının geçmişinin kısa olmasından ve derinliğinin az olmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda kullanılan gözlem sayıları da genellikle (örneğin Aren (2003) 630 gözlem; Ayarlıoğlu (2007) 505 gözlem) bu çalışmadakine benzerdir. Gözlem sayısının artırılması analiz sonuçlarının etkinliğinin artmasını sağlayabilir.

Çalışmada öngörülen ikinci kısıt ise her iki dönemde de dünyada meydana gelen finansal krizlerdir. TDMS döneminde 1997 ve 2001 krizleri, UFRS döneminde ise 2007 krizi çalışma sonuçlarını olumsuz etkileyebilir. Her ne kadar enflasyon muhasebesinin ve gönüllü UFRS uygulamasının etkilerinden arındırılması için 2003-2004 yılları analiz dışında bırakılsa da, finansal krizlerin etkileri kontrol edilememiştir.

Araştırmadaki bir başka kısıt analizlere dahil edilmemiş olması muhtemel olan kontrol değişkenleridir. Ülkedeki ekonomik durum, kayıt dışılığın UFRS döneminde nispeten azalması, yasal düzenlemelerdeki (özellikle UFRS’nin uygulanabilirliğine yönelik yapılan düzenlemeler) değişimler gibi faktörlerin analizlere dahil edilmesi sonuçları daha etkin kılabilir.

1.4. Örneklem Seçimi ve Veri Toplama Yöntemi

Çalışmanın ana kütlesi İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) işlem gören tüm şirketlerdir. Analiz sonuçlarının tutarlı olması açısından 1997-2010 tarihleri arasında İMKB'de kesintisiz olarak işlem gören şirketler tercih edilmiştir. Farklı ticari teamüller ve düzenlemeler ile farklı muhasebe uygulamalarına tabi olan mali kuruluşlar, gayrimenkul yatırım ortaklıkları ve menkul kıymet yatırım ortaklıkları ile birden fazla şirketi bünyesinde barındıran holdingler ve konsolide finansal tablo düzenleyen şirketler analizden çıkarılmıştır. Ayrıca, isteğe bağlı tahakkukların her yıl ve her birincil SIC (Standard Industrial Classification) sektöründe ayrı ayrı tahmin edilebilmesi için analiz kapsamında yer alan her yıl ve her sektörde en az 10 gözlem sayısı gerekli olduğundan, bu şartı herhangi bir yıl için sağlamayan sektörlerdeki bütün şirketler analizden çıkarılmıştır.

Çalışmada TDMS dönemi olarak 1998-2002 aralığı, UFRS dönemi olarak ta 2006-2010 aralığı belirlenmiştir. 2003 ve 2004 yıllarında enflasyon muhasebesi uygulandığından ve 2003 yılında 84, 2004 yılında ise 89 şirket gönüllü olarak UFRS uyguladığından dolayı bu yıllar analize dahil edilmemiştir. Analiz dönemlerinde bütün verilerine ulaşılamayan şirketler de analizden çıkarılmıştır. Sonuçta ana kütle temsil eden örneklemden şirket sayısı 115 olarak belirlenmiştir. Analizde kullanılan şirketlerin sektörler itibariyle dağılımı Tablo 3.1'de verilmiştir:

Tablo 3.1. 1997-2010 arası kesintisiz işlem gören şirketlerin sektörler itibariyle dağılımı

Birincil SIC	Sektör Adı	Firma Sayısı
20	Gıda ve benzeri ürünler	16
22	Tekstil ürünleri	18
26	Kâğıt ve benzeri ürünler	11
28	Kimyasallar ve benzeri ürünler	13
32	Taş, toprak, cam ve beton	24
33	Ana metal sanayi	11
36	Bilgisayar hariç elektronik ve elektrikli ürünler ve parçaları	12
37	Ulaşım ekipmanları	10
	Toplam	115

Çalışmada kullanılan şirketlerin sermaye piyasası ve mali tablo verileri Datastream, I/B/E/S ve Worldscope veritabanları ile İMKB ile KAP'tan (Kamuyu Aydınlatma Platformu) elde edilmiştir.

2. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR

2.1. Hipotezler

Çalışmada muhasebe kalitesi ile ilgili literatürde sıkça kullanılan üç temel hipotez test edilmiştir. Bunlardan birincisi kâr yönetiminin göstergesi olarak kabul edilen isteğe bağlı tahakkuklardaki azalış (Jones, 1991; Dechow, Sloan, & Sweeney, 1995; Kothari, Leone, & Wasley, 2005; Zéghal, Chtourou, & Sellami, 2011); ikincisi net kârdaki değişimlerin varyansındaki artış, net kârdaki değişimlerin varyansının nakit akışlarındaki değişimin varyansına oranındaki artış ve nakit akışları ile tahakkuklar arasındaki daha az negatif korelasyon (Lang, Raedy, & Yetman, 2003; Barth, Landsman, & Lang, 2008; Chen, Tang, Jiang, & Lin, 2010); üçüncüsü ise muhasebe rakamlarının (net kâr ve özsermaye defter değerinin) hisse senedi fiyatına yansıma derecesindeki artıştır (Amir, Harris, & Venuti, 1993; Lang, Raedy, & Yetman, 2003; Barth, Landsman, & Lang, 2008; Chen, Tang, Jiang, & Lin, 2010; Özkan & Balsarı, 2010; Clarkson, Hanna, Richardson, & Thompson, 2011; Chalmers, Clinch, & Godfrey, 2011).

2.1.1. Kar Yönetimi Hipotezi

Türkiye’de uygulanan TDMS, dünya genelindeki birçok GKGMI gibi tahakkuk esasını benimsemiştir. Tahakkuk esasında, nakit esasının aksine hasılat veya gelir, tahsil edildiği veya ödendiği dönemin değil, ilgili olduğu dönemin finansal tablolarında raporlanır. Yani bir hasılat veya gider unsurunun doğuşu (tahakkuku) yeterli olup tahsil edilmiş veya ödenmiş olması şart değildir. Burada tahakkuktan

kasıt, hasılat veya giderin mahiyet ve tutar olarak kesinleşmesidir. TDMS'ye göre bir gelir ya da gider miktar olarak hesaplanabilmekte ve gelire hak kazanılmış veya borç altına girilmiş ise tahakkuk ettirilmesi gerekir.

Toplam Tahakkuklar (Total Accruals-*TA*), "İsteğe Bağlı Olmayan Tahakkuklar (Non-Discretionary Accruals-*NDA*)" ve "İsteğe Bağlı Tahakkuklar (Discretionary Accruals-*DA*)" olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. *NDA*, menkul kıymetlerin borsa değerindeki artış veya bir sonraki ayın personel maaşları gibi yönetimin müdahale etmesinin mümkün olmadığı gelir veya giderlerden oluşurken; *DA* ise, şüpheli alacak karşılıkları, yeniden yapılanma harcamaları (restructuring charges), muhasebe tahminlerindeki değişimlerin etkileri, aktiflerin satışından kaynaklanan kâr ya da zarar, kayıtlardan çıkarılıp gider yazılan aktifler (asset write-downs), aktifleştirilen giderler, ertelenen gelirler (Ayarlıoğlu, 2007, s. 97) gibi yönetsel manipölasyona açık olan tahakkuklardır.

Jones (1991), toplam tahakkukların şirketlerin ekonomik durumlarındaki değişimlere bağlı olarak farklılaştığını ve tahakkukların nakit dışı çalışma sermayesi hesaplarındaki ve nakit çıkışı gerektirmeyen harcamalardaki (amortisman gibi) değişimlerle ortaya çıktığını belirtmiştir. Ayrıca çalışma sermayesi kalemlerindeki değişimlerin ve nakit çıkışı gerektirmeyen harcamaların finansal tablolardaki diğer kalemlerle ilişkili olduğunu ve isteğe bağlı olmayan tahakkuk düzeyinin ilişkili hesap kalemlerinin dengelenmesi ile tahmin edilebileceğini belirtmiştir. Jones modelinde yapılan zımni bir varsayım, satışların isteğe bağlı davranışların konusu olamayacağıdır. Fakat Dechow, Sloan & Sweeney (1995), kârlar isteğe bağlı satışlarla yönetildiğinde, Jones modelinin bunu dikkate alamayacağını öne sürmüşlerdir. Yazarlar, zaman serisine dayalı orijinal Jones modelindeki net satışlardaki değişimden ticari alacaklardaki değişimi çıkarmak suretiyle bu modelin modifiye edilmiş bir versiyonunu ortaya koymuşlardır. Kothari, Leone & Wasley ise (2005) finansal performansla *DA* arasında mekanik bir ilişki olduğunu, dolayısıyla aşırı finansal performansa sahip şirketlerde klasik kâr yönetimi yaklaşımlarının hatalı sonuçlara ulaşacağını öne sürerek modifiye edilmiş Jones modeline (Dechow, Sloan,

& Sweeney, 1995) finansal performansı kontrol etmek için “Aktif Karlılığı (Return on Assets-ROA)” değişkenini eklemişler ve bu modelin yatay-kesitsel bir versiyonunu kullanmışlardır. Yatay-kesitsel regresyon modelleri, zaman serisi modelleri gibi her bir firma için uzun dönemli veri setleri gerektirmediğinden, daha büyük örnekleme ve tahmin döneminde sektör bazında daha geniş ekonomik koşulları yansıtabilecek değişimlere izin verdiği için dolay yaygınlaşmıştır (Ayarlıoğlu, 2007, s. 111).

Bu çalışmada da, firma yöneticilerinin kâr yönetimi yapmak için kullandıkları temel aracın *DA* olduğu göz önünde bulundurularak kâr yönetimi için *DA* temsilci (proxy) olarak kullanılmıştır. *DA* tutarının yüksekliği, kâr yönetiminin yüksekliğine işaret etmektedir. Dolayısıyla çalışmada ilk hipotez aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

H₁ = UFRS döneminde İsteğe Bağlı Tahakkuklar, TDMS dönemine göre daha azdır.

DA ise aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Jones, 1991; Dechow, Sloan, & Sweeney, 1995):

$$DA_{it} = TA_{it} - NDA_{it} \quad (1a)$$

DA'nın hesaplanabilmesi için *TA* ve *NDA* değerlerine ihtiyaç vardır. *TA_{it}*, bilanço yaklaşımı (Healy P. M., 1985; Jones, 1991; Dechow, Sloan, & Sweeney, 1995) kullanılarak şu şekilde hesaplanmıştır:

$$TA_{it} = \Delta CA_{it} - \Delta CL_{it} - \Delta CE_{it} + \Delta STD_{it} - DEP_{it} \quad (1b)$$

Eşitlikte;

<i>TA_{it}</i>	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılındaki toplam tahakkukları,
ΔCA_{it}	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılında <i>t-1</i> yılına göre dönen varlıklarındaki (Current Assets) değişim,
ΔCL_{it}	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılında <i>t-1</i> yılına göre kısa vadeli yükümlülüklerindeki (Current Liabilities) değişim,
ΔCE_{it}	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılında <i>t-1</i> yılına göre nakit ve nakit benzerlerindeki (Cash & Equivalents) değişim,
ΔSTD_{it}	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılında <i>t-1</i> yılına göre kısa vadeli finansal borçlarındaki (Short-Term Debt) değişim,

DEP_{it} i firmasının t yılındaki amortisman ve itfa (Depreciation & Amortization) giderleridir.

NDA 'nın doğrudan hesaplanması mümkün olmadığından, tahmin edilmesi gerekmektedir. Bu değerin tahmin edilmesi için sırasıyla yatay-kesitsel regresyon, panel veri ve havuzlanmış regresyon analizleri kullanılarak üç farklı model oluşturulmuştur.

Yatay-kesitsel modelde, tahmini NDA değeri aşağıdaki eşitlik kullanılarak hesaplanmıştır:

$$NDA_{it}/A_{it-1} = b_{0jt} + b_{1jt}[1/A_{it-1}] + b_{2jt}[(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it})/A_{it-1}] + b_{3jt}[PPE_{it}/A_{it-1}] + b_{4jt}[ROA_{it}/A_{it-1}]$$

(1c)

Denklemden;

NDA_{it} i firmasının t yılındaki isteğe bağlı olmayan tahakkuklarını,
 ΔREV_{it} i firmasının t yılındaki net satışları eksi $t - 1$ yılındaki net satışlarını,
 ΔREC_{it} i firmasının t yılındaki ticari alacakları eksi $t - 1$ yılındaki ticari alacaklarını,
 PPE_{it} i firmasının t yılındaki brüt maddi duran varlıklarını,
 ROA_{it} i firmasının t yılındaki net kârı bölü toplam aktiflerini,
 A_{it-1} i firmasının $t - 1$ yılındaki toplam varlıklarını,
 j i firmasının içinde bulunduğu sektörü ifade etmektedir.

Kothari, Leone & Wasley (2005) takip edilerek eşitlik (1c)'de kullanılan sektöre özgü b_{0jt} , b_{1jt} , b_{2jt} , b_{3jt} , b_{4jt} katsayıları denklem (1d)'den, her yıl için iki haneli SIC sektöründeki bütün firmalar En Küçük Kareler (Ordinary Least Squares-OLS) Yöntemi kullanılmak suretiyle yatay-kesitsel regresyona tabi tutularak elde edilmiştir. Her yıl için en az 10 firma bulunmayan SIC sektörleri analizden çıkarılmıştır. Böylelikle 8 sektör ve 10 yıl için toplamda 80 yatay-kesitsel regresyon

yapılmıştır. Değişen varyans (heteroskedastisite) problemini azaltmak için (Jones, 1991) bütün değişkenler bir önceki yılın toplam aktiflerine bölünmüştür⁶².

$$TA_{it}/A_{it-1} = \beta_{0jt} + \beta_{1jt}[1/A_{it-1}] + \beta_{2jt}[(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it})/A_{it-1}] + \beta_{3jt}[PPE_{it}/A_{it-1}] + \beta_{4jt}[ROA_{it}/A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

(1d)

Denklemdaki tüm değişkenler eşitlik (1b) ve (1c)'deki gibidir.

NDA değerlerinin yatay-kesitsel regresyonla tahmin edilebilmesi için her yıl ve her SIC sektörü için yapılan analizlerde kullanılan gözlem sayıları Tablo 3.2'de verilmiştir:

Tablo 3.2. Yatay-kesitsel regresyon analizleri için kullanılan gözlem sayıları

Sektör Kodu	Sektör Adı	TDMS Dönemi					UFRS Dönemi				
		1998	1999	2000	2001	2002	2006	2007	2008	2009	2010
20	Gıda ve benzeri ürünler	22	26	25	25	24	25	25	24	23	23
22	Tekstil ürünleri	24	24	25	25	25	22	21	22	20	20
26	Kağıt ve benzeri ürünler	12	14	14	14	14	14	14	14	13	13
28	Kimyasallar ve benzeri ürünler	18	18	18	19	19	19	19	15	15	15

⁶² Aslında orijinal Jones (1991) modelinde sabit terim (constant veya intercept) yoktur. Kothari, Leone & Wasley (2005) bütün değişkenlerin önceki yılın toplam aktiflerine bölünmesinin değişen varyans problemini ortadan kaldırmadığını belirterek modele sabit terim eklemişler ve yeni modelin orijinal modelden daha iyi sonuçlar verdiğini bulmuşlardır.

Sektör Kodu	Sektör Adı	TDMS Dönemi					UFRS Dönemi				
		1998	1999	2000	2001	2002	2006	2007	2008	2009	2010
32	Taş, toprak, cam ve beton	26	27	27	27	27	26	26	26	26	26
33	Ana metal sanayi	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
36	Bilgisayar hariç elektronik ve elektrikli ürünler ve parçaları	14	15	15	15	15	19	19	19	18	18
37	Ulaşım ekipmanları	12	12	12	12	12	13	13	13	13	12
Toplam		140	148	148	149	148	150	149	145	140	139

Denklem (1d) aracılığıyla tahmin edilen parametreler (β_{0jt} , β_{1jt} , β_{2jt} , β_{3jt} , β_{4jt}) eşitlik (1c)'de yerlerine koyularak her şirket için her yılın tahmini *NDA* değerleri hesaplanmış, daha sonra eşitlik (1a) yardımıyla *DA* değerleri bulunmuştur.

Aynı verilerle yapılan Panel Veri Analizi (Othman & Zeghal, 2006) için tahmini *NDA* değerleri eşitlik (1e)'deki gibi hesaplanmıştır:

$$NDA_{it}/A_{it-1} = b_0 + b_1[1/A_{it-1}] + b_2[(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it})/A_{it-1}] + b_3[PPE_{it}/A_{it-1}] + b_4[ROA_{it}/A_{it-1}]$$

(1e)

Eşitlikteki tüm değişkenler eşitlik (1b)'deki gibidir. Eşitlik (1e)'de kullanılan b_0 , b_1 , b_2 , b_3 , b_4 katsayıları denklem (1f)'den, UFRS (1998-2002) ve TDMS (2006-2010) dönemlerindeki bütün firma-yıl gözlemleri OLS Yöntemi kullanılmak suretiyle ayrı ayrı Panel regresyona tabi tutularak elde edilmiştir. Toplamda 2 adet Panel regresyon yapılmıştır. Değişen varyans (heteroskedastisite) problemini azaltmak için (Jones, 1991) bütün değişkenler bir önceki yılın toplam aktiflerine bölünmüştür.

$$TA_{it}/A_{it-1} = \beta_0 + \beta_1[1/A_{it-1}] + \beta_2[(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it})/A_{it-1}] \\ + \beta_3[PPE_{it}/A_{it-1}] + \beta_4[ROA_{it}/A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

(1f)

Denklemden kullanılan tüm değişkenler denklem (1c)'deki gibidir.

Denklem (1f) aracılığıyla tahmin edilen parametreler ($\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4$) eşitlik (1e)'de yerlerine koyularak her şirket için her yılın tahmini *NDA* değerleri hesaplanmış, daha sonra eşitlik (1a) yardımıyla *DA* değerleri bulunmuştur.

Havuzlanmış Regresyon Analizi için tahmini *NDA* değerleri eşitlik (1g)'deki gibi hesaplanmıştır:

$$NDA_{it}/A_{it-1} = b_0 + b_1[1/A_{it-1}] + b_2[\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}/A_{it-1}] \\ + b_3[PPE_{it}/A_{it-1}] + b_4[ROA_{it}/A_{it-1}]$$

(1g)

Eşitlikteki tüm değişkenler eşitlik (1b)'deki gibidir. Eşitlik (1g)'de kullanılan b_0, b_1, b_2, b_3, b_4 katsayıları denklem (1f)'den, UFRS (1998-2002) ve TDMS (2006-2010) dönemlerindeki bütün firma-yıl gözlemleri OLS Yöntemi kullanılmak suretiyle ayrı ayrı havuzlanmış regresyona tabi tutularak elde edilmiştir. Toplamda 2 adet Havuzlanmış regresyon yapılmıştır. Değişen varyans (heteroskedastisite) problemini azaltmak için (Jones, 1991) bütün değişkenler bir önceki yılın toplam aktiflerine bölünmüştür.

$$TA_{it}/A_{it-1} = \beta_0 + \beta_1[1/A_{it-1}] + \beta_2[(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it})/A_{it-1}] \\ + \beta_3[PPE_{it}/A_{it-1}] + \beta_4[ROA_{it}/A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

(1h)

Denklemden kullanılan tüm değişkenler denklem (1c)'deki gibidir.

Denklem (1h) aracılığıyla tahmin edilen parametreler ($\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4$) eşitlik (1g)'de yerlerine koyularak her şirket için her yılın tahmini *NDA* değerleri hesaplanmış, daha sonra eşitlik (1a) yardımıyla *DA* değerleri bulunmuştur.

Panel veri ve havuzlanmış regresyon analizlerinde her dönem için aynı firmaların *NDA* değerlerinin tahmin edilmesi için hem tahmin denklemlerinde (1f ve 1h), hem de gözlem eşitliklerinde (1e ve 1g) kullanılan gözlem sayıları 575 ile sınırlandırılmıştır:

Tablo 3.3. Panel Regresyon ve Havuzlanmış Regresyon Analizleri için kullanılan gözlem sayıları

Sektör Kodu	Sektör Adı	TDMS Dönemi					UFRS Dönemi				
		1998	1999	2000	2001	2002	2006	2007	2008	2009	2010
20	Gıda ve benzeri ürünler	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
22	Tekstil ürünleri	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
26	Kağıt ve benzeri ürünler	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
28	Kimyasallar ve benzeri ürünler	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
32	Taş, toprak, cam ve beton	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
33	Ana metal sanayi	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
36	Bilgisayar hariç elektronik ve elektrikli ürünler ve parçaları	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12

Sektör Kodu	Sektör Adı	TDMS Dönemi					UFRS Dönemi				
		1998	1999	2000	2001	2002	2006	2007	2008	2009	2010
37	Ulaşım ekipmanları	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
	Toplam	115	115	115	115	115	115	115	115	115	115

Yatay-kesitsel regresyon, Panel Veri Analizi ve Havuzlanmış Regresyon Analizine tabi tutulduktan sonra eşitlik (1a) ile tahmini olarak hesaplanan *DA* değerlerinin UFRS ve TDMS dönemlerinde aralarında anlamlı fark olup olmadığına bakılmıştır. Bunun için öncelikle uygun istatistikî testlerin seçilebilmesi amacıyla *Kolmogorov-Smirnov* normallik testi yapılmıştır. Bu testin sonuçlarına göre normal dağılım gösteren *DA* değerleri t-testi ile, normal dağılım göstermeyen değerler ise *Wilcoxon* testi ile analize tabi tutulmuştur.

2.1.2. Kar Düzleştirmesi Hipotezi

Kâr düzeltmesi ile ilgili ölçüler net kârdaki değişimlerin sapmalarına, net kârdaki değişikliklerin sapmalarının nakit akışlarındaki değişimlerin sapmalarına oranına ve tahakkuklar ile nakit akışları arasındaki korelasyona dayanmaktadır. Net kârdaki değişimin sapmasındaki yükseklik, net kârdaki değişim ve nakit akışlarındaki değişimin sapmalarının oranındaki yükseklik ve tahakkuklar ile nakit akışları arasındaki daha az negatif korelasyon daha az kâr düzeltmesinin bulguları olarak değerlendirilmiştir. Bütün muhasebe kalitesi ölçütleri önceki çalışmalarda kullanılanlardan alınmıştır. Dolayısıyla çalışmada kâr düzeltmesi için kullanılan hipotezlerden ilki aşağıdaki gibi olmaktadır:

$H_2 = \text{UFRS döneminde net kârdaki değişimlerin sapmaları, TDMS dönemine göre daha fazladır.}$

İkinci hipotezin test edilmesi için Lang, Raedy, & Yetman (2003); Lang, Raedy, & Wilson (2006); Barth, Landsman, & Lang (2008) ve Chen, Tang, Jiang, & Lin (2010) takip edilerek net kârdaki değişimin bağımlı değişken olarak kullanıldığı ve bir dizi kontrol değişkeni üzerinde regresyon analizi yapılması için kurulan model aşağıdaki gibidir:

$$\begin{aligned} \Delta NI_{it} = & \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} \\ & + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_7 CFO_{it} + \alpha_8 AUD_{it} + \varepsilon_{it} \end{aligned} \quad (2)$$

Denklemden;

ΔNI_{it}	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılındaki net kârı eksi <i>t</i> – 1 yılındaki net kârı bölü <i>t</i> yılı sonundaki toplam aktiflerini,
$SIZE_{it}$	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılı sonundaki piyasa değerinin doğal logaritmasını,
$GROWTH_{it}$	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılındaki net satışlarında <i>t</i> – 1 yılına göre meydana gelen yüzde değişimi,
$EISSUE_{it}$	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılındaki sermayesinde <i>t</i> – 1 yılına göre meydana gelen yüzde değişimi (equity issuance),
LEV_{it}	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılındaki toplam finansal borçları bölü özkaynaklarını,
$DISSUE_{it}$	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılındaki toplam yükümlülüklerinde <i>t</i> – 1 yılına göre meydana gelen yüzde değişimi (debt issuance),
$TURN_{it}$	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılındaki net satışları bölü toplam aktiflerini,
CFO_{it}	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılındaki faaliyet nakit akışları bölü <i>t</i> yılı sonundaki toplam aktiflerini,
AUD_{it}	<i>i</i> firmasının <i>t</i> yılındaki denetim firmasının Dört Büyükler'den (Big Four-PwC, KPMG, Ernst & Young ve Deloitte) biri olması durumunda 1, bunların dışındaki bir denetim firması olması durumunda 0 olan gösterge (kukla) değişkeni ifade etmektedir.

Türkiye'de İMKB şirketlerinin TDMS'ye göre raporlama yaptıkları dönemde (1998-2002) "Nakit Akış Tablosu" düzenlemek zorunlu olmadığından dolayı, bu dönemde "Faaliyetlerden Sağlanan Nakit Akışları (Cash Flow from Operating Activities-CFO)" bilgisine ulaşmak mümkün olmamıştır. Önceki çalışmalarda (Barth,

Landsman, & Lang, 2008; Chen, Tang, Jiang, & Lin, 2010; Zéghal, Chtourou, & Sellami, 2011) Toplam Tahakkuklar'ın (TA), Net Kâr (NI) – Faaliyet Nakit Akışları (CFO) olarak hesaplanmasından yola çıkılarak bu çalışmada da $CFO = NI - TA$ olarak hesaplanmıştır. Örneklemedeki şirketlerin 2006-2010 dönemine ait CFO verileri Datastream veritabanında mevcut olmasına rağmen bu dönemdeki CFO değerleri de aynı yöntemle hesaplanmıştır. Bu uygulamanın nedeni, her iki dönemde kullanılan verilerin aynı formülasyonla hesaplanmış olmasının karşılaştırılabilirliği artıracığı inancıdır. Hesaplanan CFO değerleri, Datastream'deki gerçek değerlerle karşılaştırıldığında da aralarında önemli farklar bulunmadığı görülmüştür.

Literatür takip edilerek bütün değişkenler, aşırı değerlerin sonuçlar üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla aykırı değerler (outliers) %5 düzeyinde dönüştürülerek düzeltilmiştir.

UFRS ve TDMS dönemlerinde kâr düzeltmesinin karşılaştırılması için her iki dönemde de (2) numaralı model aracılığıyla ΔNI_{it} kontrol değişkenleri üzerinde havuzlanmış regresyona tabi tutulmuş ve bu değişkenlerin ΔNI_{it} üzerindeki etkisi giderilmiştir. Daha sonra bu regresyonlardan elde edilen kalıntı değerlerin (ΔNI_{it}^*) varyansı hesaplanmıştır. Böylece UFRS ve TDMS dönemlerinden elde edilen varyanslar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Üçüncü hipotezde net kârdaki değişimlerin nakit akışlarından kaynaklanıp kaynaklanmadığının belirlenmesi amaçlanmaktadır:

$H_3 =$ UFRS döneminde net kârdaki değişimlerin sapmalarının nakit akışlarındaki değişimlerin sapmalarına oranı, TDMS dönemine göre daha fazladır.

Üçüncü hipotezin test edilmesi için Lang, Raedy, & Yetman (2003); Lang, Raedy, & Wilson (2006); Barth, Landsman, & Lang (2008) ve Chen, Tang, Jiang, & Lin (2010) takip edilerek ΔCFO_{it} bağımlı değişken, (2) numaralı denklemde kullanılan

kontrol değişkenleri de bağımsız değişken olarak kullanılmak suretiyle aşağıdaki model oluşturulmuştur:

$$\Delta CFO_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_7 CFO_{it} + \alpha_8 AUD_{it} + \varepsilon_{it}$$

(3)

Denklemden kullanılan değişkenler denklem (2) ile aynı anlamdadırlar.

Denklem (3) teki analizler de denklem (2) gibi iki aşamalı olarak UFRS ve TDMS dđnemleri için ayrı ayrı yapılmış ve havuzlanmış regresyon analizleri vasıtasıyla elde edilen kalıntı değerlerin (ΔCFO_{it}^*) varyansı ΔCFO_{it} 'nin varyansı olarak değerlendirilmiştir. Daha sonra ΔNI_{it} değerinin varyansı ΔCFO_{it} değerinin varyansına bđlđnmüřtđr. Sonuçta UFRS ve TDMS dđnemleri için ortaya çıkan oranlar arasında bir fark olup olmadığına bakılmıştır. CFO değerinin yukarıda belirtildiği şekilde $NI - TA$ olarak hesaplanması iki yıl öncesine ($t - 2$ dđnemine) ait verileri gerektirdiğinden, denklem (3)'te kullanılan ΔCFO_{it} değeri 1999-2002 ve 2007-2010 dđnemleri için hesaplanabilmektedir. 1998 ve 2006 yılları bu analiz için örneklemden çıkarılmıştır. Dolayısıyla örneklemden her iki dđnemde kullanılan yıl sayısı 5'ten 4'e dđřmüřtđr.

Tahakkuklar ve nakit akışları arasında doğal olarak negatif korelasyon vardır (Lang, Raedy, & Yetman, 2003; Leuz, Nanda, & Wysocki, 2003; Ball & Shivakumar, 2005; Lang, Raedy, & Wilson, 2006; Barth, Landsman, & Lang, 2008). Bu korelasyonun daha fazla negatif olması daha fazla kr dđzleřtirmesine işaret etmektedir, çünkü yöneticiler dđřük nakit akışlarının olumsuz etkisini gidermek için tahakkukları artırırlar (Land & Lang, 2002; Myers, Myers, & Skinner, 2006; Barth, Landsman, & Lang, 2008). Dolayısıyla dđrdđncđ hipotez, CFO ve TA değerleri arasındaki korelasyona dayanmaktadır. Bu korelasyonun yđkseklięi (daha az negatif korelasyon) daha az kr dđzleřtirmesi anlamına gelmektedir.

$H_4 = UFRS$ dđneminde tahakkuklar ile nakit akışları arasındaki korelasyon, $TDMS$ dđneminde göre daha fazladır.

Bu hipotezin test edilmesi için kullanılan model de Lang, Raedy, & Yetman (2003); Lang, Raedy, & Wilson (2006); Barth, Landsman, & Lang (2008) ve Chen, Tang, Jiang, & Lin (2010) takip edilerek aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

$$CFO_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_8 AUD_{it} + \varepsilon_{it} \quad (4)$$

$$TA_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_8 AUD_{it} + \varepsilon_{it} \quad (5)$$

Burada;

TA_{it} i firmasının t yılındaki toplam tahakkukları bölü t yılı sonundaki toplam aktiflerini ifade etmektedir.

Diğer değişkenler daha önceki anlamlarındadırlar.

Denklem (2) ve (3)'teki gibi, denklem (4) ve (5)'te de direkt olarak CFO_{it} ve TA_{it} değerleri arasındaki korelasyon yerine, kontrol değişkenlerinin etkisini elimine etmek için önce bu değişkenler üzerinde havuzlanmış regresyona tabi tutulmuş ve bu regresyonlar sonucunda ortaya çıkan kalıntılar (CFO_{it}^* ve TA_{it}^*) arasındaki korelasyona bakılmıştır. Bu denklemlerde CFO değeri bağımsız değişkenler arasından çıkarılmıştır. UFRS ve TDMS dönemleri için ayrı ayrı yapılan bu analizlerden elde edilen kalıntılar arasındaki korelasyonun dönemler arasında anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir.

2.1.3. Muhasebe Rakamlarının Hisse Senedi Fiyatına Yansımaya Derecesi Hipotezi

Muhasebe kalitesinin ölçümünde literatürde sıkça kullanılan bir başka yöntem de muhasebe sisteminden elde edilen bilgilerin hisse senedi piyasalarına yansımaya derecesinde (hisse senedi verilerini açıklama gücünde) anlamlı bir artış olup olmadığına bakılmasıdır.

İlk yansıma derecesi hipotezi şu şekildedir:

$H_5 =$ UFRS döneminde net kâr ve özsermaye defter değerinin hisse senedi fiyatlarına yansıması TDMS dönemine göre daha fazladır.

Bu hipotezi test etmek için Lang, Raedy, & Yetman (2003); Lang, Raedy, & Wilson (2006); Barth, Landsman, & Lang (2008) ve Özkan & Balsarı (2010) takip edilerek aşağıdaki regresyon modeli oluşturulmuştur:

$$P_{it}^* = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{it} + \beta_2 NIPS_{it} + \varepsilon_{it} \quad (6)$$

Denklemdede;

P_{it}	i firmasının t yılı sonundan altı ay sonraki ⁶³ hisse senedi kapanış fiyatını,
$BVPS_{it}$	i firmasının t yılı sonundaki hisse başına özsermaye defter değerini,
$NIPS_{it}$	i firmasının t yılı sonundaki hisse başına net kârını ifade etmektedir.

Hisse senedi fiyatının sektörler arasındaki farklılıklardan etkilenmesi kaçınılmazdır. Bu etkilerin azaltılması için Barth, Landsman, & Lang (2008) takip edilerek P_{it} bağımlı değişkeni önce SIC sektörleri⁶⁴ üzerinde regresyona tabi tutulmuş, daha sonra bu regresyonlardan elde edilen kalıntılar (P_{it}^*)⁶⁵ hisse başına özsermaye defter değeri (Book Value Per Share- $BVPS_{it}$) ve hisse başına net kâr (Net Income Per Share- $NIPS_{it}$) üzerinde regresyona tabi tutulmuştur. Bu analizler de UFRS ve TDMS dönemleri için havuzlanmış regresyon analizi kullanılarak ayrı ayrı yapılmış, analizler sonucunda bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkeni açıklama

⁶³ Önceki çalışmalar (Lang, Raedy, & Yetman, 2003; Lang, Raedy, & Wilson, 2006; Barth, Landsman, & Lang, 2008; Chen, Tang, Jiang, & Lin, 2010) takip edilerek, muhasebe rakamlarının içerdiği bilgilerin piyasada yeterli bir süre kullanıcılar tarafından analiz edilerek kullanıldığından emin olunması için altı ay sonraki fiyat değerleri kullanılmıştır.

⁶⁴ SIC sektörleri üzerinde yapılan analizler için öncelikle sekiz adet (her bir SIC sektörü için bir adet) kukla değişkeni belirlenmiştir. Bu değişkenlerin her biri, ilgili gözlemin ait olduğu sektör için 1, diğer sektörler için de 0 değerini almaktadır. Daha sonra bağımlı değişken bu sekiz adet kukla değişkeni üzerinde analize tabi tutularak kalıntılar elde edilmiş ve bu kalıntılar analizlerde bağımlı değişken olarak kullanılmıştır.

⁶⁵ Çalışmada kullanılan fiyat değerleri için, önceki çalışmalar (Lang, Raedy, & Yetman, 2003; Lang, Raedy, & Wilson, 2006; Barth, Landsman, & Lang, 2008) takip edilerek kâr payı ve sermaye artırımlarına göre düzeltilmiş fiyatlar alınmıştır.

gücünü temsil eden düzeltilmiş (adjusted) R^2 değerleri incelenmiştir⁶⁶. Düzeltilmiş R^2 değerinin yüksekliği, muhasebe rakamlarının hisse senedi piyasalarına daha fazla yansıdığına, dolayısıyla muhasebe kalitesinin daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Muhasebe rakamlarının hisse senetlerine yansıma derecesi ile ilgili ikinci ölçüt ise hisse başına net kâr ile yıllık hisse senedi getirisi arasındaki ilişkinin düzeyidir. Basu (1997) ihtiyatlılık kavramı gereği, kazançların kötü haberleri iyi haberlerden daha çabuk yansıttığını belirtmiş ve Ball, Kothari, & Robin (2000) ve Barth, Landsman, & Lang (2008) iyi haber alan firmaların kârlarını yönetmek için daha az motivasyonlarının olduğunu, dolayısıyla muhasebe kalitesindeki farklılıkların kötü haber alan firmalar için daha belirgin olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle Barth, Landsman, & Lang (2008) takip edilerek örneklem ikiye bölünmüş ve denklem (7) hem TDMS hem de UFRS dönemlerinde iyi haber (pozitif getiriye sahip) firmaları ve kötü haber (negatif getiriye sahip) firmaları üzerinde ayrı ayrı test edilmiştir. Toplamda dört adet regresyon yapılmıştır.

Bununla ilgili hipotez aşağıdaki şekildedir:

$H_6 =$ UFRS döneminde hisse başına kâr ile hisse senedi getirisi arasındaki ilişki TDMS dönemine göre daha fazladır.

Hipotezin test edilmesi için Barth, Landsman, & Lang (2008) takip edilerek oluşturulan model ise aşağıdaki gibidir:

$$[NI/P]_{it}^* = \beta_0 + \beta_1 RETURN_{it} + \varepsilon_{it} \quad (7)$$

Burada;

$[NI/P]_{it}$ i firmasının t yılı sonundaki hisse başına net kârı bölü yılbaşındaki hisse senedi fiyatını,
 $RETURN_{it}$ i firmasının t yılı sonundan üç ay sonraki hisse senedi fiyatının t yılı sonundan dokuz ay önceki hisse senedi fiyatına oranının

⁶⁶ R^2 değerleri tek bir noktayı gösterdiğinden ve bir dağılımı ve standart sapması olmadığından, aralarındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılmamıştır.

doğal logaritmasını ifade etmektedir.

Denklem (7)'de de iki aşamalı havuzlanmış regresyon analizi kullanılmıştır. Önce $[NI/P]_{it}$ SIC sektörleri üzerinde regresyona tabi tutulmuş, daha sonra bu regresyonlardan elde edilen kalıntılar ($[NI/P]_{it}^*$) hisse senedi getirileri üzerinde regresyona tabi tutulmuştur. Bu regresyonlardan elde edilen düzeltilmiş R^2 değerleri karşılaştırılmıştır. Muhasebe kalitesindeki farklılıklar “kötü haberler” için daha belirgin olduğundan dolayı, kötü haber firmaları üzerinde yapılan regresyonlardan elde edilen düzeltilmiş R^2 değerleri daha önemlidir.

2.2. Bulgular

2.2.1. Tanımlayıcı İstatistikler

UFRS ve TDMS dönemlerinde muhasebe kalitesinde meydana gelen değişiklikleri ölçmek için oluşturulan regresyon modellerine kullanılan test değişkenleri ve kontrol değişkenleri ile ilgili tanımlayıcı istatistikler ve her iki dönem için değişkenler arasındaki farklılıklar Tablo 3.4'te gösterilmiştir:

Tablo 3.4 sonuçlarına bakıldığında kâr yönetimi modelleri için kullanılan toplam tahakkukların mutlak değerlerinde $|TA|$ UFRS döneminde (0.0867) TDMS dönemine göre (0.1978) büyük bir azalış olduğu ve bu farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Bu durum TDMS döneminde şirketlerin tahakkukları kullanarak daha fazla kâr yönetimi yapabileceklerini göstermektedir. Şirketler TDMS döneminde kârı artırıcı tahakkuklara yönelirken (0.0497) bu durumun UFRS döneminde tersine döndüğü, kârı azaltıcı tahakkukların (-0.0261) daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca açıklanmayan sonuçlara göre, her yıl ve her SIC sektörü için oluşturulan yatay-kesitsel regresyonların büyük kısmında brüt maddi duran varlıkların katsayısı beklendiği gibi negatif çıkmıştır. Amortismanlardan dolayı brüt maddi duran varlıklarla toplam tahakkuklar arasında ters yönlü bir ilişki olması beklenir.

Dolayısıyla regresyon modellerinde ortaya çıkan bu durum, modellerin ekonomik olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Ortalama net kârdaki değişimin TDMS döneminde UFRS dönemine göre daha fazla olduğu ve farkın %5 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Kontrol değişkenleri modele dahil edilmeden UFRS döneminde TDMS döneminden daha fazla kâr düzleştirmesi yapıldığı, yani kazançların dönemler arasında daha fazla aktarıldığı söylenebilir. Fakat net kârdaki ortalama değişimin TDMS döneminde negatif iken (-0.0175) UFRS döneminde pozitif yönde (0.0003) olduğu görülmektedir. Yani TDMS döneminde şirketlerin kâr rakamları azalırken, UFRS döneminde artmaktadır. Bu durum da TDMS döneminde şirketlerin kâr artırıcı tahakkuklara yönelmelerinin sebebini açıklayabilir. Fakat net kârdaki değişimin TDMS döneminde negatif yönlü olmasının bir sebebi de TDMS döneminde daha çok vergi odaklı finansal raporlama yapılırken UFRS döneminde daha çok sermaye piyasası (yatırımcı) odaklı finansal raporlama yapılması olabilir. Ayrıca UFRS döneminde Türkiye’de zorunlu UFRS uygulamasına ve yatırımcı korumasının iyileştirilmesine yönelik olarak yapılan hukuki düzenlemelerin ve ekonomik istikrarın da UFRS döneminde bu değişimin pozitif olmasında etkisinin olması muhtemeldir.

Faaliyet nakit akışlarındaki değişime bakıldığında TDMS döneminde UFRS dönemine göre daha fazla değişim olduğu söylenebilir. Aradaki farkın anlamlı olmamasının yanında bu değişimin TDMS döneminde genel olarak pozitif yönde iken UFRS döneminde ise negatif yönde olduğu görülmektedir. Ortalama nakit akışlarının her iki dönemde de birbirine çok yakın olduğu (TDMS döneminde 0.0405 iken UFRS döneminde 0.0463) söylenebilir. Ortalama hisse senedi fiyatları UFRS döneminde (8.7611) TDMS dönemine (1.5042) göre neredeyse altı kat artmıştır. Bu durum da UFRS döneminde hisse senetlerine olan talebin yoğunluğunu, dolayısıyla bu dönemde potansiyel olarak sermaye piyasalarının geliştiğini göstermektedir. Sermaye piyasaları geliştikçe muhasebe kalitesinin de artacağı varsayılmaktadır (Soderstrom & Sun, 2007).

UFRS döneminde ortalama hisse başına özsermaye defter değerinin de (6.1253) TDMS dönemine (4.9346) göre arttığı görülmektedir. Bu da şirketlerin özsermayelerini hisse senedi sayılarından daha fazla artırdıklarını gösterir. Fakat aradaki fark anlamlı değildir. Hisse başına net kâr rakamları iki dönemde de birbirine çok yakın gerçekleşmiştir. Fakat hisse başına net kâr hisse senedi fiyatına bölüldüğünde TDMS dönemindeki net kârın UFRS döneminden anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir ki, bu durum da yukarıda bahsedilen ortalama hisse senedi fiyatlarının (payda) UFRS döneminde çok yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Ortalama getiri rakamları TDMS döneminde UFRS döneminin neredeyse iki katıdır. Yüksek getiri ise aynı zamanda yüksek risk anlamına gelir. Bu durumun TDMS döneminde sermaye piyasalarının daha az gelişmiş olmasına (derinliğin az olmasına) bağlı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3.4. Analizlerde kullanılan değişkenler için tanımlayıcı istatistikler

	T-testi	Wilcoxon	TDMS			UFRS		
			Ortalama	Ortanca	Standart	Ortalama	Ortanca	Standart
Test Değişkenleri								
<i>TA</i>	NA	***	0.0497	0.0220	0.4385	-0.0261	-0.0196	0.1192
$ TA $	NA	***	0.1978	0.1254	0.3944	0.0867	0.0612	0.0857
ΔNI	NA	**	-0.0175	-0.0144	0.1029	0.0003	-0.0012	0.0851
ΔCFO		NA	0.0194	0.0083	0.1929	-0.0079	-0.0075	0.1256
<i>CFO</i>		NA	0.0405	0.0482	0.1605	0.0463	0.0420	0.1115
<i>P</i>	NA	***	1.5042	0.8000	1.8279	8.7611	2.7200	15.3224
<i>BVPS</i>	NA		4.9346	3.2614	4.7454	6.1253	2.6961	8.9330
<i>NIPS</i>	NA		0.4319	0.2545	1.3778	0.4142	0.1343	1.0022
<i>NI/P</i>	NA	***	1.2152	0.3910	3.5637	0.0551	0.0541	0.2598
<i>RETURN</i>	***	**	0.2269	0.1872	0.6801	0.1004	0.0000	0.5196
Kontrol Değişkenleri								
$1/A_{t-1}$	NA	***	0.00009	0.00005	0.00012	0.00001	0.00001	0.00002
$\Delta REV - \Delta REC$	NA	***	0.4673	0.4011	0.6080	0.0446	0.0491	0.2682
<i>PPE</i>	NA	***	1.1429	1.0669	0.6123	1.3214	1.1356	1.0653
<i>ROA</i>	NA		0.0113	0.0372	0.2181	0.0167	0.0287	0.1419
<i>SIZE</i>	***	***	10.1988	10.0411	1.4109	11.6183	11.6613	1.4750
<i>GROWTH</i>	***	NA	0.5452	0.5206	0.2977	0.0759	0.0769	0.2218
<i>EISSUE</i>	NA	***	0.8246	0.0000	1.2644	0.4502	0.0000	1.4129
<i>LEV</i>	NA	***	0.8522	0.5342	0.9725	0.5119	0.2401	0.6623

	T-testi	Wilcoxon	TDMS			UFRS		
			Ortalama	Ortanca	Standart	Ortalama	Ortanca	Standart
<i>DISSUE</i>	NA	***	0.6235	0.5422	0.4881	0.1206	0.0734	0.3258
<i>TURN</i>	NA	***	1.1088	1.0487	0.3876	0.9209	0.8639	0.3888
<i>AUD</i>	NA	***	0.3687	0.0000	0.4829	0.5130	1.0000	0.5003

Örnekleme: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) işlem gören ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi (TDMS) dönemi (1998-2002) ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) döneminde (2006-2010) kesintisiz olarak finansal raporlama yapan 115 şirket.

TA , $(\Delta CA - \Delta CL - \Delta CE + \Delta STD - DEP)$ şeklinde hesaplanan toplam tahakkuklar (ΔCA dönen varlıklardaki değişim, ΔCL kısa vadeli yükümlülüklerdeki değişim, ΔCE nakit ve nakit benzerlerindeki değişim, ΔSTD kısa vadeli finansal borçlardaki değişim, DEP ise dönemin amortisman ve itfa giderleridir) bölü geçmiş dönem sonundaki toplam aktiflerini; $|TA|$ toplam tahakkuklar bölü geçmiş dönem sonundaki toplam aktiflerin mutlak değerini; ΔNI net kârdaki değişim bölü cari dönem sonundaki toplam aktifleri; ΔCFO faaliyet nakit akışlarındaki değişim bölü cari dönem sonundaki toplam aktifleri; CFO , $NI - TA$ şeklinde hesaplanan faaliyet nakit akışlarını; P yıl sonundan altı ay sonraki hisse senedi kapanış fiyatını; $BVPS$ hisse başına özsermaye defter değerini; $NIPS$ hisse başına net kârı; NI/P hisse başına net kâr bölü yılbaşındaki hisse senedi fiyatını; $RETURN$ yıl sonundan üç ay sonraki hisse senedi fiyatının yıl sonundan dokuz ay önceki fiyata oranının doğal logaritmasını; $1/A_{t-1}$ bir bölü geçmiş dönem sonundaki toplam aktifleri; $\Delta REV - \Delta REC$ net satışlardaki değişim eksi ticari alacaklardaki değişim bölü geçmiş dönem sonundaki toplam aktifleri; PPE brüt maddi duran varlıklar bölü geçmiş dönem sonundaki toplam aktifleri; ROA aktif kârlılığı bölü geçmiş dönem sonundaki toplam aktifleri; $SIZE$ yıl sonundaki piyasa değerinin doğal logaritmasını; $GROWTH$ net satışlardaki yüzde değişimi; $EISSUE$ sermayedeki yüzde değişimi; LEV toplam finansal borçlar bölü toplam özkaynakları; $DISSUE$ toplam yükümlülüklerdeki yüzde değişimi; $TURN$ net satışlar bölü cari yıl sonundaki toplam aktifleri; AUD şirketin ilgili yıldaki denetim firmasının Dört Büyükler'den (PwC, KPMG, Ernst & Young ve Deloitte) biri olması durumunda "1", aksi durumda "0" olan kukla değişkeni ifade etmektedir.

Tanımlayıcı istatistikler arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığına bakılması için önce her bir değişken için Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Bu testin sonuçlarına göre normal dağılım gösteren değişkenlerin ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlı olup olmadığının belirlenebilmesi için T-testi (çift-kuyruk), normal dağılım göstermeyenler için ise parametrik olmayan Wilcoxon testi uygulanmıştır.

*, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Ortalama aktif büyüklüğüne bakıldığında UFRS döneminde şirketlerin aktiflerinin TDMS dönemine göre anlamlı ölçüde büyüdüğü görülmektedir (0.0000 ve 0.00009)⁶⁷. Satışlardaki değişim eksi ticari alacaklardaki değişim rakamları, her iki dönemde de pozitif olmakla birlikte, TDMS döneminde (0.4673) UFRS dönemine (0.0446) göre çok fazladır. Bu da UFRS döneminde ticari alacaklardaki artışın satışlardaki artıştan daha fazla olmasından veya TDMS döneminde nakit satışlarda çok fazla büyüme olmasından kaynaklanabilir. Satışlardaki ortalama büyüme rakamlarına bakıldığında TDMS döneminde bu oranın %54.52 iken UFRS döneminde %7.59 olması da bu durumun sebebinin TDMS döneminde nakit satışlardaki aşırı büyüme olduğunu göstermektedir. Ayrıca TDMS dönemindeki ortalama net satışlar/toplam aktiflerin (1.1088) UFRS dönemindeki aynı değerle (0.9209) farkının anlamlı olmasının yanında, bu farkın net satışlardaki farktan ve net satışlar eksi ticari alacaklar farkından daha az olması TDMS döneminde nakit satışların çok fazla olduğunu doğrulamaktadır.

Bir önceki yılın toplam aktiflerine bölünmüş brüt maddi duran varlık rakamlarının UFRS döneminde (1.3214) TDMS dönemine (1.1429) göre anlamlı ölçüde arttığı görülmektedir. Bu durum aktif büyüklüğünün artmış olduğu varsayımını doğrular niteliktedir. Fakat bu rakamın her iki dönemde de birden büyük olması brüt maddi duran varlıkların bir önceki dönemin toplam aktiflerinden daha fazla olduğunu gösterir ki, bu da amortismanların her iki dönemde de yüksek olması demektir. Amortismanlar ise kâr yönetiminin en önemli araçlarından birisidir. Aktif karlılığı UFRS döneminde TDMS dönemine göre artmıştır. Fakat bu artış anlamlı değildir.

UFRS döneminde şirketlerin ortalama piyasa değerlerinin de anlamlı bir şekilde arttığı (10.1988 ve 11.6183) görülmektedir. Üstelik bu artış UFRS döneminde TDMS dönemine göre iki kat daha az sermaye artırımını yapılmasına rağmen (0.8246 ve 0.4502) gerçekleşmiştir. UFRS döneminde finansal kaldıraç kullanımının TDMS

⁶⁷ Bu rakam bir bölü toplam aktifleri ifade ettiğinden payda büyüdükçe rakam ters orantılı olarak küçülmektedir.

dönemine göre neredeyse iki kat azaldığı (0.8522 ve 0.5119) da göz önünde bulundurulduğunda UFRS döneminde sermaye piyasalarının büyük ölçüde geliştiği ve şirketlerin faaliyetlerini sürdürmek için gerekli fonları büyük ölçüde sermaye piyasalarından temin ettikleri söylenebilir. Bu veriler ışığında UFRS döneminde sermaye piyasalarının daha fazla geliştiği, bunun bir sebebi olarak ta yatırımcı korumasının artması ve finansal raporlamanın gerçek ekonomik durumu daha fazla yansıtarak (daha kaliteli muhasebe bilgileri üreterek) yatırımcılar için güven ortamının oluşmasını sağlaması gösterilebilir.

Son olarak, denetim kalitesini kontrol eden ve şirketin ilgili yıldaki denetim firmasının “Dört Büyükler” olarak bilinen denetim firmalarından (PwC, KPMG, Ernst & Young ve Deloitte) biri olması durumunda “1”, aksi durumda “0” değerini alan kukla değişkenin ortalaması UFRS döneminde (0.5130) TDMS dönemine (0.3687) göre anlamlı düzeyde daha fazladır. Bu da UFRS döneminde denetim kalitesinin, dolayısıyla finansal raporlama kalitesinin potansiyel olarak TDMS dönemine göre daha yüksek olması anlamına gelir.

2.2.2. Ampirik Analiz Sonuçları

Tablo.3.5’te UFRS dönemi ile TDMS dönemleri arasında muhasebe kalitesinin karşılaştırmalı sonuçları görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, genel olarak şirketler UFRS döneminde TDMS döneminden daha az kâr yönetimi ve daha az kâr düzleştirmesi yapmışlardır ve muhasebe rakamları ile sermaye piyasaları ilişkisi UFRS döneminde artmıştır.

SIC sektör-yıl bazlı yatay-kesitsel regresyon analizlerinden elde edilen sonuçlar, aynı şirketler için TDMS döneminde UFRS dönemine göre ortalama olarak daha fazla isteğe bağlı mutlak tahakkuk büyüklüğü ortaya çıktığını göstermektedir. Bu çalışma için tahakkukların büyüklüğü pozitif veya negatif olmasından daha önemli olduğundan, öncelikle isteğe bağlı tahakkukların mutlak değerleri

karşılaştırılmıştır. TDMS döneminde isteğe bağlı mutlak tahakkuk büyüklüğü 0.3191 iken, UFRS döneminde bu miktar 0.0995'e düşmüştür. İki dönem arasındaki fark %1 düzeyinde anlamlıdır.

Örneklem ikiye bölündüğünde kârı azaltıcı tahakkukların (negatif tahakkuklar) ve kârı artırıcı tahakkukların (pozitif tahakkuklar) her ikisinin de UFRS döneminde daha az olduğu görülmektedir. Kârı artırmaya yönelik isteğe bağlı tahakkuklar TDMS döneminde 0.2793 iken UFRS döneminde 0.0924 olarak gerçekleşmiştir. Kârı azaltmaya yönelik isteğe bağlı tahakkuklar ise TDMS döneminde -0.3856 iken UFRS döneminde -0.1065 olarak gerçekleşmiştir. Her iki fark ta % 1 düzeyinde anlamlıdır.

Panel regresyon ve havuzlanmış regresyon analizlerinin sonuçları da yatay-kesitsel modeli destekler niteliktedir. Panel regresyon sonuçlarına göre TDMS döneminde isteğe bağlı mutlak tahakkuklar 0.3827 iken UFRS döneminde 0.0963 olarak ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, havuzlanmış regresyon analizleri sonucunda ortaya çıkan isteğe bağlı mutlak tahakkuklar TDMS döneminde 0.2708 iken UFRS döneminde 0.0841 olarak ölçülmüştür. Hem panel hem de havuzlanmış regresyonlardan elde edilen sonuçlar arasındaki farklar da yatay-kesitsel regresyon sonuçları gibi %1 düzeyinde anlamlıdır. Dolayısıyla kâr yönetimi ile ilgili 1. hipotez kabul edilip "Aynı şirketler UFRS döneminde TDMS döneminden daha az kâr yönetimi yapmaktadırlar" denilebilir.

Tablo 3.5. UFRS ile TDMS dönemlerinin muhasebe kalitesi açısından karşılaştırılması

Panel A: Kâr yönetimi ölçütleri	Tahmin	TDMS (N = 575)	UFRS (N = 575)
DA yatay-kesit	UFRS < TDMS	0.3191	0.0995***
DA ≥ 0 yatay-kesit	UFRS < TDMS	0.2793	0.0924***
		(n=360)	(n=285)
DA < 0 yatay kesit	UFRS > TDMS	-0.3856	-0.1065***
		(n=215)	(n=290)
DA panel regresyon	UFRS < TDMS	0.3827	0.0963***
DA havuzlanmış regresyon	UFRS < TDMS	0.2708	0.0841***
Panel B: Kâr düzeltmesi ölçütleri			
ΔNI* Varyansı	UFRS > TDMS	0.0082	0.0050###
ΔNI* Varyansı / ΔCFO* Varyansı	UFRS > TDMS	0.3910	0.4943
TA* ve CFO* Spearman Korelasyonu	UFRS > TDMS	- 0.6788	- 0.6019 ^{ψψ}
Panel C: Muhasebe rakamlarının hisse senetlerine yansımaya derecesi ölçütleri (Düzeltilmiş R²)			
P*	UFRS > TDMS	7.05%	59.50%
NI/P* İyi haber	UFRS > TDMS	15.70%	6.85%
		(n=371)	(n=289)
NI/P* Kötü haber	UFRS > TDMS	7.82%	22.28%
		(n=204)	(n=286)

Örnekleme: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) işlem gören ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi (TDMS) dönemi (1998-2002) ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) döneminde (2006-2010) kesintisiz olarak finansal raporlama yapan 115 şirket.

Yapılan bütün analizler TDMS ve UFRS dönemi için ayrı ayrı yapılmış ve elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır. Kâr yönetiminin ölçülmesi için gerekli olan isteğe bağlı tahakkuklar, DA = TA – NDA formülü ile hesaplanmıştır. Toplam tahakkuklar ise; TA = ΔCA – ΔCL – ΔCE + ΔSTD – DEP (ΔCA dönen varlıklardaki değişim; ΔCL kısa vadeli yükümlülüklerdeki değişim; ΔCE nakit ve nakit benzerlerindeki değişim; ΔSTD kısa vadeli finansal borçlardaki değişim; DEP ise dönemin amortisman ve itfa giderleridir) şeklinde hesaplanmıştır. Yatay-kesitsel modelde TA önce her yıl ve her SIC sektörü için ayrı ayrı kontrol değişkenleri (1/A_{t-1} bir bölü geçmiş dönem sonundaki toplam aktifleri; ΔREV – ΔREC net satışlardaki

değişim eksi ticari alacaklardaki değişimi; *PPE* brüt maddi duran varlıkları; *ROA* aktif kârlılığını ifade etmektedir) üzerinde analize tabi tutulmuştur. Her yıl ve sektörde en az 10 gözlem sayısı şart koşulmuştur. Bütün değişkenler heteroskedastisite problemini azaltmak için geçmiş dönem sonundaki toplam aktiflere bölünmüştür. Daha sonra bu analizlerden elde edilen katsayılar kontrol değişkenlerinin gerçek değerleri ile çarpılıp isteğe bağlı olmayan tahakkuklar NDA bulunmuştur. NDA değerleri TA'dan çıkarılarak DA değerlerine ulaşılmıştır. Daha sonra DA değerlerinin mutlak değerlerinin ortalamaları alınarak TDMS ve UFRS dönemleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Panel regresyon ve havuzlanmış regresyon analizlerinde ise gözlemler SIC sektörlerine ayrılmadan bütün olarak analize tabi tutulmuş ve kontrol değişkenleri üzerinde yapılan analizlerden sonra elde edilen DA değerlerinin mutlak değerlerinin ortalamaları alınarak TDMS ve UFRS dönemleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Kâr düzeltirmesi için yapılan analizler havuzlanmış regresyon şeklinde yapılmıştır. Önce her şirket ve her yıl için ΔNI (net kârdaki değişim bölü cari dönem sonundaki toplam aktifler) değerleri hesaplanmış, daha sonra ΔNI kontrol değişkenleri (*SIZE* yıl sonundaki piyasa değerinin doğal logaritmasını; *GROWTH* net satışlardaki yüzde değişimi; *EISSUE* sermayedeki yüzde değişimi; *LEV* toplam finansal borçlar bölü toplam özkaynakları; *DISSUE* toplam yükümlülüklerdeki yüzde değişimi; *TURN* net satışlar bölü cari yıl sonundaki toplam aktifleri; *CFO*, $NI - TA$ şeklinde hesaplanan faaliyet nakit akışlarını; *AUD* şirketin ilgili yıldaki denetim firmasının Dört Büyükle'den (PwC, KPMG, Ernst & Young ve Deloitte) biri olması durumunda "1", aksi durumda "0" olan kukla değişkeni ifade etmektedir) üzerinde analize tabi tutulmuş ve bu regresyonlardan elde edilen kalıntılar (ΔNI^*) net kârdaki değişim olarak kullanılarak varyansı alınmıştır. Daha sonra her iki dönemdeki ΔNI^* değerlerinin varyansları karşılaştırılmıştır. Nakit akışlarının kâr düzeltirmesindeki etkisinin kontrol edilmesi amacıyla ΔCFO da kontrol değişkenleri üzerinde analize tabi tutulmuş ve bu analizden elde edilen kalıntıların (ΔCFO^*) varyansı ΔNI^* varyansına bölünmüştür. *TA* ve *CFO* arasındaki negatif korelasyonun iki dönem için karşılaştırılması amacıyla bu değerler kontrol değişkenleri üzerinde (*CFO* kontrol değişkenleri arasından çıkarıldıktan sonra) analize tabi tutulmuş ve kalıntılar (TA^* ve CFO^*) elde edilmiştir. ikinci aşamada TA^* ve CFO^* arasındaki Spearman korelasyonları hesaplanarak Fisher (1915) r-z dönüşümü kullanılarak iki korelasyon arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılmıştır.

Muhasebe rakamlarının hisse senedi piyasalarına yansımaya derecesini ölçen havuzlanmış regresyon analizleri de iki aşamalı olarak yapılmıştır. Önce hisse senedi fiyatı (*P*, yıl sonundan altı ay sonraki hisse senedi kapanış fiyatı) SIC sektörlerinin üzerinde analize tabi tutulmuş; daha sonra bu analizlerden elde edilen kalıntılar (P^*) ise *BVPS* (hisse başına özsermaye defter değeri) ve *NIPS* (hisse başına net kâr) üzerinde regresyona tabi tutulmuştur. Her iki dönemde de ikinci aşamadaki regresyonlardan elde edilen düzeltilmiş R^2 değerleri karşılaştırılmıştır. NI/P 'nin (hisse başına net kâr bölü yılbaşındaki hisse senedi fiyatı) *RETURN* (hisse senedi getirisi; yıl sonundan üç ay sonraki hisse senedi fiyatının yıl sonundan dokuz ay önceki fiyata oranının doğal logaritması) üzerinde regresyon analizleri de iki aşamalı olarak yapılmıştır. Önce NI/P SIC sektörlerinin üzerinde analize tabi tutulmuş, daha sonra bu analizlerden elde edilen kalıntılar *RETURN* üzerinde regresyona tabi tutulmuştur. Son olarak, aynı analizler örneklem iyi haber (pozitif getiriye sahip) gözlemleri ve kötü haber (negatif getiriye sahip) gözlemler olarak ikiye bölünmüş ve analizler her iki dönem için de ayrı ayrı yapılmıştır. Bu aşamada toplam dört analiz yapılmış ve sonuçlar karşılaştırılmıştır.

*** Wilcoxon Testi sonuçlarının %1 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

††† F-Testi sonuçlarının %1 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir (tek kuyruk).

¶¶¶ Z-Testi sonuçlarının %1 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir (tek kuyruk).

Kâr düzleştirmesi ölçütlerinden net kârdaki değişimin varyansı beklenmeyen şekilde TDMS döneminde UFRS dönemine göre daha yüksek çıkmıştır. TDMS döneminde 0.0082 olan varyans UFRS döneminde 0.0050 düzeyine düşmüştür ve bu fark % 1 düzeyinde anlamlıdır. Bu durumda kâr düzleştirmesi ile ilgili olan 2. hipotezin reddedilmesi gerekir. Fakat kâr düzleştirmesi üzerinde nakit akışlarındaki değişimin etkisini kontrol eden ikinci ölçüt olan net kârdaki değişimin varyansının nakit akışlarındaki değişimin varyansına oranı TDMS döneminde (0.3910) UFRS dönemine (0.4943) göre daha düşük çıkmıştır. Oranlar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını ölçen bir istatistiki yöntem bilinmediği için bu oranın istatistiki testleri yapılmamış sadece oranların büyüklüğüne bakılmıştır. Fakat oranlar arasında ciddi bir fark olduğu söylenebilir. Dolayısıyla 3. hipotez kabul edilmiştir.

Net kârdaki değişimin varyansı ile net kârdaki değişimin varyansının nakit akışlarındaki değişimin varyansına oranının ters yönlere çıkması, UFRS döneminde TDMS dönemine göre nakit akışlarındaki değişimin varyansının net kârdaki değişimin varyansından daha fazla düşmesinden kaynaklanmaktadır. TDMS döneminde net kârdaki değişimin varyansı UFRS dönemine göre 1.63 oranında (0.0082/0.0050) düşerken, nakit akışlarındaki değişimin varyansı ise 2.06 (0.0211/0.0102) oranında düşmüştür. Tahakkukların UFRS döneminde daha istikrarlı olduğu da (toplam tahakkuklardaki değişimin varyansı TDMS döneminde 0.1940 iken UFRS döneminde bu oran 0.0291'dir) göz önünde bulundurulduğunda, $NI = TA + CFO$ eşitliğinden dolayı, tahakkuklar düzleştikçe nakit akışlarının, dolayısıyla net kârın da düzleşeceği söylenebilir. Böylece UFRS döneminde net kârdaki değişimin varyansının daha düşük çıkmasının sebebinin, nakit akışlarında ve tahakkuklarda meydana gelen düzleşme olduğu söylenebilir. Dolayısıyla hem tahakkukların TDMS döneminde anlamlı şekilde daha büyük çıktığı ilk hipotezin sonuçları teyit edilmekte, hem de kâr düzleştirmesinde nakit akışlarının etkisinin ölçülmesi amacını taşıyan 3. Hipotez kabul edilmektedir.

Healy (1985) gibi bazı yazarlar, bir firmanın üst yönetimi değiştiğinde yerine gelen yönetimin finansal tablolardaki sorunlu kalemleri temizleyerek sorumluluktan

kurtulmak ve gelecekte kârın istikrarlı hale getirmek için zemin “büyük temizlik muhasebesi”⁶⁸ gibi birtakım manipülasyon yöntemleri sonucunda yöneticilerin kendi yargılarını, kazançlarda yüksek değişkenlik sonuçları doğuracak şekilde kullanmış olabileceklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla kazançlardaki yüksek değişkenlik düşük muhasebe kalitesi anlamına da gelebilir (Barth, Landsman, & Lang, 2008, s. 476). UFRS döneminde net kârın daha istikrarlı olmasının bir başka nedeni de bu dönemdeki siyasi istikrar, dışa açılma politikaları ve 1997 ve 2001 krizleri gibi Türk ekonomisini derinden etkileyen krizlerin yokluğu olabilir⁶⁹. Çünkü açıklanmayan sonuçlara göre TDMS döneminde net kârdaki değişimlerin ortalaması negatif iken (-0,0069) UFRS döneminde bu rakam pozitiftir (0.0046). Yani TDMS döneminde şirketler ortalama olarak bir önceki yıla göre UFRS döneminden daha fazla zarar etmişlerdir.

Kâr düzeltirmesi ile ilgili üçüncü ölçüt olan ve tahakkukların zamanlamasını ölçen, tahakkuklar ile nakit akışları arasındaki korelasyon beklendiği gibi TDMS döneminde (-0.6788) UFRS dönemine (-0.6019) göre daha fazla negatif çıkmıştır ve aradaki fark %5 düzeyinde anlamlıdır. Açıklanmayan sonuçlara göre kontrol değişkenleri modele dahil edildikten sonra ortalama nakit akışları TDMS döneminde (-0.004315) UFRS dönemine (0.001330) göre ciddi ölçüde düşük çıkmaktadır. Tahakkuklar ile nakit akışları arasında TDMS döneminde daha fazla negatif korelasyon çıkması da bu durumu doğrular niteliktedir. Böylece TDMS döneminde şirketlerin zayıf nakit akışları dolayısıyla ortaya çıkan açıklarını yüksek tahakkuklarla kapatmaya çalıştıkları söylenebilir.

⁶⁸ Big bath accounting; Firmanın üst yönetimi değiştiğinde yeni gelen yönetimin finansal tablolardaki sorunlu kalemleri ortadan kaldıracak bir temizlik uygulamasına başvurması olarak adlandırılabilir. Yapılan işlem, finansal tabloların bir anlamda yıkanması olarak nitelendirilmektedir. Büyük temizlik muhasebesi, firmalarda yönetimin değiştiği dönemlerde, yeni yönetimin bazı verimsiz aktifleri gider yazmak suretiyle bilançosundan çıkarması, böylece bir taraftan geçmiş yönetimin görevde olduğu dönemlerin olduğundan daha zararlı, diğer taraftan gelecek dönemlerin daha karlı olduğu izlenimi yaratılmasına yönelik bir muhasebeleştirme manipülasyonu olarak ortaya çıkmaktadır (Ayarlıoğlu, 2007; Stolowy ve Breton, 2000 ve Küçüksözen 2005’ten alıntı).

⁶⁹ 2007 krizi bütün dünyadaki finansal sistemi etkilediği halde, bu dönemde Türk Bankacılık Sistemi’ndeki güçlü yapı ve gayrimenkule dayalı finansal varlıkların gelişmiş ülkeler kadar yaygın olmaması, Türkiye’nin bu krizden gelişmiş ülkeler kadar etkilenmemesini sağlamıştır.

Muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansıma derecesini ölçen birinci ölçüt hisse başına defter değeri ve hisse başına net kâr rakamlarının hisse senedi fiyatını açıklama gücüdür. Analiz sonuçlarına bakıldığında, TDMS döneminde yapılan havuzlanmış regresyonlardan elde edilen düzeltilmiş R^2 değerinin (%7.05) UFRS dönemindeki düzeltilmiş R^2 değerinden (%59.50) önemli ölçüde düşük çıktığı görülmektedir⁷⁰. Yapılan analizlerin bir kısmında oto korelasyon sorunu ortaya çıkmıştır (düşük Durbin-Watson değerleri). Oto korelasyonun azaltılması amacıyla bu modellere gecikmeli AR(1) değişkeni eklenerek analizler tekrar edilmiştir. Bu değişikliklerle her iki dönemin düzeltilmiş R^2 değerleri büyük oranda yükselse de, açıklanan analiz sonuçları ile aynı doğrultuda olarak TDMS dönemindeki değerler UFRS dönemindeki değerlerden daha düşük çıkmıştır⁷¹. Bu durumda 5. hipotez kabul edilip UFRS döneminde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen rakamların hisse senedi fiyatına yansıma derecesinin TDMS dönemine göre daha fazla olduğu söylenebilir.

Muhasebe rakamları ile sermaye piyasaları ilişkisini ölçen ikinci ölçüt olan; kazançların hisse senedi getirileri üzerinde ters regresyona tabi tutulması sonucunda elde edilen düzeltilmiş R^2 değerlerinin sonuçları da benzer şekilde gerçekleşmiştir. Örneklem Ball, Kothari, & Robin (2000) ve Barth, Landsman, & Lang (2008) takip edilerek iyi haber ve kötü haber olarak ikiye bölündüğünde iki dönemde birbirinin tersi sonuçlara ulaşılmıştır. TDMS döneminde iyi haberler (pozitif getiri) ile ilgili regresyondan elde edilen düzeltilmiş R^2 %15.70 iken, kötü haberler (negatif getiri) ile ilgili regresyondan elde edilen R^2 ise %6.85 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar literatürde bulunan sonuçlarla tutarlı değildir. Lang, Raedy, & Yetman (2003) her iki dönemde de kötü haber R^2 'sinin iyi haberinkinden daha yüksek çıktığını bulmuşlardır. Barth, Landsman, & Lang (2008) da benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Bu durumun firmaların iyi haberlerle ilgili sonuçları kötü haberlere göre daha çabuk

⁷⁰ Düzeltilmiş R^2 değerleri arasındaki anlamlı farkları ölçen biçimsel bir istatistiki yöntem bilinmediği için bu rakamların büyüklüğü esas alınmıştır.

⁷¹ Gecikmeli değişken eklenerek yapılan analizlerde bir yıllık veri otomatik olarak örneklemden atıldığından, bu analizlerin gözlem sayıları 460'a, bazı analizlerde ise 345'e düşmüştür. AR(1) değişkeni eklenmiş analizlerin sonuçları ayrıca "EKLER" kısmında verilmiştir.

raporladıklarını gösterdiği varsayıldığında, TDMS döneminde muhasebe kalitesinin bir göstergesi olan ihtiyatlılık ilkesi ile ilgili problemler olduğu düşünülebilir. Yani TDMS döneminde şirketler zararlarını olması gerektiğinden daha geç açıklıyor olabilirler. Diğer taraftan UFRS dönemindeki kötü haberlerle ilgili regresyonun R^2 'si (%22.28) iyi haberlerle ilgili regresyonun R^2 'sinin (%7.82) üç katıdır. Bu da UFRS döneminde ihtiyatlılığın, yani kayıpların kazançlardan daha çabuk raporlanma oranının daha yüksek olduğunu, dolayısıyla muhasebe kalitesinin daha yüksek olduğunu gösterir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Muhasebe kalitesi "Raporlanan kazançların, bu kazançların altında yatan temel ekonomik durumu ve temel muhasebe kavramlarını güvenilir bir şekilde yansıtma derecesi" olarak ifade edilebilir. Muhasebe kalitesini etkileyen unsurlar da hukuk sistemleri ve siyasal sistemler aracılığıyla; muhasebe standartları, finansal piyasaların gelişmişliği, ülkelerdeki sermaye ve mülkiyet yapıları ve vergi sistemleri (Soderstrom & Sun, 2007) olarak belirtilmiştir. Muhasebe ve finansman literatüründe son yıllarda yapılan akademik çalışmalar da, muhasebe sisteminden elde edilen bilgilerin kalitesi ve UFRS ilişkisi üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çalışmaların en fazla yapıldığı bölge Avrupa Birliği'dir.

UFRS ilke bazlı bir finansal raporlama sistemidir ve temelleri de içtihadı dayalı hukuk sistemine sahip olan İngiltere'de atılmıştır. İchtihada dayalı hukuk sistemleri olan ülkelerde ise kanun ve düzenlemeler yatırımcıyı korumak ve bilgi vermek üzerine bina edildiği için sermaye piyasaları kredi piyasalarına göre daha gelişmiştir (Lee, Walker, & Christensen, 2008). Sermaye piyasaları gelişmiş olan ekonomilerde muhasebe bilgilerinin kalitesi üzerinde UFRS'nin yanında, belki de daha fazla raporlama güdöleri etkili olmaktadır. Bu durum, içtihadı dayalı hukuk sistemleri üzerinde yapılan çalışmalarda UFRS'nin etkilerinin ölçülmesini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla UFRS'nin muhasebe kalitesine etkisini esas alan

çalışmalar kod hukukunun hakim olduğu ülkelerde, özellikle Almanya’da yoğunlaşmıştır.

Türkiye’de de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Avrupa Birliği ile uyum çerçevesinde 2005 yılından itibaren zorunlu olarak uygulanmaya başlanmıştır. Son yıllarda sermaye piyasalarının gelişmesine ve yatırımcıyı korumaya yönelik yapılan düzenlemelere rağmen Türkiye hâlâ büyük ölçüde kod hukukuna dayalı kanunlarla yönetilmekte olan bir ülkedir. Dolayısıyla Türkiye’de de muhasebe bilgi sisteminden elde edilerek kamuya açıklanan bilgilerin kalitesini artırdığı düşünülmektedir.

Bu çalışma da İMKB’de 1997-2010 yılları arasında kesintisiz olarak işlem gören 115 şirkette TDMS dönemine (1998-2002) oranla UFRS döneminde (2006-2010) muhasebe kalitesi açısından meydana gelen değişiklikleri ölçmek amacı gütmektedir. Muhasebe kalitesi ise doğrudan ölçülebilen bir olgu olmadığından dolayı bu araştırmanın birtakım ölçütler kullanılarak yapılması gerekir. Muhasebe kalitesinin en önemli göstergelerinden birisi kâr yönetimindeki azalmadır. Kâr yönetimi ise “Bir firmanın ekonomik ve finansal performansı hakkında, finansal tablo kullanıcılarını yanıltmak ya da kamuya açıklanan kâr tutarına bağlı bazı sözleşmesel sonuçları etkilemek amacıyla, firma yöneticilerinin finansal raporlama sürecini etkileyerek firmanın finansal sonuçlarını değiştirmeleri” (Ayarlıoğlu, 2007, s. 189) olarak tanımlanabilir. Kâr yönetiminin ölçülebilmesi için de birtakım temsilciler kullanılması gerekir. İsteğe bağlı tahakkukların büyüklüğü bu temsilcilerin başında gelmektedir. İsteğe bağlı tahakkuk büyüklükleri kâr yönetimi ile doğru orantılıdır. Bu çalışmada da kâr yönetiminin göstergesi olarak mutlak isteğe bağlı tahakkuk büyüklüğü alınmıştır. Bu büyüklüklerin tahmin edilmesi ise yatay-kesitsel, panel ve havuzlanmış regresyon analizleri vasıtası ile yapılmıştır. Sonuçta üç analizin bulguları da UFRS döneminde kâr yönetiminin önemli ölçüde azaldığını göstermiştir. Yatay-kesitsel analizlerden elde edilen isteğe bağlı tahakkuk tutarları ayrıca pozitif tahakkuklar ve negatif tahakkuklar olarak ikiye ayrılmış ve ayrı ayrı analize tabi tutulmuştur. Bu analizlerin sonuçları da hem pozitif tahakkukların hem de negatif

tahakkukların TDMS döneminde UFRS dönemine göre ciddi oranda fazla olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Muhasebe kalitesindeki artış veya azalışı gösteren ikinci ölçüt ise kâr düzleştirmesidir. Kâr düzleştirmesi kısaca “Yıllar itibariyle istikrarlı bir işletme görünümü vermek amacıyla kazançların dönemler arasında aktararak yumuşatılması” olarak tanımlanabilir. Bu çalışmada net kârdaki değişimlerin varyansı kâr düzleştirmesinin ilk temsilcisi olarak ele alınmıştır. Buna göre net kârdaki değişimler dönemler itibariyle ne kadar az ise işletme o ölçüde kâr düzleştirmesi yapmakta ve kazançlarını dönemler arasında aktarmaktadır. Bu amaçla havuzlanmış regresyon analizleri vasıtasıyla önce net kârdaki değişim, üzerinde etkisi olduğu düşünülen kontrol değişkenleriyle birlikte analize tabi tutularak bu etkilerden arındırılmış, daha sonra da bu analizlerden elde edilen kalıntılar TDMS ve UFRS dönemleri arasında karşılaştırılmıştır. Sonuçta beklenenin aksine TDMS döneminde net kârdaki değişimlerin varyansı daha fazla çıkmıştır. Net kârdaki değişimlerin nakit akışlarındaki değişimlerden mi yoksa tahakkuklardan mı kaynaklandığının belirlenebilmesi için net kârdaki değişimin varyansı, aynı yöntemle tahmin edilen faaliyet nakit akışlarındaki değişimin varyansına bölünmüş ve sonuçta UFRS döneminde kazançlarda meydana gelen istikrarın büyük ölçüde nakit akışlarındaki değişimlerin azalmasına bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kâr düzleştirmesi ile ilgili üçüncü ölçüt olan tahakkuklar ve nakit akışları arasındaki korelasyon da ilk iki temsilci gibi iki aşamalı olarak yapılmıştır. Tahakkuklar ve faaliyet nakit akışları arasında negatif korelasyon olması beklenen bir durumdur. Çünkü kazançlar tahakkuklar ve nakit akışlarının toplamından oluşmaktadır. Ancak bu korelasyonun yüksek oranda negatif çıkması, yöneticilerin zayıf nakit akışları sebebiyle ortaya çıkan olumsuzlukları gidermek için tahakkukları artırdıklarına işaret eder. Bu analizin sonuçları da ilk iki ölçütü destekler niteliktedir. Bulgulara göre TDMS dönemindeki korelasyon UFRS dönemindeki korelasyona göre anlamlı ölçüde daha fazla negatiftir. Nakit akışlarının TDMS döneminde UFRS dönemine göre daha değişken olması ve TDMS döneminde isteğe bağlı tahakkukların yüksek çıkması,

yöneticilerin nakit akışlarındaki zaaflarını tahakkukları artırarak kapatmaya çalışmaları olarak açıklanabilir.

Muhasebe kalitesinin ölçülmesi amacıyla yapılan son analizler de havuzlanmış regresyon analizleri vasıtasıyla, muhasebe rakamlarının hisse senedi piyasalarına yansıma derecesini ölçmektedir. Bunun için ilk olarak hisse senedi fiyatı, sektörlerden oluşan kukla değişkenler üzerinde analize tabi tutulmuş, bu analizlerden elde edilen kalıntılar bağımlı değişken, hisse başına net kâr ve hisse başına özsermaye defter değeri de bağımsız değişkenler olarak kullanılmak suretiyle bir model oluşturulmuştur. Sonuçta UFRS döneminde muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansıma derecesi TDMS döneminden anlamlı ölçüde daha yüksek çıkmıştır. Yansıma derecesi ile ilgili ikinci hipotez ise ihtiyatlılık ile ilgilidir. Kısaca “kayıplar muhtemel olduğunda finansal tablolara yansıtılırken, kazançların kesinleşmeden yansıtılmaması” olarak tanımlanabilecek olan ihtiyatlılık kavramı da, muhasebe kalitesinin ölçümünde önemli bir araçtır. Dolayısıyla hisse senedi getirilerindeki kayıpların finansal raporlamadan elde edilen rakamlarla kazançlardan daha fazla ilişkisinin olması beklenir. Bu analizlerde de Basu’nun (1997) kullandığı ters regresyon Ball, Kothari, & Robin (2000) ve Barth, Landsman, & Lang (2008) takip edilerek modifiye edilmiş ve örneklem iyi haber (pozitif getiriye sahip) ve kötü haber (negatif getiriye sahip) olmak üzere ikiye bölünerek kâr rakamlarının getirilerle olan ilişkisi incelenmiştir. Sonuçta iyi haberler için UFRS döneminde bu ilişkide büyük bir azalma gözlenirken, kötü haberler için bundan daha fazla bir artış gözlenmiştir.

Çalışmanın sonuçları özetlenecek olursa; Türkiye’de muhasebe kalitesi ile ilgili olarak belirlenen altı ölçütten beşinde UFRS döneminde daha az kâr yönetimi ve daha az kâr düzeltmesi olduğu ve finansal raporlama sistemi aracılığıyla elde edilen bilgilerin sermaye piyasalarına daha fazla yansıdığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla UFRS döneminde muhasebe kalitesi TDMS dönemine göre daha yüksektir denilebilir.

Fakat muhasebe standartları, muhasebe kalitesini etkileyen unsurlardan sadece bir tanesidir. UFRS'nin yanında uygulanabilirliğinin, daha açık bir ifade ile muhasebe ve denetim ile ilgili yasal düzenlemelerin, ülkedeki ekonomik teamüllerin ve vergi uygulamalarının etkisi kontrol edilmeden kesin bir sonuca varmak mümkün değildir.

KAYNAKÇA

- Aboddy, D., Barth, M. E., & Kasznik, R. (1999). Revaluations of fixed assets and future firm performance: Evidence from the UK. *Journal of Accounting and Economics*, 26(1-3), 149-178. doi:10.1016/S0165-4101(98)00040-8
- Ağca, A., & Aktaş, R. (2007). Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama (IAS/IFRS) Standartları İMKB’de Yer Alan Firmaların Finansal Tablolarını Nasıl Etkiledi? *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 1-16.
- Aharony, J., Lin, C.-J., & Loeb, M. P. (1993). Initial public offerings, accounting choices, and earnings management. *Contemporary Accounting Research*, 61(1), 61-81.
- Ahmed, A. S., Takeda, C., & Thomas, S. (1999). Bank loan loss provisions: a reexamination of capital management, earnings management and signaling effects. *Journal of Accounting and Economics*, 28, 1-25.
- Akdoğan, N., & Aydın, H. (1987). *Muhasebe Teorileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayın No:98.
- Akdoğan, N., & Sevilengül, O. (2007). *Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması* (12. b.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akdoğan, N., & Tenker, N. (1992). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri* (4. b.). Ankara: Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Matbaası.
- Akdoğan, N., & Tenker, N. (2007). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri* (11. b.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aksoy, T. (2005, Nisan-Haziran). Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/IFRS Bazında Küresel Muhasebe Standartları Setine Yöneliş Eğilimi. *Mali Çözüm*, 182-199.
- Ali, A., & Hwang, L.-S. (2000). Country-Specific Factors Related to Financial Reporting and the Value Relevance of Accounting Data. *Journal of Accounting Research*, 38(1), 1-21.
- American Accounting Association. (1966). *A Statement of Basic Accounting Theory*. Florida: Evanston.
- American Accounting Association's Financial Accounting Standards Committee. (1998). Criteria for Assessing the Quality of an Accounting Standard. *Accounting Horizons*, 12(2), 161-162.
- Amihud, Y. (2002). Illiquidity and stock returns: cross-section and time-series effects. *Journal of Financial Markets*, 5(1), 31-56.

- Amihud, Y., Kamin, J. Y., & Ronen, J. (1983). 'Managerialism', 'ownerism' and risk. *Journal of Banking & Finance*, 7(2), 189-196. doi:10.1016/0378-4266(83)90031-6
- Amir, E., Harris, T. S., & Venuti, E. K. (1993). A Comparison of the Value-Relevance of U.S. Versus Non-U.S. GAAP Accounting Measures Using Form 20-F Reconciliations. *Journal of Accounting Research*, 31(Supplement), 230-264.
- Anderson, J. C., & Louderback III, J. G. (1975). Income Manipulation and Purchase-Pooling: Some Additional Results. *Journal of Accounting Research*, 13(2), 338-343. <http://www.jstor.org/stable/2490368> adresinden alınmıştır
- Archibald, T. R. (1967). The Return to Straight-Line Depreciation: An Analysis of a Change in Accounting Method. *Journal of Accounting Research*, 5, 164-180. <http://www.jstor.org/stable/2489918> adresinden alınmıştır
- Aren, S. (2003). Yöneticilerin kar yönetimi ile ilgili tutumları ve İMKB`de bir uygulama. *Doktora Tezi*. Gebze: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arya, A., Glover, J. C., & Sunder, S. (2003). Are unmanaged earnings always better for shareholders? *Accounting Horizons*, 17(Supplement), 111-116.
- Ashari, N., Koh, H. C., Tan, S. L., & Wong, W. H. (1994). Factors affecting income smoothing among listed companies in Singapore. *Accounting and Business Research*, 24(96), 291-301.
- Aslan, S. (2004). Global Muhasebe Sürecinde Yakınsama Eğilimleri. *Muhasebe ve Finansman*, 23, 93-100.
- Avder, E. (2007, 06 19). *Geçmişten Günümüze Muhasebe Mesleği*. 12 25, 2009 tarihinde Muhasebetr.com: <http://www.muhasetr.com/yazarlarimiz/erdogan/008/> adresinden alındı
- Ayarlıoğlu, M. A. (2007). Kar Yönetimi Uygulamaları ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Test Edilmesi. *Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayarlıoğlu, M. A. (2007). Kar Yönetimi Uygulamaları ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Test Edilmesi. *Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayboğa, H. (2001). Mali Durum Tablosu ve Kuramsal Yapısı-Teori ve Türk Ticaret Kanunu Açısından İrdelenmesi. *Mali Çözüm Dergisi*(57), 11-.
- Ball, R. (2001). Infrastructure requirements for an economically efficient system of public financial. *Brookings-Wharton Papers on Financial Services*, 127-169.

- Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors. *International Accounting Policy Forum* (s. 5-27). Accounting and Business Research.
- Ball, R., & Brown, P. (1968). An Empirical Evaluation of Accounting Income Numbers. *Journal of Accounting Research*, 6(2), 159-178.
- Ball, R., & Shivakumar, L. (2005). Earnings quality in UK private firms: comparative loss recognition timeliness. *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 83-128. doi:10.1016/j.jacceco.2004.04.001
- Ball, R., Kothari, S., & Robin, A. (2000). The Effect of International Institutional Factors On Properties of Accounting Earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 29(1), 1-51.
- Balsarı, Ç. K., Özkan, S., & Durak, M. G. (2010). Earnings Conservatism in Pre- and Post- IFRS Periods in Turkey: Panel Data Evidence on the Firm Specific Factors. *Journal of Accounting and Management Information Systems*, 9(3), 403-421.
- Bao, B.-H., & Bao, D.-H. (2004). Income Smoothing, Earnings Quality and Firm Valuation. *Journal of Business Finance & Accounting*, 31(9-10), 1525-1557.
- Barefield, R. M., & Comiskey, E. E. (1972). The Smoothing Hypothesis: An Alternative Test. *The Accounting Review*, 47(2), 291-298. <http://www.jstor.org/stable/244752> adresinden alınmıştır
- Barth, M. E. (1994). Fair Value Accounting: Evidence from Investment Securities and the Market Valuation of Banks. *The Accounting Review*, 69(1), 1-25. <http://www.jstor.org/stable/248258> adresinden alınmıştır
- Barth, M. E., Beaver, W. H., & Landsman, W. R. (1992). The market valuation implications of net periodic pension cost components. *Journal of Accounting and Economics*, 15(1), 27-62. doi:10.1016/0165-4101(92)90011-P
- Barth, M. E., Beaver, W. H., & Landsman, W. R. (1996). Value-Relevance of Banks' Fair Value Disclosures under SFAS No. 107. *The Accounting Review*, 71(4), 513-537. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/248569>
- Barth, M. E., Beaver, W. H., & Landsman, W. R. (2001). The relevance of the value relevance literature for financial accounting standard setting: another view. *Journal of Accounting and Economics*, 31(1), 77-104. doi:10.1016/S0165-4101(01)00019-2
- Barth, M. E., Clement, M. B., Foster, G., & Kasznik, R. (1998). Brand Values and Capital Market Valuation. *Review of Accounting Studies*, 3(1-2), 41-68. doi:10.1023/A:1009620132177

- Barth, M. E., Landsman, W. R., & Lang, M. H. (2008). International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 467-498. doi:10.1111/j.1475-679X.2008.00287.x
- Bartov, E. (1993). The Timing of Asset Sales and Earnings Manipulation. *The Accounting Review*, 68(4), 840-855. <http://www.jstor.org/stable/248507> adresinden alınmıştır
- Bartov, E., Goldberg, S. R., & Kim, M. (2005). Comparative Value Relevance Among German, U.S., and International Accounting Standards: A German Stock Market Perspective. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 20(2), 95-119. doi:10.1177/0148558X0502000201
- Bartov, E., Gul, F. A., & Tsui, J. S. (2001). Discretionary-accruals models and audit qualifications. *Journal of Accounting and Economics*, 30(3), 421-452.
- Başpınar, A. (2004). Türkiye’de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış. *Maliye Dergisi*, 146, 49-50.
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24, 3-37.
- Bauman, C. C., Bauman, M. P., & Halsey, R. F. (2001). Do Firms Use the Deferred Tax Asset Valuation Allowance to Manage Earnings? *The Journal of the American Taxation Association*, 23(Supplement), 27-48.
- Bayazitlı, E. (1995). Avrupa Topluluğu'ndaki Muhasebe Düzenlemeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1-2(50), 95-128. doi:10.1501/ankara-2771
- Bayrı, O. (2010). Tekdüzen Muhasebe Sistemine ve Türkiye Muhasebe - Finansal Raporlama Standartlarına Göre Bilançonun Biçimsel Yapısı, Kapsamı ve İçeriğinin Karşılaştırmalı Analizi. *Mali Çözüm*, 89-116.
- Beaver, W. H. (1968). The Information Content of Annual Earnings Announcements. *Journal of Accounting Research*, 6(Empirical Research in Accounting: Selected Studies), 67-92. <http://www.jstor.org/stable/2490070> adresinden alınmıştır
- Beaver, W. H. (1982). Discussion of Market-Based Empirical Research in Accounting: A Review, Interpretation, and Extension. *Journal of Accounting Research*, 20(Supplement: Studies on Current Research Methodologies in Accounting: A Critical Evaluation), 323-331. <http://www.jstor.org/stable/2674686> adresinden alınmıştır
- Beaver, W. H., & Engel, E. E. (1996). Discretionary behavior with respect to allowances for loan losses and the behavior of security prices. *Journal of Accounting and Economics*, 22, 177-206.

- Beaver, W. H., & McNichols, M. F. (1998). The Characteristics and Valuation of Loss Reserves of Property Casualty Insurers. *Review of Accounting Studies*, 3, 73-95.
- Beaver, W., Lambert, R., & Morse, D. (1980). The information content of security prices. *Journal of Accounting & Economics*, 2, 3-28.
- Beneish, M. D. (1997). Detecting GAAP violation: implications for assessing earnings management among firms with extreme financial performance. *Journal of Accounting and Public Policy*, 16(3), 271-309. doi:10.1016/S0278-4254(97)00023-9
- Beneish, M. D. (1999a). Incentives and Penalties Related to Earnings Overstatements That Violate GAAP. *The Accounting Review*, 74(4), 425-457.
- Beneish, M. D. (1999b). The Detection of Earnings Manipulation. *Financial Analysts Journal*, 55(5), 24-36.
- Beneish, M. D. (2001). Earnings management: A perspective. *Managerial Finance*, 27(12), 3-17.
- Berglöf, E. (1990). Capital Structure as a Mechanism of Control: A Comparison of Financial Systems. M. Aoki, B. Gustavsson, & E. O. Williamson (Dü) içinde, *The Firm as a Nexus of Treaties*. London, England: European Sage.
- Biddle, G. C., & Hilary, G. (2006). Accounting Quality and Firm-Level Capital Investment. *The Accounting Review*, 81(5), 963-982.
- Bierman, H., & Drebin, A. R. (1972). *Financial Accounting and Introduction*. New York: Macmillan Publishing.
- Black, E. L., Sellers, K. F., & Manly, T. S. (1998). Earnings Management Using Asset Sales: An International Study of Countries Allowing Noncurrent Asset Revaluation. *Journal of Business Finance & Accounting*, 25(9) & (10), November/December 1998, 0306-686X, 25(9-10), 1287-1317.
- Boonlert-U-Thai, K., Meek, G. K., & Nabar, S. (2006). Earnings attributes and investor-protection: International evidence. *The International Journal of Accounting*(41), 327-357.
- Bremser, W. G. (1975). The Earnings Characteristics of Firms Reporting Discretionary Accounting Changes. *The Accounting Review*, 50(3), 563-573.
<http://www.jstor.org/stable/245013> adresinden alınmıştır
- Breton, G., & Stolowy, H. (2000). *A Framework for the Classification of Accounts Manipulations*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=263290> adresinden alınmıştır
- Brigham, E. F. (2006). *Finansal Yönetimin Temelleri* (Cilt I). (Ö. Akmut, & H. Sarıaslan, Çev.) Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayın No:223.

- Brown, P. (2011). International Financial Reporting Standards: what are the benefits? *Accounting and Business Research*, 41(3), 269-285.
<http://dx.doi.org/10.1080/00014788.2011.569054> adresinden alınmıştır
- Brown, P., & Clinch, G. (1998). Global harmonisation of accounting standards: what research into capital markets tells us. *Australian accounting review*, 8(1), 21-29.
- Brown, R. (2006). Early Italian Accountants. R. Brown içinde, *A History of Accounting and Accountants*. New York, NY, ABD: Cosimo Books.
- Buckley, J. W., Buckley, M. H., & Chiang, H. F. (1980). *Araştırma yöntemleri ve İşletme Kararları*. (M. Gecikligün, & İ. H. Albayrak, Çev.) İstanbul.
- Burgstahler, D. C., Hail, L., & Leuz, C. (2006). The Importance of Reporting Incentives: Earnings Management in European Private and Public Firms. *The Accounting Review*, 81(5), 983-1016.
- Burgstahler, D., & Dichev, I. (1997). Earnings management to avoid earnings decreases and losses. *Journal of Accounting and Economics*, 24(1), 99-126. doi:10.1016/S0165-4101(97)00017-7
- Bushee, B. J., & Noe, C. F. (2000). Disclosure Practices, Institutional Investors, and Stock Return Volatility. *Journal of Accounting Research*, 38(Supplement: Studies on Accounting Information and the Economics of the Firm), 171-202.
<http://www.jstor.org/stable/2672914> adresinden alınmıştır
- Bushman, R. M., & Smith, A. J. (2001). Financial Accounting Information and Corporate Governance. *Journal of Accounting and Economics*(32), 237-333.
- Cai, L., Rahman, A. R., & Courtenay, S. M. (2008). *The Effect of IFRS and its Enforcement on Earnings Management: An International Comparison*. SSRN Working Paper:
<http://ssrn.com/abstract=1473571> adresinden alınmıştır
- Callao, S., & Jarne, J. I. (2010). Have IFRS Affected Earnings Management in the European Union? *Accounting in Europe*, 7(2), 159-189.
- Campbell, J. Y., & Shiller, R. J. (1988). Stock Prices, Earnings, and Expected Dividends. *The Journal of Finance*, 43(3), 661-676. <http://www.jstor.org/stable/2328190> adresinden alınmıştır
- Capkun, V., Cazavan-Jeny, A., Jeanjean, T., & Weiss, L. A. (2011, Haziran 22). *Setting the Bar: Earnings Management during a Change in Accounting Standards*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=1870007> adresinden alınmıştır
- Carozza, P., Glendon, M. A., & Rheinstein, M. (2011). *Britannica Academic Edition Articles*. Ocak 18, 2011 tarihinde Britannica Academic Edition:
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/119271/civil-law> adresinden alındı

- Çelik, O. (2003). *Muhasebe Kuramı ve Uygulamaları Açısından Muhasebe Bilgilerinin Niteliği*. Şubat 12, 2010 tarihinde http://www.politics.ankara.edu.tr/eski/dosyalar/tm/SBF_WP_52.pdf adresinden alındı
- Çelik, O. (2007). *İşletmelerde Muhasebe Bilgisi ve Şirket Demokrasisi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cemalcılar, Ö., & Önce, S. (1999). *Muhasebenin Kuramsal Yapısı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No:1093.
- Chalmers, K., Clinch, G., & Godfrey, J. M. (2011). Changes in value relevance of accounting information upon IFRS adoption: Evidence from Australia. *Australian Journal of Management*, 36, 151-173. doi:10.1177/0312896211404571
- Chambers, D. J. (1999). *Earnings Management and Capital Market Misallocation*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=198790> adresinden alınmıştır
- Chan, K., Jegadeesh, N., & Sougiannis, T. (2004). The Accrual Effect on Future Earnings. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 22(2), 97-121.
- Chen, H., Tang, Q., Jiang, Y., & Lin, Z. (2010). The Role of International Financial Reporting Standards in Accounting Quality: Evidence from the European Union. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 21(3), 220-278.
- Christensen, H. B., Lee, E., & Walker, M. (2007). Cross-sectional variation in the economic consequences of international accounting harmonization: The case of mandatory IFRS adoption in the UK. *The International Journal of Accounting*, 42, 341-379. doi:10.1016/j.intacc.2007.09.007
- Clarkson, P., Hanna, J. D., Richardson, G. D., & Thompson, R. (2011). The impact of IFRS adoption on the value relevance of book value. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 7, 1-17.
- Cohen, D. A., & Zarowin, P. (2010). Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings. *Journal of Accounting and Economics*, 50, 2-19.
- Collins, J. H., Shackelford, D. A., & Wahlen, J. M. (1995). Bank Differences in the Coordination of Regulatory Capital, Earnings, and Taxes. *Journal of Accounting Research*, 33(2), 263-291. <http://www.jstor.org/stable/2491488> adresinden alınmıştır
- Comprix, J., Muller, K., & Stanford, M. (2003). Economic consequences from mandatory adoption of IASB standards in the European Union. *Working Papers*. Arizona State University, Pennsylvania State University and Texas Christian University.

- Copeland, R. M., & Licastro, R. D. (1968). A Note on Income Smoothing. *The Accounting Review*, 43(3), 540-545. <http://www.jstor.org/stable/244077> adresinden alınmıştır
- Copeland, R. M., & Wojdak, J. F. (1969). Income Manipulation and the Purchase-Pooling Choice. *Journal of Accounting Research*, 7(2), 188-195. <http://www.jstor.org/stable/2489964> adresinden alınmıştır
- Cormier, D., Magnan, M., & Morard, B. (1998). La gestion stratégique des résultats : Le modèle anglo-saxon convient-il au contexte suisse ? (Earnings management: is the Anglo-Saxon model relevant to the Swiss context?). *Comptabilité contrôle audit*, 4(1), 25-48.
- Das, S., Shroff, P. K., & Zhang, H. (2009). Quarterly Earnings Patterns and Earnings Management. *Contemporary Accounting Research*, 26(3), 797-831. doi:10.1506/car.26.3.7
- Daske, H. (2006). Economic Benefits of Adopting IFRS or US-GAAP – Have the Expected Cost of Equity Capital Really Decreased? *Journal of Business Finance & Accounting*, 33(3), 329-373. doi:10.1111/j.1468-5957.2006.00611.x
- Daske, H., Hail, L., Leuz, C., & Verdi, R. (2008). Mandatory IFRS Reporting Around the World: Early Evidence on the Economic Consequences. *Journal of Accounting Research*, 46(5), 1085-1142.
- Daske, H., Hail, L., Leuz, C., & Verdi, R. S. (2011). *Adopting a Label: Heterogeneity in the Economic Consequences around Voluntary IAS and IFRS Adoptions*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=1864771> adresinden alınmıştır
- Davidson, S., Stickney, C. P., & Weil, R. L. (1987). *Accounting: The language of business* (7. b.). Sun Lakes, Arizona, ABD: T. Horton.
- DeAngelo, H., DeAngelo, L., & Skinner, D. J. (1994). Accounting choice in troubled companies. *Journal of Accounting and Economics*, 17, 113-143. doi:10.1016/0165-4101(94)90007-8
- DeAngelo, L. E. (1986). Accounting Numbers as Market Valuation Substitutes: A Study of Management Buyouts of Public Stockholders. *The Accounting Review*, 61(3), 400-420. <http://www.jstor.org/stable/247149> adresinden alınmıştır
- Dechow, P. M., & Dichev, I. D. (2002). The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors. *The Accounting Review*, 77(Supplement), 35-59. <http://www.jstor.org/stable/3203324> adresinden alınmıştır
- Dechow, P. M., & Skinner, D. J. (2000). Earnings management: Reconciling the views of accounting academics, practitioners, and regulators. *Accounting Horizons*, 14(2), 235-250.

- Dechow, P. M., & Sloan, R. G. (1991). Executive incentives and the horizon problem: An empirical investigation. *Journal of Accounting and Economics*, 14(1), 51-89. doi:10.1016/0167-7187(91)90058-S
- Dechow, P. M., Hutton, A. P., Kim, J. H., & Sloan, R. G. (2011). *Detecting Earnings Management: A New Approach*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=1735168> adresinden alınmıştır
- Dechow, P. M., Richardson, S. A., & Tuna, İ. (2003). Why Are Earnings Kinky? An Examination of the Earnings Management Explanation. *Review of Accounting Studies*, 8, 355-384.
- Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). Detecting Earnings Management. *The Accounting Review*, 70(2), 193-225.
- Dechow, P., Ge, W., & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of Accounting and Economics*, 50, 344-401.
- DeFond, M. L., & Jiambalvo, J. (1994). Debt covenant violation and manipulation of accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 17, 145-176.
- DeGeorge, F., Patel, J., & Zeckhauser, R. (1999). Earnings Management to Exceed Thresholds. *The Journal of Business*, 72(1), 1-33.
- Delikanlı, İ. U. (2011). Finansal Düzenlemelerin İlke Bazlı ya da Kural Bazlı Olmasının Finansal Raporların Denetim Sürecine Etkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(2), 73-92.
- Deloitte. (2011). *IASB Due Process*. 12 5, 2011 tarihinde IAS Plus Website: <http://www.iasplus.com/en/resources/iasb-due-process> adresinden alındı
- Dempsey, S. J., Hunt III, H. G., & Schroeder, N. W. (1993). Earnings Management and Corporate Ownership Structure: An Examination of Extraordinary Item Reporting. *Journal of Business Finance & Accounting*, 20(4), 479-500.
- Dennis, M. C. (1994). Understanding cash flow statements: C&FM the National Magazine of Business Fundamentals. *Business Credit*, 96(1), 40-42.
- Dhaliwal, D., Subramanyam, K., & Trezevant, R. (1999). Is comprehensive income superior to net income as a measure of firm performance? *Journal of Accounting and Economics*, 26(1-3), 43-67. doi:10.1016/S0165-4101(98)00033-0
- Doğan, M. (2007). *Kurumsal Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Doğan, M., & Karabayır, M. E. (2010). KOBİ'ler için Uluslararası Finansal Raporlama Standardında Yabancı Para İşlemleri ve Örnek Uygulamalar. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 32, 85-100.

- Easton, P. D., & Zmijewski, M. E. (1989). Cross-sectional variation in the stock market response to accounting earnings announcements. *Journal of Accounting and Economics*, 11, 117-141.
- Eccher, E. A., Ramesh, K., & Thiagarajan, S. R. (1996). Fair value disclosures by bank holding companies. *Journal of Accounting and Economics*, 22(1-3), 79-117.
doi:10.1016/S0165-4101(96)00438-7
- Eckel, N. (1981). The Income Smoothing Hypothesis Revisited. *Abacus*, 17(1), 28-40.
- Elbannan, M. A. (2011). Accounting and stock market effects of international accounting standards adoption in an emerging economy. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 36, 207-245. doi:10.1007/s11156-010-0176-1
- Ellis, L. O., & Thacker, R. J. (1980). *Intermediate Accounting*. McGraw-Hill Book Company.
- Epstein, J. B., & Jermakowicz, E. K. (2010). *Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards 2010*. Hoboken, NJ, ABD: John Wiley & Sons, Inc.
- Erickson, M., & Wang, S.-w. (1999). Earnings management by acquiring firms in stock for stock mergers. *Journal of Accounting and Economics*, 27(2), 149-176.
doi:http://dx.doi.org/10.1016/S0165-4101(99)00008-7
- Erol, C. (1991). *Nakit Akım Yaklaşım Yöntemiyle Kredi Değerlendirilmesi: Mali Tablolar Analizi* (2. b.). Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 167.
- Ewert, R., & Wagenhofer, A. (2005). Economic Effects of Tightening Accounting Standards to Restrict Earnings Management. *The Accounting Review*, 80(4), 1101-1124.
- Fabiano, J. (2006). *Relationship between Cost of Capital and International Accounting Standard for Swiss Companies*. SSRN Working Paper:
<http://ssrn.com/abstract=1127664> adresinden alınmıştır
- Fan, J. P., & Wong, T. (2002). Corporate ownership structure and the informativeness of accounting earnings in East Asia. *Journal of Accounting and Economics*, 33(3), 401-425. doi:10.1016/S0165-4101(02)00047-2
- FASB. (1978, Kasım). Statement of Financial Concepts No:1, Objectives of Financial Reporting by Business Enterprises. Stamford, Connecticut, ABD: FASB.
- Filip, A., & Raffournier, B. (2010). The value relevance of earnings in a transition economy: The case of Romania. *The International Journal of Accounting*, 45, 77-103.
- Fisher, R. A. (1915). Frequency Distribution of the Values of the Correlation Coefficient in Samples from an Indefinitely Large Population. *Biometrika*, 10(4), 507-521.
<http://www.jstor.org/stable/2331838> adresinden alınmıştır

- Ford, C. L. (2008). New Governance, Compliance, and Principles-Based Securities Regulation. *American Business Law Journal*, 45(1), 1-60.
- Francis, J., LaFond, R., Olsson, P. M., & Schipper, K. (2004). Costs of Equity and Earnings Attributes. *The Accounting Review*, 79(4), 967-1010.
- Frankel, R. M., Johnson, M. F., & Nelson, K. K. (2002). The Relation between Auditors' Fees for Nonaudit Services and Earnings Management. *The Accounting Review*, 77(Supplement), 71-105.
- Frankel, R., & Li, X. (2004). Characteristics of a firm's information environment and the information. *Journal of Accounting and Economics*, 37(2), 229-259.
- Fridson, M. S., & Alvarez, F. (2011). *Wiley Finance : Financial Statement Analysis : A Practitioner's Guide* (4. b.). Hoboken, NJ, ABD: Wiley.
- Friedlan, J. M. (1994). Accounting choices of issuers of initial public offerings. *Contemporary Accounting Research*, 11(1), 1-31.
- Gagnon, J.-M. (1967). Purchase Versus Pooling of Interests: The Search for a Predictor. *Journal of Accounting Research*, 5, 187-204. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2489921>
- Gaver, J. J., Gaver, K. M., & Austin, J. R. (1995). Additional evidence on bonus plans and income management. *Journal of Accounting and Economics*, 19(1), 3-28.
- Glautier, M. W., & Underdown, B. (1986). *Accounting Theory and Practice* (3. b.). Londra: Pitman Publishing.
- Godfrey, J. M., & Jones, K. L. (1999). Political cost influences on income smoothing via extraordinary item classification. *Accounting and Finance*, 39(3), 229-254.
- Goncharov, I., & Zimmermann, J. (2006). *Do Accounting Standards influence the Level of Earnings Management? Evidence from Germany*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=386521> adresinden alınmıştır
- Gordon, M. J. (1964). Postulates, Principles and Research in Accounting. *The Accounting Review*, 39(2), 251-263.
- Gordon, M., Horwitz, B., & Meyers, P. (1966). Accounting measurements and normal growth of the firm. In R. K. Jaedicke, Y. Ijiri, & O. Nielsen (Eds.), *Research in Accounting Measurement* (pp. 221-231). American Accounting Association.
- Guay, W. R., Kothari, S. P., & Watts, R. L. (1996). A Market-Based Evaluation of Discretionary Accrual Models. *Journal of Accounting Research*, 34(Supplement), 83-105. <http://www.jstor.org/stable/2491427> adresinden alınmıştır

- Gücenme, Ü. (2000). Küreselleşmede Muhasebe Standartları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 5, 7.
- Guenther, D. A., & Young, D. (2000). The association between financial accounting measures and real economic activity: a multinational study. *Journal of Accounting and Economics*, 29, 53-72. doi:0.1016/S0165-4101(00)00013-6
- Habib, A. (2008). Corporate Transparency, Financial Development and the Allocation of Capital: Empirical Evidence. *Abacus*, 44(1), 1-21. doi:10.1111/j.1467-6281.2007.00246.x
- Hail, L., & Leuz, C. (2007). *Capital Market Effects of Mandatory IFRS Reporting in the EU: Empirical Evidence*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=1511671> adresinden alınmıştır
- Han, J. C., & Wang, S.-W. (1998). Political Costs and Earnings Management of Oil Companies during the 1990 Persian Gulf Crisis. *The Accounting Review*, 73(1), 103-117. <http://www.jstor.org/stable/248343> adresinden alınmıştır
- Haw, I.-M., Hu, B., Hwang, L.-S., & Wu, W. (2004). Ultimate Ownership, Income Management, and Legal and Extra-Legal Institutions. *Journal of Accounting Research*, 42(2), 423-462. doi:10.1111/j.1475-679X.2004.00144.x
- Healy, P. M. (1985). The effect of bonus schemes on accounting decisions. *Journal of Accounting and Economics*, 7(1), 85-107. doi:10.1016/0165-4101(85)90029-1
- Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383.
- Heninger, W. G. (2001). The Association between Auditor Litigation and Abnormal Accruals. *The Accounting Review; Jan 2001; 76, 1; ProQuest*, 76(1), 111-126.
- Holthausen, R. W., & Watts, R. L. (2001). The relevance of the value-relevance literature for financial accounting standard setting. *Journal of Accounting and Economics*, 31, 3-75.
- Holthausen, R. W., Larcker, D. F., & Sloan, R. G. (1995). Annual bonus schemes and the manipulation of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 19(1), 29-74.
- Hong, Y. (2008, Nisan). Do Principles-based Accounting Standards Matter? Evidence from the Adoption of IFRS in China. *PhD Thesis*. Drexel University.
- Hung, M. (2001). Accounting standards and value relevance of financial statements: An international analysis. *Journal of Accounting and Economics*, 30(3), 401-420.
- Hung, M., & Subramanyam, K. R. (2007). Financial statement effects of adopting international accounting standards: the case of Germany. *Review of Accounting Studies*, 12(4), 623-657. doi:10.1007/s11142-007-9049-9

- latridis, G., & Nathan, L. J. (2005). A conceptual framework of accounting policy choice under SSAP 20. *Managerial Auditing Journal*, 20(7), 763-778.
- İbiş, C., & Özkan, S. (2006). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)'na Genel Bakış. *Mali Çözüm*, 74, 25-43.
- Imhoff, E. A. (1977). Income smoothing - A case for doubt. *Accounting Journal*, 85-100.
- Jeanjean, T., & Stolowy, H. (2008). Do accounting standards matter? An exploratory analysis of earnings management before and after IFRS adoption. *Journal of Accounting and Public Policy*, 27(6), 480-494. doi:10.1016/j.jaccpubpol.2008.09.008
- Jermakowicz, E. K., Prather-Kinsey, J., & Wulf, I. (2007). The Value Relevance of Accounting Income Reported by DAX-30 German Companies. 18(3), 151-191.
- Jeter, D. C., & Shivakumar, L. (1999). Cross-sectional estimation of abnormal accruals using quarterly and annual data: effectiveness in detecting event-specific earnings management. *Accounting and Business Research*, 29(4), 299-319.
- Jones, J. J. (1991). Earnings Management During Import Relief Investigations. *Journal of Accounting Research*, 29(2), 193-228. <http://www.jstor.org/stable/2491047> adresinden alınmıştır
- Kasznik, R. (1999). On the Association between Voluntary Disclosure and Earnings Management. *Journal of Accounting Research*, Vol. 37, No. 1 (Spring, 1999), pp. 57-81, 37(1), 57-81. <http://www.jstor.org/stable/2491396> adresinden alınmıştır
- Kieso, D. E., & Weygandt, J. J. (1995). *Intermediate Accounting* (8. b.). John Wiley and Sons, Inc.
- Kinnunen, J., Kasanen, E., & Niskanen, J. (1995). Earnings management and the economy sector hypothesis: Empirical evidence on a converse relationship in the Finnish case. *Journal of Business Finance & Accounting*, 22(4), 497-520.
- Kırkulak, B., & Balsarı, Ç. K. (2009). Value Relevance of Inflation-adjusted Equity and Income. *The International Journal of Accounting*, 44, 363-377.
- Kısakürek, M. M., & Ayarlıoğlu, M. A. (2007). Endirekt Yönteme Göre Nakit Akım Tablosunun Hazırlanması. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(1), 193-214.
- Kothari, S., Leone, A. J., & Wasley, C. E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics*, 39, 163-197.
- Koumanakos, E., Siriopoulos, C., & Georgopoulos, A. (2005). Firm acquisitions and earnings management: evidence from Greece. *Managerial Auditing Journal*, 20(7), 663-678.

- Küçüksözen, C. (2004). Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- La Porta, R., Lopez-De-Silanes, F., & Shleifer, A. (1999). Corporate Ownership Around The World. *Journal of Finance*, 54, 471-517.
- La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1998). Law and Finance. *Journal of Political Economy*, 106(6), 1113-1155.
- Labelle, R., & Thibault, M. (1998). Gestion du bénéfice à la suite d'une crise environnementale : un test de l'hypothèse des coûts politiques (Earnings management in response to environmental crises: a test of the political cost hypothesis). *Comptabilité contrôle audit*, 4(1), 69-81.
- Land, J., & Lang, M. H. (2002). Empirical Evidence on the Evolution of International Earnings. *The Accounting Review*, 77(Supplement: Quality of Earnings Conference), 115-133. <http://www.jstor.org/stable/3203328> adresinden alınmıştır
- Landsman, W. (1986). An Empirical Investigation of Pension Fund Property Rights. *The Accounting Review*, 61(4), 662-691. <http://www.jstor.org/stable/247363> adresinden alınmıştır
- Lang, M., & Lundholm, R. (1993). Cross-Sectional Determinants of Analyst Ratings of Corporate Disclosures. *Journal of Accounting Research*, 31(2), 246-271. <http://www.jstor.org/stable/2491273> adresinden alınmıştır
- Lang, M., Raedy, J. S., & Wilson, W. (2006). Earnings management and cross listing: Are reconciled earnings comparable to US earnings? *Journal of Accounting and Economics*, 42, 255-283.
- Lang, M., Raedy, J. S., & Yetman, M. H. (2003). How Representative Are Firms That Are Cross-Listed in the United States? An Analysis of Accounting Quality. *Journal of Accounting Research*, 41(2), 363-386. <http://www.jstor.org/stable/3542408> adresinden alınmıştır
- Lee, E., Walker, M., & Christensen, H. B. (2008). *Mandating IFRS: its Impact on the Cost of Equity Capital in Europe*. The Association of Chartered Certified Accountants, Certified Accountants Educational Trust. London: Certified Accountants Educational Trust for the Association of Chartered Certified Accountants.
- Lemarchand, Y. (2006). Avrupa Muhasebe Sisteminin Uyumlaştırılması, Tarihsel Bir Perspektif. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 29, 6-15.
- Leuz, C. (2003). IAS versus U.S. GAAP: Information Asymmetry-Based Evidence from Germany's New Market. *Journal of Accounting Research*, 41(3), 445-472. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/3542282>

- Leuz, C., & Verrecchia, R. E. (2000). The Economic Consequences of Increased Disclosure. *Journal of Accounting Research*, 38, Supplement: Studies on Accounting Information and the Economics of the Firm, 91-124.
- Leuz, C., & Wysocki, P. D. (2008). *Economic Consequences of Financial Reporting and Disclosure Regulation: A Review and Suggestions for Future Research*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=1105398> adresinden alınmıştır
- Leuz, C., Nanda, D., & Wysocki, P. D. (2003). Earnings management and investor protection: an international comparison. *Journal of Financial Economics*, 69, 505-527.
- Lev, B. (1989). On the Usefulness of Earnings and Earnings Research: Lessons and Directions from Two Decades of Empirical Research. *Journal of Accounting Research*, 27(Supplement), 153-192.
- Lev, B., & Kunitzky, S. (1974). On the Association between Smoothing Measures and the Risk of Common Stocks. *The Accounting Review*, 49(2), 259-270. <http://www.jstor.org/stable/245100> adresinden alınmıştır
- Lev, B., & Ohlson, J. A. (1982). Market-Based Empirical Research in Accounting: A Review, Interpretation, and Extension. *Journal of Accounting Research*, 20(Supplement: Studies on Current Research Methodologies in Accounting: A Critical Evaluation), 249-322. <http://www.jstor.org/stable/2674685> adresinden alınmıştır
- Levitt, A. (1998). The numbers game. *The CPA Journal*, 68(12), 14-19.
- Li, S. (2010). Does Mandatory Adoption of International Financial Reporting Standards in the European Union Reduce the Cost of Equity Capital? *The Accounting Review*, 85(2), 607-636. doi:10.2308/accr.2010.85.2.607
- Lim, S., & Matolcsy, Z. (1999). Earnings Management of Firms Subjected to Product Price Controls. *Accounting and Finance*, 39(2), 131-150.
- Lin, H., & Paananen, M. (2005). The Effect of Financial Systems on Earnings Management Among Firms Reporting Under IFRS. *University of Hertfordshire Business School Working Papers UHBS 2006-2*. Hertfordshire, Birleşik Krallık. Ağustos 28, 2011 tarihinde <http://hdl.handle.net/2299/714> adresinden alındı
- Liu, C., Yao, L. J., Hu, N., & Liu, L. (2011). The Impact of IFRS on Accounting Quality in a Regulated Market: An Empirical Study of China. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 26(4), 659-676.
- Liu, C.-C., & Ryan, S. G. (1995). The Effect of Bank Loan Portfolio Composition on the Market Reaction to and Anticipation of Loan Loss Provisions. *Journal of Accounting Research*, 33(1), 77-94. <http://www.jstor.org/stable/2491293> adresinden alınmıştır

- Louis, H., & Robinson, D. (2005). Do managers credibly use accruals to signal private information? Evidence from the pricing of discretionary accruals around stock splits. *Journal of Accounting and Economics*, 39(2), 361-380.
- Ludolph, S. (2006). Why IFRS? *Accountancy SA*, 17.
<http://www.accountancysa.org.za/resources/ShowItemArticle.asp?Article=Why+IRFS%3F&ArticleId=739&Issue=521> adresinden alınmıştır
- Ma, C. K. (1988). Loan Loss Reserves and Income Smoothing: The Experience In the U.S. Banking Industry. *Journal of Business Finance & Accounting*, 15(4), 487-497.
- Magnan, M., Nadeau, C., & Cormier, D. (1999). Earnings Management During Antidumping Investigations: Analysis and Implications. *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 16(2), 149-162.
- Mahmud, R., Ibrahim, M. K., & Pok, W. C. (2009). *Earnings Quality Attributes and Performance of Malaysian Public Listed Firms*. SSRN Working Paper Series: <http://ssrn.com/abstract=1460309> adresinden alınmıştır
- Mande, V., File, R. G., & Kwak, W. (2000). Income smoothing and discretionary R&D expenditures of Japanese firms. *Contemporary Accounting Research*, 17(2), 263-302.
- McKee, T. E. (2005). *Earnings Management: An Executive Perspective* (1. b.). Tennessee, ABD: East Tennessee State University.
- McNichols, M. F. (2000). Research design issues in earnings management studies. *Journal of Accounting and Public Policy*, 19, 313-345.
- McNichols, M. F., & Stubben, S. R. (2008). Does Earnings Management Affect Firms' Investment Decisions? *The Accounting Review*; Nov 2008; 83, 6; ProQuest, 83(6), 1571-1603.
- McNichols, M., & Wilson, G. P. (1988). Evidence of Earnings Management from the Provision for Bad Debts. *Journal of Accounting Research*, 26(Studies on Management's Ability and Incentives to Affect the Timing and Magnitude of Accounting Accruals), 1-31. <http://www.jstor.org/stable/2491176> adresinden alınmıştır
- Medeiros, O. R., & Quinteiro, L. G. (2005). *Disclosure of Accounting Information and Stock Return Volatility in Brazil*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=835726> adresinden alınmıştır
- Meek, G., & Saudagaran, S. (1990). A survey of research on financial reporting in a transnational context. *Journal of accounting literature*, 9, 145-182.

- Morais, A. I., & Curto, J. D. (2008). Accounting quality and the adoption of IASB standards: portuguese evidence. *Revista Contabilidade & Finanças*, 19(3), 103-111.
- Morck, R. K. (1996). On the economics of concentrated ownership. *Canadian Business Law Journal*, 26(1), 63-85.
- Moyer, S. E. (1990). Capital adequacy ratio regulations and accounting choices in commercial banks. *Journal of Accounting and Economics*, 13(2), 123-154.
- Mulford, C. W., & Comiskey, E. E. (2002). *The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices*. New York, New York, ABD: John Wiley & Sons.
- Myers, J. N., Myers, L. A., & Skinner, D. J. (2006). Earnings Momentum and Earnings Management. *SSRN Working Paper*. <http://ssrn.com/abstract=741244> adresinden alınmıştır
- National Association of Certified Fraud Examiners. (1993). *Cooking the books: What every accountant should know about fraud*. Austin, TX, ABD: NACFE.
- Navissi, F. (1999). Earnings management under price regulation. *Contemporary Accounting Research*, 16(2), 281-304.
- Needles, B. E., Powers, M., & Crosson, S. V. (2010). *Principles of Accounting*. Mason, OH: South-Western Cengage Learning.
- Neill, J. D., Pourciau, S. G., & Schaefer, T. F. (1995). Accounting method choice and IPO valuation. *Accounting Horizons*, 9(3), 68-80.
- Nelson, K. K. (1996). Fair Value Accounting for Commercial Banks: An Empirical Analysis of SFAS No. 107. *The Accounting Review*, 71(2), 161-182.
<http://www.jstor.org/stable/248444> adresinden alınmıştır
- Nelson, M. W. (2003). Behavioral evidence on the effects of principles- and rules-based standards. *Accounting Horizons*, 17(1), 91-104.
- Oksay, S., & Acar, O. (2005). *Sigorta Sektöründe Uluslararası Finansal Raporlama Standartları: Kurumlar ve Standartların Özetleri*. İstanbul: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Sigorta İnceleme ve Araştırma Yayınları 3. 11 23, 2011 tarihinde <http://www.tsrbsb.org.tr/sayfa/iasb> adresinden alındı
- Othman, H. B., & Zeghal, D. (2006). A study of earnings-management motives in the Anglo-American and Euro-Continental accounting models: The Canadian and French cases. *The International Journal of Accounting*, 41, 406-435.
- Özdemir, F. S. (2011). Finansal Raporlama Rejimlerinin Finansal Başarısızlık Tahmin Etkinliği Üzerindeki Etkisi: İMKB Şirketlerinde Bir Uygulama. *Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Özkan, M., & Terzi, S. (2010). Avrupa Birliği'nde finansal raporlama: İngiltere, Fransa ve Almanya örnekleri. *Mali Çözüm*, 100, 21-44.
- Özkan, S., & Balsarı, Ç. K. (2010). Impact of financial crises on the value relevance of earnings and book value: 1994 and 2001 crises in Turkey. *İktisat İşletme ve Finans*, 25(288), 81-95.
- Paananen, M. (2008). *The IFRS Adoption's Effect on Accounting Quality in Sweden*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=1097659> adresinden alınmıştır
- Pastor-Llorca, M. J., & Poveda, F. F. (2005). *Earnings Management as an Explanation of the Equity Issue Puzzle in the Spanish Market*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=880768> adresinden alınmıştır
- Peek, E. (2004). The Use of Discretionary Provisions in Earnings Management: Evidence from The Netherlands. *Journal of International Accounting Research*, 3(2), 27-43.
- Petroni, K. R. (1992). Optimistic reporting in the property- casualty insurance industry. *Journal of Accounting and Economics*, 15(4), 485-508. doi:10.1016/0165-4101(92)90003-K
- Pincus, M., Rajgopal, S., & Venkatachalam, M. (2007). The accrual anomaly: international evidence. *The Accounting Review*, 32(1), 169-203.
- Platikanova, P. (2009). *Market Liquidity Effects of the IFRS Introduction in Europe*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=1005364> adresinden alınmıştır
- Pourciau, S. (1993). Earnings management and nonroutine executive changes. *Journal of Accounting and Economics*, 16, 317-336. doi:10.1016/0165-4101(93)90015-8
- Resmi Gazete*. (1992, Aralık 26). Ocak 12, 2009 tarihinde T.C. Başbakanlık Resmi Gazete: http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21447_1.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21447_1.pdf adresinden alındı
- Reynolds, T. H., & Flores, A. A. (1989). *Foreign Law: Current Sources of Codes and Basic Legislation in Jurisdictions of the World*. Littleton, Colorado, ABD: Rothman.
- Ross, S. A., Westerfield, R. W., & Jaffe, J. (1999). *Corporate Finance* (5. b.). Singapur, Singapur: Irwin/McGraw-Hill.
- Saudagaran, S., & Meek, G. (1997). A review of research on the relationship between international capital markets and financial reporting by multinational firms. *Journal of accounting literature*, 16, 127-159.
- Sayılgan, G. (2011). *Soru ve Yanıtlarıyla İşletme Finansmanı* (5. b.). Ankara, Türkiye: Turhan Kitabevi.

- Schipper, K. (1989). Earnings Management. *Accounting Horizons*, 3(4), 91-102.
- Scott, W. R. (1997). *Financial Accounting Theory*. Upper Saddle River, New Jersey, ABD: Prentice-Hall.
- Şensoy, N. (1997). Amerika Birleşik Devletleri'nde Muhasebe Mesleği. *Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı Bülteni*, 8, 29-37.
- Sevilengül, O. (2005). *Genel Muhasebe* (12. b.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Soderstrom, N. S., & Sun, K. J. (2007). IFRS Adoption and Accounting Quality: A Review. *European Accounting Review*, 16(4), 675-702.
- SPK. (2003, Kasım 15). Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ. *Seri : XI, No:25*. Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu. Ağustos 12, 2011 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu:
<http://www.spk.gov.tr/apps/teblig/displayteblig.aspx?id=178&ct=f&action=displayf>
ile adresinden alındı
- Stolowy, H., & Breton, G. (2004). Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Conceptual Framework. *Review of Accounting & Finance*, 3(1), 5-92.
- Stulz, R. M., & Williamson, R. (2003). Culture, openness, and finance. *Journal of Financial Economics*, 70, 313-349.
- Sun, J. (2005). Financial reporting quality, capital allocation efficiency, and financing structure: An international study. *Doktora Tezi*. Colorado, ABD: University of Colorado-Department of Accounting.
- Sweeney, A. P. (1994). *Journal of Accounting and Economics*, 17, 281-308.
- Teoh, S. H., Welch, I., & Wong, T. J. (1998). Earnings Management and the Long-Run Market Performance of Initial Public Offerings. *The Journal of Finance*, 53(6), 1935-1974.
- Teoh, S. H., Wong, T. J., & Rao, G. R. (1998). Are Accruals during Initial Public Offerings Opportunistic? *Review of Accounting Studies*, 3(1), 175-208.
- Thomas, J., & Zhang, X.-j. (2000). Identifying unexpected accruals: a comparison of current approaches. *Journal of Accounting and Public Policy*, 19(4), 347-376.
- Tiffin, R. (2004). *Complete Guide to International Financial Reporting Standards : Including IAS and Interpretation*. Londra, İngiltere: GBR: Thorogood Publishing.
- TMSK. (2009). *KOBİler İçin Türkiye Finansal Raporlama Standardı*. Ankara: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu.
- TMSK. (2011). *Türkiye Muhasebe Standartları*. Ankara: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu.

- Tobin, J. (1969). A General Equilibrium Approach to Monetary Theory. *Journal of Money, Credit and Banking*, 1(1), 15-29. <http://www.jstor.org/stable/1991374> adresinden alınmıştır
- Trueman, B., & Titman, S. (1988). An Explanation for Accounting Income Smoothing. *Journal of Accounting Research*, 26(Supplement), 127-139.
- Tucker, J. W., & Zarowin, P. A. (2006). Does Income Smoothing Improve Earnings Informativeness? *The Accounting Review*, 81(1), 251-270.
- Üstündağ, S. (2000). Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 1, 31-57.
- Van Tendeloo, B., & Vanstraelen, A. (2005). Earnings Management under German GAAP versus IFRS. *European Accounting Review*, Vol. 14, No. 1, 155–180, 2005, 14(1), 155-180.
- Venkatachalam, M. (1996). Value-relevance of banks' derivatives disclosures. *Journal of Accounting and Economics*, 22(1-3), 327-355. doi:10.1016/S0165-4101(96)00433-8
- Verrecchia, R. E. (2001). Essays on disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, 32, 97-180.
- Wahlen, J. M. (1994). The Nature of Information in Commercial Bank Loan Loss Disclosures. *The Accounting Review*, 69(3), 455-478. <http://www.jstor.org/stable/248234> adresinden alınmıştır
- Wang, D. (2006). Founding Family Ownership and Earnings Quality. *Journal of Accounting Research*, 44(3), 619-656.
- Welker, M. (1995). Disclosure policy, information asymmetry, and liquidity in equity markets. *Contemporary Accounting Research*, 11(2), 801-827.
- Xie, H. (2001). The mispricing of abnormal accruals. *The Accounting Review*, 76(3), 357-373.
- Yalkın, Y. K. (2005). *Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulamalar* (14. b.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, F. (1994). Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye'deki Uygulamalarla Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yoon, S. (2007). Accounting Quality and International Accounting Convergence. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. ABD: Graduate College of the Oklahoma State University.

- Yoon, S. S., & Miller, G. (2002). Earnings management of seasoned equity offering firms in Korea. *The International Journal of Accounting*, 37(1), 57-78.
doi:[http://dx.doi.org/10.1016/S0020-7063\(02\)00140-1](http://dx.doi.org/10.1016/S0020-7063(02)00140-1)
- Young, S. (1999). Systematic Measurement Error in the Estimation of Discretionary Accruals: An Evaluation of Alternative Modelling Procedures. *Journal of Business Finance & Accounting*, 26(7-8), 833-862. doi:10.1111/1468-5957.00277
- Yu, F. (2008). Analyst coverage and earnings management. *Journal of Financial Economics*, 88, 245-271.
- Yükseltürk, O. (2006). İşletmelerde Kârı Yüksek Gösterme Yöntemleri ve Türkiye'de Hisse Senetlerinin Halka Arzı Öncesi Kârı Yüksek Gösterme Eğilimleri. *Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yükseltürk, O. (2006). Türkiye'de Hisse Senetlerinin Halka Arzı Öncesi Kârı Yüksek Gösterme Eğilimleri. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 6(19), 99-118.
- Zéghal, D., Chtourou, S., & Sellami, Y. M. (2011). An analysis of the effect of mandatory adoption of IAS/IFRS on earnings management. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 20, 61-72. doi:10.1016/j.intaccudtax.2011.06.001
- Zhang, H. (2002). Detecting Earnings Management—Evidence from Rounding-up in Reported EPS.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.195.3558&rep=rep1&type=pdf> adresinden alınmıştır
- Zhou, J., & Lobo, G. J. (2001). *Disclosure Quality and Earnings Management*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=265550> adresinden alınmıştır

Ek 1. Test Değişkenleri için Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test													
TDMS-Test Değişkenleri	TA_LA	ABSTA_LA	DNI	DCFO	TA_A	ABSTA_A	CFO	PRICE	BVPS	NIPS	NIP	RETURN	
N	575	575	575	460	575	575	460	575	575	575	575	575	
Normal Mean	0.0497	0.1978	-0.0175	0.0069	-0.0073	0.2768	-0.0004	1.5042	4.9346	0.4319	1.2152	0.2269	
Parameters Std. Dev.	0.4385	0.3944	0.1029	0.1845	0.8076	0.7587	0.1306	1.8279	4.7454	1.3778	3.5637	0.6801	
Most Absolute	0.187	0.308	0.077	0.043	0.270	0.358	0.036	0.237	0.193	0.138	0.204	0.042	
Extreme Positive	0.178	0.225	0.060	0.043	0.270	0.319	0.032	0.237	0.193	0.138	0.204	0.042	
Differences Negative	-0.187	-0.308	-0.077	-0.037	-0.270	-0.358	-0.036	-0.226	-0.169	-0.094	-0.118	-0.039	
Kolmogorov-Smirnov Z	4.478	7.394	1.844	0.932	6.483	8.578	0.773	5.674	4.620	3.305	4.895	1.017	
Asymp. Sig. (2-tailed)	0.000	0.000	0.002	0.350	0.000	0.000	0.589	0.000	0.000	0.000	0.000	0.252	

UFRS-Test Değişkenleri	TA_LA	ABSTA_LA	DNI	DCFO	TA_A	ABSTA_A	CFO	PRICE	BVPS	NIPS	NIP	RETURN
N	575	575	571	459	575	575	460	575	575	575	575	575
Normal Mean	-0.0261	0.0867	0.0010	-0.0012	-0.0244	0.0947	0.0009	8.7611	6.1253	0.4142	0.0551	0.1004
Parameters Std. Dev.	0.1192	0.0857	0.0848	0.1422	0.1386	0.1041	0.0999	15.3224	8.9330	1.0022	0.2598	0.5196
Most Absolute	0.070	0.156	0.064	0.031	0.094	0.183	0.026	0.308	0.253	0.170	0.092	0.083
Extreme Positive	0.070	0.129	0.064	0.031	0.094	0.167	0.014	0.308	0.253	0.170	0.066	0.083
Differences Negative	-0.067	-0.156	-0.047	-0.031	-0.088	-0.183	-0.026	-0.297	-0.251	-0.098	-0.092	-0.062
Kolmogorov-Smirnov Z	1.678	3.746	1.532	0.669	2.247	4.399	0.554	7.376	6.062	4.065	2.211	1.984
Asymp. Sig. (2-tailed)	0.007	0.000	0.018	0.763	0.000	0.000	0.918	0.000	0.000	0.000	0.000	0.001

Ek 2. Kontrol Değişkenleri için Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test												
TDMS-Kontrol Değişkenleri		1_LA	DREV-DREC	PPE	ROA	SIZE	GROWTH	EISSUE	LEV	DISSUE	TURN	AUD
N		575	575	575	575	575	575	575	575	575	575	575
Normal	Mean	0.0001	0.4673	1.1429	0.0113	10.1988	0.5452	0.8246	0.8522	0.6235	1.1087	0.3687
Parameters	Std. Dev.	0.0001	0.6080	0.6123	0.2180	1.4109	0.2977	1.2644	0.9725	0.4881	0.3876	0.4829
Most	Absolute	0.226	0.167	0.053	0.208	0.065	0.045	0.270	0.190	0.070	0.069	0.409
Extreme	Positive	0.215	0.167	0.053	0.160	0.057	0.045	0.270	0.165	0.070	0.067	0.409
Differences	Negative	-0.226	-0.155	-0.039	-0.208	-0.065	-0.044	-0.257	-0.190	-0.070	-0.069	-0.273
Kolmogorov-Smirnov Z		5.427	4.002	1.274	4.993	1.568	1.071	6.463	4.567	1.684	1.658	9.801
Asymp. Sig. (2-tailed)		0.000	0.000	0.078	0.000	0.015	0.201	0.000	0.000	0.007	0.008	0.000

UFRS-Kontrol Değişkenleri		1_LA	DREV-DREC	PPE	ROA	SIZE	GROWTH	EISSUE	LEV	DISSUE	TURN	AUD
N		575	574	575	575	575	575	575	575	575	575	575
Normal	Mean	0.0000	0.0447	1.3214	0.0167	11.6183	0.0759	0.4502	0.5110	0.1206	0.9209	0.5130
Parameters	Std. Dev.	0.0000	0.2684	1.0653	0.1419	1.4750	0.2218	1.4129	0.6621	0.3258	0.3888	0.5003
Most	Absolute	0.252	0.110	0.172	0.136	0.050	0.042	0.364	0.220	0.073	0.070	0.348
Extreme	Positive	0.216	0.110	0.172	0.094	0.050	0.030	0.364	0.184	0.073	0.070	0.334
Differences	Negative	-0.252	-0.106	-0.142	-0.136	-0.046	-0.042	-0.293	-0.220	-0.044	-0.058	-0.348
Kolmogorov-Smirnov Z		6.049	2.633	4.116	3.255	1.199	0.998	8.718	5.278	1.755	1.681	8.342
Asymp. Sig. (2-tailed)		0.000	0.000	0.000	0.000	0.113	0.272	0.000	0.000	0.004	0.007	0.000

Ek 3. Yatay-Kesitsel Regresyondan Elde Edilen Mutlak İsteğe Bağlı Tahakkuklar Wilcoxon Testi Sonuçları

Wilcoxon Signed Ranks Test

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
ABSDA_UFRS_YATAY - ABSDA_TDMS_YATAY	Negative Ranks	429 ^a	328.37	140869.50
	Positive Ranks	146 ^b	169.39	24730.50
	Ties	0 ^c		
	Total	575		

a. ABSDA_UFRS_YATAY < ABSDA_TDMS_YATAY

b. ABSDA_UFRS_YATAY > ABSDA_TDMS_YATAY

c. ABSDA_UFRS_YATAY = ABSDA_TDMS_YATAY

Test Statistics^b

	ABSDA_UFRS_YATAY - ABSDA_TDMS_YATAY
Z	-14.570 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.000

a. Based on positive ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Ek 4. Yatay-Kesitsel Regresyondan Elde Edilen Pozitif-Negatif İsteğe Bağlı Tahakkuklar Wilcoxon Testi Sonuçları

Wilcoxon Signed Ranks Test

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
DA_UFRS_POSITIVE - DA_TDMS_POSITIVE	Negative Ranks	285 ^a	143.00	40755.00
	Positive Ranks	0 ^b	.00	.00
	Ties	0 ^c		
	Total	285		
DA_UFRS_NEGATIVE - DA_TDMS_NEGATIVE	Negative Ranks	60 ^d	52.36	3141.50
	Positive Ranks	155 ^e	129.54	20078.50
	Ties	0 ^f		
	Total	215		

- a. DA_UFRS_POSITIVE < DA_TDMS_POSITIVE
 b. DA_UFRS_POSITIVE > DA_TDMS_POSITIVE
 c. DA_UFRS_POSITIVE = DA_TDMS_POSITIVE
 d. DA_UFRS_NEGATIVE < DA_TDMS_NEGATIVE
 e. DA_UFRS_NEGATIVE > DA_TDMS_NEGATIVE
 f. DA_UFRS_NEGATIVE = DA_TDMS_NEGATIVE

Test Statistics^c

	DA_UFRS_POSITIVE - DA_TDMS_POSITIVE	DA_UFRS_NEGATIVE - DA_TDMS_NEGATIVE
Z	-14.633 ^a	-9.273 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	.000	.000

- a. Based on positive ranks.
 b. Based on negative ranks.
 c. Wilcoxon Signed Ranks Test

Ek 5. Toplam Tahakkuklar TDMS Dönemi Panel Regresyon Analizi

Dependent Variable: TA_LA

Method: Panel EGLS (Cross-section weights)

Sample: 1998 2002

Periods included: 5

Cross-sections included: 115

Total panel (balanced) observations: 575

Linear estimation after one-step weighting matrix

White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
1_LA	136.2987	39.85460	3.419898	0.0007
DREV_DREC	0.036223	0.036799	0.984337	0.3255
PPE	0.229867	0.027944	8.225928	0.0000
ROA	0.352724	0.067662	5.213063	0.0000
C	-0.246341	0.024971	-9.864883	0.0000

Effects Specification

Cross-section fixed (dummy variables)

Weighted Statistics

R-squared	0.484268	Mean dependent var	0.123431
Adjusted R-squared	0.350811	S.D. dependent var	0.448761
S.E. of regression	0.349167	Sum squared resid	55.59458
F-statistic	3.628640	Durbin-Watson stat	2.634177
Prob(F-statistic)	0.000000		

Unweighted Statistics

R-squared	0.309478	Mean dependent var	0.049693
Sum squared resid	76.22692	Durbin-Watson stat	2.716478

Ek 6. Toplam Tahakkuklar UFRS Dönemi Panel Regresyon Analizi

Dependent Variable: TA_LA

Method: Panel EGLS (Cross-section weights)

Sample: 2006 2010

Periods included: 5

Cross-sections included: 115

Total panel (balanced) observations: 575

Linear estimation after one-step weighting matrix

White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
1_LA	-1937.811	235.4133	-8.231528	0.0000
DREV_DREC	0.030312	0.019366	1.565256	0.1182
PPE	0.029421	0.005150	5.712873	0.0000
ROA	0.302955	0.010478	28.91212	0.0000
C	-0.047187	0.008395	-5.621087	0.0000

Effects Specification

Cross-section fixed (dummy variables)

Weighted Statistics

R-squared	0.567408	Mean dependent var	-0.047933
Adjusted R-squared	0.455465	S.D. dependent var	0.152582
S.E. of regression	0.110697	Sum squared resid	5.587758
F-statistic	5.068731	Durbin-Watson stat	2.727272
Prob(F-statistic)	0.000000		

Unweighted Statistics

R-squared	0.301982	Mean dependent var	-0.026073
Sum squared resid	5.688177	Durbin-Watson stat	2.929655

Ek 7. Panel Regresyondan Elde Edilen İsteğe Bağlı Tahakkuklar Wilcoxon Testi Sonuçları

Wilcoxon Signed Ranks Test

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
ABSDA_UFRS_PANEL - ABSDA_TDMS_PANEL	Negative Ranks	382 ^a	249.90	95460.00
	Positive Ranks	78 ^b	135.51	10570.00
	Ties	0 ^c		
	Total	460		

a. ABSDA_UFRS_PANEL < ABSDA_TDMS_PANEL

b. ABSDA_UFRS_PANEL > ABSDA_TDMS_PANEL

c. ABSDA_UFRS_PANEL = ABSDA_TDMS_PANEL

Test Statistics^b

	ABSDA_UFRS_PANEL - ABSDA_TDMS_PANEL
Z	-14.879 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.000

a. Based on positive ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

**Ek 8. Toplam Tahakkuklar TDMS Dönemi Havuzlanmış
Regresyon Analizi**

Dependent Variable: TA_LA
Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
Sample: 1998 2002
Included observations: 5
Cross-sections included: 115
Total pool (balanced) observations: 575
Linear estimation after one-step weighting matrix
White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
1_LA	237.6547	74.09632	3.207375	0.0014
DREV_DREC	0.094213	0.019191	4.909261	0.0000
PPE	-0.041494	0.006789	-6.111772	0.0000
ROA	0.161649	0.032691	4.944697	0.0000
C	0.020724	0.010536	1.967054	0.0497

Weighted Statistics

R-squared	0.118937	Mean dependent var	0.089691
Adjusted R-squared	0.112754	S.D. dependent var	0.407717
S.E. of regression	0.383138	Sum squared resid	83.67292
F-statistic	19.23636	Durbin-Watson stat	2.001239
Prob(F-statistic)	0.000000		

Unweighted Statistics

R-squared	0.071610	Mean dependent var	0.049693
Sum squared resid	102.4852	Durbin-Watson stat	2.350738

**Ek 9. Toplam Tahakkuklar UFRS Dönemi Havuzlanmış
Regresyon Analizi**

Dependent Variable: TA_LA
Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
Sample: 2006 2010
Included observations: 5
Cross-sections included: 115
Total pool (balanced) observations: 575
Linear estimation after one-step weighting matrix
White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
1_LA	74.11427	293.7080	0.252340	0.8009
DREV_DREC	0.038551	0.025275	1.525262	0.1277
PPE	1.55E-05	0.002378	0.006533	0.9948
ROA	0.263598	0.025941	10.16162	0.0000
C	-0.039231	0.004136	-9.484942	0.0000

Weighted Statistics

R-squared	0.201434	Mean dependent var	-0.040138
Adjusted R-squared	0.195830	S.D. dependent var	0.124110
S.E. of regression	0.109686	Sum squared resid	6.857676
F-statistic	35.94480	Durbin-Watson stat	2.179311
Prob(F-statistic)	0.000000		

Unweighted Statistics

R-squared	0.115586	Mean dependent var	-0.026073
Sum squared resid	7.207124	Durbin-Watson stat	2.326066

Ek 10. Havuzlanmış Regresyondan Elde Edilen İsteğe Bağlı Tahakkuklar Wilcoxon Testi Sonuçları

Wilcoxon Signed Ranks Test

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
ABSDA_UFRS_POOL - ABSDA_TDMS_POOL	Negative Ranks	395 ^a	321.21	126878.50
	Positive Ranks	180 ^b	215.12	38721.50
	Ties	0 ^c		
	Total	575		

- a. ABSDA_UFRS_POOL < ABSDA_TDMS_POOL
b. ABSDA_UFRS_POOL > ABSDA_TDMS_POOL
c. ABSDA_UFRS_POOL = ABSDA_TDMS_POOL

Test Statistics^b

	ABSDA_UFRS_POOL - ABSDA_TDMS_POOL
Z	-11.060 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.000

- a. Based on positive ranks.
b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Ek 11. Net Kârdaki Değişim TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi

Dependent Variable: CHANGE_NI
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample (adjusted): 1999 2002
 Included observations: 4
 Cross-sections included: 115
 Total pool (balanced) observations: 460
 Iterate coefficients after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)
 Convergence achieved after 13 total coef iterations

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
SIZE	-0.001181	0.001494	-0.790471	0.4297
GROWTH	0.079641	0.007930	10.04269	0.0000
EISSUE	-0.001261	0.001770	-0.712152	0.4767
LEV	-0.000407	0.003456	-0.117731	0.9063
DISSUE	-0.059156	0.007225	-8.187331	0.0000
TURN	0.009975	0.002403	4.151242	0.0000
CFO	0.077796	0.027549	2.823922	0.0050
AUD	0.012798	0.003795	3.372346	0.0008
C	-0.020653	0.019943	-1.035594	0.3009
AR(1)	-0.363797	0.100884	-3.606083	0.0003
Weighted Statistics				
R-squared	0.303456	Mean dependent var	-0.010183	
Adjusted R-squared	0.289525	S.D. dependent var	0.106000	
S.E. of regression	0.089613	Sum squared resid	3.613706	
F-statistic	21.78296	Durbin-Watson stat	2.317101	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.265279	Mean dependent var	-0.011215	
Sum squared resid	3.801010	Durbin-Watson stat	2.373832	
Inverted AR Roots	-0.36			

Ek 12. Net Kârdaki Değişim UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi

Dependent Variable: CHANGE_NI
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample (adjusted): 2007 2010
 Included observations: 4
 Cross-sections included: 115
 Total pool (balanced) observations: 460
 Iterate coefficients after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)
 Convergence achieved after 11 total coef iterations

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
SIZE	-0.002006	0.001163	-1.724414	0.0853
GROWTH	0.119715	0.011508	10.40273	0.0000
EISSUE	0.005198	0.002176	2.388427	0.0173
LEV	0.004156	0.004909	0.846632	0.3977
DISSUE	-0.049394	0.008583	-5.754772	0.0000
TURN	-0.000752	0.002237	-0.335959	0.7371
CFO	0.046705	0.022265	2.097678	0.0365
AUD	-0.004635	0.002141	-2.165155	0.0309
C	0.013954	0.010570	1.320118	0.1875
AR(1)	-0.490711	0.068401	-7.174010	0.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.419884	Mean dependent var	-0.006663	
Adjusted R-squared	0.408282	S.D. dependent var	0.091494	
S.E. of regression	0.070284	Sum squared resid	2.222922	
F-statistic	36.18969	Durbin-Watson stat	2.242722	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.335134	Mean dependent var	-0.002089	
Sum squared resid	2.326962	Durbin-Watson stat	2.246818	
Inverted AR Roots	-0.49			

Ek 13. Nakit Akışlarındaki Değişim TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi

Dependent Variable: CHANGE_CFO
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample (adjusted): 2000 2002
 Included observations: 3
 Cross-sections included: 115
 Total pool (balanced) observations: 345
 Iterate coefficients after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)
 Convergence achieved after 30 total coef iterations

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
SIZE	-0.004769	0.001474	-3.234946	0.0013
GROWTH	0.029316	0.015713	1.865704	0.0630
EISSUE	0.005848	0.002992	1.954718	0.0514
LEV	0.025003	0.003384	7.388867	0.0000
DISSUE	-0.073320	0.000949	-77.27335	0.0000
TURN	0.029294	0.011378	2.574717	0.0105
CFO	0.376748	0.044088	8.545332	0.0000
AUD	0.015202	0.001689	9.001849	0.0000
C	0.015267	0.010894	1.401373	0.1620
AR(1)	-0.525513	0.019349	-27.15953	0.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.607412	Mean dependent var		0.029865
Adjusted R-squared	0.596865	S.D. dependent var		0.229857
S.E. of regression	0.144614	Sum squared resid		7.005934
F-statistic	57.59029	Durbin-Watson stat		2.029056
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.422484	Mean dependent var		0.014332
Sum squared resid	7.249565	Durbin-Watson stat		2.050449
Inverted AR Roots	-0.53			

Ek 14. Nakit Akışlarındaki Değişim UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi

Dependent Variable: CHANGE_CFO
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample (adjusted): 2008 2010
 Included observations: 3
 Cross-sections included: 115
 Total pool (balanced) observations: 345
 Iterate coefficients after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)
 Convergence achieved after 23 total coef iterations

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
SIZE	-0.007542	0.001579	-4.777748	0.0000
GROWTH	0.004486	0.023422	0.191529	0.8482
EISSUE	0.014362	0.002308	6.223148	0.0000
LEV	0.028689	0.003823	7.504338	0.0000
DISSUE	-0.061134	0.004540	-13.46611	0.0000
TURN	-0.008037	0.001401	-5.736905	0.0000
CFO	0.411373	0.044377	9.270037	0.0000
AUD	0.001610	0.007056	0.228108	0.8197
C	0.054401	0.011391	4.775928	0.0000
AR(1)	-0.566375	0.031057	-18.23683	0.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.638321	Mean dependent var		-0.026152
Adjusted R-squared	0.628605	S.D. dependent var		0.166996
S.E. of regression	0.101114	Sum squared resid		3.425075
F-statistic	65.69293	Durbin-Watson stat		2.131372
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.501947	Mean dependent var		-0.016432
Sum squared resid	3.513952	Durbin-Watson stat		1.983520
Inverted AR Roots	-0.57			

Ek 15. Nakit Akışları TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi

Dependent Variable: CFO
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample (adjusted): 1999 2002
 Included observations: 4
 Cross-sections included: 115
 Total pool (balanced) observations: 460
 Iterate coefficients after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)
 Convergence achieved after 9 total coef iterations

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
SIZE	0.022804	0.001869	12.20348	0.0000
GROWTH	-0.036032	0.002818	-12.78793	0.0000
EISSUE	-0.004082	0.001074	-3.799028	0.0002
LEV	-0.062038	0.004555	-13.62029	0.0000
DISSUE	-0.046739	0.009100	-5.136225	0.0000
TURN	0.023377	0.011918	1.961470	0.0504
AUD	0.014365	0.011790	1.218484	0.2237
C	-0.161958	0.032527	-4.979153	0.0000
AR(1)	0.206723	0.039129	5.283094	0.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.532876	Mean dependent var		0.012244
Adjusted R-squared	0.524590	S.D. dependent var		0.190398
S.E. of regression	0.130801	Sum squared resid		7.716148
F-statistic	64.31033	Durbin-Watson stat		2.200607
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.288230	Mean dependent var		0.005125
Sum squared resid	7.828687	Durbin-Watson stat		2.345592
Inverted AR Roots	.21			

Ek 16. Nakit Akışları UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi

Dependent Variable: CFO
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample (adjusted): 2007 2010
 Included observations: 4
 Cross-sections included: 115
 Total pool (balanced) observations: 460
 Iterate coefficients after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)
 Convergence achieved after 12 total coef iterations

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
SIZE	0.014176	0.004731	2.996193	0.0029
GROWTH	-0.006883	0.017700	-0.388852	0.6976
EISSUE	-0.017067	0.005261	-3.243841	0.0013
LEV	-0.048539	0.004057	-11.96276	0.0000
DISSUE	-0.056768	0.010350	-5.484911	0.0000
TURN	0.047296	0.003084	15.33612	0.0000
AUD	0.003740	0.015679	0.238521	0.8116
C	-0.123382	0.042320	-2.915419	0.0037
AR(1)	0.153902	0.038843	3.962107	0.0001
Weighted Statistics				
R-squared	0.349634	Mean dependent var		0.075336
Adjusted R-squared	0.338098	S.D. dependent var		0.131442
S.E. of regression	0.099984	Sum squared resid		4.508537
F-statistic	30.30702	Durbin-Watson stat		2.095078
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.195956	Mean dependent var		0.053398
Sum squared resid	4.577648	Durbin-Watson stat		2.286669
Inverted AR Roots	.15			

**Ek 17. Toplam Tahakkuklar TDMS Dönemi Havuzlanmış
Regresyon Analizi**

Dependent Variable: TA_A
Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
Sample (adjusted): 1999 2002
Included observations: 4
Cross-sections included: 115
Total pool (balanced) observations: 460
Iterate coefficients after one-step weighting matrix
White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)
Convergence achieved after 11 total coef iterations

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
SIZE	0.002353	0.002021	1.164392	0.2449
GROWTH	0.059135	0.008626	6.855602	0.0000
EISSUE	0.001169	0.003792	0.308409	0.7579
LEV	0.026100	0.005980	4.364497	0.0000
DISSUE	0.026775	0.003858	6.939531	0.0000
TURN	0.031900	0.010902	2.926120	0.0036
AUD	-0.000233	0.006835	-0.034064	0.9728
C	-0.117735	0.025926	-4.541106	0.0000
AR(1)	0.104066	0.060462	1.721178	0.0859
Weighted Statistics				
R-squared	0.203853	Mean dependent var		0.009205
Adjusted R-squared	0.189730	S.D. dependent var		0.128076
S.E. of regression	0.115394	Sum squared resid		6.005404
F-statistic	14.43476	Durbin-Watson stat		2.143016
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.098826	Mean dependent var		0.004680
Sum squared resid	6.127993	Durbin-Watson stat		2.183800
Inverted AR Roots	.10			

**Ek 18. Toplam Tahakkuklar UFRS Dönemi Havuzlanmış
Regresyon Analizi**

Dependent Variable: TA_A
Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
Sample (adjusted): 2007 2010
Included observations: 4
Cross-sections included: 115
Total pool (balanced) observations: 460
Iterate coefficients after one-step weighting matrix
White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)
Convergence achieved after 13 total coef iterations

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
SIZE	0.006330	0.002513	2.519148	0.0121
GROWTH	0.123724	0.016976	7.288327	0.0000
EISSUE	0.006019	0.004923	1.222617	0.2221
LEV	-0.014902	0.004474	-3.331188	0.0009
DISSUE	0.024095	0.005812	4.145604	0.0000
TURN	-0.009561	0.002916	-3.278803	0.0011
AUD	-0.014888	0.008761	-1.699329	0.0899
C	-0.092221	0.018639	-4.947752	0.0000
AR(1)	-0.103406	0.047727	-2.166591	0.0308
Weighted Statistics				
R-squared	0.227249	Mean dependent var		-0.043203
Adjusted R-squared	0.213542	S.D. dependent var		0.099034
S.E. of regression	0.087805	Sum squared resid		3.477115
F-statistic	16.57865	Durbin-Watson stat		2.044051
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.090833	Mean dependent var		-0.035612
Sum squared resid	3.637948	Durbin-Watson stat		2.050188
Inverted AR Roots	-.10			

Ek 19. Net Kârdaki Değişimin Varyansı-TDMS Dönemi ile UFRS Dönemi Karşılaştırması F-Testi

F-Test Two-Sample for Variances

	<i>TDMS</i>	<i>UFRS</i>
Mean	-0.0069	0.0046
Variance	0.0082	0.0050
Observations	460	460
df	459	459
F	1.6308	
P(F<=f) one-tail	0.0000	
F Critical one-tail	1.1662	

Ek 20. Nakit Akışları ile Toplam Tahakkuklar Arasındaki Spearman Korelasyonu-TDMS Dönemi ile UFRS Dönemi Karşılaştırması

Correlations

		CFO_TDMS	TA_TDMS
Spearman's rho	CFO_TDMS	1.000	-0.679**
	Correlation Coefficient		
	Sig. (1-tailed)	.	0.000
	N	460	460
TA_TDMS	Correlation Coefficient	-0.679**	1.000
	Sig. (1-tailed)	0.000	.
	N	460	460

** . Correlation is significant at the 0.01 level (1-tailed).

Correlations

		CFO_UFRS	TA_UFRS
Spearman's rho	CFO_UFRS	1.000	-0.602**
	Correlation Coefficient		
	Sig. (1-tailed)	.	0.000
	N	460	460
TA_UFRS	Correlation Coefficient	-0.602**	1.000
	Sig. (1-tailed)	0.000	.
	N	460	460

** . Correlation is significant at the 0.01 level (1-tailed).

Ek 21. Hisse Senedi Fiyatı TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi

Dependent Variable: P
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample: 1998 2002
 Included observations: 5
 Cross-sections included: 115
 Total pool (balanced) observations: 575
 Linear estimation after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
BVPS	0.057705	0.008560	6.741260	0.0000
NIPS	0.057166	0.023745	2.407469	0.0164
C	-0.618271	0.080216	-7.707569	0.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.073775	Mean dependent var	-0.739937	
Adjusted R-squared	0.070536	S.D. dependent var	1.795571	
S.E. of regression	1.585242	Sum squared resid	1437.432	
F-statistic	22.78021	Durbin-Watson stat	0.822452	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.061993	Mean dependent var	1.14E-17	
Sum squared resid	1763.283	Durbin-Watson stat	0.459009	

Ek 22. Hisse Senedi Fiyatı UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi

Dependent Variable: P
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample: 2006 2010
 Included observations: 5
 Cross-sections included: 115
 Total pool (balanced) observations: 575
 Linear estimation after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
BVPS	1.073031	0.106992	10.02911	0.0000
NIPS	0.329212	0.180844	1.820424	0.0692
C	-7.430845	0.062007	-119.8388	0.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.596432	Mean dependent var	-19.57427	
Adjusted R-squared	0.595021	S.D. dependent var	32.20096	
S.E. of regression	10.35892	Sum squared resid	61379.76	
F-statistic	422.6783	Durbin-Watson stat	0.541676	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.503233	Mean dependent var	-6.81E-16	
Sum squared resid	65665.37	Durbin-Watson stat	0.414160	

Ek 23. Hisse Senedi Fiyatı TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi (AR(1) Değişkeni Eklenmiş)

Dependent Variable: P
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample (adjusted): 1999 2002
 Included observations: 4
 Cross-sections included: 115
 Total pool (balanced) observations: 460
 Iterate coefficients after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)
 Convergence achieved after 13 total coef iterations

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
BVPS	0.046281	0.003848	12.02724	0.0000
NIPS	-0.087142	0.039111	-2.228043	0.0264
C	0.927900	1.555804	0.596412	0.5512
AR(1)	0.914377	0.029438	31.06145	0.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.797578	Mean dependent var	-0.763830	
Adjusted R-squared	0.796246	S.D. dependent var	2.448522	
S.E. of regression	0.982820	Sum squared resid	440.4663	
F-statistic	598.9049	Durbin-Watson stat	2.268586	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.642033	Mean dependent var	0.186608	
Sum squared resid	589.3465	Durbin-Watson stat	2.406735	
Inverted AR Roots	.91			

Ek 24. Hisse Senedi Fiyatı UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi (AR(1) Değişkeni Eklenmiş)

Dependent Variable: P
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample (adjusted): 2007 2010
 Included observations: 4
 Cross-sections included: 115
 Total pool (balanced) observations: 460
 Iterate coefficients after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)
 Convergence achieved after 18 total coef iterations

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
BVPS	0.184200	0.052220	3.527347	0.0005
NIPS	0.228271	0.086414	2.641594	0.0085
C	-41.82599	81.74122	-0.511688	0.6091
AR(1)	1.010604	0.033127	30.50680	0.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.907283	Mean dependent var	-16.21018	
Adjusted R-squared	0.906673	S.D. dependent var	23.05081	
S.E. of regression	4.975009	Sum squared resid	11286.32	
F-statistic	1487.393	Durbin-Watson stat	1.507474	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.834132	Mean dependent var	0.348827	
Sum squared resid	18924.22	Durbin-Watson stat	1.911203	
Inverted AR Roots	1.01			
Estimated AR process is nonstationary				

**Ek 25. İyi Haber (Pozitif Getiri) TDMS Dönemi Havuzlanmış
Regresyon Analizi**

Dependent Variable: NIP
Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
Sample: 1998 2002
Included observations: 5
Cross-sections included: 115
Total pool (unbalanced) observations: 371
Linear estimation after one-step weighting matrix
White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
RETURN_GOOD	0.980453	0.130026	7.540438	0.0000
C	-0.275428	0.171177	-1.609029	0.1085

Weighted Statistics

R-squared	0.159292	Mean dependent var	0.345073
Adjusted R-squared	0.157014	S.D. dependent var	4.444460
S.E. of regression	3.946994	Sum squared resid	5748.564
F-statistic	69.91576	Durbin-Watson stat	1.104613
Prob(F-statistic)	0.000000		

Unweighted Statistics

R-squared	0.008365	Mean dependent var	0.560036
Sum squared resid	5974.427	Durbin-Watson stat	0.981916

**Ek 26. İyi Haber (Pozitif Getiri) UFRS Dönemi Havuzlanmış
Regresyon Analizi**

Dependent Variable: NIP
Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
Sample: 2006 2010
Included observations: 5
Cross-sections included: 115
Total pool (unbalanced) observations: 289
Linear estimation after one-step weighting matrix
White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
RETURN_GOOD	0.070752	0.023423	3.020593	0.0027
C	-0.017158	0.021804	-0.786952	0.4320

Weighted Statistics

R-squared	0.071717	Mean dependent var	0.059190
Adjusted R-squared	0.068483	S.D. dependent var	0.279411
S.E. of regression	0.268188	Sum squared resid	20.64241
F-statistic	22.17310	Durbin-Watson stat	1.273717
Prob(F-statistic)	0.000004		

Unweighted Statistics

R-squared	0.007078	Mean dependent var	0.028248
Sum squared resid	20.86287	Durbin-Watson stat	1.148101

Ek 27. Kötü Haber (Negatif Getiri) TDMS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi

Dependent Variable: NIP
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample: 1998 2002
 Included observations: 5
 Cross-sections included: 115
 Total pool (unbalanced) observations: 204
 Linear estimation after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
RETURN_BAD	-0.345649	0.072457	-4.770427	0.0000
C	-1.196472	0.069690	-17.16850	0.0000

Weighted Statistics

R-squared	0.082760	Mean dependent var	-3.060772
Adjusted R-squared	0.078220	S.D. dependent var	4.702669
S.E. of regression	1.782512	Sum squared resid	641.8247
F-statistic	18.22597	Durbin-Watson stat	0.803569
Prob(F-statistic)	0.000030		

Unweighted Statistics

R-squared	0.007291	Mean dependent var	-1.018497
Sum squared resid	661.5492	Durbin-Watson stat	0.713194

Ek 28. Kötü Haber (Negatif Getiri) UFRS Dönemi Havuzlanmış Regresyon Analizi

Dependent Variable: NIP
 Method: Pooled EGLS (Cross-section weights)
 Sample: 2006 2010
 Included observations: 5
 Cross-sections included: 115
 Total pool (unbalanced) observations: 286
 Linear estimation after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
RETURN_BAD	0.177908	0.010928	16.27928	0.0000
C	0.031820	0.005905	5.388988	0.0000

Weighted Statistics

R-squared	0.225563	Mean dependent var	-0.059180
Adjusted R-squared	0.222836	S.D. dependent var	0.242963
S.E. of regression	0.212717	Sum squared resid	12.85055
F-statistic	82.71797	Durbin-Watson stat	1.254453
Prob(F-statistic)	0.000000		

Unweighted Statistics

R-squared	0.053286	Mean dependent var	-0.028544
Sum squared resid	13.44696	Durbin-Watson stat	1.468918

ÖZET

Karabayır, Mehmet Emin (2012). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Muhasebe Kalitesi: İMKB Örneği*, Doktora Tezi, Danışman: Doç. Dr. Orhan ÇELİK, Ankara, 234 s.

Finansal raporlama, işletme ile ilgili menfaat sahiplerinin bilgi ihtiyacını karşılayan temel kaynaktır. Türkiye’de kamuya hesap verme yükümlülüğü olan şirketler 2005 yılına kadar kural-bazlı olarak kabul edilen TDMS’ye göre finansal raporlama yapmışlar, 2005 yılından sonra ise Avrupa Birliği ile birlikte zorunlu olarak ilke-bazlı UFRS’ye göre raporlama yapmaya başlamışlardır. İki raporlama sistemi arasında gerek değerlendirme esasları açısından, gerekse muhasebe sisteminden elde edilen bilgiler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkların da finansal tabloların, kullanıcıların bilgi ihtiyacını karşılama bakımından farklı sonuçlar doğurması, dolayısıyla muhasebe kalitesini doğrudan etkilemesi kaçınılmazdır.

Bu çalışmada 2005-2010 tarihleri arasında uygulanan UFRS’nin, 1997-2002 tarihleri arasında uygulanan TDMS’den daha kaliteli muhasebe bilgileri üretip üretmediği test edilmiştir. Çalışmada kâr yönetimi, kâr düzeltmesi ve muhasebe bilgilerinin hisse senedi piyasalarına yansımaya derecesi muhasebe kalitesinin temel ölçütleri olarak ele alınmıştır. Daha düşük kâr yönetimi ve kâr düzeltmesi ile daha yüksek yansımaya derecesi, daha yüksek muhasebe kalitesi demektir. Muhasebe kalitesi ölçütleri için de çeşitli temsilciler kullanılmıştır.

Kâr yönetimi için kullanılan temsilci, yöneticilerin muhasebe sistemine müdahalesini ortaya çıkaran isteğe bağlı tahakkuklardır. İsteğe bağlı tahakkukların yüksekliği, kâr yönetimine işaret etmektedir. Kâr düzeltmesi için kullanılan temsilciler ise, net kârdaki değişimlerin varyansı; net kârdaki değişimlerin varyansının nakit akışlarındaki değişimlerin varyansına oranı ve tahakkuklar ile nakit akışları arasındaki negatif korelasyondur. Net kârdaki değişimlerin varyansı ve net kârdaki değişimlerin varyansının nakit akışlarındaki değişimlerin varyansına oranının

düşüklüğü ve tahakkuklar ile nakit akışları arasında daha fazla negatif korelasyon kâr düzleştirmesine işaret etmektedir. Son olarak, muhasebe bilgilerinin hisse senetlerine yansıma derecesi için kullanılan temsilciler de, hisse başına özsermaye defter değeri ve hisse başına net kâr rakamlarının hisse senedi fiyatını açıklama gücü ve hisse başına net kâr rakamı ile hisse senedi getirileri arasındaki ilişkidir. Daha fazla yansıma derecesi ve daha fazla açıklama gücü, daha yüksek muhasebe kalitesi anlamına gelmektedir.

Analizler sonucunda elde edilen bulgular, UFRS döneminde muhasebe kalitesinin arttığını göstermektedir. Ampirik sonuçlara göre, UFRS döneminde isteğe bağlı tahakkuklar önemli ölçüde azalmıştır. Net kârdaki değişimlerin varyansı azalmasına rağmen, bu varyansın nakit akışlarındaki değişimlerin varyansına oranı artmıştır. Bu durumun, UFRS döneminde tahakkuklarda meydana gelen düzleşme olduğu sonucuna varılmıştır. Tahakkuklar ile nakit akışları arasındaki korelasyon da UFRS döneminde TDMS dönemine göre daha az negatif olarak gerçekleşmiştir. Özsermaye defter değeri ve net kâr rakamlarının hisse senedi fiyatına yansıma derecesi UFRS döneminde daha yüksek çıkmıştır. Son olarak net kâr ile hisse senedi getirisi arasındaki ilişki, örneklem iyi haber (pozitif getiri) ve kötü haber (negatif getiri) olarak ayrı ayrı analize tabi tutularak ölçülmüştür. TDMS döneminde iyi haberler ile net kâr arasındaki ilişki UFRS dönemine göre daha yüksek çıkarken, UFRS döneminde kötü haberler ile net kâr arasındaki ilişki daha yüksek çıkmıştır. Bu durum da UFRS döneminde muhasebe kalitesinin arttığını göstermektedir.

Sonuç olarak, muhasebe kalitesi için kullanılan altı temsilciden beş tanesi beklentiler doğrultusunda UFRS döneminde muhasebe kalitesinin arttığına işaret ederken, yalnızca bir tanesi TDMS döneminde muhasebe kalitesinin daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe kalitesi, kâr yönetimi, kâr düzleştirmesi, muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatına yansıma derecesi, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, Tekdüzen Muhasebe Sistemi.

ABSTRACT

Karabayır, Mehmet Emin (2012). *International Financial Reporting Standards and Accounting Quality: Evidence from İstanbul Stock Exchange*, PhD Dissertation, Advisor: Assoc. Prof. Orhan ÇELİK, Ankara, 234 p.

Financial reporting is the most comprehensive source providing stakeholders of the firm with the information they need. Beginning with the first interim financial reports of 2005, companies with public accountability in Türkiye-which had been preparing their financial reports according to the rules-based Turkish GAAP, have mandatorily started preparing their financial reports in accordance with UFRS, which is recognized as being a principles-based financial reporting system. There are important differences between the two reporting systems, both in terms of valuation principles and the information obtained from the accounting system. These differences should produce different results in terms of meeting information needs of the users of financial statements and therefore directly affect accounting quality.

This study tests if IFRS, applied during the 2005-2010 period, produces higher quality accounting information than the Turkish GAAP, applied during the 1997-2002 period. Earnings management, earnings smoothing and value relevance of accounting information are the three metrics used to measure accounting quality. Higher earnings management, higher earnings smoothing and higher value relevance are interpreted as higher accounting quality.

The proxy used for earnings management is discretionary accruals, which reveals managers' intervention to the accounting system. Higher magnitude of discretionary accruals means higher earnings management, therefore lower accounting quality. Proxies for earnings smoothing are based on the variance of the change in net income, the ratio of the variance of the change in net income to the variance of the change in cash flows and the correlation between accruals and cash

flows. Lower variance of the change in net income, lower ratio of the variances of the change in net income and change in cash flows and more negative correlation between accruals and cash flows are interpreted as more earnings smoothing. Finally, the proxies of value relevance are the explanatory powers of net income and equity book value for prices, and stock return for earnings. Higher explanatory power is interpreted as evidence of more value relevance and therefore, higher accounting quality.

Results of the empirical analyses indicate that accounting quality has increased with mandatory adoption of IFRS in Turkiye. Specifically, discretionary accruals have increased significantly. Even though variance of the change in net income has decreased, ratio of the variance of the change in net income to the variance of the cash flows has increased. The reason for these reverse results might be smoothness of the accruals in the IFRS period. Correlation between accruals and cash flows also were less negative in the IFRS period compared to the GAAP period. Value relevance of book value of equity and net income to stock price has increased in the IFRS period. Finally, sample was divided as good news (positive stock returns) and bad news (negative stock returns) for the relationship between stock return and net income. While this relation was found to be stronger for good news firms in the GAAP period compared to the IFRS period; for bad news firms, it was significantly stronger in the IFRS period. These results also reveal that accounting quality has increased during the IFRS period.

In conclusion, five proxies out of six have indicated that accounting quality has increased with the mandatory adoption of IFRS in Turkiye, as predicted.

Keywords: Accounting quality, earnings management, earnings smoothing, value relevance of accounting amounts, rules-based and principles-based accounting standards.